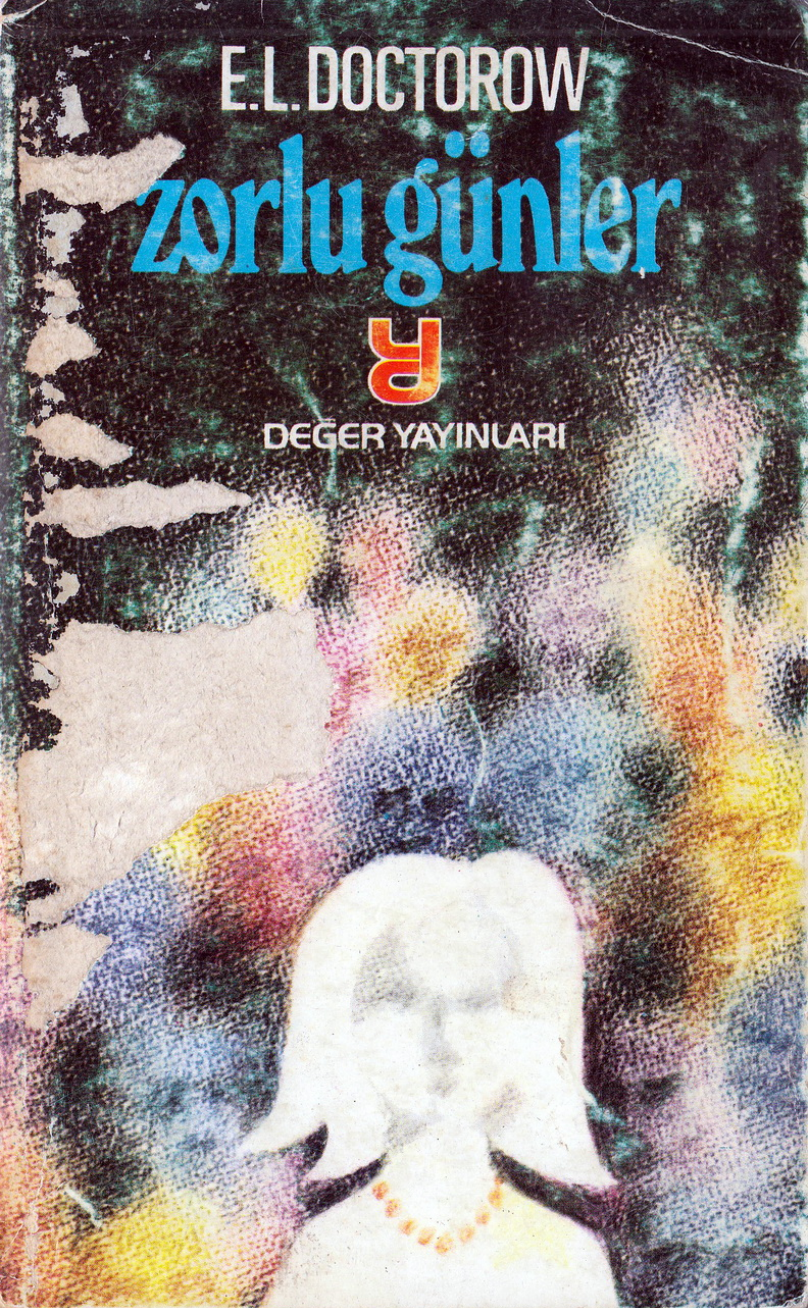
E.L. DOCTOROW

zorlu günler

DEĞER YAYINLARI

ZORLU GÜNLER

*

E.L.DOCTOROW

Çeviren :
Armağan İlkin

DEĞER YAYINLARI

e.l. doctorow üzerine

Son beş yılın Amerikan romanında göze çarpan en önemli adı E. L. Doctorow'dur. 1931 yılında New York'ta doğan Doctorow, Kenyon College' de okuduktan sonra, Columbia Üniversitesini bitirdi. Askerliğini Almanya'daki Amerikan Birliğinde yaptı. Askerlikten sonra girdiği ilk iş, bir film şirketindeki senaryo danışmanlığıdır. Danışmanlığı cep kitapları yayınlayan bir yayınevindeki seçicilik izledi. Bir yayınevinin yönetmenlik görevine başladığı sırada iki kitap yayınladı: Zorlu Günler (Welcome to Hard Times), ve Hayat Kadar Büyük (Big as life.)

Doctorow'un işleri onun bütün gününü alıyordu, oysa amacı romancılığı sürdürmekti. Bunları düşünürken Kaliforniya'da bir öğretmenlik buldu, öğretmenlik, yazara sabahları özgür saatlar

bırakıyordu. Sabahları roman yazıyor, öğretmenlik görevini de öğleden sonra yapıyordu. 1971 yılında üçüncü romanı The Book of Daniels yayınlandı ve arkasından Ulusal Edebiyat Armağanı'nı kazandı. Doctorow yaşamını öğretmenlik ile yazarlık arasında paylaştırdı. Sarah Lawrence College'de öğretim üyeliğine başlarken Çirkef'in de (Ragtime) ilk satırlarını yazıyordu.

Romancı, şimdi Çirkef'te sözünü ettiği 1906 yapısı evinde üç çocuğu ve karısı ile birlikte yaşamaktadır.

Zorlu Günler (Welcome to Hard Times), yazarın çarpıcı romanlarının ilk sırasında sayılıyor. Roman karakterlerindeki canlılık, yerel bir sorunu anlatırken evrensele varan boyut onu çıkar çıkmaz klasik olan yazarlar katına yüceltiyor.

Doctorow'un anlatımının ilk özelliği, sarıcılığıdır. İlk satırı bütün kitabı okumanız için yeterlidir. Sözdizimindeki çarpıcılık, konuyla birlikte sürüklenen akıcılık Zorlu Günler'i okunması gereken romanlar arasına katıyor.

Zorlu Günler... Doctorow gibi bir yazarın büyük bir yapıtı.

birinci kayıt dosyası

birinci bölüm

BODİE'den gelen adam Silver Sun'da satılan en pahalı viskiden bir yarım şişe yuvarlayarak gırtlağındaki tozu toprağı temizledi. Kızıl saçlı Florence tezgâhın ucundan kalkıp ona doğru yürüyünce kıza bakarak sırıttı. Florence ömründe böylesine iri bir erkeğe rastlamamıştı sanırım. O, ağzını açıp bir şey söylemeden adam uzandı, elini kızın yakasına geçirip elbisenin önünü beline kadar yırttı. Florence'ın çıplak göğüsleri ortaya çıkmış, sarımtrak ışığın altında göz önüne serilmişti. İskemlelerimizi gıcırdatarak ayağa kalktık. Ne olduğunu bildiğimiz halde, Florence'a hiç birimiz o gözle bakmamıştık daha önce. Adamın gelişini uzaktan izlediğimizden meyhaneye doluşmuştuk. Gene de çıt çıkmıyordu içeride.

Dakota Bölgesinde kurulmuştu kasaba. Üç yanında —doğuda, batıda ve güneyde— dümdüz uzanan bozkırdan başka bir şey yoktu. Bu sayede gelişini de görebilmiştik. Çoğunlukla, ufuk çizgisinin üstündeki toz bulutu doğudan batıya kayar. Bozkırın kıyısından geçen, ilerledikleri çizgi

üstünde çukurlar açıp uzun bir toprak tümseği bırakan üstü örtülü arabalardır bunlar. Diziler halinde yol alırlar. Biri bizim bulunduğumuz yöne yaklaşacak olsa, arkasında, her an biraz daha büyüyen bir toz bulutu görülür. Kuzeyde kayalar, kayaların içinde de maden vardır. Madenin varlığı kasabanın varlığını doğrular diyebilirim. Kasabanın varlığı gerekli değildir aslında. Var oluşunun tek nedeni, insanların, doğal olarak bir arada bulunma eğilimini göstermeleridir.

Adam, Silver Sun'a girdiğinde birkaçımız bir araya toplanmıştık. Gelenin kimliğini merak etmiştik. Aptalca bir iş yapmıştık doğrusu, çünkü bu topraklarda, gururlu kişi ilgi göstermeyen kişidir. Adam kızın elbisesini yırttıktan sonra bize dönüp bir kez daha sırıttı. Bizler de ya yüzlerimizi çevirdik ya da öksürüp yerlerimize oturduk. Flo başına gelene inanamıyordu. Gözleri yusyuvarlak olmuş, ağzı açık kalmıştı. Adam tezgâha dayadığı elini kaldırdı, kızın bileğini kavrayıp geriye büktü. Flo canının acısından iki büklüm olup yerinde dönmüştü. Yabancı, bir ayı güder gibi kızı önüne katıp yürüttü. Merdivenlerden çıkıp ikinci kattaki bir odaya girdiler. Kapının çarpılarak kapatıldığını duyunca biz de gözlerimizi dikip yukarı bakmaya başladık. Florence'ın çığlığı duyuluncaya kadar baktık. Sonra da ona çığlık attırabilecek kişinin nasıl bir adam olabileceğini düşünmeye koyulduk.

Jimmy Fee kasabadaki tek çocuktu. Flo uzun

eteklerine basarak, tökezleye tökezleye yukarı çıkarken Jimmy de yaylı kapıların altından kaymış, yabancının atının yanından geçip karşı kaldırıma koşmuştu. Babası Fee marangozdu; sokağın iki yanındaki yapıların hepsini, hemen hiç yardım görmeden, o yapmıştı. Şimdi de bir merdivene tırmanmış, ahırın saçaklarını onarıyordu.

Jimmy, kafasını kaldırıp, «Baba,» diye seslendi. «Senin Flo'yu götürdü adam!»

Tek kollu aksak Joe Millay'ın bana sonradan söylediği doğruysa, marangoza ayrıntılı bilgi vermek için o da Jimmy Fee'nin ardından seyirtmiş. Küçük Jimmy, yabancının Bodie'den gelen Kötü Adam olduğunu iyice belirtemeyebilirdi elbette. Fee merdivenden aşağı indi, sokağın aşağısındaki dükkânının arkasına geçip kalın bir kereste parçasıyle döndü. Kısa boylu, dazlak kafalı bir adamdı; omuzları geniş, ensesi kalındı. Dünyanın gidişine akıl erdirebilen sayılı insanlardan biriydi. Ben Silver Sun'daki pencerelerden birinin yanında duruyordum. Fee'nin geldiğini görünce hiç gecikmeden kapıdan dışarı fırladım. Flo'nun çığlıklarının arkası kesilmediği halde, öteki müşteriler de arkamdan geldi. Fee elindeki keresteyi hazır edip kapıdan girdiğinde içeride kimse kalmamıştı.

Sokağa dağılıp işin sonunu beklemeye başladık. Şişman meyhaneci Avery çıkarken yanına bir de şişe almıştı. Bir elini beline dayamış, beyaz önlüğüyle ortada duruyor, arada bir de şişeyi ağ-

zına dayayarak kafasını geriye atıyordu. Avery'yi gün ışığında hiç görmemiştim daha önce. Bozkırın üstüne alçalan güneşe bakılırsa saat dört sularındaydı. Meyhaneden hiç ses çıkmıyordu. Önüne bağlanmış olan tek at da yabancının çirkin, iri yapılı demirkırı bineğiydi. Görünüşüne bakılırsa, ne sulanacağını umuyordu, ne de terinin kurutulacağını. Arkasındaki tozların içinde, taze bir gübre yığını görülüyordu.

Bir süre öylece bekleştik. Derken içeriden bir tek ses, bir takırdı duyuldu; başka da hiç bir şey. Ardından, Fee elindeki keresteyle kapının önüne çıktı. İleri doğru birkaç adım attı, basamakları bulamadı. Kötü Adam'ın atı huylanıp yana kaçarken Fee de basamaklardan yuvarlandı ve gübre yığınının üstüne düştü. Ayağa kalkıp sarsak adımlarla Ezra Maple'e doğru yürürken pantolonundan pislik parçaları sarkıyordu. Ezra Maple, «Bunun gözleri görmüyor,» diye söylendi. Fee sallana sallana üstüne gelince de yana çekildi. Fee'nin dazlak kafası ezilmiş, kana bulanmıştı. Elleriyle kulaklarını tutuyordu. Küçük Jimmy benim yanımda durup babasının sokaktan aşağı gidişini izledi. Babası birkaç metre yol aldıktan sonra bir koşu tuttu. Biraz gidip durdu, derken yeniden koşmaya başladı. Fee'ye yetişince adamın kemerini yakaladı. İkisi birlikte yürüyüp marangozun kapısından girdiler.

Hiç kimse meyhaneye dönmedi; herkes yapılacak işleri olduğunu anımsamıştı birden. Yazı-

hanemin kapısına varınca dönüp arkama baktım. Hâlâ sokakta duran tek kişi beyaz önlüklü Avery'ydi. Beni ilk arayan o olacaktı **mutlaka.** Gerçekten de o oldu.

«Bana bak, Blue, o bay benim iş yerimden çıkmadı. Onu oradan çıkarmanın yolunu bulmalısın.»

«Parasını ödedi, Avery. Ben gördüm.»

«O tezgâhın gerisinde yığınla malım duruyor. Pencerelerde de cam var. Arka taraftaki imbikhaneyle tahılı da unutmayalım. Ne yapacağı hiç belli değil ki.»

«Belki birazdan çıkıp gider.»

«Fee'nin kafasını kırdı!»

«Dövüşe girdin mi her şeyi göze alacaksın. Yapabileceğim bir şey yok.»

«Allah kahretsin!»

«Bak, Avery, ben de kırk dokuz yaşındayım.»

«Allah kahretsin!»

Tabancamı çekmeceden çıkarıp şişko Avery'nin önüne ittim, ama almadı. Tabancayı alacağına yatağıma ilişti, birlikte beklemeye başladık. Gün batarken Jimmy Fee göründü, babasının ağzından kan geldiğini açıkladı. Dışarı çıkıp sağır-dilsiz Kızılderiliyi buldum. John Bear doktor yerine geçiyordu kasabada. Onunla birlikte Fee'nin dükkânına gittik, ama Fee ölmüştü. Kızılderili omuzlarını silkip çıktı. Çocuğu gece boyunca avutmak görevi de bana düştü.

Gece yarısına doğru hava iyice soğuyunca bir ara yazıhaneme kadar uzanıp bir battaniye aldım. Dönerken de sokağın karşısına geçtim usulca. Ayışığının düştüğü yerlerden koşarak geçmeyi de unutmadım. Silver Sun'ın penceresine dayandım. İçerisi hâlâ aydınlıktı. Kızıl saçları omuzlarına dökülen Florence tezgâhın arkasına geçmiş, hem ağlıyor, hem de kendine içki dolduruyordu. Camı tıklattım, ama dışarı çıkmadı. Fee'nin öldüğünü biliyordu. Koşa koşa arka tarafa geçtim. Üst kat karanlıktı. Bodie'den gelen adamın horultusunu duydum.

Üstü örtülü arabalardan birine atlayıp Batıya geldiğimde benim de birtakım umutlarım vardı. Gerçi ne beklediğimi bilmiyordum; ancak bir şeyler bekliyordum yine de. Missouri'den çıktıktan az sonra, koskoca bir kayanın üstüne adımı yazmıştım katranla. Zamanla ve havanın etkisiyle, kayanın üstündeki adım silindiği gibi umutlarım da silindi. Sağ kalmayı başarmanın yeterli olduğunu öğrendim. Bodie'den gelen Kötü Adamlar sıradan haydutlar değildir. Bozkırın tozuyle ya da gökten inen doluyla nasıl baş edilemezse, onlarla baş etmek de öylesine olanaksızdır.

Sabah olunca Fee'nin çekmecesinde on iki dolar buldum. Alman Hausenfield'e verdim hepsini. Hausenfield'in bir banyo teknesi vardı; ara-

baya yükleyip St. Louis'ten buraya kadar taşımıştı yanında. Her ayın başında, tekneyi kuyudan çektiği suyla doldurur, evinin arkasındaki avluda bir güzel yıkanırdı. Ahır da onundu.

Parayı verdikten sonra ahıra girdim, arabayı okundan çekerek dışarı çıkardım. Alman'ın katırıyle kır beygirini de arabaya koştum. Eski bir kupa arabasıydı. Döşemeleri sökülmüş, pencerelerine de tahtalar çakılmıştı. Siyaha boyanmıştı. Kasabada boya yüzü gören tek şey de o arabaydı. Hausenfield, arabasını Fee'nin kapısına dayadı.

«Ölüyü yükleyin lütfen.»

Tek koluyle oralarda dikilip duran Jack Millay yardım etti, Fee'yi çıkarıp arabaya yükledik.

«Tabutun yok muydu, Hausenfield?»

«Fee yapmadı ki olsun. On tane yapacağım diye söz verdi, bir tane bile yapmadı.»

Kapıyı Fee'nin üstüne örttüm. Araba gıcırtılar çıkararak ilerledi, bozkıra saptı. Saat erken, hava serindi. Gene de hemen herkes dışarı çıkmış, olan biteni gözlüyordu. Arabanın üstündeki kazma tangırdıyor, tekerleklerden biri, her dönüşte gıcırdıyordu. Bu tangırtıyla gıcırtı, Fee'nin cenaze müziği oldu. Hausenfield'in kıratı katırdan daha büyük bir güçle asıldığından, araç, bir yay çizerek doğuya doğru ilerlemeye başlamıştı. Bozkırda bir buçuk-iki kilometre gittikten sonra durdu. Arabanın arkasında, güneydoğu ufkunda yağmur bulutları toplanıyordu. Florence'in nerede olduğunu bilmiyorduk, ama Jimmy Fee elle-

rini ceplerine sokmuş, bozkıra yönelmişti.

«Şuna bak, Blue!»

Kötü Adamın atı, sokağın karşısında, bir gün önce bağlandığı yerdeydi hâlâ. Tir tir titriyordu.

Jack Millay, «Hayvan soğuktan bitmiş,» diye söylendi. «Atına hiç bakmamış.» Jack konuşurken at da ön ayaklarının üstüne çökmüştü. Bir bu eksikti zaten. Ben adamın hiç bir güçlüğe uğramadan, bir an önce savuşup gitmesini istiyordum oysa. Düşünmek için yazıhaneme girdim. Birkaç dakika sonra, insanların acı çekmesine hiç aldırmadığı halde hayvanların acı çektiğini görmeye dayanamayan bir ahmak, Silver Sun'dan epey uzakta durmaya özen göstererek ve büyük bir olasılıkla birinin verandasının arkasına gizlenerek tüfeğini çekip hayvanı vurdu.

Ben dışarı çıktığımda at yan yatmış, can çekişiyordu. Sokak da bomboştu.

«Bunu yapan hangi namussuzdu?» diye bağırdım.

Bir saniye sonra da Bodie'den gelen Kötü Adam tabanca kayışını sıkıştırarak meyhaneden çıktı. Gövdemde bana itaat eden tek kas kalmamıştı sanki. Eğilip atına baktı, usul usul kafasını kaşıdı. Ben de o arada gerisin geri yazıhaneye girip kapıyı kapadım. Arka duvarda, yatağımın yanında ikinci bir kapı vardı. O kapıdan çıktım.

Avery avludaki yüznumaranın yanında durmuş, çalıştırdığı öbür kızla, Molly Riordan'la konuşuyordu. Adam Flo'ya el koyunca Molly de bi-

zimle birlikte dışarı kaçmıştı bir gün önce. Geceyi, onu kızı yerine koyan emekli Binbaşı Munn'ın evinde geçirmişti. Şimdi de Avery'ye yakalanmış, patronuyle tartışmaya koyulmuştu.

«Sen orospu çocuğunun tekisin, Avery,» dedi. Molly'den pek hoşlanmazdım. Yüzü solgun, teni çiçekbozuğu, dudakları ince, çenesi de sivriydi. Gelgelelim Avery'ye kafa tutması hoşuma gitmişti.

«Baksana, Blue, bu namussuz benim oraya dönmemi istiyor. Oraya dönüp kendimi o çamyarması herife parçalatmamı istiyor.»

«Bağırma, Molly,» dedi Avery. «Gözünü seveyim bağırma öyle.»

«Koca popolu orospu çocuğunu görüyor musun, Blue? Ne erkek adammış, değil mi?»

«O tezgâhta dünya kadar mal var, Molly. Bütün param orada. Neyim var, neyim yoksa hepsi orada diyorum sana!» Sözlerini vurgulamak için kızın suratına sert bir tokat indirdi. Molly elini yanağına dayayıp ağlamaya başlayınca da önlüğünün cebinden ipince, sivri bir bıçak çekti. Kız uzanıp sapına yapışıncaya kadar havada tuttu bıçağı.

«Sen şimdi oraya git. Sana sarıldığı zaman bıçağı kolunun yeninden çeker boynuna saplarsın. O bayın işyerimde kalmasını istemiyorum. Oradan çıkması gerekiyor.»

Ansızın, sokakta bir nara ve bir çığlık duyuldu. Yapıların arasındaki dar geçitten bakınca Kö-

tü Adam'ın doru renkli bir aygırı dörtnala sürdüğünü gördüm. Hausenfield'in en iyi bineğini almıştı.

Avery'ye döndüm. «Artık senin iş yerinde değil işte.»

Kötü Adam, yeni başlayan günü çıplak atın sırtında kutluyordu. Sokağın bir ucundan ötekine gidip geliyordu boyuna. Jack Millay de daracık aralığa gelip yanıma sokuldu. «Hausenfield ahırın kapısını kilitlememiş.»

«Vah zavallı Hausenfield.»

«O herif de içeri girip doru aygıra sahip çıkmış.»

Gölgeye sinip adamı gözledik. Hayvanı topuklayıp duruyor, bir o yana, bir bu yana koşturuyordu. Doru aygırın binicisine alıştığını anlayınca Silver Sun'ın önündeki basamaklardan yukarı sürdü atı. Verandada gidip gelmeye başladı. Tavandaki merteklerin altından geçerken başını eğmeyi de unutmuyordu. At, parmaklığı atlayıp Ezra Maple dükkânının önündeki kurufasulye çuvalına bir çifte attı, sonra da sokağa indi. Kötü Adam kahkahalarla güldü ve yeniden bağırmaya koyuldu. Kısa zamanda aklını başına toplayıp atı eyerleyeceğini, sonra da madene yöneleceğini umuyordum. Güneydeki yağmur bulutları da hızla yaklaşıyordu. Yağış başlarsa hayvanı ıslak ka-

yalıklardan yukarı sürmesi hiç kolay olmazdı. Oysa sokağın kuzey ucunda durmuştu. John Bear'in kulübesinin bulunduğu uçta.

John Bear, yemeğini açık havada, birkaç taşın arasında yaktığı ateşin üstünde pişirirdi. Kulübenin bitişiğinde de küçücük bir sebze bahçesi vardı. Bahçeye öyle çok emek verirdi ki üç beş soğanla bir-iki kök sebzesi yetiştirmeyi başarmıştı. Adam bahçesine girip bütün bitkileri ezerken John ateşin başına çömelmiş, mısır lapası pişiriyordu. Sağır-dilsiz de olsa, gördükleri yetmişti ona. Adam, hoşuna giden bir soğan buluncaya kadar beş-on sebzeyi kökledi. Soğanın yeşil sapını koparıp çamurunu sildi, kabuğunu ayıkladıktan sonra ısırdı.

Jack Millay'e bakıp, «Kahvaltı ediyor,» diye seslendim.

Kötü Adam, John Bear'i yok sayıyordu sanki. Kızılderilinin yaktığı ateşe yanaştı, tavayı alıp yürüdü. Sırtını kulübeye dayayarak oturdu. Kızılderili hiç kımıldamamıştı; gözlerini dikmiş ateşe bakıyordu.

Molly Riordan'la Avery de benim arkama sokulmuş, durumu izlemeye başlamışlardı.

«İş yerine dönmek istiyorsan şimdi tam zamanıdır, Avery. Fırsatı kaçırma.»

«Bilmem ki, Blue... Öyle mi dersin?»

«Yürü karşıya geç, dükkânına gir dedik sana.»

«Görür beni.»

«Yürü işte be Avery!» Jack Millay'di bunu söyleyen.

«Koşmazsan hiç bir şey olmaz. Molly, sen de git içeride bir yerde saklan. Ortalıkta görünmesen daha iyi bence.»

Avery, koşmamaya çaba harcayarak, dizlerini bükmeden yürüdü, karşıya geçti. Kötü Adamın bir an için başını kaldırıp ona baktığını gördüm. Sonra yemeğine eğildi gene. Avery, Silver Sun'a girer girmez ilk işi yaylı kanatların arkasındaki kalın kapıları kapatıp pencerelerdeki storları indirmek oldu.

Jack, «Adam şimdi ne yapacak?» diye sordu. «Avery'nin kapıları sürgülediğini fark edince ne yapacak acaba?»

Derin bir soluk alıp güneş altındaki sokağa çıktım. Karşıya geçtim, adamın ölü atının çevresinden dolanıp tahta kaldırıma atladım. Kesik kesik öksürerek Ezra Maple'ın dükkânına daldım.

Ezra ön camın gerisinde durmuş kaldırıma saçılan kuru fasulyelere bakıyordu.

«O hâlâ orada oturuyor mu, Ezra?»

«Evet.»

«Biraz çiğneme tütünü isteyecektim.»

«Geç kendin al.»

Tezgâhın arkasına geçtim. «Bir de posta arabasının ne zaman geleceğini soracaktım sana.»

«Bir hafta sonra. Belki de iki.»

«Peki bugün günlerden ne? Cumartesileri

bir sürü madenci doluyor buraya. Bir yığın insan geliyor.»

«Evet, öyle...»

«Bugün günlerden ne?»

«Perşembe.»

Pencereye yanaşarak yerdeki fasulyelere baktım ben de. Yükseklerden uçan kuş sürülerini andırıyordu fasulyelerin yayılış biçimi. Güneye doğru uçan kuş sürülerini.

«Burası beş para etmez, Blue. Bütün bölge beş para etmez.»

«Tütünle birlikte birkaç tane mermi de aldım. Haberin olsun.»

Bir süre sonra, Hausenfield'in cenaze arabasıyle geri geldiğini gördük. Kıratın dizginlerine asıldı, katırı kırbaçlayarak, son hızla yaklaştı kasabaya. Dükkânın önünde durdu, sövüp sayarak, adımlarını nasıl atacağını bilemez gibi bir havayla içeri girdi.

«Sen de burada mıydın, Blue? Bir şeyler yapsana!»

«Ne yapabileceğimi söylesene, Hausenfield.»

«Altındaki at benim atım.»

«Evet, gördüm.»

«Belediye Başkanı değil misin?»

«Yalnızca bana oy verenlerin Belediye Başkanıyım.» Ben öyle deyince Ezra güldü. Kimse seçmemişti beni; kasaba biraz büyür de haritaya geçecek gibi olur ya da Dakota Bölgesi eyalet olarak kabul edilirse bizim de varlığımız bilinsin

diye düşünmüş, olan biten her şeyi bir yana kaydetmeye başlamıştım. Kayıtları tuttuğum için de Belediye Başkanına çıkmıştı adım.

Hausenfield de Ezra'ya bakarak güldü. «Peki öyleyse. Benim kendi silahım var.»

Tahtaları gümleterek yürüyüp çıktı, arabadaki tabancayı aldı. Aradan onca zaman geçti, Hausenfield'in o gün Kötü Adamı vurmaya niyetlenip niyetlenmediğini hâlâ kestiremiyorum. Belki kendisi de bilmiyordu neye niyetlendiğini. Atı John Bear'in sebze bahçesinde durmuş, sebzeleri kemiriyordu. Hausenfield oraya kadar gitti, hayvanı yelesinden yakalayıp gerisin geri ahıra doğru götürmeye başladı. Birkaç metre yol aldıktan sonra, son anda akıl etmişcesine dönüp onu gözleyen Kötü Adama iki el ateş etti. Kurşunlardan biri adamın ayaklarının dibindeki toprağa gömüldü, biri de başının üstündeki tahtalara. At şaha kalkmış kişniyordu. Hausenfield yerdeki tozların içine yuvarlanmıştı. Yattığı yerden bir kez daha ateş eder diye düşünmüştüm. Oysa o, bir yandan emekleyerek ilerliyor, bir yandan da doğrulmaya çabalıyordu. Tabancasını atın yüzüne doğru sallayıp Almanca bir şeyler bağırıyordu. Yerinden kalkıp koşmaya başlayan, koşarken de onun bacaklarına ateş eden Kötü Adama sırtını dönmüştü.

Yabancı, bir kedi çevikliğiyle Hausenfield'in üstüne atladı. Göğsüne çöküp tabancasını kılıfına yerleştirdi, elindeki tavanın dibiyle Alman'ın yüzüne vurmaya koyuldu.

Ezra, «Tavayı hiç elinden bırakmamış,» diye mırıldandı.

Hausenfield bacaklarına kurşun yeyince bağırmaya başlamıştı, ama tava yüzüne indikçe çığlıkları iniltiye dönüşüyordu. İnlemekten fazlasını beceremiyordu artık. Doru at, cenaze arabasının önündeki ahır arkadaşlarının yanına gidip durmuştu. Yabancı, atın durduğu yeri görünce esinlendi sanırım; ne yapacağını o zaman kararlaştırdı. Hausenfield'in yakasına asıldı gülerek; adamı arabanın yanına sürükleyip içeri attı. Bütün bunlar Ezra'nın dükkânının önünde olup bitiyordu. O yüzden de biz biraz geriye, arkadaki bölümün loşluğuna sığınmak zorunda kalmıştık. Kötü Adam arabanın kapısını kapadı, Fee'nin mezarının toprağına bulanmış olan kazmayı bularak kanadı açılmayacak şekilde sıkıştırdı. Hausenfield cenaze arabasının içinde bağırıp çağırmaya başlamıştı gene; döşeme tahtalarını gümbürdetip duruyordu. Yabancı, sürücü yerine atladı, kır atla katırın başlarını çevirdi. Hayvanları dizginlerle kırbaçlayarak arabayı sürdü.. Az önceki çılgın çığlıklarını atıyordu gene; yapılardan pek uzaklaşmamaya da özen gösteriyordu. Sokağın ucuna gelince, bir kolunu veranda direklerinden birine dolayarak kendisini parmaklığın üstüne çekti. Araba hızla bozkıra doğru ilerliyordu. Hayvanların bir süre daha aynı hızla gitmelerini sağlamak için birkaç el ateş etti. Katır bile kulaklarını geriye atarak koşuyordu şimdi.

Kötü Adam, Ezra'nın dükkânının önüne döndüğünde keyfinden ellerini birbirine çarparak güldüğünü gördük. Birkaç adımda bir duruyor, arkasına dönüp bozkırda paldır küldür ilerleyen arabaya bakıyordu. Hayvanların hiç yön değiştirmeden hep güneye doğru gitiklerini gördükçe büsbütün keyiflenip daha da coşkun kahkahalar atıyordu. Doru aygırı Silver Sun'ın önüne çekerek vurulan demirkırı bineğinin eyeriyle koşumlarını ona aktardı. Ardından da eskisinin yerine yeni atını bağladı direğe. Alnında biriken teri kırmızı bir mendille kuruladı ve meyhanenin kapısına dayandı. Kapı kilitliydi. Ancak o, kilitli olan kapıyı bir tekmeyle açmayı başardı. Durduğum yerden, Avery'nin müşterisini büyük bir içtenlikle karşıladığını duydum: «Buyurun, buyurun! Hoşgeldiniz!»

Yabancının Silver Sun'dan çıkması gecikince kapılardan dışarı uğradı herkes. Kimileri kaldırımlarda, kimileri sokağın ortasında, bazısı birer birer, bazısı da ikişer, üçer kişilik kümeler oluşturarak dikiliyor, toz bulutunun arkasında gitgide küçülerek uzaklaşan arabayı gözlüyordu. Jack Millay benim de ortalıkta olduğumu fark etmişti. Tek kolunu sallayarak, aksak adımlarla yanıma sokuldu. «Sen hiç böyle iş gördün mü yahu? Hiç böyle şey gördün mü, Blue?» Heyecandan yanak-

ları pembeleşmişti. Eğlenceyi nerede bulursa orada tadına varmaya bakardı Jack. Bazı kasabalılar, yapıların aralarındaki dar geçitlere yük arabalarını sokmuşlardı. Arabalarını yan kapılara dayamışlardı. Kayalıkların başladığı noktada kulübe kuran John Bear de bir hayvan postuyle iki sırıktan yapılan yük kızağını kapısının önüne çıkarmıştı.

Yalnızca Kızılderiliyi gözlüyordum şimdi. Hausenfield sağa sola ateş etmeye başladığında, sırtı Alman'a dönük olduğu halde, John Bear hemen kendini sipere almıştı. Kulağı sağırsa bile, o eksikliği giderecek bir başka özelliği vardı öyleyse. Dilsizse büsbütün dilsiz değildi belki. Aptal hiç değildi. Kulübesinden çıktı, eşyalarını kızağa yüklemeye girişti. Sonra da sırıkları kavrayıp asıldı. Sokağın ortasında kalan tavanın yanına gelince üstünden atlayıp geçti. Sokağın ucuna, son evin gerisine kadar yürüdü. Daha sonra, beş yüz metre uzakta, bozkırın ortasında kızağın sırıklarını bırakarak kasabaya baktığını gördüm.

Onun arkasında ve biraz daha doğuda da kasabaya dönmeyen Jimmy Fee'nin babasının mezarı başında oturduğu görülüyordu. Göğün yarısı bulutlarla kaplanmıştı şimdi. Güneş örtülmüş, hafif bir esinti çıkmıştı.

Yazıhaneye girdiğimde Molly Riordan'ı masamın başında buldum. Çekmeceleri karıştırıyordu.

«Hiç viskin yok muydu, Blue?»

«Viski karşıda,» dedim. «Sokağın karşısında.»

Tam o anda da Avery'nin keyifli bir sesle bağırdığını duyduk: «Molly! Moll-y-y!»

Molly masanın arkasına gizlendi. Pencereye yapıştırdığım yağlıkâğıdın deliğinden bakınca Avery'nin yaylı kapıları açık tuttuğunu, güleç bir yüzle bas bas bağırdığını gördüm. «Molly, neredesin? Bak bu bay seni görmek istiyor!» İçeride kırılan şişenin şangırtısı durduğum yerden işitiliyordu. Avery şişenin kırılmasından haz duyarmış gibi bir kahkaha attı, Molly'ye bir kez daha seslenip içeri girdi.

«Tanrım!» dedi Molly. «Hiç kimse hiç bir şey yapmayacak mı?»

«Sen karşıya gitmeyi denesene.»

«Nee?» Ayağa kalkmış, elimdeki tabancayı dolduruşumu gözlüyordu.

«Avery'nin sana verdiği bıçak var,» dedim. «Onun dediğini yap, bıçağı avcunda tutup bileğine daya. Zamanı gelirse çıkarır kullanırsın. Kullanmaya gerek duyacağını da sanmıyorum ya!»

«Duymam elbet, niye duyayım! Ey Tanrım, bu kasabadaki tek erkek o kötü adam mı? Senin de o namussuz Avery'den kalır yanın yokmuş! Bir kadının eteğinin ardına saklanıp yiğitlik taslıyorsunuz! Doğrusu yüreğime su serptin, Blue. Allah belânı versin, Bay Başkan, geber de kurtulalım!»

Tabancayı kemerime sokarak kapıyı açtım. Sokakta bekleşenlerin sayısı az değildi.

Molly, «Ey Tanrım,» dedi gene. «İşin ucu bu-

raya dayandı ha? Nereden düştüm bu cehennem çukuruna? Bu adı sanı bilinmeyen kasabaya neden geldim sanki? Sonu yok artık; bu iş burada biter. Bak sana bilmediğin bir şey anlatayım, Blue. New York'tan on yıl önce ayrıldım ben. Hizmetçilik etmeye dayanamadığım için ayrıldım. 'Emredersiniz, efendim,' demek gururuma dokunuyordu. Ağırıma gidiyordu! Ne gülünç, değil mi?»

«Herkes kendi yolunu kendi seçiyor, Molly.»

Suratı buruşmuş, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Yanımda yürürken boyuna söylenip durdu: «Umarım ki seni de ele geçirir o herif. Umarım ki bu kasabada yaşayan sürüngenlerin hepsini benzetir!»

Karşıya geçerken ben de arkasından yürüdüm. Herkes bir yana çekilip bize yol açmıştı. Silver Sun'ın basamaklarını çıkarken arkasına dönerek bir kere daha baktı bana.

«Korkacak bir şey yok, Molly,» dedim.

Gelgelelim yaylı kapılara vardığında bıçak elinden kaydı, tahtaların üstüne düşüp tangırdadı. Kötü Adamın görmemesi için ayağımla bir yana sürdüm hemen. Molly'yi de kapıdan içeri ittim. Eşikten geçerken, kızın bıçağı düşürmesine yol açan şeyi gördüm. Flo'nun çıplak gövdesi ikinci katın tırabzanlarından aşağı sarkıyordu. Kolları yere doğru uzanmış, kızıl saçları da kollarının arasına dökülmüştü.

Avery kapıları sürgüleyip storları indirmeden kızı görmüş olmalıydı mutlaka. Gene de biz

içeri girdiğimizde hiç de kaygılı görünmedi. Bizi güler yüzle, kahkahalar atarak karşıladı.

«Hah, Molly de geldi işte. Merhaba, Blue. Buyurun, buyurun. İçkileri bu bay ısmarlıyor bugün.»

Tezgâhın gerisinde duran Kötü Adam iki bardak daha çıkardı sırıtarak. Avery kapıya gidip iki kanadı da ardına kadar açtı, sokaktakilere seslenerek, «Beni dinleyin!» diye bağırdı. «Yabancı bay herkese içki ısmarlıyor bugün.» Kötü Adam gülüyordu, ama dışarıdakiler kaçışmaya başlamıştı. Tozların içinde koşan ayakları yaylı kapıların altından görüyordum. Avery bir tek Jack Millay'i yakalayabildi. O da benimle Molly'nin peşinden gelip kapının üstünden içersini gözetlemeye hazırlanmıştı çünkü. Avery milleti çağırırken tam kapının önünde duruyordu. Avery, Jack'i yakalayıp içeri çekti. Çok iyi biliyorum ki birkaç dakika sonra kasabada bir tek kişi kalmamıştı. İçeridekileri saymazsanız tabiî.

Gerçek bir eğlence düzenlemişti Kötü Adam. Avery, Jack Millay ve ben tezgâhın önünde durduk, o da bize hizmet etti. Molly bir masaya oturup yumruğunu ağzına tıkmış, ikinci kattan sarkan Flo'yu gözlüyordu. Adam tezgâhın arkasından çıktı, kızın içkisini tepsiyle götürdü. Doğudaki kibar garsonlar gibi yarı beline kadar eğildi

bir de. Molly hiç bakmamıştı ona. Adam eğilip etekliğini iki parmağıyle tutarak dizinin üstüne sıyırdığı zaman kılını bile kıpırdatmadı. Yabancının bu hareketi Avery'yi güldürdü. Jack de güldü. Tezgâhın arkasına geçti gene; bardağını havaya kaldırıp kıza doğru uzattı.

Kötü Adam su gibi yuvarlıyordu Avery'nin viskisini. Kendi kadehi boşaldıkça bizimkileri de yeniliyordu. Öbür ikisi onunla yarışabiliyorlardı, ama ben içkileri omzumun üstünden yere döküyordum boyuna. Sonunda Adam ne yaptığımı gördü. Açılmamış bir şişe aldı, tezgâhın kıyısına vurup ağız kısmını kırdıktan sonra bardağımı doldurdu ağır ağır. Ardından gözlerini bana dikip kadehini kaldırdı. Düşündüğümden daha genç olduğunu fark ettim. Gene de, tıraşlı yüzünün derisi kırmızı damarlarla doluydu. Bir yanağında kıpkırmızı bir leke, gözlerinde gemi azıya alan atların çılgın bakışları vardı. İşte o anda elim kendiliğinden kımıldamaya başladı. Tabancama uzanmak niyetindeydim. Oysa elim tezgâhın üstündeki bardağa gitti. Adamı hoşnut etmek istediğimi o zaman anladım; içkiyi seve seve içiyordum neredeyse.

Adam, içkileri tazeledikçe yeni bir şişeye uzanıyor, onu açıyordu. Bir ara, Avery bardağını ağzına dayadığında kolunu uzatıp bardağa elinin ayasıyle vurdu. Avery bir adım geriledi. Kırılan dişlerini, ağzında biriken kanı tükürürken gülmeye çalışıyordu. Bir süre sonra Jack Millay'in kesik

kolunu inceledi adam. Şaşkın şaşkın bakarak dolu bir şişeyi kesik kolun üstüne indirdi. Jack'in yüzü sapsarı kesildi, olduğu yere çöktü.

Ondan sonra sıra bana gelecekti sanırım. Ne var ki gözü Molly'ye ilişmişti yeniden. Kız bıraktığı gibi oturuyordu hâlâ. Çılgınca bir nara atarak tezgâhın üstünden atladı.

Molly, bir tek kere, «Blue!» diye bağırdı. Sağdan soldan çektiği iskemlelerle masaları adamla arasına dizerek bir engel kurmaya çalışıyordu. Adam da onun dizdiklerini iki yana fırlatarak gülüyordu. Jack Millay, başını, tezgâhın önünden dolaşan, ayaklarımızı dayadığımız borunun üstüne uzatıp bayılmış, Avery de merdivenin dibine yığılmıştı. Önlüğüne bulaşan kanları siliyordu ağlaya ağlaya. O sırada tabancamı çektim. Gelgelelim çok geç kalmıştım. Adam Molly'nin bileğine yapıştığı anda çekmiştim tetiği. Kurşun boşa gitti. Yabancı, kızın önüne çömeldi ve bana ateş etmeye başladı. Molly olduğu yerde kıvrılıp bükülerek koluna asılmasa sanırım oracıkta temizlerdi beni. Gene de attığı kurşunlar saniye sektirmeden kapıya varmama yetti. Sırtüstü kaldırıma yuvarlandım; oradan da sokağa. Kahkahalar atarak kapıya yanaştığını duyunca şapkamı kaptım, düşe kalka, tökezleye, sendeleye koşmaya koyuldum. O da kapıya varmıştı bu arada. Ayaklarımın dibine kurşun yağdırıyordu. Yazıhanedeki kayıt dosyalarını ele geçirebilmek, onları güvenilir bir yere götürebilmek için koştuğumu o ara anladım.

Adam da benim isteğimi sezmişti sanki; mermiler hep sağ yanımdan geçiyordu. Bu yüzden de dosdoğru ilerlemek zorunda kaldım. Düşerken incinen ayağımı sürükleyerek, topallaya topallaya koşuyordum. Yüreğim, içimi sıkan bir pençe haline gelmişti. Bozkırda toplanan kasabalıların yanına varıncaya kadar hiç durmadım.

Sağa sola yayılıp kasabayı gözlemeye koyulmuştuk hepimiz; küçük Jimmy Fee, John Bear, Ezra ve ötekiler. Bazıları eşyalarını atlara ya da arabalara yükleyip kaçmış, bazıları da yanlarına çıkınlar almıştı. Benim gibi elini kolunu sallayarak gelenler de vardı. Bulutlar iyice alçalmıştı artık. Güçlü bir rüzgâr esiyordu. Saat öğleyi geçmediği halde ortalık kararmıştı. Uzun bir süre öylece durup kasabaya baktık. Arada bir, bozkırda güç duyulur bir ses olarak işitilen bir çığlık ya da bir şangırtı geliyordu o yandan. Ardından, uzun bir sessizlikten sonra, meyhaneden alevler yükselmeye başladı. Kapının önündeki direğe bağlı olan at —Hausenfield'in atı— kişnerken Kötü Adam da elinde alev alev yanan bir iskemleyle dışarı çıktı. Bir narayla fırlattığı iskemle sokağın karşısına, benim yazıhanenin önündeki tahta kaldırıma düştü. O arada gözüne bir şey ilişmiş olmalı ki kendisi de koşarak karşıya geçti. Gözüne ilişen, Fee'nin taşınır merdiveniymiş. Merdiveni

alıp sağda, solda gördüğü bütün pencereleri kırmaya girişti. Alevler rüzgârın etkisiyle yayılıp sokağın iki yanı da tutuşunca bu kez de verandaların parmaklıklarıyle direklerini kırmak için kullandı merdiveni. Tutuşan tahtalar sokağa düştükçe çılgınlar gibi bağırıyordu.

Doru at da çılgına dönmüştü bu arada. Hayvanı çözdü, sırtına atlayıp kayalıklara doğru yol almaya başladı. Uzun bir süre göze görünmedi; kayalıkların arasında seçilmiyordu. Derken Ezra Maple parmağını uzatıp tepeyi gösterdi. Patikanın ortalarında bir yerdeydi adam; madene doğru gidiyordu. Yangının aydınlığında şöyle bir görünmüştü. Taşların arasında dikkatle yol alıyor, geriye dönüp bakmak gereğini bile duymuyordu. Kısa bir süre sonra görünmez oldu. Kesinlikle emin olabilmek için epey beklediğimiz halde, Bodie'den gelen Kötü Adamı bir daha göremedik. Yağmur iyice boşanmıştı artık. Yangının üstüne boşalan suyu, suyu içmek istercesine yukarı uzanan alevden dilleri gözledik.

ikinci bölüm

EN parlak alevlerle en temiz duman Silver Sun'dan çıkıyordu. Bir-iki kere, damın bazı bölümleri havaya uçtu. Avery'nin alkol fıçıları olmalıydı bunlar. Yağmur yavaş yavaş azalmaya başladı. Esinti güçlenmişti gene. Yangının dumanı bozkıra kadar geliyordu. Binbaşı Munn —Molly Riordan'ı kızı yerine koyan yaşlı binbaşı— arabasına tırmanmış, elini kolunu sallayarak bağırıyordu. Beyaz bıyıklı, kamburu çıkmış bir ihtiyardı. Bize kadar ulaşan uğultuyla dumana sesleniyordu sanki. «Seni Richmond'da bulmalıydım ben! Mermiyi kaşlarının ortasına yerleştirirdim. Gençliğimde senin gibi yirmi kişiye meydan okurdum!» Tiz sesi bozkıra yayılıyordu. «Bu kötü topraklarda, güneşin altında ölüp kalmanı dilerim! Dilerim ki ölmeden önce çakalların bokunu ağzında, akbabaların pençelerini karnında bulasın! Cehennem ateşlerinde kavrul da husyelerin bezelye kadar kalsın! Burada yaptıklarının cezası olarak kemiklerindeki ilik kaynasın, gözlerin yuvalarında erisin de ak-

sın! Allah belânı versin! Tanrı belâların en büyüğünü versin sana!» Yumruğunu kasabaya doğru sallıyordu, ama bir an için bana söylediğini sandım.

Derken yangının uğultusu konuşmasını boğdu, Binbaşı bir duman tabakasının arkasında görünmez oldu. Duman bulutu geçip gidince, Binbaşının atının gerisinde değil altında olduğunu gördüm. Yere yığılmıştı. Hemen koştum. İnme inmişti ihtiyara. Yumruğu hâlâ sımsıkı, dudakları köpüklüydü. Gırtlağından bir hırıltı yükseliyordu. Elimi yüzüne dayadım. Gözlerini açıp bir baktı; sonra da öldü.

Omzumun üstünden eğilen biri, «Eh, göreceğimizi gördük,» diye söylendi. Birkaç kişi daha gelip Binbaşıya baktı. Yangının yarattığı büyü sona ermişti artık. Binbaşının ölüsüne bakan büyüden kurtuluyordu. Herkes eşyasını arabasına bağlamaya, eyerlerin kolanlarını sıkıştırmaya başlamıştı. On dakika sonra, kasabalıların yarısı bozkırda yol alıyordu. Geriye bakanlar da yalnızca arabalarda oturan kadınlardı.

Yağmur yangını söndürmeye yetmemişse de rüzgârın hızını kesmiş, böylece de iki yapı alevlerin pençesinden kurtulabilmişti. Hausenfield'in ahırının arkasındaki yeldeğirmeni kuyunun yanında dimdik yükseliyordu hâlâ. Sokağın ucunda, ka-

yalıkların başladığı noktada da Kızılderilinin kulübesi sağlam kalmıştı. Güneş bulutların ardından sıyrıldığında, geri kalan bütün yapıların yerle bir olduğunu gördüm. Ateşten kararmış ya da yarı yarıya yanmış birkaç direkle, Fee'nin yaş ağaçlardan yaptığı bir-iki duvardan başka bir şey kalmamıştı ayakta.

Kasabaya döndüğümde, sağda solda küçük küçük ateşler yanıyor, yapıların kalıntılarından yükselen duman göğü kaplıyordu. Sokak küllerle örtülüydü. Her yerde, halkalar çizerek koşan fareler görülüyordu. Toprağın üstünde cik cik ederek deliler gibi koşuyor, sonra da sırtüstü düşüp kalıyorlardı. Tavşanın biri kızgın tahta yığınının üstünden atlamak için havaya sıçradı, ama başaramadı. O da tahtaların üstüne düşüp kaldı. Jack Millay'ın bir yerlerden çıkıp geleceğini, kolumu çekiştireceğini sandım bir an. Hayvanların durumunu ne kadar eğlendirici bulduğunu anlatırdı sağ olsaydı.

Yerdeki yığınların üstünden atlayarak ilerledim. Yazıhaneye vardığımda, yan devrilen masamdan dumanlar tüttüğünü gördüm. Çekmeceler yanmış, kayıt dosyalarının yalnızca kapları kalmıştı. Yatağım da yanmıştı. Mısır kabuklarından yapmıştım şiltemi. Ömrümde sahip olduğum en güzel yataktı. Kendi eşyam olarak ayırt edebildiğim tek şey kahverengi bir battaniye parçası oldu. Masayla battaniyeyi, bir de kayıt dosyalarını, bir yıl önce oradan geçen bir avukattan satın al-

mıştım. O da kayalıklardaki madenci kampına yollanmadan bütün ağırlıklarından kurtulmak istemişti.

Yerdeki kara yığınları tekmelerken bir şey daha gördüm. İki torba altın tozundan oluşan servetimi döşeme tahtalarının altına gizlemek alışkanlığını edinmiştim. Torbalar yanmış, altın tozu, iki yumru haline gelmişti. Birisi oraya iki yumurta yumurtlayıp gitmişti sanki. Sokaktaki enkazı karıştıran başkaları da vardı. Onlardan biri, böyle bağımsızlığına kavuşmuş iki altın yumurta bulsa ne düşünürdü acaba. Altınımı almak istedimse de yumrular elimde ufalandı. Ancak birkaç çimdik bir şey atabildim cebime; gerisi yerlere saçıldı. Döküleni toplamaya kalkışmadım. O sıcak dumanda birkaç dakika durunca yüzüm gözüm kararmış, yanaklarımdan yaşlar inmeye başlamıştı. Yağmurdan sırıl sıklam olan giyeceklerim de kurumak üzereydi. Pis bir koku yükseliyordu her yandan. Kokuyu duyunca Silver Sun'ın enkazının altındaki cesetleri düşündüm.

Meyhanenin sağlam kalan tek yeri kapının önündeki basamaklardı. Az ötede, eskiden dükkânının bulunduğu yerde duran Ezra Maple, sağlam bir malı kalıp kalmadığını araştırıyordu. Yerdeki kara yığınları tekmeliyor, tahta parçalarını oradan oraya itiyordu. Meyhanenin kalıntılarının arkasında yatan Molly'yi ilk gören o oldu.

«Blue! Şuraya bak!»

Yüzükoyun yatıyordu Molly; elbisesinin ar-

kası kül olmuştu. Yanına gidip diz çöktüm, dikkatlice bakınca soluk aldığını gördüm.

«Bu yaşıyor,» dedim Ezra'ya.

«Ne yapmayı düşünüyorsun peki?»

«Burada böylece bırakamayız sanırım.»

Ayağa kalkarken, John Bear'in kızağını sürükleyerek geri geldiğini fark ettim. Kulübesine doğru gidiyordu. Arkasından seslendimse de dönüp bakmadı. Koşa koşa yanına gittim, kolundan çekerek kızın yanına getirdim. Ellerinden ve ayaklarından tutarak üçümüz birlikte Kızılderilinin kulübesine taşıdık Molly'yi. Elbisesinin önü bayrak gibi yerlere sarkıyordu.

Ezra durmak istedi bir ara. «Bu kızı böyle taşıyamayız,» dedi. «Ayıp denen bir şey var.»

«Üstünü de örtemeyiz,» diye karşılık verdim. «Bütün sırtı yanmış.» Molly, kürek kemiklerinden topuklarına kadar yanmış, her yanı su toplamıştı. John Bear'in kulübesine varınca toprak zemine bıraktık kızı. Kızılderili, yeri kazıyarak birkaç avuç toprak çıkardı, üstüne su döküp cıvık bir çamur yaptı. Sonra da eşyalarının arasından çıkardığı bir teneke kutunun içindeki tozdan kattı çamura. Molly'nin arkasına ince bir tabaka çamur sürüp üstünü yanında taşıdığı ince, enli yapraklarla örttü. Gerçek bir doktordu John Bear; hiç bir kararsızlığa kapılmadan, kesin hareketlerle yapıyordu yapacağını. O işini bitirdiğinde Molly inlemeye başlamıştı. İniltilerini dinlemek hoşuma gitmiyordu, ama bu-

nun iyilik belirtisi olduğunu biliyordum. Dışarı çıkar çıkmaz gözlerimin önünden bir gölge geçti.

Akbabaların nereden çıkıp geldiklerini kimse kestiremez; ancak hiç gecikmeden geldikleri kesindir. Üçü dördü kasabanın, birkaçı da bozkırın üstünde uçuyordu. Binbaşının ölüsünü orada bırakmıştım. Hayvanın başını alıp gitmesine engel olmak için de cesedi ön tekerleğin önüne oturtmuştum. Gelgelelim leş düşkünü kuşlardan biri arabaya tüneyince hayvan birden ürktü. Durduğum yerden görebiliyordum hareketlerini. Bir saniye sonra da kişnediğini duydum. Şaha kalkmıştı kısrak. Tekerlek Binbaşının üstünden geçti, hayvan kasabaya doğru başıboş bir koşu tutturdu. Arabayı da arkasından sürüklüyordu. Yaşlı adamın cesedi korumasızdı. Akbabalara kalmıştı.

Onun birkaç yüz metre doğusunda, küçük Jimmy Fee babasının mezarının çevresinde koşmaya başlamıştı. Kollarını sallayıp duruyordu. Akbabaların gölgelerini, saçlarına dolanan örümcek ağları sanıyordu sanki.

Sokağa çıkıp Binbaşının atını yakaladım. sırtına binerek hayvanı gerisin geri bozkıra döndürdüm. Binbaşı Munn'ın üstüne konan canavarlar kanatlarını gererek göğe yükseldiler. Boynunu kanatmışlardı bile. İhtiyarı arabasına, eşyalarının arasına yerleştirdim. Bir battaniye de vardı eşyaların arasında. Onu da cesedi örtmek için

kullandım. Sonra da arabayı Jimmy Fee'nin yanına sürdüm. Bozkıra uçan akbabaların sayısı artmıştı. Geçit töreni düzeniyle uçuşuyorlardı mezarın çevresinde. Anlaşılan Hausenfield pek derin kazmamıştı çukuru. Oğlan toprak yığınının üstüne oturmuş, ellerini tepesinde kavuşturmuştu. Fee öldüğünde hiç sesi çıkmadığı halde, şimdi çığlıklar atarak, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Dizginleri elimden bırakmadan, «Buraya atla, küçük.» diye seslendim. «Hadi bakalım, atla yanıma.» Yanıma atlayacağına daha güçlü çığlıklar atmaya başladı. Arabadan inip oğlanı kucaklamak, bütün yol boyunca da kucağımda tutmak zorunda kaldım. Bir türlü susmak bilmedi. «Babam gitti,» diye hıçkırıyordu. «Babamın lokmasını bırakmayacak kuşlar...» Elimizi çabuk tutmak her şeyden önce ölüleri gömmek zorunda olduğumuzu ben de biliyordum. Biz sokağın ucuna vardığımızda birisi sövüp sayarak ateş ediyordu. Bir çakal hızla kayalıklara doğru kaçtı.

Ezra, yalnızca sapı yanmış olan bir kürek buldu dükkânında. Ben de Hausenfield'in yeldeğirmeninin dibinde paslı bir kazma geçirdim ele. Jimmy Fee'ye kendi aletini aramasını söyledim. Oğlanı bir şeyle oyalamak gerekiyordu. O da gitti, Kötü Adamın attığı yerde duran, toza toprağa bulanmış tavayı getirdi. Elimizin altında

on tane yeni kazma bulunsaydı gene bir yararı olmayacaktı. Ezra'yla ikimiz mezar kazacağımızı söylediğimizde, topu topu iki yardımcı bulabildik kendimize. Kasabaya dönenler sağlam kalan eşyalarını heybelerine ya da arabalarına yüklemeye koyulmuşlardı hemen. Birer ikişer uzaklaşıyorlardı.

Mezarları bozkırda kazmaya karar vermiştim. Fee'nin mezarının hemen yanını kazmaya başladım. Bu dünyada mezar kazmaktan daha güç iş yoktur. Toprak yağmurdan ıslanıp yumuşamış olduğu halde, beş çukur kazmak için birkaç saat güneşin altında ter döktük. Sırayla çalışıyor, kazmayla küreği elden ele geçiriyorduk. Topladığımız cesetleri battaniyelerle örtmüştük. Sıra ölüleri çukurlara yerleştirmeye, Fee'yi yeniden gömmeye gelince çocuğu yanımızdan uzaklaştırdım. Küçük Jimmy bozkırın ucuna doğru yürürken hepimiz onu gözledik. Dönüp arkasına bakıyordu. Sonunda, bozkırın bitip kasabanın başladığı yerde çömelip oturdu. Kasabaya girmeye çekinmişti sanırım, çünkü akbabalar sokağa inmişler, demirkırı atın leşine üşüşmüşlerdi.

İşimizi bitirdik. Ezra'yla bana yardım eden iki adam bir ata binip güneye doğru uzaklaştılar. Öbür kasabalılar çoktan gitmişti zaten. Kolumun yeniyle alnımı kuruladım. Güneş iyice alçalmıştı, ama ben hâlâ terliyordum. Ayağıma bir sancı saplanmış, sinekler vızıldayarak başı-

mın etrafında uçmaya başlamışlardı.

«Acaba bir iki söz söylemek gerekir miydi, Ezra?»

«İyi olurdu sanırım.»

«Ne söylesek dersin?»

Şapkasını çıkardı; ben de benimkini. Gözlerimizi eğip taze toprak yığınlarına baktık. Zamanı dolmadan, hazırlıksız ölen insanların ölümünden insanî bir utanç duyulur nedense. Yaşamış ya da yaşamamış olmalarının hiç bir önemi kalmaz. Tahtaya güvenen Fee'yi, iş yerini düşünerek kaygılanan şişko Avery'yi, her şeye tek kollu bir ilgi gösteren sakat Jack'i düşündüm birden. Pazar günleri mutlaka lâcivert tören üniformasını giyen Binbaşı Munn'ı, tombul dizleri olan, arada sırada ilgisi uyanan kızıl saçlı Flo'yu düşündüm. Kasabaya bir yıl önce gelmiş, herkesi iyice tanımıştım. Şimdiyse bir kül haline gelmişti arkamdaki yapılar. Bir yıl sonra burada bir kasaba kurulduğunu kimse hatırlamayacak, bu insanların yaşamış oldukları unutulacaktı.

Kötü Adamın sırıtkan suratı gözümün önüne geldi, çekingen ellerimin onun uzattığı bardağa gittiğini görür gibi oldum. Yirmi yıl önce koleradan ölen gencecik karımı toprağa verirken duyduğum korkunç öfke boğazıma yükseldi gene. Benden güçlü olan, baş edemeyeceğimi bildiğim şeylere karşı duyduğum, çare-

sizlikten doğan o korkunç öfkeye kapıldım birden.

Yerdeki keseklerden birini tekmeleyen Ezra usulca «İsa'nın dediğine bakılırsa yoksullarla güçsüzler Tanrının lütfuna erecekler, dünyanın gerçek sahibi olacaklarmış,» diye mırıldandı.

Hausenfield'in kuyusunun başına dönerek üstümüzdeki mezar toprağını temizledik. Jimmy Fee de arkamızdan gelip yeldeğirmeninin dibine oturmuştu, ama ne yıkanmaya yanaştı, ne de yüzümüze baktı.

Demirkırı atın ölüsünü sokakta bırakamayağımızı düşündüm. Durduğum yerden rahatça görebiliyordum hayvanın leşini. Kuşlar konmuştu üstüne. Kuşlar havalanınca da iri yeşil sinekler konacaktı. Sinekten görünmez olacaktı hayvanın leşi. Yıkanmam bitince Ezra'ya döndüm. «Senin katırla Binbaşının kısrağını birlikte kullanırsak şu leşi buradan uzağa sürüyebiliriz sanırım.»

«Nereye sürüyeceğiz?»

«Kayalıklara doğru. Bir-iki kilometre uzağa bırakırız.»

«Ne gereği var?» dedi Ezra. «Burada kalmaya niyetlenmiyorsan hiç gereği yok bence.»

«Ben niyetleniyorum doğrusu.» Onun da kalacağını umuyordum.

Dik dik baktı. «Kasaba diye bir şey kalmadı, Blue.»

«Pek o kadar da değil,» dedim. «Mezarlığımız var hiç değilse. Bir kasaba için iyi bir başlangıç noktası olabilir pekâlâ.»

Yarım kova suyu başından aşağı boca etti. Bir bez parçasıyle yüzünü ve boynunu, sonra da kollarıyle ellerini kuruladı.

«Dinle, Blue! Vermont'ta doğup büyüdüm ben. Ağaçlar vardır oralarda.»

«Doğru mu söylüyorsun yahu?»

«Kayaların arasından dereler akar, av hayvanları insanın kapısına kadar sokulur. Erkek olan -erkek olan ne demek, yarım erkek olan bile- hiç güçlük çekmeden geçimini sağlayabilir orada.»

«Aynı sözlerin bu topraklar için söylendiğini duymuştum ben de.»

«Ben de öyle duymuştum. Vermont'ta oturduğum yıllarda.»

Uzun yüzlü bir adamdı Ezra. Boyu da benimkinden uzundu. Sırtını kamburlaştırarak yürür, gözleri, uzun kulaklı av köpeklerinin gözlerini andırırdı. Ceketini sırtına geçirdi, kapkara kesilen sokağa, daha gerideki çorak topraklara baktı.

«Oysa insan ya kuraklıktan ölüyor burada, ya da soğuktan, fırtınadan. Onları da atlatabilirsen, ruhunda alkol, pençesinde tabanca taşıyan bir iblis gelip varını yoğunu kül ediyor.»

Katırına yanaşarak eyeri sıkıştırdı ve hayvanın sırtına atladı. Çöküк omuzları, uzun ceketi ve hüzünlü bakışlarıyle, biniciye hiç benzemiyordu doğrusu. Gülünç görünüyordu katırın üstünde.

«Batıda başka kasabalar da var,» diye söylendi. «Zamanında toplanıp gitmesini bilmeyen adam enayidir.»

«Ben bütün ömrümü yollarda geçirdim,» diye karşılık verdim. «Teksas'da ve Kansas'da sığır sürücülüğü, Russell'la Waddell'da sığır kasaplığı yaptım. Black Hills'de kendi adıma maden aradım, madencilikle uğraştım. Cheyenne'de gezginci tiyatrolara gittim. Deadwood'da Ladville'de, Dogde'da poker oynadım. Tavanın içinde yuvarlanan bezelye tanesi gibi dolaştım Batıda. Sen burasını beğenmiyorsun, tamam. Yalnız bil ki öteki yerlerin de buradan farkı yok.»

Kafasını eğmiş Jimmy Fee'ye bakıyordu o. «İstersen benimle gel, evlât,» dedi. «Dükkâncılığı öğretirim sana.»

Jimmy yere çömelmiş, elindeki dal parçasıyle toprağı eşiyordu.

Ezra, «Sen bilirsin,» diye mırıldandı. Hayvanını tepikleyip yürüdü.

Ezra'nın gidişini gözleyerek oyalanmanın zamanı değildi. Adı batasıca atın leşini düşünmek zorundaydım; bir saat sonra hava kararırdı. Bir tek küçük kısrakla sürükleyemezdim atın ölüsünü. Yapılacak tek şey, üstüne toprak örtmekti.

Öyle yaptım ben de. Hayvanın sırtına kül ve enkaz yığıp üstüne toprak atarak küçük bir tepecik yarattım. Keyfi kaçan akbabalar başımın üstünde dönüp duruyor, her kürek toprağı attığımda hayvanın leşinden bir sürü sinek havalanıyordu.

Gün batarken işim bitmiş, sırtım da ağrımıştı. Sırtımı oğuştururken kemerime soktuğum tabancanın yerinde yeller estiğini fark ettim. Düşürdüğümü sandım önce. Sonra baktım ki küçük Jimmy Fee ortalıkta görünmüyor. Kızılderilinin kulübesine yollandım.

John Bear yere diz çökmüş, yeni bir merhem hazırlıyordu. Bizon postunun üstünde yatan Molly de ağlıyordu. Köşede yanan gaz lambası içersini aydınlatmaya yetmişti, ama oğlan orada da görünmüyordu. Dışarı çıkıp kayalıklara baktım. Evet, tabiî! Tabancayı elinde sallayarak kayalara tırmanıyordu. Bodie'den gelen Kötü Adamın peşine düşmüştü besbelli.

Onu geri getirinceye kadar canım burnumdan geldi. Daracık patikadan yukarı tırmanırken kendisini ya da beni vurabilirdi kolaylıkla. Buna olanak bırakmamalıydım. Yanına varınca arkasından sarılıp kucağıma aldım. Tekmeler atıyor, yüzümü gözümü tırmalıyordu. Pek ağır sayılmazdı, ama dövüşçülüğüne diyecek yoktu doğrusu. Kasabaya kadar hep kucağımda taşıdım. John Bear'in kulübesine girip de köşeye bıraktığımda hâlâ debeleniyordu. Sonra da ağlamaya başladı.

Biraz dinlenmek için köşeye çöktüm ben de. John Bear, yerdeki çukurun içinde bir ateş yakmıştı. Ateşin aydınlığında -acısından başını sağdan sola çevirip duran- Molly'nin yüzünü gördüm. Boğazına kadar yükselen bir iniltiyi bastırdı, korkunç bakışlarla bakan yeşil gözlerini bana dikti. Bir saniye sonra ağlamaya başladı yine. Oğlan da ağlıyordu. Tahta kulübenin aralıklarından içeri esen gece rüzgârı da bir hayalet korosunu anımsatan uğultular çıkarıyordu. O kadar küçük bir yere bu kadar ıstırabın birden sığması dayanılacak gibi değildi. Bir ara, kalkıp buradan çıksam, ata atlayıp son hızla uzaklaşsam, diye düşündüm. Gelgelelim Fee'yle Flo'nun mezarlarından çıkmaları nasıl düşünülemezse, benim de kasabadan gitmem öylesine olmayacak bir işti. Kötü Adam dördümüzü kıskıvrak bağlamıştı sanki. En büyük kötülüğü de -canımı almadığı için- bana yapmıştı. Birkaç dakika geçince, çakalların kayalardan aşağı atladıklarını, soluyarak kulübenin yanından geçip ölü atın başına çöktüklerini duydum. Birbirlerine hırladıklarını, tırnaklarıyle toprağı eşmeye çalıştıklarını işitiyordum. Kapıdan bakınca yaptığım tepeciği kazan karaltılar gördüm. Sağdan soldan tüten dumanlar ayışığında masmavi görünüyor, yerdeki korlar kızıl parıltılar saçıyordu. Her kor parçası, cehennemin kapısına açılmış bir gözetleme deliğiydi sanki.

üçüncü bölüm

SAM Colt insanlara eşitlik sağlamıştır, diyenler çoktur. Bu doğru olsaydı, bizim kasabamız yağmurun altında cayır cayır yanmaz, Kötü Adam da şanına uygun törenle toprağın altına girmiş olurdu. Göğsünde ya da sırtında kocaman bir mermi deliği açılmış bulunurdu kesinlikle. Avery o işi yapana bir içki ısmarlar, Flo'yla Molly de yiğit erkeğe bakıp tatlı tatlı gülümserlerdi belki. Colt herkesin bir tabanca almasına olanak sağlamıştır, ne var ki tetiği kendi parmağıyle çeker her kişi.

O soğuk gece boyunca, birkaç kez Kötü Adamın geri geldiğini sandım. Dışarıda bağlı duran kısrak kişneyip pofurdanıyor, kayalıklardan aşağı küçük taş parçaları yuvarlanıyordu. Molly de adamın kapıdan girdiğini görmüşçesine çığlık atıyordu arada bir. Oysa onu geri getirecek bir şey kalmamıştı kasabada. Sabahleyin, uyuşan bacaklarımı germek için dışarı çıktığımda, kasabanın olduğu yerde havadan başka bir

şey bulunmadığını gördüm. Beynimden önce gözlerim uğradı şoka. Kararmış topraklara şafağın serinliği yayılmıştı. Bozkır ufukta başlıyor, benim durduğum yere kadar sokuluyordu. Bir tek canlı görünmüyordu ortalıkta.

Doğru dürüst uyuyamadığımdan gözlerim kızarmış, gövdeme ağrılar girmişti. Ciğerlerime çektiğim ilk soluk göğsümü acıttı. Buz gibiydi hava. Ezra Maple'ın dükkânından kalan enkaza kadar yürüyüp sağı solu karıştırmaya başladım. Jimmy Fee de uyanmış, kulübeden çıkarak yanıma gelmişti. Bir yandan sokağın ortasına işerken bir yandan da beni gözlüyordu. Babası gibi birbirinden epeyce ayrık olan gözleri vardı onun da. Yüzü de Fee'nin yüzüydü: İnsanı bir anda tartar ve hiç soru sormazdı Fee. Çocuğun saçı öyle uzamıştı ki gövdesine oranla kafası çok büyük görünüyordu. Ömrümde onun kadar cılız bir oğlan görmemiştim.

«Aç mısın?» diye seslendim, hiç karşılık vermedi.

İki kalın kereste, parmak uçlarından birleşmiş iki el gibi devrilip kalmıştı. Kerestelerin altında, elma kurusuyle küllere saçılmış kuru bezelye taneleri buldum. İyice kavrulmuştu bezelyeler.

«Jimmy, git de bir çaydanlık ara. Bir çaydanlık bul da gel hadi.»

Böyle konuşunca sonuç alıyordu insan. Hiç gecikmeden çaydanlık aramaya gitti. Elinde sağ-

lam bir çaydanlıkla, koşarak çıkıp geldiğinde ben küllerin arasından bir avuç bezelye ya toplamış, ya toplamamıştım. Kuyudan su çekip çaydanlığın içini temizledik. Cebimdeki kibritlerle bir ateş yaktım, bezelye kahvesi kaynattık. Elma kurusuyle içtiğimiz bu sıvı açlığımızı biraz gidermişse de ağzımın tadını iyice bozmuştu. Eskiden içtiğim kahvelerin tadını sığır etiyle, domuz pastırması ve ekmekle karın doyurduğum kahvaltıları anımsamıştım.

Kahvaltının birazını kulübeye götürdüm, ama Molly uyuyordu. Ağlaması kesildiğinde gün ağaracaktı neredeyse. Sonra da uyuyup kalmıştı. Zayıf, beyaz kollarını ileri uzatmış, yapağılaşan saçlarının ucuna Kızılderilinin yara merheminin birazı bulaşmıştı. Kızın yanından ayrılmayan John Bear, kuruttuğu mısırlardan birini gevelemeye uğraşıyordu. Çaydanlıkla elma kurusunu oracığa bıraktım, oğlanın yanına gittim gene. Yangından kalan bir şeyler bulmaya çalışacaktık.

Ezra'nın dükkânından iki kutu konserve süt, bir kutu domates, bir kutu 45'lik mermi, bir çekicin madenî bölümünü, bir avuç nal çivisiyle bir kalıp sabun çıkardık. Silver Sun'da da tırabzanın bir bölümünü -birinin şişesi de sağlam olan- üç gaz lambası, yığınla şişe ve çatlak bardak bulduk. Başka yerlerden yuvarlak bir sobayla kararmış bir eyer çıktı. Jimmy, yalnızca kenarları kararmış olan bir ansiklopedi bile buldu. Biz

sağı solu araştırırken güneş yükselmiş, sırtım ısınmıştı. Öğle olduğunda, Bear'in kulübesinin önünde bir yığın eşya birikmişti.

Gelgelelim ben, ikinci geceyi de orada geçirmek istemiyordum.

İçeri girdim, Molly'nin uyanıp uyanmadığına baktım. Tahtaların aralıklarından sızan günışığı yerde aydınlık benekler ve çizgiler yaratmıştı. Işık çizgilerinden biri de kızın açık gözlerinin üstüne düşmüştü. Hiç iyi görünmüyordu Molly. Yüzü öyle zayıftı ki derinin altındaki kemiklerle mavi damarları seçebiliyordum. Yanına bıraktığım yiyeceğe el sürmemişti. Ne diyebileceğimi, ondan nasıl bir karşılık alacağımı kestiremediğim halde başucunda durup açıkladım.

«Kuyunun yanında bir sığınak kazmağa gidiyorum, Molly. Elimizin altında bol bol bulunan tek şey toprak nasıl olsa. Üstelik toprak bu tahtalardan daha iyi korur insanı.

Öylesine sessizdi ki öldü sandım bir ara. Derken bir şeyler mırıldanmaya başladı. Sözlerini duyabilmek için yanına çömeldim.

«Bir zamanlar, adamın biri bir armağan vermişti bana. Zincire asılı bir şeydi. Ben de Binbaşı Munn'a rica etmiştim. Onun evinde saklıyordum...»

Sesimi alçalttım. «Dinle, Molly, ihtiyar Binbaşının öldüğünü bilmen gerekir.»

«Yaa.» Gözleri kapandı. «Evet, biliyorum zaten...»

«İnme indi Binbaşıya. Kötü Adama sövüp sayarken birden gitti. Bir dakika bekle.»

Binbaşının kısrağı, bozkırda bulabildiği otlarla karın doyurmaya çalışıyordu; ne var ki araba kapının önündeydi. Kanepenin altında, özel eşyalarını taşıdığı oymalı bir kutu buldum. İçinde inci kol düğmeleri, bir kutu bıyık mumu, bir gömlek yakası, Güneylilerin ordusunda çarpışırken aldığı bir madalyayla zincire asılmış küçük bir haç vardı.

Haçı Molly'ye götürdüm. Görür görmez elini uzattı, ince parmaklarıyle usulca çekti. Yumruğunun içinde sıktı, sonra da başını ellerinin üstüne yasladı. Yüzünde bir gülümseme belirmişti. O gülüşü görünce yüreğim yerinden oynadı. Bir şey yiyip yemeyeceğini sordum.

Yumuşacık bir sesle, «Bana sen mi bakacaksın, Blue?» dedi.

«Evet, Molly. İzin verirsen.»

Gülüşünü hiç değiştirmeden, «Bay Başkan,» diye fısıldadı. Öyle kısık bir sesle fısıldıyordu ki kulağımı ağzına dayamak gereğini duydum. «Bıçak şimdi elimde olsaydı düşürmezdim,» diye sürdürdü. «Sana saplar, bir korkağın kanının nasıl aktığını görürdüm.»

Önce anlamadım. Yüzündeki gülümsemeyi ağzından çıkan sözlerle bağdaştıramıyordum. Yüzüne baktım dikkatle. Tatlı tatlı gülümsüyordu gerçekten; yüreğindeki nefretin tadını çıkarıyor-

du. Koskoca bir kedinin pençesini savurarak beni yere yıktığı izlenimine kapıldım birden.

John Bear, elindeki kaya parçasıyle sebze bahçesinin altını üstüne getiriyordu. Ben kapıdan çıkarken o da eşiğe sokulmuştu. Hiç bir şey söylemeden yanından geçip yürüdüm. Kürek, bıraktığım gibi atı gömdüğüm yerde duruyordu. Çakallar toprak yığınının bir yanını kazmışlardı. Hayvanın kemikleri görünüyordu. Gece olunca gene döneceklerini, geri kalan eti de yiyeceklerini biliyordum, ama açılan yere taze toprak yığmadan edemedim. Korkunç bir çaresizlik duygusuna kapılmıştım. Bu ıssız yıkıntıların arasında, her yanımı keskin bir ağrı olarak duyuyordum kemiklerimde. Olduğum yere çöküp ölmeye hazırdım. Neyin yararı olabilirdi ki? John Bear'in kulübesindeki kadın Molly değildi artık. Avery'nin meyhanesinde olup bitenleri değiştirmenin yolu yoktu. İnsanın tek umudu, kusurlarının cezasını ödeyip yeniden başlamak fırsatını ele geçirmesidir. Oysa Molly'nin gülüşü bendeki umudu yıkmıştı.

Yeniden küreğe yapışan ellerimin acısı dayanılacak gibi değildi. Bir gün önce mezar kazarken avuçlarım şişmiş, derim su toplamıştı. Küreği sımsıkı tutup yeldeğirmeninin oraya kadar gidebilmemi sağlayan tek şey ellerime batan iğnelerin verdiği tedirginlik oldu. Kollarıma vuran acıdan başka hiç bir neden düşünemediğim halde, küreğin ucunu toprağa dayayarak

sığınağı kazmaya başladım.

Yeldeğirmeni, Kötü Adamın sağlam bıraktığı tek değerli malımızdı. Hausenfield, işçi tutup para harcayarak kuyuyu kazdırmış, sonra da suyu parayla satarak masrafı çıkarmıştı. Kasabalılar ya Almanın tatlı kuyu suyunu almak, ya yağmur suyu biriktirip ılık ılık içmek ya da kayaların arasındaki küçük kaynağın başına gitmek için bir sürü yol tepmek zorunda kalıyordu. Çoğumuz para vermeyi yeğlemiştik. Fee kullandığı suyun karşılığı olarak Hausenfield'in ahırını yapmış, Avery de kızları Alman'a peşkeş çekmişti. Birkaç kişi de Hausenfield'e sezdirmeden su çalmanın yoluna bakmıştı. Yeldeğirmeninin hemen yanında yedi-sekiz metrekarelik bir dikdörtgen çizdim, toprağı kova kova suyla ıslatmaya giriştim. Kazıp çıkardığım iri kesekleri dikdörtgenin sınırlarına dizdim. İnsan bir metre yirmi santim derinliğinde bir yer kazar, kesekleri de altmış santim yüksekliğinde bir duvar halinde dizerse -gerinmeye kalkmadığı sürece- altında durabileceği yükseklikte bir dam elde etmiş olur. Jimmy Fee, kısrağın sırtına binmiş, kuyunun başına yanaşmıştı. Hayvanı güzelce suladı. Dizginleri elinden bırakmadan beni gözlüyordu.

«Gene mezar mı kazıyorsun?» diye sordu.

Aslına bakılırsa bana da öyle geliyordu. Gene de, sorusuna karşılık vermeden, «O hayvanı bir yana bağla,» dedim. «Sonra da git, kolayca

kırılmayan birkaç parça tahta bul. İçinde oturabileceğimiz bir yer yapıyorum.»

Öğleden sonra, güneşin sıcaklığı büsbütün arttı. Gömleğimi çıkardım, boynuma bir mendil bağladım. Çalışırken her iki dakikada bir şapkamı kaldırıp kafamı havalandırmak zorunda kalıyordum. En küçük bir esinti bile yoktu. Depodaki su da iyice azalmıştı. Değirmenin tepesine tırmanıp güdük kanatları elimle çevirmem gerekiyordu. Kazmak bir yandan, kuleye tırmanıp inmek bir yandan, dayanacak hal bırakmamıştı bende. Kendimi bildim bileli çalışırdım. İşten yılmazdım, ama kasabada geçirdiğim bu son yıl içinde epeyce hamlamıştım. Yaşlandığıma göre hamlamaya hakkım olduğunu düşünmüştüm. Bir yıllık tembelliğin acısını çekiyordum şimdi. Neyse ki Bear, kulübesinin gölgesinde öğle uykusu uyumaya çıktı da beni gördü. Uykudan uyanınca yanıma sokuldu, tek söz söylemeden küreğe uzanıp biraz dinlenmeme olanak sağladı. Onun kulübesinde ikinci bir gece geçirmek benim için ne kadar güçse onun için de aynı derecede güçtü belki. Benim isteksizliğimi o da paylaşıyordu. Gün batarken kazma işini bitirdik.

Yıkıntıların arasında oldukça sağlam görünen bir mertek bulmuştuk. Onu sürüyüp getir-

dik; tavanı tutacak olan yatay kiriş, yani çatı oku olarak kullandık. Jimmy'nin toplayıp getirdiği tahtaları, keseklerden yaptığım duvarla çatı okunun arasına yerleştirdim. Açık kalan yerlere de daha küçük parçalar sıkıştırdım. Sonunda kayalıklara kadar uzanıp kucak dolusu çalı çırpı taşıdık. Çalıları da tahtaların üstüne serdik. Son iş olarak da kürek kürek toprak attık tepeye. Sığınağımız -ya da barınağımız- hazırdı işte; damıyle, duvarıyle haphazırdı. Gerçi giriş olarak bıraktığım açıklığa bir kapı uyduramamıştık, ama öyle incelikler daha sonra da düşünülse olurdu. Ben yalnızca yuvarlak sobayı içeri yerleştirmek istiyordum artık. Sonra da oturup biraz elma kurusu yemeyi -hatta belki- kuru sütlerinden birini açmayı düşünüyordum.

Jimmy'ye seslendim: «Sen içeri gir de biraz zıpla. O toprak taban sıkışsın iyice.» Kendisine emir verildiği sürece rahattı Jimmy; sabahın ilk saatlarında anlamıştım onu. Bütün gün ne yapması gerektiğini söylemiş, söylediklerimin yerine getirildiğini görmüştüm. Oysa bu kez hiç kulak asmadı. Gözleri uzaklarda bir noktaya dikilmiş, dalıp gitmişti. Günbatımı saatlarında babasını hatırlamış olsa gerek diye düşündüm. Ne var ki o, parmağını bozkıra doğru uzatıp açıkladı: «Bir gelen var.»

Çorak ovanın üstündeki bulutlar kıpkırmızı kesilmişti. Karanlık bastıracaktı az sonra. Bir buçuk-iki kilometre uzakta, tozları havalandırarak

yol alan bir şey vardı. Güneyden yaklaşan nesneye dikkatle bakınca üstü örtülü arabalardan biri olduğunu gördük.

«Jimmy, sen Kızılderilinin kulübesine koş,» dedim. «Dışarıya yığdığımız eşyaların yanında dur.» Sözümü ikiletmedi. O koşarken arkasından, «Bulduğumuz mermi kutusunu da gömleğinin içine sakla,» diye seslendim.

John Bear kulübesine girip kapıyı kapadı. Ben de gömleğimi sırtıma geçirerek barınağın önünde durdum. Kemerime sıkıştırdığım Colt'u da hazır ettim.

Yerimizden kımıldamadan arabanın gelişini gözledik. Mezarların üstünden geçerek, hoplaya zıplaya yaklaşıyordu. Kasabanın kıyısına varınca atların adımları yavaşladı. Altı at çekiyordu arabayı. Bakıp kalmıştım. Bu nasıl bir arabaydı ki, altı hayvanın birden koşulmasını gerektiriyordu. Üstelik hayvanlar da yorgun görünüyordu. Sürücü, iki yandaki görünümün tadını çıkarmak istermiş gibi, sanki santim santim ilerliyordu. Sonra hayvanların başını çevirdi, gıcırtılı arabasını getirip önümde durdurdu.

Sürücü yerinde oturan adam, dizginleri çekerken, «Merhaba,» diye seslendi. Oysa geçip gideceğini sanmıştım. Şişman bir adamdı. Terli gövdelerinden buhar yükselen atların gerisinde kayıtsızca oturuyor, pos bıyıklarının altından, keyifli görülüyordu. Çizgili gömlek giyip kollarını süslü lastiklerle yukarı çekmiş olmasa, insan de-

mirci sanırdı. Oturduğu yerde geriye dönerek arabanın içindekilere seslendi: «Gördünüz mü? Ot muymuş yanan? Ot var mı ki yansın.» Bir kadın sesi, «Aman, aman, anladık!» diye karşılık verdi. «Sen gerçek bir dahisin, Zar. Hepsi iyi de Culver City nerede? Culver City'ye benzer bir şey görmüyorum ben.» Sürücünün omzunun dibine sokulmuştu kadın. İlk dikkatimi çeken şey, başının açık oluşuydu. Ne şapka vardı başında, ne de bone.

İkisi de bana bakıyordu.

«Dostum,» diye seslendi erkek. «Şu tepelerde maden var? Yoksa ben yanılıyorum?»

«Maden olduğunu duydum,» dedim.

«Hah ha! Haklıymışım! Burada ne oldu peki?»

«Cehennem ateşlerinde yanacağımızı açık seçik göstermek isteyen bir vaiz geldi kasabaya.»

Güldü. Gülünce ağzındaki altın dişin parıltısını gördüm. «Dinle dostum,» dedi. «İki gün önce söylüyorlar ki batıda bir madenci kampı var. Bizim iş için iyi bir yer. Fakat Batı çok büyük. Dün biz kayboluyoruz. Karanlık var, yağmur var. Tek aydınlık, gökyüzünün ucunda. Ne anlatıyorum anlıyorsun? Her şeyde bir iyilik var. Senin için bir kasaba yangını, oluyor benim için pencerede bir ışık.» Gülerken kafasını sallıyordu. Gerdanı ve göbeği titriyordu.

Kadın, «Siz Zar'a aldırış etmeyin,» diye söylendi. «Rus'tur o.»

Adam, «Evet, Rus'um,» diye doğruladı. Yere atlayınca şaşıp kaldım. Boyu kısacıktı. «Bu gece burada kalıyoruz, Adah. Yarın da altına gidiyoruz.»

Kadın arabanın içine girip gözden yok oldu. Adam bana döndü yine. «Bak, dostum, atlar susuz. Bu kuyu senin mi?»

«Evet, öyle.»

«Suyu bedava istemiyorum tabiî. Yangından çıkmışsınız, size yiyecek falan gerekiyor. Evet?»

«Olabilir.»

Benim bilmediğim bir şakayı anımsamış gibi gülümsedi. «Sığır eti seviyorsunuz? Sığır eti var yanımızda.»

O konuşurken arabanın arkasından bir şey yuvarlandı, ardından da birinin yere atladığını duydum. İnenin kim olduğunu görememiştim, ama bir oğlan çocuğunun atlayışına benzettim. Aynı anda, kadın, arabanın önüne yürüdü. Üstünde kat kat eteklik olduğu halde kıvrak bir hareketle yere indi.

Rus, «Sen atları sula, Adah,» dedi. «Öbürleri de sığınağın arkasına çadır kursunlar. Bizim eski vatan gibi olacak... İki ev bir köy yapıyor.»

Adah adındaki kadın atları çözmeden arabayı su varilinin yanına çekti. Araba önümden çekilince, üç kadının branda bezinden yapılmış dört köşe bir dengin başında durduğunu gördüm. Hava kararmaya yüz tutmuştu artık; kadın olduklarını anlamam için birkaç saniye geçti. Oğ-

lan çocuğu sandığım pantolonlu yaratığın Çinli olduğunu gördüm.

Rus, kaburgalarımı dürtükleyerek güldü. «Bizim sürüyü görüyorsun, dostum? Birinci sınıf kızlar hepsi.» Gene güldü. «Su alıp sığır eti vermek oluyor?»

Kadınlardan biri, «Aman be, Zar,» diye bağırdı. «Hemen başlamasan rahat edemez misin? Kalıbımı basarım ki yolda bir kaktüse rastlasan onunla da bir şey değiş tokuş edersin.»

İkinci kadın, «Senin konuştuğun herifte iş yok, Zar,» diye seslendi. «Şuradaki küçük oğlana öv malını. O daha istekli çıkacaktır bence.»

Çinli gülmeye başlayınca Zar yumruğunu sallayarak bir nara attı: «Kesin sesinizi!»

Az kalsın ben bile gülecektim. Ölümle kalım arasında sırtımdaki giyeceklerden başka bir şey yokken, bu herif bozkırdan çıkıp gelmiş, bana olmadık ikramlarda bulunmaya kalkıyordu. Başımı iki yana sallayarak kadınları değil yiyecek istediğimi belirttim. Çadırlarını kurduktan sonra biraz da içki verebilirdi belki.

«Sen bilirsin,» diyerek omuz silkti. Düşkırıklığına uğramıştı; kadınları peşkeş çekerek alışveriş yapmaya alışkındı besbelli. Onların yanına gitti, biraz bağırıp çağırdıktan sonra Çinli kızın kulağına bir tokat indirdi. Üç kadın, hiç gecikmeden çadırı kurmaya giriştiler.

Ben de kendi işime döndüm. Jimmy'nin yardımıyle, topladığımız bütün eşyayı barınağa

yerleştirdim. Lambalardan birini yaktım, sobayı kurdum. Yerdeki toprağı güzelce sıkıştırıp Binbaşının iki battaniyesini iki köşeye serdik. Bütün bu süre içinde Rus'tan neler kopartabileceğimi tasarladım hep. Enkazdan çıkardığımız iki kutu sütle elma kuruları tükenince ne yapacağımı hiç düşünmemiştim. Çakal avlayıp etini yemek de hoşuma gitmeyecekti doğrusu. Bu gezginci topluluk... Düşündükçe bayağı sevimli olduklarına karar veriyordum.

Eşyaları yerleştirmeyi bitirdiğimizde dışarıda bir patırdı koptu. Jimmy başını kapıdan dışarı uzattı. «Kızılderilinin orada bir şeyler dönüyor!»

Ben de dışarı baktım. Ortalık iyice kararmıştı artık. Bear'in kulübesinin önünde ışıklar görünüyor, birtakım çığlıklar duyuluyordu. «Sen burada kal, Jimmy!» diye bağırıp koştum. Rus' un kadınları kapıya dizilmişler, ellerindeki lambaları sallayarak çene yarıştırıyorlardı. İçeri girdim. John Bear yüzükoyun yere uzanmıştı. Zar, Molly'yi kollarından yakalamış kaldırmaya uğraşıyor, kız da onun yüzünü gözünü tırmalayarak çığlıklar atıyordu.

«Heey,» diye bağırdım. «Kızı rahat bırak.» Tabancamı çekip karşısına geçtim. Molly'yi hemen yere bırakarak bana döndü. Ne var ki elimdeki silâhın kendisine çevrildiğini fark etmemiş gibiydi.

«Dostum!» diye haykırdı. «Bana söyler mi-

sin nedir bu? Kızlarım merhaba demeye geliyorlar buraya... Ve ne buluyorlar? Bu vahşîyi buluyorlar.»

Adah adındaki kadın, «Doğru söylüyor,» diye atıldı. «Bu herif yere çömelmiş kızın kıçını gözlüyordu. Ömrümde böyle şey görmedim!»

Molly, «Orospu çocukları!» diye inledi.

Kapıdaki kadınlardan biri de söze karıştı: «Bizim yaşadığımız yerlerde böyle şeylere izin verilmez. Allahın cezası Kızılderilinin biri çıkacak da...»

«Bu bayan çok kötü şekilde yandı,» dedim.

«Yandıysa çadırda bakarız ona. Hiç bir şeyini eksik etmeyiz.»

«Bana dokunmayın!» diye haykırdı Molly. «Benden uzak durun, orospular!»

Adah bozulmuştu. «Buyurun bakalım, biz ona iyilik etmeye çalışıyoruz...»

«Kızılderili iyi bir doktordur,» diye açıklamada bulundum.

Rus'un kalın kaşları havaya kalkmıştı. «Doktorluk mu yapar?»

«Eh işte. Molly'ye o bakıyordu.»

«Öldürdüm ben onu. Yumrukla öldürdüm. Ensesine vurdum.»

Diz çöküp John Bear'e baktım. Ölmemişti, ama kendinde değildi. Bir köşeye çektim, sırtını duvara dayadım.

Molly tiz bir sesle haykırıyordu: «Blue, bu

orospuları götür buradan! N'olur götür! Dokunmasınlar bana!»

Kadınlardan biri, «Yapma, güzelim,» diye söylendi. «Bak her yanına o pis Kızılderili ilâcını sürmüşler. Elbette canın yanar! Hiç şaşmam. Hadi bizimle gel de Adah baksın sana.»

Molly'ye de inme inecekti az kalsın. Toprak zemini yumruklayarak ağlıyordu. «Tanrı aşkına! Yalvarırım. Bana dokunurlarsa ölürüm! Tanrım ne olur yanımdan uzaklaştır bunları...» Daha da kötüsü, söylenmeyi birden kesip yerlerde sürünmeye başladı. Küçük haçı bulunca da avucu sımsıkı kenetlendi, kendi kendine mırıldanmaya koyuldu. Dudakları hızlı hızlı kıpırdanıyordu. Gözlerini devirmiş, bakışları tavana kaymıştı.

Zar, yüzündeki sıyrıkları elleyerek, «Vah zavallı kadın,» dedi. «Dindar; fakat ne sivri tırnakları var.»

Adah, «Gerçekten zavallı,» diye doğruladı. «Yazık, çamurun içinde yatıyor.»

Bir köşede oturan, sersemliği hâlâ üstünden atamayan John Bear'e baktım önce. Sonra da kulübeyi dolduran bu iyiniyetli ve ahlâk meraklılarına. «Molly, sen benimle geleceksin,» dedim.

Eğilip kollarından yakaladım, omzumun üstüne yükledim. Direneceğini sanmıştım, ama hiç karşı koymadı. Bir çocuk kadar hafifti. Hava iyice serinlediğinden, bizon postunu kızın üstüne örtmesini söyledim Rus'a. Post tenine değince, Molly çığlığı andıran bir soluk alıp tırnaklarını

sırtıma batırdı. Kızı kulübeden çıkararak barınağa götürdüm. Bozkırın gülleri de peşimden geldiler. Ellerindeki fenerler, toprağın üstünde oynak bir aydınlık yaratıyordu.

İçeri girince Jimmy'yi bir yana ittim, Molly'yi battaniyelerden birine yatırdım. Öteki battaniyeyi de kapıya astıktan sonra kafamı dışarı uzatıp hâlâ çeneleri durmayan kadınlara seslendim. «Tamam, bundan böyle ben bakacağım ona. Kaygılanacak bir şey kalmadı.»

Gelgelelim içeri döndüğümde Molly'nin avucuna baktığını gördüm. Haçını bulamıyordu. «Çalmışlar,» diye bağırdı. «Benim haçımı almışlar!» Ağlamaya, sövüp saymaya başlamıştı yeniden. Annesiyle babasına sövüyor; doğduğu güne, Batıya geldiği güne lânet ediyor, bana verip veriştiriyordu. O ileri geri söylenirken Jimmy dışarı çıktı, Kızılderilinin kulübesine yollandı. Haçı, yarı yola gelmeden, Molly'nin düşürdüğü yerde bulmuş. Geri dönüp kızın yanında diz çöktü. Yüzünde o ağırbaşlı Fee bakışlarıyle haçı uzattı.

Ağlayıp duran, gözyaşları, yüzündeki kire bulaşarak yol yol bulanık çizgiler yaratan Molly gözlerini kaldırdı. İlk kez görmüşçesine bakıyordu Jimmy'ye.

Keşke bana da böyle bakabilse diye düşündüm. «Molly,» dedim, «Fee'nin oğlunu hatırlıyorsun, değil mi?»

Birkaç dakika sonra ikisi de derin bir uykuya dalmıştı. İçerisi oldukça ılıktı. Bir ine sığınan üç hayvana benziyorduk. Rusla kadınların çadırına gitmeden önce ben de dinlenmek istedim. Bacaklarımı uzatarak gözlerimi yumdum. Uyumuşum. Bunları yazmaya başladığımda yalnızca olan biteni anlatmayı kararlaştırmıştım. Şimdi düşünüyorum, gördüğüm rüyayı da olan bitenin bir parçası sayabilir miyim acaba? Bodie'den gelen adamın, bir sürüyü kötü topraklardan geçirdiğini gördüm rüyamda. Her hayvanın başına bir kurt, ya da pençelerini, üstüne tünediği hayvanın etlerine geçiren bir akbaba oturmuştu. Sürünün ortalarındaydım; ötekilerle birlikte koşuyor, etime batan tırnaklardan kurtulamıyordum. Pençeler dizüstü çökmeye zorluyordu beni. Yere yığıldım, öbür hayvanlar üstümden geçmeye başladılar. Eziliyordum, ağzıma toprak doluyordu. Toprağın tadını ağzımda duyarak uyandım. Kuruyan keseklerden dökülen topraklar duvardan yüzüme düşüyordu. Kapı yerine astığım battaniyenin kenarlarından sızan güneşin ışığını görünce afalladım. Dışarısı günlük güneşlikti. Bütün gece uyumuştum demek. Kalkarken baktım, Molly'yle oğlan henüz uyanmamışlardı. Uyuşan bacaklarımın üstünde sendeledim, gözlerimi kırpıştırarak dışarı çıktım.

Saat ikindiyi geçiyordu neredeyse. Gezgincilerin gitmiş olacağına hiç kuşkum kalmadı. Ancak arkama bakınca, barınağın üç-dört metre uzağında olduklarını gördüm. Çadırı söküyorlardı. Orduda kullanılan büyük çadırlardan biriydi. O yüzden de güçlük çekiyorlardı. Çekişmeye başlamışlardı zaten; çadırı sökecek zaman bulamıyorlardı. Birisi direklerden birine asılacak oldu, bir başkası bağırarak ona engel oldu. Derken hep bir ağızdan bağırmaya başladılar. Parlak gün ışığında ilk kez görüyordum kadınları; dikkatle baktım. Adı Adah olan bir yana bırakılırsa, ötekilerin hiç birisi genç kızlık çağından çıkmamıştı. Çinli ufak tefek, öbür kızların biri tombul, diğeri ince uzundu.

Onları görünce bayağı sevinmiştim.

Gürültülü bir tartışmanın ortasında, Zar'ın gözü bana ilişti, suçlamasının sonunu getirirken beni de işin içine kattı: «Sana dostum, dostum dedim ama dost değilmişsin!» Bas bas bağırıyordu.

Nasıl karşılık vereceğimi bilemediğimden kuyuya sokulup yüzümü gözümü yıkamaya hazırlandım. O da bana doğru yürüyor, her adımda bir şeyler söylüyordu. «Şimdi ne yapayım ben? Bütün sabah beri madenin yolunu arıyorum! Sen söylemedin yol yok diye. Hiç bir şey söylemedin. Bu kadınların şimdi sırtüstü yatakta olması gerekiyor, ama hayır! Benim sırtımda yük oluyorlar! Dört gün kaybettim ben!»

Uyku sersemiydim hâlâ. «Kayaların arasından geçen patika şuracıkta,» dedim. «Açık seçik görülüyor işte.»

«Patika, evet! Karıncalar için iyi bir yol! Ya benim araba nasıl geçecek oradan?»

Aslında haklıydı. Haklıydı, ama arabayı madene kadar götürmek isteyeceğini düşünememiştim. Düşünmeliydim oysa; Rus'un isteyebileceği tek şeydi bu.

«Bakın, bayım,» dedim. «Oradaki, madene giden arka yoldur. Sizin aradığınız kasaba kervan yolunun üstündedir. Buradan iki gün çeker. Korkarım yanlış bir penceredeki ışığa yöneldiniz siz.»

Öfkelenmişti. Boynunun damarları parmak parmak kabardı, Rusça karışımı bir İngilizceyle sövmeye başladı. Kelimeleri birbirine katarak söyleniyordu. Boynuma su dökmek için eğildim, o da eğildi. Su içmek için başımı arkaya attım, sözlerini gırtlağıma yöneltti. Kelime dağarcığında bana sövecek değişik bir söz kalmayınca yüzündeki sıyrıkları göstererek Molly'ye geçti. 'Kedi kadın' diye söz ediyordu Molly'den. Kızı tepeden tırnağa giydirdikten sonra da kendi kızlarının yanına döndü.

Eh, dedim kendi kendime, su verip yiyecek almanın yolu kalmadı artık. Rus bana bir tek kurufasulye bile vermezdi bundan böyle. İki gün önce ya da iki gün sonra gelmiş olsaydı iş orada biterdi.

Gelgelelim aklımı başıma toplamıştım sonunda. Unuttuğum bir şeyi hatırlamıştım.

Peşinden koştum. «Bak ne diyeceğim! Sen altına gidemezsen bile altın sana gelebilir belki.»

«Ne söylüyorsun sen?»

Tombul kız, «Hadi gel, Zar,» diye bağırdı. «Boşuna oyalanıyoruz. Tüylerimi diken diken ediyor burası.»

Zar, kızın sözlerini duymazlıktan gelerek, «Ne altını?» diye sordu.

Çeneye kuvvet anlattım. Biraz da abartarak, bu kasabanın iki gün öncesine kadar nasıl canlı ve zengin bir yer olduğunu açıkladım. Her cumartesi gecesi bir yığın madencinin kasabaya gelip eğlendiklerini, dünyanın parasını harcadıklarını söyledim. O gece de gelmemeleri için bir neden göremediğimi belirttim. Sırasını şaşırmamışsam, günlerden cumartesi olmalıydı.

Bir iki dakika için aklı yatmış gibi göründü. Bıyığını yolarak düşünüyor, kaşlarını kaldırıp indiriyordu. Sonunda karar verdi: «Yok. Gideceğiz biz.» Bana yararı dokunan şey, ne yöne gideceklerinde görüş birliğine varamamalarıydı. Rus batıya, kervan yollarına yönelmek, kızlar da geldikleri yere dönmek istiyorlardı. Bağırdılar, çağırdılar, surat asıp birbirlerini tehdit ettiler. Boyuna kayalıklardan yukarı bakıyor, her geçen dakikanın yararıma olduğunu düşünüyordum. O yüzden, bir karara varacak gibi göründükleri anda

ortalığı karıştıracak bir fikir ileri sürüyordum Sesini çıkarmadan bekleyen tek kişi Çinli kızdı. Birinden ötekine bakıyor, işin nasıl sonuçlanacağını merak ediyordu. Katır sırtında kayalardan aşağı inen üç madenciyi ilk gören de o oldu.

«El sallayın, kızlar,» diye bağırdı Zar. «El sallayın, çabuk!»

Kızlar el salladılar, havalara sıçrayıp örtülerini bayrak yaptılar. Bir yandan da, «Heey! Heey!» diye bağırıyorlardı. Madenciler aşağılara ininceye kadar bağırdılar.

Güneş alçalıyordu. Zar, kızlara emirler verdi; onlar hazırlıklarını yaparken de beni çadıra götürdü, elime bir torba un, birkaç parça kurutulmuş sığır eti ve bir kutu domuz yağı tutuşturdu. Dostu olmuştum gene.

Yine de ben, verilenleri bir an önce barınağımıza götürmekte yarar gördüm.

dördüncü bölüm

BİR saat sonra, çadırın önüne on dört, on beş at ve katır bağlanmıştı. İçeriden şarkı sesleri geliyordu. Yadırganacak bir sesti bu; gecenin karanlığına yayılan alışılmadık bir ses. Madenciler, kasabanın yerle bir olduğunu birkaç dakika içinde algılayıp unutmuşlardı. Birkaçı, kızlarla ilgilenmeyi daha sonraya bırakıp mezarlara kadar gitti, şapkalarını çıkararak saygı duruşunda bulundu.

Ben de tanıdığım bir madenciyle, yaşlı Angus Mcellhenny'yle konuştum. Angus, piposu hiç ağzından çıkmayan, kısa boylu bir adamdı. Şirketin madeninde çalışmaya başlamadan, en az yüz yerde kendi adına altın aramış olmalıydı. Olanlara bir türlü inanamıyordu Angus.

Durup durup soruyordu: «Bir tek kişi miydi, Blue?»

«Tek kişiydi, Angus.»

«Sürü halinde gezerler çoğunlukla. Birbirlerine gösteriş yapmaktan hoşlanırlar.»

«Bu yalnızdı işte.»

«Ey Tanrım! Vay namuzsuz köpek! Nasıl bir adamdı? Bir daha anlat bakayım.»

«İri bir adamdı. Benden bir baş uzundu. Yüzünün bir yanında da kırmızı bir leke vardı. Ancak asıl unutulamayacak yeri gözleriydi. Çılgına dönen atlar gibi bakıyordu insana.»

«Evet, sanırım tanıdım. Clay Turner olmalı.»

«Madene doğru gidiyordu.»

«Deme yahu? Yanımızdan geçip gitmiştir belki de.»

«Tanıyor musun adamı?»

«Adını duydum. Çoktan gebertilmeliydi o. Yıllar önce başladı kötülük etmeye.» Angus, piposunu ağzından çıkarıp tükürdü. «Cehennemin dibinde olmasını dilerdim. Fazla yaşadı, fazla dolaştı.»

Çadırda bir kahkaha fırtınası koptu. Uzun boylu kız, kulağından çektiği bir erkekle birlikte dışarı çıktı. Adam da keh keh gülüyordu; kafayı bulmuştu iyice. Angus'la ben yoldan çekildik, uzun boylu kız, adamı çadırın arkasına götürüp üstü örtülü arabaya soktu. Kendi de arkasından çıktı.

«Blue,» dedi Angus, «Flo'nun anısına bir içki içelim diyorum. Gel hadi. Zavallı kız. Tanrı rahmetini eksik etmesin.»

Gecenin yarısını geride bıraktığımız halde çadırın içi serinlememişti. Direklere gaz lambaları asmışlardı. Güleç yüzler, sarımtırak bir ışıkla

aydınlanmıştı. Rus, bir tezgâh kurmuştu bir yanda: İki tahtanın üstüne uzatılmış bir kalas. Kollarını sıvamış, beline de kocaman bir önlük bağlamıştı. Bir fıçıdan viski boşaltıyor, kızların aldığı içki siparişlerini hazırlıyordu. Telâşlıydı Zar; suratı kızarmış, gözleri parlamıştı. Tezgâhın üstünde, hemen elinin yanında da bir tüfek duruyordu. Kızların getirdikleri gümüş paralarla altın tozu torbacıklarını ayağının dibindeki bir başka torbaya atıyordu.

Beni görünce, «Bu ocaktan, dostum,» diye bağırdı. Teneke maşrapalardan ikisine viski doldurup uzattı. Angus Mcellhenny'yle ikimiz, kırmızı saçlı Florence'ın anısına içtik.

Müşterilerden bazıları açılır kapanır iskemlelere oturmuş, bazıları da yerlere yayılmıştı. Yanlarından geçen kızların kabaetlerine çimdik atmayı inada bindirenler vardı aralarında. Birkaç kişi de, külüstür bir akordeon çalarak şarkıya önderlik eden Adah'nın çevresinde toplanmıştı.

Yaşamak için bütün istediğimiz,
Bir gümüş madeniyle bir güzel kız...

diye başlayan şarkı yarıda kesildi birden. Adah'nın arkasında duranlardan biri eğilmiş, ellerini kadının yakasından içeri sokarak avuçladıklarını sallamaya başlamıştı. Adah bir çığlık attı, adamın suratına okkalı bir tokat indirdi. Bunun üzerine herkes gülmeye başladı. Adah da gülüyordu.

Derken tombul kıza seslendi: «Hadi dans et, Mae!»

Bütün gözler Mae'ye çevrilmişti bir anda. Tombul kız kollarını havaya kaldırdı, olduğu yerde dönmeye başladı. Madenciler de el çırparak tempo tutuyordu. Gittikçe daha hızlı dönüyordu Mae. Sonunda etekleri havalandı, bilekleri, baldırları göründü. Dansının iyice kızıştığı bir anda ansızın durdu. Yerde oturan adamlardan birini ayağa kaldırıp çadırdan dışarı sürükledi. Geride kalanlar gidenin arkasından kahkahalar atıyor, ıslıklar çalıyordu. Uzun boylu kız bir dakika sonra çadıra girdi. «Jessie!» diye bağırarak karşıladılar onu. Jessie, henüz ergenlik sivilcelerinden kurtulmamış, şaşkın bakışlı bir oğlanın yanına gitti dosdoğru. Çıkıp kucağına oturdu. Kırmızı saten bluz ve şalvarımsı bir pantolon giyen, beline de sarı satenden bir kuşak bağlayan Çinli kıza baktım. Yere diz çökmüş, sakalını çekiştirerek kendisini inceleyen kır saçlı bir adama içki sunuyordu. Adam içkiye uzanacağına kızı yakaladı, ama Çinli gülümseyerek elini kaldırdı. Arabayı kullanma sırasının ona gelmesini beklemek zorundaydı anlaşılan.

Nasıl çalışacaklarını gerçekten iyi biliyordu kızlar. Erkeklerin en sarhoşlarını, en güçsüzlerini seçip götürüyorlardı. Rus'un iş yeri Avery'ninkiyle kıyaslanırsa, eski meyhanemiz bir erdem yuvası sayılırdı.

Angus Mcellhenny bana bir içki ısmarlamak-

ta diretiyordu hâlâ. Ancak sırtını dönüp milletin şenliğine katılınca ben de maşrapayı alarak dışarı kaçmak fırsatını buldum. Şarkıya başlamışlardı gene. Gecenin ayazında barınağa doğru yürürken bağrıştıklarını duyuyordum.

Yaşlanmadan önce bulmalı,
Bir altın dağı, bir de şişman karı...

Molly'yle Jimmy aç köpekler gibi geveliyorlardı kurutulmuş sığır etini. İkisi de yere uzanmıştı. Sobanın önünden vuran ölgün ışıkta öylece yatıyor, dışarıdan gelen neşeli sesleri dinliyorlardı. Acıklı bir görünüm. Sobadaki ateşi canlandırdım. Unu suyla karıştırıp bir hamur yaptım. Tavaya koyarak domuz yağıyle ince pideler kızarttım. İki pide Jimmy'ye verdim, ikisini de Molly'nin önüne bıraktım. Yiyeceği görünce başını çevirdi.

«Bak, Molly,» dedim. «İçki de var burada. Şu bozkır pastalarını yersen rahatça yutabilmen için biraz viski de veririm.»

Hiç ağzını açmadı. Bu arada kapının dışında bir kadın sesi duyuldu: «O yana değil sersem kafalı!» Biri barınağın üstüne devrildi, dama döşediğimiz tahtalardan ikisi içeri düşüp Molly'nin yanık yerlerine çarptı. Molly çığlık çığlığa bağırmaya başlamıştı. Tahtalardan birini kaparak dışarı fırladım. Kızların tombul olanı -yani Mae- müşterisini gerisin geri çadıra götürmeye çalışıyor,

adam da gülerek, öksürerek sağa sola yalpalıyordu.

Damdan düşen tahtaları yerlerine yerleştirdim. Sonra da sırtımı barınağın dış duvarına dayayıp oturdum. Gelen gideni görebilecek, sarhoşların inimize sokulmasını önleyecektim böylece. Molly'nin istemediği içkiyi yudumladıkça gırtlağım yanıyordu ama ayazdan gövdemin her yanı buz kesmişti. Viskinin kalitesi hiç kötü değildi doğrusu. Yeldeğirmeninin gıcırtısını duyuyordum karanlıkta; arada bir de çadırın önüne bağlanan atlardan birinin pofurdandığını. Çadırdan yükselen şarkının en az yirmi dizesini de işitmiş olmalıydım. Ne var ki ben yalnızca konuşulanlara kulak veriyordum; sırtımı dayadığım toprak duvarın gerisinde konuşulanlara.

«Gel bir bak,«» dedi Molly. «Korkma, bak. Sırtım kanamış mı acaba?»

«Hayır.»

«İyi sevindim. Sen de iyi çocuksun... Babanı yakından tanırdım.»

«Evet.»

«Flo'yu severdi o.»

«Evet.»

«Flo'yu sevdi de ne yararını gördü sanki? Öldü gitti baban da.»

Oğlandan hiç karşılık gelmedi, ama çadırın oradan birtakım naralarla kahkahalar yükseldi.

«Neden ağlıyorsun peki?»

«Ağ... ağlamıyorum.»

«N'aparsın, ölmüş bir kere. Ölümden de beteri vardır haa! Bir de bana bak! Fee için ağlamana hiç gerek yok. Kaç yaşındasın sen?»

«Babam on iki demişti.»

«Ne zaman demişti?»

«Bilmem. Unuttum gitti.»

«On iki ha? Yaşına göre küçük gösteriyorsun. Hadi bakalım, şu bozkır pastalarını yemeye bak. Büyüyüp erkek olmak istemiyor musun yoksa? Of of, sırtım nasıl yanıyor bir bilsen. Ey Hazreti İsa... Sen yemene bak, küçük. Şunu da iyi bil ki her gün tıka basa karın doyuranlar bile gerçek bir erkek olmakta güçlük çekerler bazan!»

Bir süre sonra oturduğum yerde uyuyakaldım. Gece boyunca ya kızların çığlıklarıyle ya da madencilerin gürültüsüyle bölündü uykum. Çadırın kapısından dışarı dökülen aydınlık, bir sarı kare olarak biçimlenmişti kafamda. Zaman zaman, o sarı kareden dışarı fırlayıp karanlıkta yok olan hayaletler görüyordum. Gün ağarırken katırlardan birkaçının nal seslerini duydum. Soğuktan uyuşan gövdemi doğrultarak kalktım. Külrengi bir aydınlık yayılmıştı ortalığa. Oldukları yerde taş gibi yığılıp kalan madenciler açık havaca horul horul uyuyorlardı.

Biraz yürüyünce Angus Mcellhenny'yi gördüm. Yıkıntının arkasında karaya oturmuş bir sandal gibi görünen banyo teknesine, Hausenfield'in banyo teknesine uzanmış horluyordu. Angus'u o durumda görünce hüzünlendim. Şafak

öncesinin külrengi ışığında ona bakarken keder duydum bayağı. Kül yığınına dönen bu kasabada kötülükten ve çirkinlikten başka bir şey bulunabileceğini aklım kesmiyordu artık.

Gün doğunca yapacak yığınla iş buldum. Kahvaltı için hamur yoğurdum, Molly'nin oturak olarak kullanabileceği bir kap aradım, barınağın kapısına yerleştireceğim bir pervaz yaptım. Hâlâ çadırın önünde bağlı duran hayvanların ayaklarının altındaki tahta parçalarını toplayarak ateş yaktım. Sonra da Binbaşının kısrağını bozkırın bir köşesine, birkaç kök ot biten bir köşeye götürdüm. Güneş yükseldikçe madenciler de birer ikişer uyanmaya başladılar. İnleyerek, sövüp sayarak kalkıyor, hayvanlarına atlayıp gidiyorlardı. Birinin katırıyle konuştuğunu işittim: «Bana bak, Gonca uslu git,» diyordu. «Hoplayıp zıplamaya başlarsan ihtiyar Jake'in kafası kopacak.» Bir başkası gün ışığında çok sıkkın, hatta hasta görünen o sivilceli oğlan, elindeki buruşuk mektupla bana sokuldu.

«Mektuplarımı Bay Maple'a bırakırdım,» dedi. «O da posta arabasına verirdi.»

«Ezra gitti,» diye söylendim.

«Öyleyse posta arabası gelinceye kadar sizde kalsın bu.» Cebinden iki dolar çıkarıp elime tutuşturdu. «Otuz gramlık mektup için iki dolar

ödeniyor. Benim yazdıklarım da taş çatlasa otuz gramı geçmez.»

Evet ya da hayır dememe fırsat bırakmadan yürüyüp gitti. Onun, bu tavrı durumun belli bir biçimde gelişmesinde etken oldu. Islık çalarak arabasından inen Zar, oğlanın mektubu bana verip uzaklaştığını görmüştü. Gömleğini ilikledi, beni yanına çağırdı. Bir ateş yaktık birlikte. Bir çaydanlık dolusu gerçek kahve pişirdik. Bir maşrapa da bana verdi. Sonra da yere oturup kasabanın neden bu hale geldiğini doğru dürüst açıklamamı istedi. Anlattım.

«Demek öyle,» dedi. «Birden çıkıp gelen bir adam.»

«Evet öyle.»

Gömlek cebime soktuğum mektuba işaret etti. «Kasaba yok oldu, fakat kasabanın varlığına gerek duyuluyor. Yoksa ben yanılıyorum?»

«Hayır, yanılmıyorsun.»

«Ve posta arabası gene geliyor?»

«Gelir sanırım. Kazanç sağlayabilirse elbet.»

«Araba gene geliyor. Madenciler gene geliyor!» Bu iki noktayı düşündükçe keyfinden yerinde duramaz oluyordu. Ayağa kalktı, sakalını çekiştirerek bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Kendi kendine Rusça bir şeyler mırıldanan bodur boylu bir fıçı. Sıcak kahveyi içerek onu gözledim. Durup çevresine bakındı; yeldeğirmenine baktı, kayalık tepelere baktı. Olduğu yerde bir daire çizerek doğuyu, yanan sokağın iki ya-

nındaki enkaz yığınlarını, ufka uzanan bozkırı gözledi. Güneş tam tepedeydi. Sıcaktan beyazımtırak görünüyordu bozkır; çukurluklarda ya da bulut gölgelerinin düştüğü yerlerde de sarı ya da açık yeşil.

Zar derin bir soluk aldı. «Ne kokusu duyuyorsun, dostum?» diye sordu. Bana bakıyordu şimdi: «Kahve kokusunu duyuyorsun? Atın kokusunu? Havadaki yanık kokusunu?»

Başımı sallayarak bunları duyduğumu belirttim. «Ah ah,» dedi. «Sende iş adamı burnu yok Ben ne kokusu duyuyorum bilirsin? Paranın kokusunu!» Gülerken altın dişi ortaya çıkmıştı gene. Kahkahalarla gülüyordu; iki elini beline bastırarak, çatlarcasına. Kahkahaları yeri göğü inletiyordu. Jimmy ne olduğunu anlamak için sığınaktan çıktı.

«Ne söylüyorum anlıyor musun, dostum? Komşu olacağız burada.» Eğilip omzuma bir şaplak indirdi. Gülmesine ara vermeden, koşar adım yürüyerek çadıra girdi.

Eh, çaydanlık hâlâ ateşin üstündeydi. Maşrapamı bir daha doldurdum. El sallayıp Jimmy'yi çağırdım.

«İç şunu, Jimmy.» Tek söz söylemeden aldı kahveyi. Gece doğru dürüst uyuduğu için biraz daha iyi görünüyordu şimdi. Fee ailesinin çukura kaçmış gözleri pek derinden bakmıyordu.

«Molly hâlâ uyuyor mu?»

«Hayır. Bir şeyler konuşuyor. Haçıyle.»

«Nee?»

«Kendi kendine bir şeyler konuşuyor.»

«Dua mı ediyor yani?»

«Evet, dua ediyor.»

Boşalan maşrapayı bir kere daha doldurdum. «Molly'ye götür bunu. Sen götürürsen alır belki. Belki de bir fincan kahve bulabilsem diye yalvarıyordur Tanrıya.»

Jimmy, dikkatli adımlar atarak barınağımıza doğru yürüdü. Ancak çadırdan bir yaygara koptunca olduğu yerde durakaldı, dönüp bana bir göz attı.

«Sen yürümene bak,» dedim. «O insanların huyu böyle.»

Rus'un çaydanlığına biraz su ekleyip yeniden ateşe oturttum. Sonra da çadırdan gelen seslere kulak kabarttım. Kadınlar çadırda uyuyordu. Zar da içeri gidip onlara yeni bir kasaba kurmak üzere olduklarını açıklamıştı mutlaka. Korkunç bir patırdı vardı çadırda. Rus bağıra çağıra bir şeyler söylüyor, kadınlar da aynı ölçüde bağırarak karşılık veriyorlardı. Ne var ki yalnızca üç kadın sesi duyuluyordu. Ağzını açmadan bekleyenin Çinli kız olacağını düşündüm. Haklıymışım. Az sonra çadırdan çıktı, hafifçe topallayarak yürüdü. Kayalıklara, kasabanın kalıntısıyle bozkıra bakmaya başladı o da.

Ansızın aklıma bir şey geldi. Banyo teknesinin başına gittim, tekneyi yan devirerek Angus'u

yere yuvarladım. Horultusu bile kesilmedi. Kuyunun yanına çektim banyoyu. Birkaç kova suyla doldurdum. Suyun kımıltılı yüzeyine yansımıştı güneş. Durduğu yerde biraz ılındı mı, kadınlar için dayanılmaz bir çekiciliği olacaktı. Benim de kendime göre bir kurnazlığım vardır.

Çadırdaki tartışmanın tavsamasını bekledim. Kadınların ikisi daha susmuştu; Zar'a karşı koyan bir tek kişi kalmıştı şimdi. Dışarı çıkınca hangisi olduğunu gördüm. Tombul kızdı; Mae. Arabaya yürüdü, içindeki eşyaları dışarı atmaya başladı. Önce bir tencere çıktı, ardından bir battaniye, eski bir halı parçasından yapılmış bir torba. «Hayır efendim, bana hiç bakmayın,» diye bağırıyordu. «Siz hepiniz bu cehennem çukurunda kalıp cayır cayır yanabilirsiniz. Umurumda bile değil! Ama bana bakmayın.»

Zar da kızın peşinden gitmişti. Yumruğunu sallayarak bağırıyordu o da. «Burasını beğenmiyorsun? Zar'dan iyi biliyorsun sanıyorsun! Seni kendi ellerimle öldüreceğim, Maeşka!»

Mae, karşılık olarak yuvarlak bir ayna fırlattı arabadan. Ayna adamın suratına çarptı. Zar öfkesinden küplere binmiş olmasaydı kahkahayla gülerdim. Rus, arabaya atladı, kolunu içeri uzatıp Mae'yi çekti ve aşağı fırlattı.

Adı Jessie olan uzun boylu kadın, «Yapma, Zar!» diye seslendi. «Başlamayalım gene!» Adah'yla ikisi çadırın önünde durmuş kavgayı izliyorlardı. Gözleri kırmızı, yüzleri uykuluydu. Parlak

ışıkta hiç biri pek güzel görünmüyordu. Yüzlerindeki boyalar akmış, saçları dağılmıştı. Geçirdikleri gece epey yıpratmıştı kadınları.

Zar hâlâ bağırıyordu: «Ne yapılacağını ben söylüyorum! Başka hiç kimse değil!» Sözlerini vurgulamak için, ayağa kalkmaya uğraşan Mae'yi tekmelemeye girişti. Mae yerinde doğrulup kaçmaya kalkışınca yeniden yere yıktı kızı. Tekmeleri birbiri ardına yapıştırıyordu. Mae çığlık attıkça da «Kes sesini!» diye haykırıyordu. «Keseceksin sesini!»

Yanlarına koşup kızı kurtardım. Mae kaçmaya bile uğraşmıyordu artık. Yerde kıvrılıp kalmış, başını kollarının arasına almıştı. Zar kızı alıp götürmeme karşı koymadı, ama sövüp saymayı da kesmedi. Rusça küfürler savuruyordu arkamızdan.

Zar dışarı çıkınca Çinli kız koşarak çadıra sığınmıştı. Neyseki Adah'yla Jessie, Mae'nin yanına sokulup kendini toplamasına yardım ettiler. Adah kollarını kızın boynuna dolamış, ona annelik ediyordu. Hallerini görünce kendimden utandım. Ateşin başında bağdaş kurup oturan asık suratlı Rus'u yalnız bırakarak kadınların yanında durdum. İsterlerse kuyunun başındaki banyo teknesini kullanabileceklerini de açıkladım.

Sanırım, aylardır banyo teknesi görmemişlerdi. Mae, üzüntüsünü bir anda unuttu. Jessie'yle ikisi, anadan doğma soyunup sırayla banyoya girdiler. Birbirlerine su sıçratıyor, çocuklar gibi gü-

lüyorlardı. Adah'nın kokulu sabunuyle güzelce yıkandılar. Adah bana dönüp açıkladı: «Sabun Parizyendir haa! Bir muhabbet tellâlı vermişti. O da bir albayın karısından yürütmüş!»

Çinli kız biraz uzakta durmuş, öylece bakıp kalmıştı. Ne var ki o da keyifli keyifli gülümsüyordu. Elleri, yüzleri ve boyunları kıpkırmızı olduğu halde gövdeleri bembeyaz kalan iki kız çıplaklıklarından hiç utanç duymuyorlardı. Tepeden tırnağa giyimli olsalar bundan daha rahat hareket edemezlerdi. Gözlenip gözlenmedikleri de umurlarında değildi. Kızları gözleyenlerin başında Jimmy geliyordu. Sırtını barınağın duvarına dayamış, korkusuzca bakıyordu. Bakma diyemedim, çünkü ben de bakıyordum.

O gece Rus'un ateşinin başında oturup konuştuk. Posta arabası gelmeden bir-iki yapı kurabilirsek iyi bir etki yapacağını açıkladım. Marangoz Fee'nin, kullandığı kerestenin bir bölümünü madenden, ancak çoğunu o bölgedeki terk edilmiş kasabalardan elde ettiğini hatırladım.

Zar «Öyleyse biz de öyle bir kasaba buluyoruz,» dedi.

«Ben birini biliyorum,» diye karşılık verdim. «Fountain Creek'di[1] adı.»

---

1) Gürpınar

«İyi, hemen gidelim.» Ayağa kalkmıştı bile. Bu herifin aklı Avery'ninkinden üstündü ya hareketlerinin, aklına ayak uydurabilmesi olanaksızdı. Niyeti davranışlarından önde gidiyordu hep. Bir zamanlar buna benzer bir atım olmuştu; bir mahmuzladın mı durdurabilirsen durdur.

«Dur bakalım,» dedi. «Yarım günlük yoldur orası. Bir gece yatıp uyumakla bir şey kaybetmeyiz. Yarın şafakla birlikte yola çıkarız.»

Karar verir vermez tedirginliğe kapılmıştım. Her şey çok hızlı gidiyordu bence. Kasabanın yeniden kurulmasına seviniyordum, ama bunun gerçekleşebileceğine de inanamıyordum. Hiç istemediğim halde, dönüp dönüp kayalıklara baktığımı fark ettim. Molly'yle Jimmy'yi bütün bir gün, belki de bütün bir gece yalnız başlarına bırakmak gerekecekti. O da hoşuma gitmiyordu. Şafak sökmeden uyandım. Gün ağarırken Kızılderilinin kulübesine gittim. John Bear'i düşündüğüm durumda buldum; kimseye bekçilik edecek hali yoktu. Zar'ın yumruğunu yediğinden beri kulübesinden çıkmamıştı. Kapıdan bakınca, sönmüş bir ateşin karşısında oturarak kötü kötü düşündüğünü gördüm. Bir Kızılderiliye dokunmak, ona yapabileceğiniz en büyük kötülüktür. Gerçi John Bear gömlek ve pantolon giymeye alışmış —on yıl önce bir damın altına bile girmeyeceği halde— şimdi kulübede yaşamayı öğrenmişti, ancak duygu bakımından, çadırda yaşayıp kilim dokuyan ırkdaşlarından hiç farkı yoktu.

Zar da erkenden kalkıp arabasını boşaltmış, sonra da üstünü açmaya başlamıştı. Branda bezinden yapılmış tenteyi söktü, bezi havada tutan çemberleri çıkardı. Yerde sandıklar, un çuvalları, kutular ve yatak yorgan denkleri, bir de koskoca fıçı duruyordu. Az eşya yüklememişti arabasına. Kadınlar da ayaklanmışlardı. Oradan oraya koşturarak arabadan boşalan eşyaları çadıra taşımaya uğraşıyorlardı.

Rus, «Birazdan hazırım,» diye bağırdı. Yanına gidip John Bear'in çok sıkkın göründüğünü anlattım. Pek umursamadan, «Vahşî zamanla unutur,» diye söylendi. Kelimeleri çok iyi hatırlıyorum.

«Olabilir,» dedim. «Ne var ki biz yokken burada gözcülük edecek başka kimse de bulamayız.»

Omuz silkti. «Ne olur sanki?» Ne yapabileceğimi bilmiyordum. Barınakta yatan Molly'nin çaresizliğini düşündükçe gitmek isteğim büsbütün azalıyordu. Kaçamak yolu da bulamıyordum. Bir-iki dakika kadınlarla konuştum. Jessie, satmayı göze alabileceği eski bir elbisesi olduğunu söyledi. Sivilceli oğlanın posta parası olarak verdiği iki doları çıkarıp uzattım.

Oysa kız birden vazgeçmişti. «Olmaz,» dedi. «Bayan Kancık Köpek bunu giymeye lâyık değil.»

Zar kaşlarını çattı. «Çabuk ver diyorum!»

Alış-veriş yapıldı, elbiseyi Molly'ye götür-

düm. Bizon postunu omuzlarına alarak kapının karşısına oturmuştu. Kaşık kadar kalan yüzündeki yeşil gözlere bakınca, bu kadınla konuşmanın benim için ne üzücü bir utanç kaynağı olduğunu bir kez daha anımsadım. Gırtlağımı temizlemek zorunda kalmıştım.

«İşler iyi gidiyor, Molly,» dedim. «Bu insanlar buraya yerleşmek istiyorlar. Ben Rus'u alıp gidiyorum. Kuracağımız yapılar için kereste getireceğiz.»

Umursamaz bir tavırla başını salladı.

«Jimmy burada kalacak,» diye ekledim. «Bir de elbise buldum sana.»

Karşılık verip vermeyeceği, bir an için yumuşak bir bakışla bakıp bakmayacağı hiç belli olmazdı. Bu belirsizlik yüzünden aylarca üzüntü çektim. Şimdi de hiç ses etmeden oturuyordu. Sessizliği öyle uzun sürdü ki söylediklerimi duymadığından kuşkulandım. Derken ağladığını gördüm. Bütün ömrü gözlerinin önüne serilmiş gibi yere dikmişti bakışlarını. Gık çıkarmadan öylece bakıyor, yanaklarından aşağı yaşlar süzülüyordu.

«Elbisenin hiç bir kusuru yok, Molly,» dedim ama gene de almadı. Dört kelimeyle karşılık verdi: «Kendin giy, Bay Başkan.» Dudaklarını ısırıyor, ellerini saçlarının arasında gezdiriyordu. Ne diyeceğimi bilemediğim için elbiseyi alıp çıktım.

Jessie geldiğimi görmüştü. Çadırın önüne

vardığımda, Adah'yla Mae de işlerini yarıda bırakıp yanıma geldiler.

«Böyle olacağını biliyordum,» dedi Jessie. «O karı, doğursa yaban kedisi doğurur, biriyle yatacak olsa aygır arar! Pis kancık! Elbise ona çoktur dedim size.»

Adah «İşe bak!» diye mırıldandı.

Jessie, Mae'ye dönmüştü. «Leydi Kuru Popo'nun yaptığını görüyor musun? Nasıl ama?»

Üç günlük sakalımı kaşıdım. Kadınların söylediklerini dinlerken, bugün bile açıklayamadığım bir istek doğdu içimde. Molly'yle alay etmelerine engel olmak için yaptım belki. Belki de şeytanlığım tuttuğundan.

«Molly benim karımdır,» dedim. Gizli gizli inandığım bir şey olduğu için söylemiştim belki de; Bodie'den gelen **Kötü Adam** kıymıştı bizim nikâhımızı.

Dilleri tutulmuş gibi bakıp kaldılar. Bir an için, Jessie'nin gözlerinde bir kuşku parıltısı gördüm. Karımı nasıl olup da Kızılderilinin kulübesinde bıraktığımı düşünüyordu belki. Ancak bir saniye sonra o parıltı da söndü. Her orospu, nikâhlı bir kadına saygı duyar sanırım. Bu hanımlar da el değmemiş kızlar gibi kıpkırmızı kesilmişlerdi birden; ne diyeceklerini bilemeden kekeleyip duruyorlardı. Bir de baktım ki Adah beni çadıra sürüklüyor. Sandığını açtı, en dipten bir şey çekip çıkardı.

«Bu benim gelinliğimdi,» dedi. «Bir tek ke-

re giydim; o da düğünümde. Yirmi yıl önce. Koçam kasabadan kasabaya dolaşan bir papazdı. Bu çadır, âyin yaptığımız çadır, bu iskemleler kilise sıralarıydı. Akordeon da o zamandan kalmadır. İlâhîleri çalardım onunla. Utancım, nikâh yüzüğümü parmağımda taşımama engel oluyor. Ancak karınıza elbisenin tertemiz olduğunu söyleyebilirsiniz.»

«Bakın, Bayan Adah...»

«Alın götürün, dedim!» Beyaz elbiseyi katlayıp koluma astı. «Süslü bir şey değildir; rahatça giyebilir. Zavallı kadın. Öyle kötü yanmış ki ne yaptığını bilmiyor.»

«Evet,» dedi Jessie. «Kusuruna bakılmaz.»

Mae de söze karıştı. «Sen de o iki doları geri ver, Jessie.»

«Doğru ya!» Jessie iki doları avcuma sıkıştırdı. «O partal elbiseyi de alayım bari. Giyilecek hali kalmamıştı zaten. Bir yana gömmeli en iyisi.»

«Bayanlar,» dedim. «Çok çok iyisiniz.» Gerçi usta bir yalancı olmaya başlamıştım, ama bu kez içtenlikle konuşuyordum. Molly'nin de kendileri gibi bir kadın olduğunu öğrendikleri an neler yapacaklarını bilmesem, gösterdikleri iyilikten hüzün duyardım.

Çadırdan çıktığımda Zar atları koşmuş, arabaya binmişti. «Evet, dostum,» diye seslendi. «Bekliyorum.»

«Bir dakika daha bekle,» dedim. Jimmy'yi barınağın önünde buldum. Yeni kalkmıştı yatak-

tan; uykulu uykulu bakıyordu. Parmaklarını tarak yapmış, Binbaşının kısrağının kuyruğunu taramaya koyulmuştu.

«Beni iyi dinle, Jimmy,» dedim. «Biz tahta bulmaya gidiyoruz. Ben gittikten sonra bu elbiseyı Molly'ye vermeni istiyorum. Üstünü örtecek bir şey bulmak zorunda. Sen verirsen geri çevirmez. Kısrağı burada, kapının önünde tut. Bağlı dursun. **Kötü Adama** benzer birinin geldiğini görürsen Molly'yi al, ata atlayıp güneye kaç. Kervan yoluna doğru sür hayvanı. Anladın mı?»

«Evet.»

«Bir sıkıntınız olacağını sanmıyorum. Uzaklara gitme, hep buralarda dolaş. Kızılderiliyi de rahat bırak. Keyifsiz. Bakarsın hainliği tutar. Kızarttığım bozkır pastalarını ye. Gidip istersen o hanımlar sana peksimet de verirler sanıyorum. Tamam mı?»

«Tamam.»

«Ben çok gecikmem.» Yürümeye başlamışken geri döndüm. «Biri çıkar da annen nasıl diye sorarsa bil ki Molly'den söz ediyor.»

Bir dakika sonra Rus'un yanına tırmanmıştım. Kırbacını şaklattı; tangır tungur yola koyulduk. Oturduğum yerde dönüp arkaya bir göz attım. Arkamızdan bakan tek kişi Jimmy'ydi. Biraz gittikten sonra gene dönüp baktım. Barınağın önünde duruyordu hâlâ; hiç kımıldamamıştı. Keşke gönlünü alacak bir söz söyleseydim diye düşündüm ya da kafasını okşasaydım.

Rus, bir trenle yarışırcasına koşturuyordu atları. Boş araba sağdan sola yalpaladıkça düşmemek için oturduğum sıraya tutunmak zorunda kalıyordum. Parmağımla güneybatıyı gösterdim; o yönde ilerledik. Ot kümelerinin çevresinde tümseklerin, kıraç toprakların üstünde zıplayarak, sarsılarak yol aldık. Konuşmaya uygun bir durum değildi, ama Rus da onun farkında değildi. Dünyadaki yerinden gurur duyan, yaptıklarıyle övünen insanlardan biriydi. Güneşin altında sarsılarak yol alırken bağıra çağıra hikâyesini anlattı bana. Bozkırı geride bırakmış, yaban otlarının bile çok seyrek olduğu kumlu topraklara varmıştık. Kum tepeleri bir deniz gibi göz alabildiğince uzanıyordu önümüzde. O hâlâ anlatıyordu. Molly'yi, Molly'nin elbiseyi giyip giymeyeceğini düşünürken yarım kulakla da onu dinliyordum. «Bak dostum... Batıya geldim ki... çiftçilik edeyim diye... Ama ne görüyorum?... Çiftçiler... açlıktan ölüyor... Zengin olanlar... kim? Çiftçilere toprak satan... çit satan... tohumluğu, âletleri satanlar... Onlar zengin. Yalnız onlar zengin... Her şeyde aynısı... Altın... madencilerin elinde kalmıyor... Katırları, kazmaları satanların... ellerine geçiyor... Kovboylarda para yok... Para onlara viski satan meyhanecilerde... Kovboylarla faro oynayan kumarbazlarda... Para arayanda... para yok... Para arayana hizmet edip mal satanda para çok... Onlar kazanıyor... Eh, ben de çiftliği satıyorum... Satıyorum

ve düşünüyorum... İnsanlar ne istiyor ki ben verebilirim?... Katırdan ve kazmadan çok... tohumdan çok... hatta kumardan ve içkiden çok... Kadın istiyor. Derken... dul bayan Adah'yla tanışıyorum... Çadırın sahibi... Böylece işe başlıyoruz.»

Fountain Creek'e öğle saatlarında vardık. Suyu çekilmiş bir derenin kıyısında, boylu sarı otların büyüdüğü topraklara kurulmuştu kasaba. Şimdiyse çitler çürümüş, verandaları yaban otları bürümüş, yıkılmaya yüz tutan barakalarla dolu olan sokak bomboş kalmıştı. İşe başlamadan önce Rus'un peksimetinden atıştırdık, birkaç yudum su içtik. Her yanda, yarı yarıya kuma gömülmüş, boş, paslı konserve kutuları görünüyor, sokağın ucundaki çatısız bir evin kapısı kum zerrelerini uçuran sıcak rüzgârla çarpıp duruyordu. Bulunduğumuz yerden on beş-yirmi metre uzaktaki bir evin verandasının altında pusuya yatan çekik gözlü, tüyü dökük bir kurt gördüm. Gözlerini dikmiş bize bakıyordu.

Zar'a dönüp, «Bu iyice aç kalmış,» dedim. «Fırsat bırakırsak atlara saldırır.»

«Fırsat bırakmayız öyleyse.» Avurtlarını peksimetle doldurmuştu gene; çiğnediği lokmayı yutmadan tüfeğine uzandı. Silâhı usulca doğrultup kurda ateş etti. Hayvan, daha önce görme-

diğimiz dişisiyle birlikte fırlayıp çıktı. Dere yatağından aşağı koştular ikisi de.

«Bir süre sonra korkuyu unuttular,» dedim. «Çok gecikmeden işe başlayalım.»

Ağılları çevreleyen çitlere el attık önce. Tahtaları bağlamak için kullanılmış olan sırımların çözülebilenlerini çözdük, çözemediklerimizi kestik. Keresteyi arabaya yerleştirdik uzunlamasına. Sonra da ahşap evlerle ahırların tahtalarını sökmeye koyulduk. Beyaz karıncaların kaynaştığı yerlerden uzak durmaya dikkat ediyorduk. Taban tahtalarını kaldırdık, kapıları menteşelerinden çıkardık; yerinden oynatabildiğimiz bütün mertekleri, kaplamaları ve kirişleri aldık. Hemen her şey çürümüştü. Yapıların hâlâ ayakta durabilmesi şaşılacak şeydi. Bir iki kere gırtlağımızı ıslatmak için ara vererek, bütün öğleden sonra çalıştık. Rüzgârın uçurduğu kumlar ve havaya kalkan toz bulutları genzimizi kurutuyor, öksürük yapıyordu. Kurt dostlarımız toprağın içinde yuva yapan köstebeklerle sıçanları temizlemişlerdi, ama baltayı ya da kazmayı her sallayışımızda böcekler ve örümcekler kaçacak delik arıyordu. Bir adam boyu yük yükledik arabaya. Hayvanların daha fazlasını çekemeyeceklerine karar verince tahta toplamayı bir yana bıraktık. Ondan sonra da gözümüze ilişen her çiviyi söküp aldık. Dere yatağında bembeyaz bir iskelete rastladık. İnsan iskeletiydi. Bir süre hiç ses etmeden baktık. Tertemizdi kemikler. Bir zamanlar yaşayan bu insanın nasıl bir kişi

olduğunu belli edecek hiç bir şeyin kalmaması —ya da yalnızca kuru kemiklerin kalması— bir ayıp gibi göründü bana.

Zar, «Fountain Creek,» diye söylendi. Mendiliyle ensesindeki teri kuruluyordu. «Tehlikeyi görüyorsunuz, dostum? Bu hayalet kente umut dolu bir ad takmışlar. Her zaman böyle oluyor. Öyle değil mi? Biz kendi kasabamıza ad koyarken dikkat etmeliyiz. Bu yanlışlığa düşmemeliyiz...»

Ancak karanlık bastıktan sonra çıkabildik yola. Ben dizginleri aldım, Rus da tahtaların düşmesine engel olmak için tepeye oturdu. Atlar tekerlekleri döndürünceye kadar epey zorlandılar. Ağır ağır yola koyulduk. Bezginlik içindeydim; yol boyunca da kurtulamadım bezginlikten. Karanlık, yıldızlı bir geceydi. Araba gıcırtılar çıkararak sarsılıyor, ben de bir dalıp, bir kendime geliyordum. Atların belli bir yönde ilerlediklerine inanmakta güçlük çekiyordum. Amaçsız bir yolculuk yaptığımı sanıyordum. Bütün bunlar o kadınla çocuğa nasıl bir yarar sağlayacaktı sanki? Onlar için bir şey yapabilecek miydim? Böyle bir umuda kapılabilir miydim? Bu topraklardaki bir noktayı bir **yer** olarak düşünmek ancak aptalların harcıydı.

Uykuya dalıp atların durmasına fırsat vermiş olmalıyım ki Rus'un tüfeğinin gümbürtüsüyle açtım gözlerimi. Araba ileri doğru fırladı, elimdeki

dizginler gerginleşti. Önümüzdeki ufuk çizgisinde bir aydınlık belirmişti.

Zar, «Allahın cezası kurtlar demin arkamızdan geliyorlar,» diye söylendi. «Fakat şimdi kaçıyorlar.»

Bir süre sonra kasabaya vardık. Jimmy koşarak gelip bizi karşıladı. «O arabayla bir adam geldi,» dedi. «Babamı götürdükleri arabayla...»

Ağladı ağlayacaktı. Kaskatı kesilen gövdemi aşağı kaydırdım, oğlanın elini tutup sordum: «Ne söylüyorsun, Jimmy? Ne diyorsun?»

«İşte orada.» Hausenfield'in cenaze arabası kuyunun yanında duruyordu. Gözlerime inanamadım. Gidip yakından baktım. Aynı kır atla katır koşuluydu arabaya; kapıya sıkıştırılan kazma da olduğu yerdeydi hâlâ. Tekerleklerden birinin yanında da çene çıkıntısı olmayan, deri yelekli, sıska bir herif dikiliyordu. Sinsi bakışlarla baktı bana.

«Merhaba.»

«Arabayı nerede buldunuz?» diye sordum.

«Bozkırda duruyordu öylece. Benim oldu.»

«Kapısını açıp baktınız mı?»

«Hiç aklıma gelmedi.»

«Zarar yok,» dedim. «Cenaze arabasıdır bu. Hiç ölü gömmüşlüğünüz var mı?»

«Hayır.»

«Eh, ilk müşterinizi içeride bulacaksınız öyleyse.»

Arkama dönünce Molly'yi gördüm. Barınağın önünde duruyordu. Beyaz elbiseyi sırtına geçirmiş, bana buruk, acı bir gülüşle bakıyordu. Gözlerimi oğuşturdum. Kasabamıza uygun bir ad bulmuştum bir anda. Hard Times. Eski adı yani.

İkinci kayıt dosyası

beşinci bölüm

YOK olanın yeniden yaratılışı böyle başladı. Yoldan geldiğimiz o ilk sabahtan sonra Molly beyaz elbiseyi hiç sırtından çıkarmadı; onunla doğmuştu sanki. Omuzlarını geriye atarak yürüyor, canının acısından, dudaklarını sımsıkı kasıyordu. Acısı geçtikten sonra da yüzünün çizgileri öyle kaldı. İyileşen yanıklar derisini germişti sanki. Çenesi hep havadaydı; zincire asılan haç da hep boynunda. Ona baktıkça, her an bir suçlama görüyordum karşımda.

Zar'la ikimiz yapım işine başladığımız gün, Molly, bizon postunu aldı, barınaktan çıkıp Kızılderilinin kulübesine yöneldi. Geri verecekti postu. Asker adımlarıyle yürüdü kulübeye. John Bear'i karamsar suskunluğundan çekip bitli postu uzattı. Gururlu bir havayla özür dilemişti. Dönüşünü izledim. Sanki uğursuz hırsızın biri Kızılderilinin malını çalmıştı da o da postu geri vererek adalet terazisini dengeye getirmişti. Öyle bir tavırla geliyordu.

Çok değişken bir insandı Molly. Günlerce ses etmeden oturduğu, bazan bir şeyler tasarlayarak gülümsediği, bazan, ortada hiç bir neden bulunmadığı halde —belki de anılarının verdiği hüzünle— hüngür hüngür ağladığı olurdu. Aklına estiği zaman da, her şeyden bana suç payı çıkarmasını bilirdi. Bir sabah, duvardaki delikleri tıkamak için çamur karıyordum. Jimmy de bana yardım ediyordu. İşsizlikten sıkılan tombul Mae yanımıza geldi, çocukla konuşup şakalaşmaya başladı. Zar'ın kadınlarını her zaman büyük bir ilgiyle gözlerdi oğlan; bu da onların hoşuna gidiyordu.

Mae, «Jimmy'cik,» diye seslendi birden. «Sen bana tutuldun mu yoksa?»

Jimmy kıpkırmızı kesildi.

«Sen Mae'ye tutuldun, değil mi?»

«Hayır, efendim.»

«Gel de elini şurama koy bir kere. Bak nasıl yumuşak. Yumuşacık, değil mi?»

Çocuğun elini yakalayıp göğsüne dayamıştı. Molly o anda çıktı ortaya. Mae'in suratına korkunç bir tokat indirdi. Tombul kız öyle şaşırmıştı ki öfkelenemedi bile. Dudağını ısırarak kaçtı. Jimmy çamur karmaya dalmıştı yeniden. Molly oracıkta durmuş, bana bakıyordu, ama yüzünü gören sürüngen yaratıklardan birine baktığını sanırdı.

Duyduğum acı, keskin bir sancı değil, hiç hafiflemeyen bir sızıydı. Bir el usulca yüreğimi sıkıyordu sanki. Bir dakika bile ara vermeyen sü-

rekli bir sızı. Bir yara izi gibi duran yanık sokağa, bozkırdaki mezarlara ya da kayalık tepelere baktıkça Bodie'den gelen **Kötü Adamın** yüzünü görüyordum hep. Düştüğüm yanlışlığı şimdi anlıyorum. Benim kusurumdu bu: Duygularımın ötesine geçemiyor, kendimden başka bir şey düşünemiyordum. Günü geldi, barınağın bitişiğinde sağlam bir baraka kuruldu. İki odamız vardı artık. Silver Sun'dan kalan tırabzan parçasıyle birkaç tahtayı bir araya çakarak bir masa yaptım. Jimmy'le ikimiz, elimize geçen her lokma yiyeceği masanın üstüne koyup akşam yemeği için saklamaya başladık. Yiyecekleri Molly dağıtır, sonra da kendi payını alarak toprak barınağa inerdi. Yalnız başına yiyordu o. İkimizi baş başa bırakır, biz de birbirimizin gözlerinin içine bakmaktan kaçınarak elimizden geldiğince tadını çıkarırdık yemeğimizin.

Jenks'in gelişi de benim durumumu güçleştirmişti. Hausenfield'in arabasını bozkırda bulup kasabaya gelen adamın adı Jenks'ti. Ganimet bulduğu için öylesine sevinmişti ki içeride kapalı kalan Hausenfield'in ölüsünden yükselen kokuyu bile duymamıştı. Sırık gibi bir adamdı Jenks; kafası süpürge sopasından kalın değildi. Çenesi yok denebilirdi. Sinsi bakışlı, sarımtırak gözlerini gören adamı bir tilki kadar kurnaz sanırdı, ama aptaldı aslında. Alman'ı gömeceği yeri benim göstermem gerekti. Arabanın kapısındaki kazmayı nasıl kullanacağını, mezarı ne derinlikte kaza-

cağını da benden öğrendi. Sonunda işin yarısını ben yapmış oldum. Hausenfield'i gömdükten sonra bir hafta boyunca hiç bir iş yapmadı. Yeni arabasının gölgesinde oturuyor, ya kadınları gözlüyor ya da tabancasıyle tabanca kayışını yağlıyordu.

Silâhlarıyle oynayışında öyle kararlı bir tavır görülüyordu ki aklından geçenleri kestirmek hiç kolay olmadı. Bizimle mi kalacağına, yoksa yeniden yollara mı düşeceğine karar veremediğinden düşünürmüş nicedir. Şimdiyse bir siyah cenaze arabasının sahibi olmuştu birden; malından nasıl kazanç sağlayabileceğini bilemiyordu. Hiç bir karşılık beklemeden kuyudan su çekmesine, kendi kula atıyle arabaya koşulu hayvanları sulamasına izin verdiğim için bana kızıyordu Zar. Aslında ben de sinirlenmeye başlamıştım. İkimiz de, Leo Jenks'in beş para etmez bir herif olduğu kanısında birleşiyorduk.

Gelgelelim bir sabah Molly el koydu durumа. Adama sokuldu, gırtlaktan gelen dumanlı sesiyle, «Bak Jenks!» diye bağırdı. «O tabancayı, yağlamaktan başka bir işte kullandığınız olmuş mudur hiç?»

«Evet, efendim. Sizin gözünüzün gördüğü herhangi bir şeyi vurabilirim.»

«Öyle mi?»

«Evet öyle, efendim.»

«Peki ben şurada bir yeldeğirmeni görüyo-

rum. Sekiz tane güdük kanadı var. Dimdik göğe yükselenine bakıyorum şu anda.»

Jenks şapkasını başına geçirdi, tabancasını doğrultup nişan aldı. Tetiği çekmesiyle dimdik duran kanadın parçalanması bir oldu. Atlar huylandı. Sebze bahçesini çapalayan John Bear ayağa kalkıp olayı izlemeye başlamıştı.

Molly, «Bir şişenin boynunu görüyorum,» diye söylendi. «Şuradaki enkaz yığınının üstünde.»

Jenks arkasına dönerek onun gösterdiği yere nişan aldı, cam kırıkları uçuştu havada. Üç şey daha gördü Molly; bir taş, bir toprak topağı, bir tahta parçası. Jenks her gösterileni vurdu. Silâh sesi kayalıklarda yankılanıyordu. Herkes Jenks'i gözlüyordu artık; kadınlar çadırın kapısından, Zar yeni yaptığı çitin üstünden, Jimmy de Binbaşının arabasının arkasından. Ben Jenks'in yanındaydım. Nişan alırken gözlerine baktım. Kısılan gözleri yaptığı işi iyi bildiğini anlatıyordu.

Sonunda tabancasını kılıfına yerleştirdi, şapkasını da çıkardı.

Molly, benden yana bakarak, «Teşekkür ederim, Bay Jenks,» diye söylendi. «Bu yakınlarda bir erkek bulunduğunu öğrendim. Tanrım, keşke benim kocam da sizin kadar anlasaydı silâhtan!»

Jenks, dünyadaki yerini o gün kararlaştırdı. Ertesi sabah gün doğarken arabasına atlayıp yola

koyuldu. Akşam döndüğünde, bozkır köpeği diye adlandırdığımız hayvanların altısı arabanın yanından sallanıyordu. O hayvanlar toprak altında yaşarlar. Birini açıkta bulmak, yuvasına girmeden nişan alıp vurmak hiç kolay değildir. Jenks'in başarısının sırrını sonradan öğrendik. Arabayı yuvaların sıkça bulunduğu bir yerde durdurur, üstüne yatıp saatlarca beklermiş. Hayvanlar onun varlığını unutup ortaya çıkınca da sarılırmış silâha.

Usta bir avcıydı Jenks. Vurduğu hayvanların karşılığında benden su, Zar'dan da bazan içki, bazan da kadınlardan birini istiyordu. Taze et bulabilmek bir nimettir; güzelce kızartılmış bir but ya da bir tavşan yahnisi kaymak gibi gider insanın boğazından aşağı. Ne var ki Molly etleri pişirirken baharat yerine nefretinin birazını katıyordu tavaya. O yüzden de lokmaları yutarken güçlük çekiyorduk.

Posta arabası geldiğinde yazın sonuna varmıştık. Güneşin rengi solmuş, batış saatı epey gerilemişti. Rüzgâr da sürekli olarak esiyordu artık. Sürekli ve insanı üşütecek kadar soğuk. Esinti, eski kasabanın tozunu, yangının küllerini alıp götürüyordu her gün. Zar, dükkânını yapıp bitirmişti. Eskiden çadırın durduğu yerde —yeldeğirmeninin kuzeyinde— yükselen, tahtadan yapılmış, çamurla sıvanmış, upuzun, alçak bir yapı

Benim barakanın kapısı gibi onun kapısı da güneydoğuya bakıyordu. Posta arabasının sürücüsü, Zar'ın dükkânının önünde durdurdu atları.

Hepimiz arabayı karşılamaya çıkmıştık; John Bear bile oradaydı. Bölge Ekspres Şirketi çalıştırıyordu postayı; şirketin adı kırmızı harflerle arabanın kapısına yazılmıştı. Yazılar toz toprakla örtülmüş, atların kuyruklarına çamur topakları yapışmıştı. Bizim kasabayla son durak arasında da epey yol vardı daha.

Sürücü yerinde Alf Moffet oturuyordu. Tanırdım Alf'ı. Öne eğilip dirseklerini dizlerine dayamış, dizginleri gevşek bırakmıştı. Tanıdık bir yüz arıyordu bekleyenlerin arasında. Önce Molly'yi gördü.

«Vay, Bayan Molly buradaymış,» diye seslendi. «Flo'yla sizin öldüğünüzü duymuştum ben.»

Molly kaşlarını çattı, ama sesini çıkarmadı. Rus'un kadınları hemen oracıkta duruyordu. Alf'ın gevezelik edeceğinden korktum. Madencilerden öyle bir korkum olmamıştı oysa. İlk birkaç cumartesi Molly hiç ortalıkta görünmemiş, ondan sonra da kimse ona bir şey sormaya yanaşmamıştı. Alf'ın eğlenceye düşkün olduğunu bilirdim. Çakıl taşlarının yuvarlanışını andıran bir sesi vardı ve çenesi hiç durmazdı.

Gırtlağımı temizleyip iki adım öne çıktım. «Merhaba, Alf,» dedim. «Gerçi yangından çıktık, ama hepimiz ölmedik. Bunlar da yeni kasabalıla-

rımızdan bazıları.» Mae'yle Jessie'yi, sonra da Adah'yı gösterdim. «Arabadan inip meyhanemize gelirsen sana bir içki ısmarlarım. Hanımlarla da tanıştırırım.»

«Çok kalamam, Blue,» dediyse de iner inmez koluna girmeme karşı çıkmadı. Posta torbasını aldı, yukarıda oturan, kendisini tanımadığım yardımcısına seslendi. İndirilmesi gereken eşyayı o yaşlı adam indirecekti. Arabanın içindeki mallardan başka, tepeye birkaç kutu, arkaya da iki fıçı bağlanmıştı. Yolculardan yer kalırsa ekspresimiz yük de taşırdı. Her postadan bol bol erzak çıkardı çoğunlukla. Ben de ona güvenmiştim. Bugünü bekliyordum yangından beri.

Zar'ın dükkânındaki lâmbalar yakılmıştı. Saat ikindiyi geçmemişti gerçi; ne var ki Zar da dükkâna hiç pencere açmamıştı. Gözlerimiz karanlığa alışınca Rus'a işaret ettim. Gülerek sokuldu, önceden öğrettiğim gibi, ağzına kadar dolu bir viskiyle iki bardak getirdi. Bardaklar, Jimmy'yle benim yangından sonra topladıklarımızdı. Alf'la yapacağım bu konuşmada çok dikkatli olmalıydım.

İri yarı bir adamdı Alf. Suratı dört köşe, şapkasının altında kalan saçları kırçıldı. Üç viskiyi susuz olarak ard arda yuvarlayıp gırtlağındaki tozu temizledi. Ancak ondan sonra konuşabildik.

«Sana bazı şeyler ısmarlayacaktım, Alf,» dedim.

«Doğrusunu söylemek gerekirse şu anda hiç

bir söz veremem, Blue. Döndüğünde şirkete açıklayacağım durumu. Buraya gelmeye değer mi, değmez mi bilmiyorum. Şirkettekiler kararsız. Benim söyleyeceklerime bağlı her şey.»

«Madenciler eskisinden de çok, Alf. Sürüyle geliyorlar. Bu Rus bayağı iyi iş yapıyor. Bay Jenks de —dışarıda gözüne ilişti mi bilmem— yeni gelenlerden biri. Ta Kentucky'den kalkıp buraya gelmiş.»

Başını yana eğip gülümsedi.

«O yangın bir kazaydı,» dedim. «Oldu bitti. Gözünü açıp kapayıncaya kadar bir de bakacaksın ki yaban otları gibi büyüyüvermiş kasaba.»

«Seni öteden beri severim, Blue. Gerçekten severim. Uçurumdan düşerken tırnaklarını bir yere takıp asılı kalsan, dağa tırmanıyorum dersin sorana.»

Yangının haberini kasabalıların birinden almıştı Alf; kim olduğunu söylemedi. Olayı gizlemek, yalana baş vurmak olanaksızdı. «Aynı şey birkaç yıl önce Kingsville'de olmuştu,» dedi. «Kingsville, Kansas. Bilir miydin orasını?»

«Adını bile duymadım.»

Alf bir içki daha doldurdu kendine. «Dinle de öğren öyleyse. Tren hattının sonunda kurulmuş canlı bir kasabaydı. Birkaç dükkânı, kiralık at ve araba veren iki-üç ahırı, birinci sınıf meyhaneleriyle iki katlı bir oteli vardı. Sıra sıra ahşap ev, bir de tuğladan yapılmış cezaevi. Bir bahar günü, o kötü adamlardan birkaçı uğradı kasaba-

ya. Üç gün kaldılar. Yirmi kişiyi öldürdüler. Oteli talan ettiler, dükkânların camını, çerçevesini indirdiler. Cezaevinin kapısını ve pencerelerini tuğlayla örüp fırın haline getirdiler, şerifi içeri tıkarak diri diri kızarttılar. Bir daha toparlanamadı kasaba.»

«Demiryolu ne oldu?»

«Ertesi yaz biraz daha ilerlemesine karar verildi. Kırk - elli kilometrelik hat daha döşendi. Şimdi trenle geçerken baksan, yaban otlarından başka el sallayacak şey bulamazsın.»

«Bu kötü adamlar gerçekten belâ, Alf. Onu kabul etmek zorundayız. Birer tane daha içelim mi?»

İçkisini yutmak için başını arkaya attığında, kapının yanında bekleyen Zar'a işaret ettim. Bir dakika sonra Jessie'yle Mae içeri girip masamıza oturdular. Alf'ı onlara tanıttım, kalkıp günışığına çıktım.

John Bear, yaşlı arabacının tepedeki yükü indirmesine yardım ediyordu. Jimmy de tepeye tırmanmış, kutuları bağlayan ipleri çözmeye koyulmuştu. Jenks, sürücü yerinin yanında asılı duran tüfeği elliyordu. Bunların hepsi sıradan şeylerdi. Gözlerimin faltaşı gibi açılmasına neden olan, Ezra Maple'ı karşımda bulmak oldu. Yolculara hiç bakmamıştım daha önce; gözlerime inanamıyordum. Sırtında Doğulu kılığı, ayaklarının dibinde bir bavul, öylece duruyordu. Hey Tanrım, dönüp gelmişti demek!

«Ezra!» diye bağırdım.

Molly de bir şeyler anlatıyordu ona. Ben yanlarına sokulurken, «Söyledim efendim,» diye haykırdı. «Burada değil. İklim sert geldi ona.» Bana dönerek, «Bu bay Ezra Maple'ın kardeşi Isaac'mış,» dedi. «Kuşkucu bir adam. Ağabeyimin nalbur ve bakkaliye dükkânı vardı diyor. Her yere bakacakmış dükkânı bulmak için.»

Daha yakından görünce, Ezra olmadığını anlamıştım ben de. Boyu daha kısa, yaşı daha küçüktü. Omuzları da dikti. Ne var ki aynı hüzünlü av köpeği suratı vardı onda da. «Beni çok şaşırttınız,» dedim. Molly bir kahkaha atıp uzaklaştı. Adamı Ezra'nın eski dükkânının bulunduğu yere götürdüm, olanları anlattım.

Başını sallayarak yere baktı.

«Kötü etmiş,» diye söylendi. «Benim geleceğimi bile bile kaçıp gitmesi bağışlanacak gibi değil. Hiç yakıştıramadım Ezra'ya. Altı ay önce haber vermiştim geleceğimi. Mektupta açık seçik yazdım.»

Kıvrık saplı bir pipo çıkardı cebinden; doldurup yaktı. Kaşlarını çatmış, piposunu içiyor, yerdeki toza toprağa bakarak başını sallıyordu. «Anlayamıyorum doğrusu. Hiç anlayamıyorum.»

Bense çok iyi anlıyordum duygularını. İnsan durup dururken gelmez Batıya. Bu adam da dörtbeş haftadır yollardaydı. Vapurlara, trenlere, posta arabalarına inip binmiş, buraya vardığında karda.

deşini bulmayı ummuştu. Tabiî para kazanmayı

«Ayrılırken, 'Ne zaman gelebilirsen gel,' demişti bana.»

«Öyle mi?»

«Evet. 'Ne zaman gelebilirsen gel, orada ikimize de yer var,' demişti.»

«Bakın o çok doğru.»

«Annem ölünce mektup yazdım ben de. Dükkânı satar satmaz yola çıkacağımı anlattım. İki kardeşiz; başka da kimsemiz yok. İkimiz el ele verip çalışırız, birlikte kazanmaya bakarız diye düşünmüştüm. Oysa şimdi ben buradayım...» Çevresine bakındı.. «Ezra yok. Kazık yemişim gibi bir duygu var içimde.»

«Orası belli olmaz, Bay Maple,» dedim. «Gerçi buradaki kayaların arasından dereler akmıyor, av hayvanları insanın kapısına kadar sokulmuyor, ama başka fırsatlar var. Çok şey yapılabilir burada da.»

Alışverişin, kazanıp kaybetmenin ne olduğunu çok iyi bilen bir iş adamı havasıyle dik dik baktı. «Yedi gündür tek bir ağaç görmedim.»

«Ben de onu diyorum ya! Bir düşünün, ağaç bitecek olsa ne çok ağaç yetiştirilebilir bu topraklarda.»

Gülmedi, ama bir an için ilgisini çekebilmiştim. Ezra'yı düşünmekten vazgeçmişti. Koluna girip kuyunun başına götürdüm.

«Şu suyun bir tadına bakın,» dedim. «Böyle tatlı su her yerde bulunmaz. Maşrapayı şu kovaya daldırın da boğazınız serinlesin. Aklınızı to-

parlamanıza yardım eder. Sonra da ne yapacağınızı düşünürsünüz.»

Herhangi bir tasarım yoktu o anda. Ancak Isaac arabanın yanına dönüp yerdeki mallara bakınca kafam çalışmaya başladı. Ezra Maple'ın dükkânı için ısmarlanmış mallardı bunlar. Bir un fıçısı, kahve torbaları, kutu kutu sardalya, bir fıçı salamura sığır eti, dünya kadar kraker ve peksimet. Bir yığın mal ısmarlamıştı Ezra.

Molly omzumun dibine sokulmuştu. «Ne düşündüğünü çok iyi biliyorum, Bay Başkan,» diye söylendi usulca. «Oysa ikinci bir Ezra Maple'a yer yok burada. Bize hiç gereği yok. Bırak adamı, gitsin kardeşini arasın.»

Karşılık vermeden yürüdüm. Zar'ın çadırına girdim gene. Alf, şapkasını masanın üstüne bırakmıştı. Mae kucağında oturuyor, Jessie de arkasına geçmiş kulaklarını çekiştiriyordu. Keyifli keyifli gülüyordu üçü de.

Alf kafasını geriye atıp, «Blue!» diye bağırdı. «Ne demek istediğini anlıyorum şimdi. Gerçekten de çok canlı bir yer burası. Herkeste bir yaşama sevinci var.»

«Öyleyse oturalım da biraz iş konuşalım, Alf.»

Zar, lâmbalardan birini getirip masanın üstüne bıraktı. Alf kadınlardan özür diledi ve bana döndü. Posta torbasından çıkardığı bir tomar faturayı masaya yaydı. Dışarıdaki malların taşıma

ücretini gösteren faturalardı bunlar. Hepsi de peşin olarak ödenmişti.

«Bunların toplamı kırk dolar ediyor, Blue.»

Faturaları inceleyen Zar, «İyi, ama bunlar ödenmiş,» diye karşı çıktı. «İstiyor ki bir daha ödeyelim.»

«Evet, öyle,» dedi Alf. «Faturalar Ezra Maple adına çıkartılmış. Oysa Ezra yok burada. İstemezseniz her şeyi yükleyip geri götürürüm.»

«Uzun etme, Zar,» diyerek araya girdim. «Malların karşılığı kırk dolardan fazla eder aslında. Bizim Alf da Batının en iyi sürücülerindendir; Bölge Ekspres şirketindekilerin sonsuz güveni vardır ona. Düşüncelerine saygı gösterirler, sözüne değer verirler.» Alf'ın, kırk doların üstünde bir rakam söyleyeceğini sanmıştım ben. Parayı bu şekilde alması da bir incelikti. İstese malların parasını da koparabilirdi bizden.

«Tamam, Alf,» dedim. «Anlaştık.» Masanın üstünden el sıkıştık.

Sonra da mektup değiş tokuşu ettik. Ben iki mektup verdim ona —biri sivilceli oğlanınkiydi, birini de başkası bırakmıştı— Alf da bir mektup uzattı. «Üstünde Ezra'nın adı yazılı,» diye söylendi. «Duvara as dursun. Ezra dönüp gelirse verirsin.»

Alf yeni bir şey düşünmüştü. Ekspres şirketinin temsilcisi olacaktım kasabada. Kabul ettim, basılı bir defter verdi. Ismarlanan malları, bilet satışlarını nasıl yazacağımı açıkladı. Mal ücretiy-

le bilet parasının yüzde üçü benim komisyonum olacaktı. Bir kere daha el sıkıştık. Sonra da Alf'ı kadınlarla baş başa bıraktım, kırk doları bulmak için dışarı çıktım.

Zar da arkamdan geliyordu. «Bu nasıl bir iş?» diye homurdandı. «Viski veriyoruz ona, kadınları veriyoruz. Ve ödenmiş para bir kere daha ödensin istiyor!»

«Sen de posta arabasının buraya uğramasını istiyorsun,» dedim. «Şirket buradaki durağı kaldırırsa dağdaki bütün madenciler gelse bizi kurtaramaz.»

«Fakat kırk dolar!»

Dışarının aydınlığına çıkınca Alf'ın elime tutuşturduğu mektubu incelemiştim. Isaac'ın Vermont'tan postaya verdiği mektuptu.

Zar'a dönüp, «Kırk dolar belki senin cebinden çıkmayacak,» dedim.

Kuyunun başına giderek zarfı Isaac Maple'a uzattım. «Mektubunuz sizinle birlikte gelmiş, arabada.»

Zarfa uzun uzun baktığını anımsıyorum. Yüzü gittikçe kızarıyor, piposunun ucunu geveleyip duruyordu. Hem öfkelenmiş, hem de karmaşık duygulara kapılmıştı. Ağabeysinin, onun geleceğini bile bile kaçıp gitmediğini öğrenmekten sevinç duyduğu da yüzünden okunuyordu.

«Şimdi ne yapacaksınız?» diye sordum.

«Bilmem. Ezra'yı arayacağım her halde. Nerede olduğunu öğrenmeye çalışacağım.»

O zaman bütün gücümü dilimde topladım. Kardeşini aramak için binbir değişik yolu seçebileceğini, gene de Ezra'ya rastlayamayacağını açıkladım. Bir yanda dağların, öbür yanda çöllerin uzandığını, o yüksek dağlarla uçsuz bucaksız çöllerde iki koca ordunun birbirlerine rastlamadan dolaşabileceklerini anlattım. Batıda bir insanı aramakla bütün ömrünü ve bütün parasını tüketebileceğini söyledim. Ancak, dedim, siz bir yere yerleşir de adınızı çevreye yayarsanız, Isaac Maple'ın Hard Times kasabasında dükkân işlettiği haberi postayla yollanan mektuplardan çok daha çabuk ulaşır Batıya. Günün birinde Ezra'nın kulağına da çalınırdı elbet; o da kardeşini nerede bulabileceğini öğrenmiş olurdu.

Hemen hemen bir saat dil döktüm. Herkes çevremizde toplanmıştı. Bir saatın sonunda kemerinin içine gizlediği serveti çıkarıp kırk doları avucuma saydı. Parmağını tükrüklemeyi, paraları birer birer saymayı da unutmadı.

Sayma işi sona erince hemen Zar'ı çağırıp ikisini tanıştırdım. Ardından da Bayan Adah'yı tanıştırdım. Kadın Isaac'ın elini sıkınca delikanlı kıpkırmızı kesildi. Sonra da tilki gözlerini kırpıştırarak bakan Jenks'le Çinli kıza geldi sıra. Son olarak da Jimmy'ye. John Bear kulübesine dönmüş, Molly de barakanın kapısında dinelmişti. O ikisi yanımıza gelmedi, ama Isaac Maple büyük bir içtenlikle karşılandı gene de.

Bir-iki dakika sonra, Jessie saçlarını düzelte-

rek Zar'ın dükkânından çıktı. Onun arkasından da, güneşe çıkınca gözleri kamaşan Alf'a destek olmaya çalışan Mae sökün etti. Epey içmişti Alf. Arabanın yanında duranları gözden geçirerek, «Evet,» diye söylendi. «Canlı bir kasaba olacak burası. Herkeste yaşama sevinci var.»

Yukarıda oturan yaşlı adam sürücü yerine geçip dizginleri eline aldı, biz de Alf'ın yerine oturmasına yardım ettik. Kırk doları ve Zar'la Isaac'ın ismarladıklarının listesini uzattım. Alıp yeleğinin cebine yerleştirdi.

«Gene görüşeceğiz, değil mi, Alf?»

«Görüşeceğiz, Blue, görüşeceğiz.» Şapkasını havaya kaldırmıştı. Yaşlı adam kırbacı salladı. Tekerlekler toz kaldırarak dönmeye başlayınca Alf'ın kafası arkaya kaykıldı.

Bozkırda bir toz bulutu yaratarak yol alan arabanın arkasından bakarken bayağı keyiflendim. İşini başarmış insanların rahatlığı vardı üstümde. Oysa akşam yemeğinde, Isaac Maple'dan aldığımız salamura sığır etini dağıtan Molly benim hiç de övünülecek bir iş yapmadığımı ileri sürdü.

«Biz bu eti bir dolara alabilirdik,» diye söylendi. «Şimdiyse beş katını ödeyeceğiz o herife.»

«Dükkâncılık yapmak istemiyorum, Molly,» dedim. «Ezra'nın kardeşi buraya yerleşti. Böyleçe de kasabaya para girmiş oldu.»

Dik dik baktı. «Kasabaya para ha? Sen beni kandırdığını mı sanıyorsun, Bay Başkan?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Önüne gelen her ahmağı topluyorsun buraya. Bir sürü yapacaksın sonunda. Kalabalığın güven sağlayacağını düşünüyorsun çünkü. O zaman korkusuzca yaşayabileceğini sanıyorsun.»

«Öyle bir şey sandığım yok.»

«Ben seni iyi tanırım, Blue.» Kıs kıs güldü. O gülünce Jimmy de bir kahkaha attı. Molly'nin yüzü donuklaşmıştı birden. Bana bakarak sürdürdü: «Dünyanın bütün korkak sürüngenlerini buraya toplasan, **Kötü Adam** gelince hiç birinden yarar göremezsin. Bunu böylece bil, Bay Başkan. Ben çok iyi biliyorum, sen de bil.»

Havalar iyice soğumuştu; her gün zamanla yarışıyorduk artık. Jenks, eski sokakta kalan enkazdan çıkardığı tahtalarla bir şey yapmaya çalışıyordu. Ne yapmak istediği belli değildi, ama pek başarılı olamadığı apaçık ortadaydı. Sonunda, arabasıyle üç atını barındırabileceği bir ahır yapmak istediğini açıkladı. Zar'la ikimiz onunla bir anlaşmaya girdik. Bizim hayvanlarımızı da parasız olarak barındırmayı kabul ederse biz de Fountain Creek'e gidip ona kereste getirecek, güzel bir ahır yapmasına yardım edecektik. Kabul etti; iki arabayı da koşarak —Zar'ınkiyle cenaze arabasını— Fountain Creek'e iki kere gidip geldik. Tahta toplarken fazla ince elemedik. Hayvanlar için ayrı bölmeler falan da yapılacağına

göre epey işimiz vardı. Herkesin yardım edeceğini umuyordum. Gelgelelim Zar'ın büyük çadırını kendisi için kiralayan Isaac Maple'ın atı yoktu; o yüzden de bize yardıma yanaşmadı. Zar yanımızda olduğu sürece John Bear de semtimize uğramıyordu. Zamanının çoğunu kayalıklarda geçiriyordu o. Eline geçirdiği her çalı çırpı parçasını kulübesine taşıyor ve sanırım hayvan avlamak için tuzaklar kuruyordu.

Jimmy gün boyunca benim yanımda çalışıyordu. Kısrağı otlatır, kök yolar, ateş yakmak için at gübresi toplardı. Sobayı temizleyen, ahırın duvarındaki delikleri tıkayan da oydu. Yanımdan ayrılmaz, her söylediğimi yerine getirirdi. Ne var ki Molly barakadan çıkıp da eski sokağın enkazını karıştırdığı gün kızı nasıl bir yüzle izlediğini asla unutmayacağım. Molly enkazı karıştırıp yangın günü düşürdüğü bıçağı buldu, yaşlı gözlerle dönerek kapımızın üstüne sapladı.

Güneşin ısısı her sabah biraz daha azalıyor, rengi biraz daha açılıyordu. Doğuşunu gözlerken, güçlükle kalkan ihtiyarları anımsıyordu insan. Sabah ayazı da her gün daha geç saatlara kadar sürüyordu. Günün birinde, güneş, tam tepeye yükseldikten sonra bile ısı yaymaz oldu. Öğle ortasında da üşüyorduk artık; esinti ensemizde ve bacaklarımızda dolaşıyor, sırtımızdaki giyecekleri şişiriyordu. Esen pek güçlü bir rüzgâr değildi gerçi; ne var ki bütün bozkırı serin bir el sıvazlıyordu. Kış yaklaşmıştı.

altıncı bölüm

AHIRIN damını örtüp bitiremeden sert soğuklar bastırdı. Hayvanları dört duvarın arasına kapadık, onlar bir köşeden ötekine koşturarak pofurdanır, burun deliklerinden buğulu soluklar salarken Zar'ın daha önce yaptığı ağılın çitlerini sökmeye koyulduk. Damın kirişlerini oradan aldığımız keresteyle yapacaktık. Isınmanın tek yolu hareket etmekti. Damı iyi kötü kapadıktan sonra kalan keresteyle bir parmaklık çektik. Parmaklık ahırın kapısında başlıyor, Zar'ın dükkânıyle Isaac Maple'ın çadırının önünden, yeldeğirmeninin yanından geçerek bizim barakanın kapısına dayanıyordu. Dakota'da tipi, fırtına bir başladı mı, insan dışarı çıkınca gözlerini bile açamaz. Gözkapakları birbirine yapışıp donar. Hangi yönde gittiğini kestiremez olur kişi. Tutunacak parmaklık bulunmadığından, kapılarının üç-beş metre uzazındaki kar yığınlarına batıp kalan, oracıkta ölen insanlar bilirim ben.

Bu telâşlı hazırlıkları tamamlamaya çalışırken

Fee'yi çok aradım. Onun gibi usta bir marangozumuz olsaydı, kullandığımız çivilerin yumuşak, tahtaların da çürük oluşunun önemi kalmazdı. Ahırın damının kar fırtınalarına dayanıp dayanamayacağını kestiremiyordum. Suyun toprak altında kalmasını sağlamak için yeldeğirmeninin kanatlarını söktüm. Güç bir mevsimdir kış; insan boynunu kısıp inine sığınmak zorunda kalır. Neyin bahara kadar dayanabileceğini, neyin dayanamayacağını bilmez.

Sırtımdakilerden başka giyeceğim yoktu. Molly'nin de bir beyaz elbisesi vardı. Jimmy, başına geçirebileceği bir kasketten bile yoksundu. Pantolunu bileklerinin üstünde kalıyor, burnu açılan bir pabucunun tabanı, ancak sırımla bağlandığı için yerinde duruyordu. Kışın burnumuzu çıkaramayacaktık kapıdan. Soğuklar iyiden iyiye bastırınca, bizi donmaktan koruyacak tek şey tepemizdeki çatıyla birbirimizin sıcaklığı olacaktı. Çok soğuklarda bunun da yetersiz kalacağı kesindi.

Güneş bir hafta boyunca yüzünü hiç göstermedi. Gökyüzü kara bulutlarla örtüldü, ardından da rüzgârla savrulan kar bindirdi. Dışarı çıkmayı göze alıp da baktığımda, yerle göğün arasındaki çizginin yok olduğunu gördüm. Bozkır da külrengiydi, kayalıklar da. İri kar tanelerini savuran rüzgâr öyle bir hızla esiyordu ki insan dengesini koruyup koruyamadığını kestiremiyor, toprağa mı

bastığını yoksa göğe mi yükseldiğini anlayamıyordu.

Sığınağın yanındaki baraka bu havalarda hiç işimize yaramıyordu. Rüzgâr estikçe kapı yerinden kopacak gibi sallanıyor, duvardaki çatlaklardan içeri dolan kar, köşelere yığılıyordu. Sobayı gerisin geri sığınağa taşıdım. Biz de oraya sığındık. Battaniyelere sarınıp oturuyor, sobanın cılız ateşini gözlüyorduk.

Hiç ses çıkarmadan geçirdiğimiz garip saatlardı bunlar. Övünülecek bir durumda olmadığımız halde, buna da şükretmek gerekiyordu. Beni sevindiren başka şeyler de vardı: Molly hazırladığım bu barınaktan gitmeye yanaşmamıştı. Jimmy de her an yanımda duruyor, her söylediğimi yapıyordu. Birtakım iyilik belirtileri görmezse yaşayamaz insan. Yaşamının iyi bir yanını bulamazsa dayanamaz. Ben de bunlarla avunuyordum.

Ancak başını yana çevirip ellerini kucağında birleştirerek sobanın yanında oturan Molly'ye bakarken başka şeyler düşündüğüm de oluyordu. Gözlerini boşluğa dikerdi; dışarıdaki fırtınayı da duymazdı sanki. Bu sessizlik anlarında bilirdim ki çekip gitmemesinin nedeni, düş kırıklığının ve kederinin, böylesine tadını çıkarabileceği başka bir yer bulamayacağını sezmesiydi. Her söylediğimi geciktirmeden yerine getiren Jimmy'ye gelince... Eski kasabaya ilk geldiğim gün Fee koskoca bir tahtayı rendeliyor, Jimmy de tahtanın

ucunu tutuyordu. Oğlanın boş gezdiğini, gereksiz bir işle uğraştığını hiç görmemiştim. Bu bakımdan diğer çocuklara benzemezdi. Babasının tökezleyerek meyhaneden çıktığını gördüğü an da koşup kemerini tutmuştu. O da bir işti. Bu toprakların çocuğuydu Jimmy; doğanın verdikleriyle yaşayabilmek için duyumlarını da kullanırdı, aklını da. Şimdi de payına düşeni yapıyor, söylediklerimi yerine getiriyordu. Başka türlü davranılabileceğini bilmiyordu çünkü.

Beni sevindiren belirtiler böyle de açıklanabilirdi pekâlâ. Bu yeşil gözlü kadınla elâ gözlü oğlan, kendilerine açık olan tek yolu benimsemişti. Bir aile haline geldiğimizi düşünerek avunmayı yeğlemişsem onun da zararı olamazdı. İnsan iyi bir belirti bulmadan yaşayamayacaksa, aklından bir şeyler uydurup onlara inanarak yaşayabilir pekâlâ.

Kenarları yanıp kendisi sağlam kalan ansiklopediyi hatırladım bir gün. Bu havalarda oğlana okuma öğretsem iyi olurdu belki. Bir değneğin ucunu sivriltip harfleri yere çizebilirdim. Öyle başladık. Her gün biraz çalışıyorduk. Ansiklopedideki harflerden birini gösterip iyice bellemesini söyler, sonra da o harfin nasıl yazıldığını gösterirdim. Değneği alıp harfi çizerken adını da öğretirdim. Bazan Molly de bakardı. Ne düşündüğü-

nü hiç belli etmeden bakar, belki de bir şeyler öğrenirdi.

Hava çok kötüydü. Günlerce kar yağıyor, barakanın dışına yığılan karın kalınlığı neredeyse içersini sıcak tutmaya yetecek gibi oluyordu. Derken bir sabah bakıyorduk ki güneş çıkmış, tepelerden aşağı ılık bir rüzgâr esmeye başlamış. Biriken kar, ağustosböceklerinin ötüşünü andıran seslerle eriyor, her yandan su şarıltıları geliyordu bu kez. Gece olunca da dona çekiyordu. Damlardan ince sarkıtlar sarkıyor, barakanın duvarları esen yeli olduğu gibi içeri geçiriyordu. Hep böyle sürüp gitti. İnsan bir gün karda yürürken ertesi gün çamura batıyor, çizmelere su doluyordu. Islanan deri de geceleri kaskatı donuyordu. Hemen hemen sürekli kar yağışı kadar kötü hava sayılırdı bu.

Molly bir akşam bana çıkıştı: «Allahın cezası harflerden başka düşüncen yok. Çocuğun hasta olduğunu bile görmüyorsun.»

Jimmy'nin bir-iki kere öksürdüğünü duymuştum ama üstünde durmamıştım. «İyi misin, Jimmy?» dedim. «Bir şeyin yok ya?»

«Bir şeyim yok,» diye karşılık verdi.

Ertesi gün iyiden iyiye öksürmeye başladı. Sığınağın tabanı bile nemliydi. Gece olunca battaniyenin birini üç-dört kat edip altına serdim ve yanında oturdum. Oğlan uykusunda tir tir titriyor, kötü kötü öksürüyordu. Molly sobanın yanında, kendisine ayırdığı köşede yatıyordu. Sır-

tına baktıkça, onun da uyanık olduğunu, çocuğun öksürüğünü dinlediğini anlıyordum.

Jimmy ertesi sabah hiç kalkamadı. İkinci battaniyeyi de üstüne örttüğüm halde zangır zangır titriyordu. Dişleri takırdıyor, gırtlağından bir hırıltı yükseliyordu. Yüzü kırmızı, bakışları ateşliydi. Molly'nin gözleri, oğlanın hastalığından da beni sorumlu tuttuğunu açıklıyordu.

Dosdoğru Rus'un dükkânına gittim. Soğuk, puslu bir sabahtı. Parmaklığın üstü buz tutmuş, yerde, çamurlu bir kar tabakası kabuk gibi donup kalmıştı. Zar dükkânda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, kadınlar da bozkır pastasıyle konserve balıktan oluşan kahvaltıyı atıştırıyorlardı. İçerisi soğuktu, ama onların hepsinin paltosu vardı.

«Senden biraz viski isteyecektim, Zar,» dedim. «Oğlan göğsünü üşütmüş.»

«Demek öyle.» Yürümesine ara vermeden elini salladı. «Al,» dedi. «Al ne istersen. Ben ne yapacağım viskiyi? Bu hafta da gelmiyor madenciler!»

Adah, çocuğun hastalığını merak etmişti; belirtilerini sordu. Kötü kötü öksürdüğünü, ateşi olduğu halde tir tir titrediğini açıkladım.

Uzun boylu kız, yani Jessie, «Havadandır,» dedi. «Bu havada kim üşütmez. Ben de pek iyi değilim.»

Mae, «Senin hastalığın havayla ilgili değil,» diye söylendi. «Seninki ayla ilgili, gülüm, ayla!»

Adah biraz beklememi söyleyerek bir başka

odaya girdi. Zar'ın yaptığı dükkân bir tren vagonundan daha geniş değildi, ancak, müşterilerin oturduğu salonun arkasında birinden ötekine geçilen iki oda daha vardı.

Zar, «O salak Jenks'ten başka müşterimiz kalmadı,» diye homurdandı. Madencilerin kampına çıkarı patikanın kar yüzünden kapanmış olmasına sıkılıyordu.

Mae masadan kalkmıştı. «Aslan Blue!» diye şakalaştı benimle. «Sakalın bayağı bir şeye benzemiş sonunda. Bir akşam gel de güzelce tarayalım şunu.»

Çinli kızın avurtları doluydu. Gülmeye başlayınca eliyle ağzını örttü.

«Kör olayım alay etmiyorum,» dedi Mae. «Jenks'ten başka kimseyi görmüyoruz artık. Onun da aklı fikri tabanca yağlamakta. İnsan şu sakalı yatağında bulsa sabaha kadar sıcacık uyur.»

Zar, «Ya o Vermont'lu!» diye haykırdı. «O ne içki içiyor, ne kadınları istiyor. Benim çadırımda oturuyor. Fakat ondan ne alıyorsam hepsi için peşin para veriyorum. Güzel alışveriş!»

Adah elinde iki şişeyle döndü. Birinin içinde terebentin olduğunu söyledi; oğlanın bacaklarını ovmalıymışız onunla. Büyük şişede de rom varmış. Romun viskiden daha etkili olduğunu ileri sürüyordu Adah. Romu sıcak suyla karıştıracak, içirebildiğim kadarını içirecektim çocuğa. «İnsan göğsünü üşütürse en iyi ilâç romdur,» dedi.

Teşekkür edip çıktım. Sığınağa döner dönmez

de söylenenleri yaptım. Başlangıçta iyi gelir gibi oldu. Ne var ki öğleden sonra gene titremeye başladı çocuk. Romu da içmiyordu artık. Öksürürken bütün gövdesi sarsılıyordu. Molly akşam yemeği için un çorbası pişirdi, içine de sığır etini ufaladı. Oğlan onu da yemedi.

Çocuğun büyük adam gibi öksürdüğünü duydukça korkuya kapılıyordum. Ciğerleri dışarı uğrayacaktı sanki; yüzü kızarıyor, dili ağzına sığmıyordu. Bütün battaniyeleri üstüne örttük, sobadaki ateşi de iyice canlandırdık. Hiç yararı olmadı; hâlâ titriyordu. Saatlarca başında bekledik. Soluk alması güçleştikçe kaldırıp oturtuyor, sonra gene yatırıyorduk. Rahat ettiremedik, uykuya dalamadı bir türlü.

Saat geceyarısına yaklaşmış olmalıydı ki Jimmy köpek yavruları gibi inleyerek birimizden ötekine bakmaya başladı. Başka ne yapılabileceğini bilmiyorduk. Gözlerinde acayip bir pırıltı vardı. Soluk aldıkça yanakları içine çöküyordu. Molly ona bakmaya bile dayanamıyordu artık. Sığınağı arşınlayıp duruyor, boyuna göğsündeki haçı elliyordu. Çocuk, bitmek bilmeyen bir öksürük nöbetine tutulunca sığınaktan barakaya geçti, karanlıkta görünmez oldu.

Ayaklarımda bir soğuk hava akımı dolaştı birden. Kalkıp ben de peşinden gittim. Kapıyı aralamıştı. Dolunayın ışığıyle aydınlanan açıklığa, Kızılderilinin kulübesine doğru bakıyordu. «Söyle

bakalım, Bay Başkan,» dedi. «Oğlan ölürse ne yapacaksın? Onu da babasının yanına mı gömeceksin?»

Karşılık vermemi —karşılık verebilir miydim onu da bilmiyorum ya— beklemeden, sırtındaki elbiseyle fırlayıp çıktı. O katı yürüyüşüyle John Bear'in kulübesine doğru yürüyor, soğuktan korunmak için kollarını göğsüne bastırıyordu. Arkasından kapıyı kaparken korkunç bir öfkeye kapıldım. Kızı yanımda bulsam rahatça dövebilirdim o anda. Bir yandan oğlanın hastalığına üzülüyor, bir yandan da bu kadının, bu acımasız orospunun, üstümde kurduğu baskıyı düşünerek hırslanıyordum.

Kızılderili birkaç dakika sonra sığınağa gelmişti. Eğilip çocuğa baktı. Jimmy de korkuyla gözlüyordu onu. John Bear bizon postunu almıştı omuzlarına; şapkasının altından sarkan saçları da omuzlarına iniyordu. Tek kelime söylemeden sessizce bakıştılar. Derken Kızılderili anî bir hareketle çocuğun üstündeki örtüleri çekti. Bu beklenmedik hareket Jimmy'yi ürkütmüştü. Bir çığlık atıp öksürmeye başladı.

John Bear, insanın yüreğine su serpen bir hızla girişmişti işine. Battaniyeyi barakaya açılan kapının önüne gerdi. Sobanın üstüne bir tencere su koyarak ateşi canlandırdı. Su kaynayınca cebinden çıkardığı birtakım otları attı içine. Birkaç saniye sonra havaya hoş kokulu bir buğu yayıl-

mıştı. Gözlerimizi dikmiş, kendimizden geçmişcesine izliyorduk yaptıklarını. Bu kez bir teneke kutu çıkardı cebinden. İçinden bir avuç tohum boşaltttı, yere diz çöküp çevresine bakındı.

«Bir taş arıyor,» dedi Molly.

Dışarı koştum, yassı bir kaya parçası bulup getirdim. Tohumları ezmeye koyuldu. Hepsi toz haline gelince ortalığa hardal kokusu yayıldı. Kovadan su aldı, yerdeki toza dökerek hardalı çamurla karıştırdı. Karışımı bir avcuna doldurup Jimmy'nin yanına gitti. Diz çökmüş, oğlanın üstüne eğilmişti.

Jimmy debelenmeye başlamıştı. Kollarını sallıyor, havaya tekmeler atıyordu. Kızılderili geriye çekilerek oğlanın yatışmasını bekledi. Gözlerini de ayırmıyordu çocuktan. Sonunda Jimmy başını öteye çevirerek hareketsiz kaldı. Bir avcunda hardal yakısını tutan John Bear öbür eliyle oğlanın göğsünü açtı. Kaburgaları sayılan o incecik, beyaz gövdeyi görünce yüreğime bir acı saplandı. İlâcını bir koltukaltından ötekine yaydı Kızılderili; boyundan başladı, mideye kadar indi. Sonra da Jimmy'nin gömleğini çekti, battaniyeyi sıkıca üstüne örttü.

Şunu açıkça belirtmek isterim ki John Bear ömrümde rastladığım en usta doktordu. Onun gibisini ne beyazların arasında gördüm, ne de diğer Kızılderililerin. İnsanları iyileştirmek konusunda büyük bir yeteneği vardı. Hakkını yemek istemem; bu böylece bilinmelidir.

Kapıdan çıkmadan Molly'ye sokuldu. Kız şaşkın şaşkın bakarken uzanıp boynundaki haçı çıkardı, Jimmy'nin başının yanına bıraktı. Hıristiyan değildi, ama kendini beğenmiş de değildi. Molly iyileşirken haçı hiç elinden bırakmamıştı; büyülerin ve muskaların gücünü küçümsemek Kızılderilinin aklından geçmezdi.

Ertesi gün ve gece karın yağışı hiç kesilmedi. Rüzgâr kayalıklarda biriken karı da aşağı indiriyor, sobanın üstündeki tencere kaynadıkça sığınağın toprak duvarlarında su damlacıkları birikiyordu. Ben boyuna ateşe odun atıp tencereye su ekliyordum. Molly çocuğu kendi gövdesine dayamıştı. Oğlan öksürdükçe balgam çıkarıyor, çıkardığını da Molly'nin tuttuğu bir bez parçasının içine tükürüyordu. Hardalın kokusu gözlerini kızartmış, öksürmekten göğsü ağrımıştı. Yakı da iyice yakıyordu derisini. Gerçekten acınacak durumdaydı. Battaniyeyi üstünden atmaya davrandığında Molly hemen engel oluyor, ellerini tutup, «Bırak yaksın,» diye mırıldanıyordu. «İçine kadar işlesin sıcaklığı.»

Kardan tipiden dışarı adım atamadığımız o yirmi dört saat içinde Bayan Adah gelip kapıyı yumrukladı bir kez. Oğlanın nasıl olduğunu sordu. İçeri girmeye yanaşmayınca dışarı çıkmak zorunda kaldım. Birkaç saniye bağırıp çağırarak ko-

muştuk, sonra da Bayan Adah meyhaneye döndü.

Jimmy akşam yemeğinde de bir şey yemedi. Ne var ki gecenin geç bir saatında, dışarıdaki fırtınanın uğultusu kesildiğinde daha rahat soluk aldığını duyar gibi oldum. Ancak hâlâ gözlerini yummuyordu. Molly çocuğun başını göğsüne dayayıp ince gövdeye sarıldı. Bunu yapmak için epey çaba harcamıştı; yüzü kızarmıştı utançtan. Alay etmemi beklercesine bakıyordu bana.

Bir an için gözlerinde büyük bir korku okundu. Çocukla konuşmak, onu avutmak istiyordu, ama kelime bulmakta güçlük çekiyordu. Unutmuştu o kelimeleri; çok uzaklardan bulup çıkarması gerekti.

«Sen hiç büyük kent gördün mü, Jimmy? Bahse girerim ki görmemişsindir. Molly'nin bir zamanlar New York'ta oturduğunu bilir miydin? Yaa, orada oturuyordum işte. Koskoca bir yerdir. Sıra sıra taş yapılar görürsün sokaklarında. Sokaklar da taş döşelidir. Her köşebaşında lâmbalar vardır. Akşamları bir adam dolaşır; birer birer bütün lâmbaları yakar. Hele atların çektiği omnibüsleri bir görsen. Pırıl pırıldır hepsi. Atların yelelerini örerler. Dizi dizi örgüler... Bunları bilir miydin sen?»

Sırtımı duvara dayamış elimdeki bozkır pastasını kemiriyordum. Gözüm Molly'deydi. Anlattıkça anlatıyor, gitgide daha rahat konuşuyordu. Oğlanın gözleri açılmıştı. İlgiyle dinliyor, derin soluklar alıyordu. Eski resimleri gözünün önünde

canlandırmaya çalışan Molly gözkapaklarını indirmişti oysa.

«... Her sabah tertemiz bir siyah elbise giyerdim. Beyaz bir önlüğüm, başıma iliştirdiğim kolalı bir kepim vardı. Rahibeler gibi temizdim; her şeyim kolalıydı. Hele evi bir görseydin! Aklın almaz anlatsam! On beş oda, her odanın eşyası ayrı. Her odanın pırıl pırıl taban tahtaları, süslü bir halısı var. İnsan o kocaman yumuşak yataklardan birine girse kaybolur. Bir de yemek odası vardı ki... Düşünebiliyor musun, yemek için ayrı bir oda. Masanın üstüne, kenarları püsküllü beyaz bir örtü örtülürdü. Saf gümüşten yapılmış çatallarla bıçaklar, on kişilik, on beş kişilik servis... Her tabağın yanına üç-dört bardak konurdu; kimi şarap için, kimi su için. Oda, şamdanlarda yanan mumlarla aydınlanır, herkes konuşup gülüşürken mutfaktan biz girerdik. Üçümüz, dördümüz birden girerdik hem de. Birimiz sebzeyi getirir, biri ekmeği, biri de, diyelim ki tavuğu. Hanımlarla beyleri birer birer dolaşır, yemekleri sunardık. Bütün hanımlarla beyleri...»

Molly'nin o geceki konuşmasını asla unutmayacağım. Jimmy'nin gözleri kapandıktan sonra da susmadı. Çocuğu kollarının arasında tutarak mırıl mırıl anlattı. Anılarının ardı arkası gelmiyordu; kendinden bu kadar uzun söz ettiğini ilk kez duyuyordum. İlk kez Molly hakkında bir şeyler öğreniyordum. New York'un yerlilerine özgü bir şiveyle konuşuyordu. İlk ve son olarak o gece

duydum o şekilde konuştuğunu.

«Bütün o güzel hanımlar, o kibar beyler...»

Gözlerini açmıştı ansızın; ona baktığımı gördü. Gözyaşlarını tutmaya çalışarak, «Arkanı dön!» diye haykırdı. «Dön arkanı, bu yana bakayım deme!» Söylemese de dönmek zorunda kalacaktım; o gururlu bakışların parıltısını görmeye dayanamazdı insan. O korkunç gurur gözlerimi kör edebilirdi.

Az sonra çocuktan da uzaklaştı; Jimmy'yi, nicedir beklenen rahat uykunun kollarına bıraktı. Biz de köşelerimize uzanıp uyumaya çalıştık. Ne var ki battaniyelerin hepsini oğlanın üstüne örtmüştük. Soba sönünce üşümeye başladım. Soğuktan kemiklerim sızlıyordu. Ne ben uyuyabildim, ne de Molly. Onun da titrediğini duyuyordum. Yerimden kalkmadan yanına sokuldum. Elimi omzunda duyar duymaz inleyerek bana döndü ve gövdeme yapıştı. «Allah belânı versin, Bay Başkan,» diye fısıldadı kulağıma. «Suratını gördükçe şeytan görmüş gibi oluyorum. Yemin ederim ki yüzünü görmek istemiyorum.» Kollarımın bütün gücüyle sarıldım ona. Göğüslerinin göğsüme değdiğini, sessizce soluk aldığını duyuyordum. Birden ısındım. Molly uykuya dalıncaya kadar hiç kımıldamadım. Sanırım yangın gününden beri sarılmak istiyordum ona. Ellerimi sırtına dayamıştım; elbisenin altındaki yanık izlerinin pütürleri parmaklarımın ucundaydı. Küçücüktü gövdesi; göründüğünden çok daha küçük. İki kolumla sa-

rıldım, o küçük gövdeyi kendiminkine bastırarak, ikimiz de acı çekiyoruz, diye düşündüm. İkimiz de acı çekerek yaşıyoruz, ama yöntemlerimiz ayrı. Benden nefret etmekle güçlenip yenileniyorsa varsın nefret etsin bakalım. Hiç değilse kendisiyle içbenliği arasında kalan bir şeydi nefreti. Bunu fark edince, kızı hor gördüğüm günleri utançla anımsadım.

yedinci bölüm

KOLAY kolay toparlanamadı Jimmy; öksürüğü haftalarca geçmedi. Molly her dakika onunla ilgileniyor, benden hiç yardım istemiyordu. Oğlana çorbalar pişirmeyi, üstünü örtmeyi asla unutmuyordu. Jimmy ayağa kalktığı gün koltukaltlarından tutup barakada dolaşmasına yardım eden de o oldu. Arada sırada John Bear'e giderek akıl danışıyordu. O akşam kendi payına düşen yemeği de Kızılderiliye götürüyordu. Yeni bir ilâçla dönüp gelecek olursa Jimmy biraz surat asardı, ama yeni ilâcı da gık çıkarmadan kabullenirdi. Onu da baskı altında tutan bir şey vardı Molly'de. Hiç gülümsemeden, telâşla yapardı yapacağını. Sabrının sınırına yaklaşmıştı sanki; bir an sonra oğlanı kendi haline bırakacağını, başına ne gelirse gelsin aldırmayacağını sanırdı insan.

Beni çoktan kendi halime bırakmıştı. Geceleri, ısınmak için birbirimize sokulmamız onun da yüreğini ısıtmıştı bir ölçüde: Artık orada bulunup bulunmadığımı fark etmez görünüyordu. Kendi-

si bütün gün çocukla ilgileniyor, ben de fırtınadan ötürü içeride hapsoluyordum. Oturakları dökmekten, odunumuzun kışı çıkarıp çıkarmayacağını düşünmekten başka işim yoktu. Jimmy ayaklanınca yeniden okuma-yazma derslerine başlayabileceğimizi ummuştum, ne var ki oğlan ilgisiz görünüyordu. Gözleri hep bir köşede oturan kadındaydı. Ansiklopedi de bana kalmıştı.

Sayfalarını karıştırıyordum saatlarca. Böylece de sıkıntımı unutuyor, **Kötü Adamın** kışı nerede geçirdiğini, nelerle eğlendiğini düşünmekten kurtuluyordum. Ülkemle ilgili şeyler öğreniyordum ansiklopediden: Eyaletleri ve eyaletlerin illerini, hangi eyaletin Birleşik Devletlere hangi yılda kabul edildiğini, buna benzer bilgileri. Öteden beri severdim bu tür şeyler öğrenmeyi. Batıya gelmeden önce birkaç ay bir avukatın yanında çalışmıştım. Latince sözlerle dolu olan lâyihalara göz atmaya, hukuk kitaplarına bakmaya bayılırdım. Oradan oraya gezerek geçirdiğim yıllar içinde, nerede bir bildiri ya da duyuru görmüşsem baştan sona kadar okumadan edememişimdir. Bazı insanlar kumardan başlarını alamaz, bazıları da bir sopa gördü mü yontmadan duramaz; ben de her gördüğüm basılı kâğıdı, evrakı, tapu kaydını, haciz ilânını ya da resmi bildiriyi okumadan edemem.

Hard Times'e ilk geldiğimde beni yolumdan alakoyan herhangi bir yazı değildi oysa. Yolumdan alakoyan diyorum, çünkü kasabaya gelir-

ken madende çalışmaktı niyetim. Bütün paramı kemerime yerleştirmiş, küçük servetimi madende çalışarak artırabileceğimi düşünmüştüm. Gelgelelim sokağa girince Fee'yi gördüm. Avery'nin iki katlı meyhanesinin son tahtalarını çakıyordu. Bir insanın, bozkırın ortasında böyle bir yapı kurması beni şaşırttı. Usta bir marangozun daha büyük bir kasabada iş aramaması da düşünülecek şeydi. Gerçi bundan kötü yerlerde de bulunmuştum, ama adamın emeğine acıdım gene de. Oysa Fee beni utandıran bir kararlılıkla çalışıyor, yaptığı işin doğru mu, yanlış mı olduğunu sormanın yersiz kaçacağı izlenimini veriyordu. Kırk sekiz yıldır oradan oraya gezerek bir şeyler aramış, ne aradığımı bilmediğim halde boyuna dolaşmıştım. Fee'yi görünce birden anladım ki önemli olan yer değil, yerleşmektir. Hausenfield'den, ahırın ilerisindeki odayı satın alıp yerleştim. Daha sonra, gezginci bir satıcıdan kayıt dosyalarını, madende çalışmaya giden avukattan da yazı masasıyle öteki eşyaları aldım. Dosyayı masanın üstüne koyarak kasabada yaşayanların adlarını, ellerindeki malın mülkün listesini, kendi toprakları olarak işaretledikleri alanların sınırlarını kaydettim. Ömrümde bundan daha zevkli bir iş yapmamıştım. Benden önce hiç kimse düşünmemişti kayıt tutmayı. Oysa kasabamız haritaya geçecek büyüklüğe gelir ya da bölgenin eyalet haline getirilmesi için dilekçeler hazırlanırsa bizim halkımızın sayısı da açıkça bilinecekti. Başta Avery

olmak üzere, birkaç kişi gülünç buluyordu yaptığımı. Gene de, bana Belediye Başkanı adını ilk takan Avery'ydi...

Ancak bunları düşünmeye başladım mı günler büsbütün uzuyordu sanki.

Soğuk bir ikindi kapımız yumruklandı. Isaac Maple'dı gelen. Özür dileyerek içeri girdi, Jenks'le Zar'ı aradığını, Zar'ın öfkesi burnunda olduğu için kendisiyle konuşmaya yanaşmadığını, Jenks'in de ahırda horul horul uyuduğunu açıkladı.

«Onları niçin aradın, Isaac?» diye sordum.

Cebinden bir şey çıkardı; küçük bir takvim olduğunu gördüm. İçeri geçmek için herhangi bir harekette bulunmadan, burnunun ucunda sallanan su damlasını titreterek anlattı: «Ayları, günleri şaşırmamak için bunu kullanıyorum. Yanılmıyorsam, bugün 25 aralık. Noel günü yani.»

Molly'yle ben öylece bakıyorduk. Bizden karşılık beklediği belliydi. Söyleyecek başka bir şey bulamadığımdan, «Öyleyse paltonu çıkar, Isaac,» dedim. «İçeri geç de bizimle bir kahve iç.» Molly bir ona, bir bana baktı, hiç ses etmeden dönüp yürüdü.

Isaac, Rusla Jenks'i ne kadar küçümsüyorsa bizi de aynı ölçüde küçümsüyordu. Bakışlarından belliydi bu. Uzun yüzü büsbütün uzadı, «Sağolun ama istemez,» deyip o da çıktı.

Bütün gün Isaac Maple'ı düşündüm. Çok zaman çadırında yalnız başına oturur, sanırım kardeşini merak ederdi. Çekingen bir adamdı; Batının koşullarına da alışamamıştı henüz. Kapımıza kadar geldiğine göre çok yalnızlık çekmiş olmalıydı. Bayramlara pek önem vermezdim ben, ne var ki Isaac Maple'ın duygularına saygı göstermek gerekirdi. Akşamüstü, Zar'ın dükkânına gidip bir içki istedim.

Zar, dirseklerini derme çatma tezgâhının üstüne dayamıştı. «Niçin?» diye homurdandı. «Niçin veriyorum parasız içki?»

«Bugün Noel günü, Zar,» dedim. «Bilmiyor muydun?»

«Demek öyle? Sen de şunu bil öyleyse: Ben yalnız ve yalnız baharı kutlayacağım.»

O öyle dedi ya, Bayan Adah bayağı heyecanlanmıştı. Arka odalarda uyuyan kızları uyandırmaya koştu. Tam Isaac Maple'ın özlediği bayram havasına kapılmıştı kadın. Geri döndüğünde ona seslendim: «Bugünün Noel olduğunu Isaac Maple söyledi **bana.»**

Sırtına bir şal alarak, «Gidip onu da çağırayım,» diye söylendi. «Zavallı adam yapyalnız.»

Zar, «Boşuna zahmet etme!» diye bağırdıysa da hiç aldırış etmedi.

Maple'ı sevmiyordu Zar; kendisini onun için sıkıntıya sokmak niyetinde değildi. Bayan Adah Isaac Maple'ı peşine takıp döndüğünde, Rus kat-

lanır iskemlelerden birine oturmuş, homurdanıp duruyordu. İçkileri de kadın doldurdu ister istemez.

Derken Jenks girdi içeri. Kafasına, bozkır köpeklerinin derilerinden yaptığı bir şapka geçirmişti. Tüyler gözlerine kadar iniyor, ensesinde kuyruk gibi bir uzantı görülüyordu. Tilki gözlerinin gülen bakışları güçlükle seçiliyordu şapkanın altından.

Zar, kollarını kavuşturup, «Müşterimiz geldi,» diye söylendi.

Gerçek bir toplantı olacağını anlayınca barakaya dönüp Molly'yle oğlanı da getirmeye karar verdim. Molly bize katılmak istemedi. Jimmy'nin de gecenin ayazında dışarı çıkmasını, karda dolaşmasını doğru bulmuyordu. Oğlanı bir battaniyeye saracağımı, kucağımda taşıyacağımı söyledim. İsteksiz görünüyordu ikisi de. Az sonra Bayan Adah'nın bir Noel şarkısına başladığı duyuldu. Dediğimi yaptım. Oğlanı sarıp sarmaladım, hep birlikte gittik.

Biz içeri girince Bayan Adah şarkıyı kesip ayağa kalktı. Molly'yi selâmladı kibarca. Herkes son derece nazik davrandı. Jenks şapkasını çıkararak merhaba dedi. Kadınlar Jimmy'yi selâmladılarsa da oğlan Molly'nin eteğinin dibinden ayrılmadığından onlar da çocuğa yaklaşmadılar. Masanın üstünde tek bir lâmba vardı. Zar yerinden kalkıp bir ikincisini yaktı, Adah'nın işaretini görünce Molly'ye bir içki doldurmaya başladı. Ne

var ki Molly kibar hanımlar gibi başını sallıyor, elini havaya kaldırarak gülümsüyordu. Eskiden kendi payına düşeni rahatça içerdi. Şimdi de içse bir zararını görmezdi, ama içmemek daha büyük bir haz verecekti ona. Öteki kadınlardan ayrılmış oluyordu böylece. Oysa onların düşündüğünden çok daha iyi tanırdı o tür kadınları.

Ansızın, sessizce dikilip durduğumuzu fark ettik. Kimse söyleyecek söz bulamıyordu. Günü önemsediğimiz için utanmıştık sanki. Bardağımı kaldırdım, «İyi Noeller,» dedim. «Dünyanın da daha iyi günlere kavuşmasını dilerim.»

Bayan Adah, «Amin,» diye mırıldandı. Sonra da akordeonunu alıp ilâhî söylemeye koyuldu. İçkilerimizi içerek onu dinledik. Sesi kalınlaşmıştı, ama duyarak, inanarak söylüyordu. Birinciyi bitirince ikinci bir ilâhîye başladı. Isaac'ın da bildiği bir ilâhîydi bu. O da kadının arkasına sokuldu, gözlerini duvara dikerek tenor sesiyle müziğe katıldı.

Viskiyi içtikçe içim ısınıyordu; içimde güneş doğmuş gibi oldu. Bir yanda kilise müziği çalıyor, öbür yanda Zar oradan oraya dolaşarak içki dağıtıyordu. Molly bir iskemleye oturmuş, Jimmy'yi yanına almıştı. Birden, Isaac'ın bütün istediği buydu diye düşündüm. Hepimizin burada oluşunu kutlamak. Zorlu günlerin iyiye doğru gittiği izlenimine kapıldım: Birkaç ay önce üç-beş mezardan başka bir şey olmayan kasabamızda hiç

değilse bir avuç insan yaşıyordu şimdi. Bu topraklarda kök salmaya başlamıştık.

Bir süre sonra, herkeste içilen içkilerin etkisi görüldü. Molly'nin varlığından ürküntü duyan Mae'yle Jessie onun orada bulunduğunu unutmuş görünerek eğlenmeye karar verdiler. Jessie, iskemlesinde dimdik oturan Jenks'e sokulup parmağını şapkanın altına soktu.

«Bu tüylerin altındaki gerçekten sen misin, Atar-Vuramaz?»

Jenks kızın eline bir tokat indirdi. Yan gözle Molly'ye bakarak, «Sululuk istemez,» diye söylendi.

«Aman Jenksy!» Mae adamın kucağına yerleşmişti. «Sana ne oldu bugün? Ayakta duracak halin yok! Uykunu alamadın mı yoksa?»

Jenks, «Lütfen, bayanlar, lütfen!» diyerek Mae'yi kucağından itti. Bardağını eline alıp tezgâha yürüdü. Jessie'yle Mae kıkır kıkır gülüyordu. Jenks alışılmadık bir ağırbaşlılık içindeydi, ama pantolonunun kıçından kurumuş at pisliklerinin döküldüğünü hiç fark etmiyordu.

İlâhî sona erince Bayan Adah arkasına dönerek Isaac'ın kolunu tuttu. «Çok güzel söylüyorsunuz, Bay Maple.»

«Teşekkür ederim. İlâhîleri çok severim ben.»

Zar ellerini çırpıyordu. «Dindarmış, dindarmış! Güzel doğrusu!»

Isaac, «Siz de çok yeteneklisiniz, Bayan Adah,» dedi.

Zar güldü. «Yetenek ha? Siz ikiniz, bir arada... aya bakıp uluyan çakallara benziyorsunuz.»

Isaac ona döndü. «Ne dedin?»

«Böyle söyledim.» Gene gülüyordu Rus. «O müziği geceleri bozkırda duyuyorum ben. Aynısını duyuyorum. Auuu, aauuu!» Gülmekten iki büklüm olmuştu. «Jessie, Mae! Siz de işitiyorsunuz?» Az önce söylediklerini yineledi.

Ne var ki Jessie'yle Mae, Jenks'le uğraşıyordu hâlâ. Adamın peşinden tezgâha gitmişlerdi.

Jessie sordu: «Sevgilinin nesi var bu akşam? Söylesene, Mae, neden böyle?»

Mae adamın kaburgalarına bir dirsek attı. «Bir şeysi yok canım! Utanıyor.»

«Onun gibi buram buram at pisliği koksam ben de utanırım doğrusu.»

«Bak dostum, sana ne söylüyorum!» Zar, Isaac'a sokulmuştu. «Yalnız şarkı söylemen değil ki insana benzemeyen. İş yapman da insana benzemiyor. Başka bir erkek olsa benim içkilerimi ister. Başka bir erkek olsa arada sırada benim kızlarımı ister.»

Isaac kıpkırmızı kesilmişti. «İşimi nasıl yürütüceğimi senden öğrenecek değilim ben!»

«Parra, peşin parra!» Başını arkaya atıp bağırdı: «Parraaa!»

Isaac, Rus'un sesini bastırabilmek için daha çok bağırdı: «İstemiyorsan almazsın! Sana zorla bir şey satan yok!»

Bayan Adah işin kötüye gittiğini fark etmişti. Molly'ye baktı bir kez, sonra da yeni bir ilâhî çalmaya başladı. Gürültü büsbütün artmıştı şimdi. Zar, karşısındakine baktıkça tiksinti duyduğunu belli eden bir tavırla Isaac'a sırtını döndü. Masanın üstündeki şişeye uzanıp kendisine bir içki daha doldurdu. İyice öfkelenen iş adamı onun peşini bırakmamıştı.

«Çadırını kiralarken peşin para ödemedim mi? Namuslu bir tüccarım ben! Alırken de, satarken de dürüst davranırım. Bütün istediğim namuslu bir yoldan para kazanabilmek. Bazılarımız o kadarını da söyleyemez!»

Zar, «Senin gibisinin bize gereği yok!» diye haykırdı.

«Ben de kendi isteğimle yerleşmedim buraya! Siz aklımı çeldiniz!»

Jessie'yle Mae'nin yüzleri gülmüyordu artık.

Jessie, «Yanılmıyorsam Bay Jenks'in burnu büyümüş, Mae,» dedi.

Mae de, «Bana bak ahmak kafalı tabanca parlatıcısı,» diye söylendi. «Bir daha ağzının suyunu akıta akıta gelirsen bizden hiç hayır bekleme. Biraz daha yürür, o hanımın barakasına gidersin. Bakalım o ne veriyor!»

Jessie yüzünü Jenks'in burnuna dayayarak sürdürdü: «Seni dişlek mikrop seni!» Molly'nin söylenenleri duymuş olmasından korktum. Ney-

se ki bir yandan akordeonun sesi yükseliyordu, öte yandan Isaac Maple'ın.

«Kazık attınız bana! Onu bilir, onu söylerim.» Isaac dosdoğru bana bakıyordu. «İyice kazık attınız. Bir yığın paramı alıp beni bu adı batasıca kasabada yerleşmeye zorladınız. Bize göre bir yer değil burası! Ne Ezra dayanabildi, ne ben dayanabilirim.»

«Vermont'ta hiç kar yağmaz mıydı, Isaac?»

«Yağardı. Elbet yağardı. Ama ne zaman yağacağını, ne kadar yağacağını iyi kötü bilirdik. Burada, bütün günümü çadırın üstüne biriken karı düşünmeye çalışarak geçiriyorum. Öyle yapmasam diri diri gömüleceğim altına!»

«Aman Isaac, sen ne söylüyorsun?» dedim. «Bu kış bayağı yumuşak geçiyor.»

«İster yumuşak olsun, ister sert. Hiç umurumda değil. İkinci kış burada bulunmayacağım nasıl olsa. Bağlasanız durmam.»

«Öyleyse git,» diye bağırdı Zar. «Defol git!»

«Hiç merak etme, zaten gideceğim. Posta arabası gelince herkesten önce ben koşacağım.»

Bayan Adah tam o anda kesti ilâhîyi. Birden büyüyen sessizlikte, çevresine bakınan Isaac'ın çığlığı yükseldi: «Ne yazık ki araba gelmeyecek! Araba gelmeden ölmüş olacağız hepimiz!»

O güne kadar duyduğum en acıklı sözlerden biriydi bu. Ben de hemen her gece aynı şeyi düşünürdüm. Ancak açıkça söylemeye yanaşmamıştım. Kimse söylememişti böyle bir şey. Isaac

herkesin kafasında büyüyen korkuyu toplayıp havaya salıvermişti. Odanın içinden bir soğuk hava akımı geçer gibi oldu. Kimseden çıt çıkmadığından dışarıdaki ıssız toprakları yalayıp geçen rüzgârın sesini duyduk hepimiz. Dünyada yaşayan öbür insanlarla bizim aramızda uzanan, karla örtülü bozkırın boşluğu gözümün önünde canlandı. Üzerinde tek bir iz bulunmayan, uçsuz bucaksız bir boşluk.

Isaac bir dakika sonra çıkıp gitti. Onun arkasından Molly de kalktı. Çıkarken, tezgâha yaslanan Mae saçlarını elleyerek usulca, «Hadi güzelim, gelecek Noel'de gene görüşürüz,» diye mırıldandı. Kendi kendine söyleniyordu sanki. Zar masalardan birine çökmüş, başını avuçlarına almıştı. Toplu halde bulunmamızın anlamı kalmamıştı; bireylerin yalnızlığı içindeydik hepimiz. Oğlanı battaniyeye sardım; biz de çıktık.

O Noel akşamının hüznü gün geçtikçe büyüdü. Havada öyle amansız bir soğuk vardı ki insan dışarıda soluk alayım dese kırağı yuttuğunu sanıyordu. Doğa —belirgin bir kötü niyet güdercesine— inlerimizde tıkılıp kalmaya zorluyordu bizi. Baharı, olmayacak bir şey, silinen bir umut gibi düşünüyordum artık. Kış, bildiği bütün numaraları sıralayarak insanın çevresinde dans ederken, puslu, külrengi günler birbirini izlerken gü-

meşin sıcaklığını anımsamak olanaksızdı. Gözleri olan, ortasından kırılıp duvar önüne bırakılan değnekler gibi oturuyorduk barınakta. Yiyeceğimizin tükenmesinden, odunumuzun kışı çıkarmayacağından duyduğum korku bile silinmişti neredeyse. Cansız toprakların üstünde yapayalnız bir canlı olduğunu düşünmek daha büyük bir korku veriyordu insana.

Bunların anlatılmasını gerektiren, işlerin gidişini açıklamaktır; o kışın büyük bir etkisi oldu bizlerde. Bu koşullar altında, günlük hareketler bile anlamını yitiriyordu. Sağ kalıp da bu odada oturacağım diye yemek yemek aptallıktı. Gece yatıp uyumak da aptallıktı. Ertesi gün bir öncekinin aynı olacaktı nasılsa. Bir akşam Molly kapıya bakarak söylendi: «Dışarıdaki mezarlarda yatanlar nasıl gömüldüyse, biz de öyle gömüldük burada. Onlar kadar ölüyüz biz de! Tanrım! Aramızdaki tek fark, bizim, durumun bilincinde olmamız.» Babasını gözünün önüne getiren Jimmy yerinden fırlayıp Molly'ye sarılmıştı. Ağlıyor, ağlamakla bu sözleri yalanlayabileceğini sanıyordu sanki.

Rüzgârın uğultusunun arasından, Rus'un kadınlarla giriştiği kavgaların patırdısını işitirdik bazan. Birbirlerini öldüreceklerinden korkardım. Zar kendi malını içmeye başlamıştı; o yüzden de günden güne hainleşiyordu. Kavgaların birinde, Jessie'nin bir dişini kırmıştı. Bir başka gün de kendinden geçip Çinli kıza saldırmış, Bayan Adah kızı

kurtarmak için adamın kafasına bir odun indirmek zorunda kalmıştı.

Leo Jenks fırtınalı havalarda bile dışarıda dolaşmaya alışmış, tabancasını doğrultup rüzgâra ateş eder olmuştu. Bir keresinde çok uzun bir süre kaldı dışarıda; boynuzlu bir hayvan gördüğünü ileri sürüyordu. Hayvanı belki görmüş, belki görmemişti, ama parmakları silâhına yapışıp donmuştu. Güç belâ Zar'ın dükkânına vardığında, elini güçlükle ayırdılar tabancadan. Parmaklarının derisi silâhın üstünde kaldı.

Isaac Maple çadırında yalnız başında oturuyor, geçen her günü küçük takvimine işaretliyordu. Yaptığı büyük yanlışlığın bir kanıtıydı her işaret. Bir şey almaya gittiğimizde hiç konuşmazdı; kelimelere güveni kalmamıştı belki de. Satacağını satar, müşteriyi bir ayak önce kapıdan çıkarmaya bakardı. Rüzgârın dişlerimizi sızlattığı, soğuğun kirpiklerimizi dondurduğu bir gün kapı kapı —önce Zar'a, ardından Jenks'e, üçüncü olarak bana ve son olarak da Kızılderiliye— dolaşıp ona ortak olmamızı önerdi. Alf Moffet'e ısmarladığı malların yarısını bizlere satmaya hazırdı. Kimse kabul etmedi. Kimse kabul etmeyince de haklı olduğuna, yanılmadığına karar verdi: Kazıklanmıştı işte, Alf'ın bir daha buralara geleceği yoktu. O günden sonra her malın fiyatını yüzde yüz artırdı. Unla kutu balığından başka malı da kalmamıştı zaten. Sonunda da satışı kestiğini açıkladı; elinden kalanlar ona ancak yetecekti.

Zar bunu duyunca tüfeğini alıp bize geldi. «Herifi öldürelim,» dedi açıkça. Şaka etmiyordu. Caydırmak için uzun bir konuşma yapmak zorunda kaldım. Konuşmamız sona erince, Jenks'in, yaralı ellerini gözleyerek oturduğu ahıra gittik. Atları inceledik birer birer. Hepsinin kemikleri çıkmış, başları öne eğilmişti. Olan yem çoktan tükenmişti. Üstlerinde ağaç kabuğu kalan tahtaları bile kemirmişti hayvanlar. Binbaşının kısrağı hepsinden kötü durumdaydı; kemikleri fırlamış, gözleri donuklaşmış, bacaklarında yaralar açılmıştı. Jenks'in tabancasını ödünç alıp hayvanı kulağının arkasından vurdum.

Öteki atlar yerlerinden bile kımıldamadı. Zar da kendi hayvanlarından birini vurdu. Öğleden sonrayı, vurduğumuz hayvanları yüzüp parçalamakla geçirdik. Bu işi eninde sonunda yapmak zorunda kalacaktık nasıl olsa. Isaac'ın satışı kesmesi bize yaramıştı. Bir hafta daha geçseymiş, atların üstünde et diye bir şey kalmayacakmış. Barakaya döndüğümde elim ayağım tutmuyordu, ama kapının önündeki kar yığınına, bize uzun süre yetecek kadar et gömmüştüm.

O zavallı sıska kısrağın her şeyinden yararlandık. Kaburgalarından yontulan bir kıymık iğne, ince sinirleri ip oldu. Deriyi tabaklayacak ağaç kabuklarını bulamazdık gerçi, ancak Molly üstünde kalan et kırıntılarını bıçağıyle sıyırdı, eline bir taş alıp günlerce deriyi dövdü. Sonra da toprakla ovdu. Yaptığı işten kendisi bile umutlu olmadığı

halde sonunda yumuşak bir post elde ettik. O, oğlana bir ceket dikti, ben de pabuçlarımıza yüz yaptım. Şunu açıkça belirtmek isterim ki bütün bunları yaparken —hatta atları vururken— oldukça keyifliydim. Belli bir amaçla çalışıyordum hiç değilse; olumlu bir işle uğraşıyordum. Molly de istekle çalışıyordu. Ne var ki Jimmy'nin o kısrağa iyice bağlanmış olduğunu anlayamamıştım. Dikilen ceketi giydi, Molly'nin kemik suyuna pişirdiği çorbayı da içti, ama bana hiç bakmıyordu artık.

Jimmy'nin bana karşı duyduğu nefreti o kışın önemsiz bir derdi olarak kabul edemiyordum. Hayvanların insanca bir zekâsı olduğuna inanmam, yarar sağlamaktan başka bir amaçla beslenmelerine de akıl erdiremem. Kısrağı vururken gerekeni, en doğru olanı yaptığımı sanıyordum. Ancak, çocuğun tutumu yaptığımdan pişmanlık duymama yol açtı, çünkü bana karşı olan duygusunu anlayınca bu duygunun bir anda ortaya çıkmadığını da anlamıştım. Zamanla derinleşen bir uçurumdu aramızdaki. Babasının öldüğü gece avuttuğum çocuk, şimdiki Jimmy'den çok daha yakındı bana. O kısraktan başka neleri öldürmüştüm acaba?

Molly'nin böyle bir kaygısı yoktu; o, çocuğun sevgisini kazanmıştı. Zaman zaman oğlana —benim görüşüme göre— haince sözler söylediği, kimsesiz bir piçten başka bir şey olmadığını anımsatacak bakışlarla baktığı halde, kadına köpekçe bir bağlılık gösteriyordu Jimmy. Hastalı-

ğından sonra olmuştu bu. Molly'nin her hareketini gözleriyle izliyor, kendisine fırlatılacağını umduğu sevgi kırıntılarını sabırla bekliyordu. Üstelik Molly'nin bakışlarında bir hoşnutsuzluk, yüzünde bir gölge görüyordum. Oğlanın böyle bir tavır takınmasını istemiyordu. İsteyerek yaratmamıştı bu durumu; ne yapacağını bilemiyordu. Jimmy'nin sunduğu sevgi beni tedirgin ettiği gibi onu da ediyordu. Bunları açık seçik anlatmakta güçlük çekiyorum; o günleri anımsadıkça acı duyuyorum çünkü. Atları öldürdükten iki hafta sonra, bir gece gerçek bir kış uykusuna yattığımı fark ettim.

Olmadık bir saatta, hepimiz birden uyandık. Alışmadığımız bir sesti bizi uyandıran; ürküntü veren bir tırmalama sesi. Lâmbanın alevini yükselttim. Sesin geldiği noktaya baktık üçümüz de. Damda bir hayvan vardı. Ayaklarının altındaki sıcaklığı merak etmiş, eşmeye başlamıştı. Ben tüfeğe uzanırken damdaki tahtalardan biri aralandı. İçeri dökülen karların arasından geniş, boz renkli bir pençe uzandı, Molly'nin başının üstündeki havayı tırnaklarıyle yardı. Molly korkunç bir çığlık attı. Üst üste iki mermi sıktım. Pençeye değil, hayvanın, tahtaların arkasında kalan göğsüne nişan almaya çalıştım. Görmeden, göğsün nerede bulunabileceğini hesaplayarak. İkinci kurşunu atmadan pençe geriye çekilmişti. Kapının dışına gömdüğüm eti hatırlayarak koştum. Lâmbanın saçtığı ölgün ışıkta, kar yığınlarının arasında

koşan bir hayvan gördüm. Tüfeğin sesi kulaklarımda çınlıyordu hâlâ. Damın tahtasını yerine yerleştirmek için arkaya geçtiğimde yüreğim de hızlı hızlı atıyordu. Çatıdaki delikten içeri bakınca gırtlağım düğümlendi. Molly'yle oğlan birbirine sımsıkı sarılmıştı. Korku, iki gövdeyi birbirine kenetlemişti. O geceden sonra Molly de köpek gibi bağlandı Jimmy'ye. Çocuğun bakışlarından tedirgin olmuyordu artık. Tam tersine, sık sık eğilip onu öpüyor, sevgiye benzeyen bir özenle hizmet ediyordu. Üstelik o korkunç geceyi unutmayan tek kişi bendim şimdi. Gecenin karanlığından uzanan, tırpanı andıran o keskin tırnakları ve boz pençeyi belleğinden silemeyen tek kişiydim.

Ya kış sona erecekti ya da biz tükenecektik. Mart ortalarında ben de Isaac Maple gibi düşünmeye başladım: Kış kazanacaktı çekişmeyi. Sert, kuru rüzgârlar esiyordu günlerdir. Karı yerden süpürüp çıplak toprağın donmuş yüzeyini ortaya çıkarıyor, kum zerrelerini havaya uçuruyordu. Bir ikindi, yağmurun kokusunu alır gibi oldum. Dışarı çıkıp baktım. John Bear de kulübesinin önündeydi. Yüzünü Batıya çevirmiş, külrenkli gökyüzünü gözlüyordu. O da aynı kokuyu duymuştu. Hava soğuktu, ama rüzgârın eski uğultusu bir mırıltı halini almıştı. İnsan hiç kımıldamadan dursa, arada sırada yüzüne ılık bir esintinin çarptığı-

nı, bir yandan bir nem kokusu geldiğini duyuyordu. Umutlarımdan kimseye söz etmedim. Ne var ki gece yarısı çatıya damlayan yağmurun sesiyle uyandım. Geçici bir sağanak değildi bu; ince ince yağıyordu. Tan ağarınca da güneş büyük bir telâşla bozkırı aydınlatmaya koştu.

Başlayan günü karşılamak için dışarı çıktığımda gözlerime inanamadım. Güneş bir renk cümbüşü yaratmıştı karşımda: Pembeler, açık yeşiller, sarılar. Bozkırın her yanından bembeyaz sis bulutları yükseliyordu. Toprak, kışın ayazından kurtulmak için buhar banyosuna yatmıştı sanki. Dünyanın döndüğünü fark edebiliyordum; ant içerim ki fark ediyordum. Gözümün önündeki her şey yepyeniydi. On beş, yirmi metre uzunluğundaki yeni sokağın yapılarına baktım: Baraka, yeldeğirmeni, meyhane, çadır ve ahır. Hepsi yeni biten bitkiler gibi görünüyordu gözüme. Çinli kız meyhaneden çıkıp dışarı baktı; güneşe karşı durduğundan elini gözlerine siper etmek zorunda kaldı. Büyük bir coşkuyla el salladım ona. Birkaç dakika sonra herkes kapıdan dışarı uğramıştı. Anımsamakta güçlük çektikleri bir olguyla karşılaştıklarından ne diyeceklerini bilemiyor, şaşkın şaşkın gözlerini kırpıştırıyorlardı. Jenks bir nara attı ansızın, ardından da şapkasını havaya fırlattı. Derken herkes gerinmeye başladı, herkesten bir ses yükseldi. Zar, oradan oraya koşarak rastladığına sarılıyor, Bayan Adah, Isaac Maple'la el sıkışıyordu. Kızlar birbirini öpüyordu şaşkınlıktan.

Jimmy de Molly'nin koluna yapışmış, onu her yana birden çekmeye çalışıyordu. Jenks ahıra girip hayvanları dışarı saldı. Hepimiz sağdan sola koşuyor, hepimiz aptal aptal sırıtıyorduk. Gün ışığında herkes solgun benizli, herkes sıska görünüyordu, ama ne de olsa sağ kalmayı başarmıştık.

sekizinci bölüm

ELİMDEN gelse, o ilkbaharın her dakikasını uzun uzun anlatır, bütün gücümü ve zamanımı, böyle tüketirdim. Oysa o baharı düşünmekten haz duymuyorum artık; ancak olan biteni eksiksizce anlatmayı amaçladığımdan her şeyi hatırlamaya çalışıyorum.

İsveçlinin kasabaya yerleştiği, Bert Albany'nin çıkıp geldiği günleri anımsıyorum. Yaralarımız güneşle iyileşiyor, umutlar yeniden canlanıyordu. Kayalıkların arasında yeşeren çalılar gibi yeşeriyordu umutlarımız.

Çok daha önce yaşadığım bir başka baharı da hatırlıyorum. Big Mo ırmağının kıyılarında dolaşan bir topluluğa katılmıştım. Korkunç çatırdılarla, inleyerek eriyen ırmağı, kırılan buzlu yüzeyden havaya sıçrayan, sonra da sulara gömülüp giden buz parçalarını, derin yatağı dolduruncaya kadar uslanmak bilmeyen azgın suları düşünüyorum. Kışı amansız bir bozguna uğratmıştı o ırmak. Değişiklik burada da aynı ölçüde anî oldu.

Güneşin yüzünü göstermesiyle kemiklerimizde donup kalan kırağı erimiş, kanımız hızla akmaya başlamıştı. Alf Moffet taşıdığı yükün altında ezilen arabayı sürüp geldi. Madenciler yeniden kasabaya iner oldular. Çalışarak geçirmişlerdi bütün kışı; kazandıkları parayı, şirketin kooperatifinden başka bir yerde harcamak istiyorlardı artık. Aradan iki hafta geçmeden, Isaac Maple kazıklandığını unutmuş göründü. Zar'la ikisi, Alf'ı her on beşte bir kasabaya uğramak zorunda bırakacak kadar çok mal ısmarlıyordu. Onlardan aldığım komisyon da bana epey para kazandırdı. Bir yığın yiyecek depo etmeye başladım: Konserveler, kahve, şeker, un, maya tozu, kurufasulye, tuzlanmış et. Karnımızı güzelce doyuruyorduk artık.

Molly her sabah mayalı pideler kızartıyor, biz de ince hamurları şekere batırıp dürüm yaparak yiyorduk. Akşamları etli fasulyeyle konserve domatesler tıkınıyor, üstüne de koyu kahveler içiyorduk. At etinin tadını unutuncaya kadar tıka basa yedik. Kemiklerimiz et tutuyordu yavaş yavaş; adama benziyorduk.

Üstümüz başımız gene berbattı, ama güneşin ısısı arttıkça Hausenfield'in kuyusunun başına gelenlerin sayısı da çoğalıyordu. Kuyudan su almak isteyenlere belli bir fiyat söyledim: Adam başına günde bir dolar. Yeldeğirmeninden yana şanslı çıkmıştım. Kanatları yerlerine çaktım. Ahşap kulenin gevşeyen tahtalarını da değiştirince yapacak iş kalmadı. Fırıl fırıl dönüyordu değirmen;

döndükçe de dupduru buz gibi sular çıkarıyordu kuyudan. Su çıktıkça para da akıyordu. Günün birinde Isaac Maple'ın çadırına girip bir madenci ceketi, Jimmy için bir çift çizme, Molly'ye birkaç metre basmayla bir çift ayakkabı, kendime de bir usturа seçtim.

O günü çok iyi hatırlıyorum. Kuyunun başına gittim dosdoğru. Aldıklarımı bir yere bıraktım, usturayı bileyecek yassı bir taş buldum. Kuyunun yanındaki sabunu kullanarak sakalımı kökünden tıraş ettim. Eski usturam yangında yandığından beri tıraş olmamıştım; sakalı kesebilmek için can atıyordum nicedir. Erkeklerin çoğu gibi ben de bıyık bırakmayı severim, ama sakaldan hoşlanmam. Ne elime gelişini severim, ne de bitlere yuva oluşunu. İşim bitince —suratım yeni doğmuş buzağı gibi kaygan bir haldeydi artık— eşyaları barakaya götürdüm. Yüzlerindeki anlatım görülecek şeydi. Molly'yle oğlan belirgin bir saygıyla bakıyorlardı. Saygının bana mı, giyeceklere mi yöneltildiğini anlayamadım, ama Molly gülümseyerek, «Vay vay, şuna bakın!» deyince benden söz ediyormuş gibime geldi.

Jimmy'nin yüzü gülüyordu. Ancak Molly, yeni çizmelerle ceketi giymeden kuyunun başına gidip yıkanmak zorunda olduğunu bildirince suratını astı. İster istemez dışarı çıkıp banyoya girdi. O yıkanırken Molly de sırtından çıkan gömlekle pantolonu yıkadı. Başından beri cömert davranan Bayan Adah meyhaneden çıkıp geldi.

Elinde bir makas vardı. Beni şaşırtan Molly'nin makası kabul edişi, Jimmy'yi şaşırtan da aynı âletin onun kafasında kullanılması oldu. Saçının kırkılması bitip de temiz gömlekle pantolonu, yeni ceketle çizmeleri giyince... Eh, öfkeli görünüyordu, ama bayağı şıklaşmıştı. Molly uzun uzun süzdü çocuğu. «Şimdi oğlana benzedin,» diye söylendi.

O sözü söylerken kendisi de bayağı güzel görünüyordu. O da yıkanmıştı bir gün önce. Saçlarını sabunlamış, rüzgârda kurutmak için çıkıp kayalıklarda oturmuştu. Çiçekbozuğu da olsa yüzü güzel sayılırdı. Şimdi alnındaki hoşnutsuzluk çizgileri de silinmiş, bakışlarına bir yumuşaklık gelmişti. Bir yerlerde küçücük bir mutluluk kırıntısı bulmuştu sanki. Jimmy'ye aşırı bir bağlılık göstermesine kızmıyordum. Birbirlerini avutuyorlardı; paylaştıkları sevgi geçmişi unutmalarını sağlıyordu belki de.

Güneşin her şeyi altın rengine boyadığı, ciğerlerimize çektiğimiz havada bile özel bir tat bulduğumuz günün ikindi saatlarında oldu bunlar. John Bear bahçesinde çalışıyordu. Jessie de bir sebze bahçesi yapmıştı kendine. Bu toprakta Kızılderililerden başka kimsenin sebze yetiştiremediğini bilmiyordu; ben de söylemeye niyetli değildim. Zar'ın dükkânının arkasından ince bir duman tütüyordu; içki çekmeye başlamıştı Rus. Kendisi de bir-iki kilometre uzakta, Jenks'le bir-

likte at koşturuyordu. Herkesin her hareketinde bir kutlama havası seziliyordu.

Bir sabah Jenks'in ahırına gidip hayvanları gözden geçirdim. Çocuğun duygularını düşündüğüm yoktu aslında; bütün istediğim üstüne binecek bir hayvana sahip olmaktı. Katırı gözüm tuttu en çok; kemikleri derisini delecek hale gelmişti, yine de kıştan çıkarken atlardan iyi durumdaydı. Adamımı iyi tanıdığımdan Jenks'e atlardan birini satın almak istediğimi söyledim. Gözlerinde kurnaz bir parıltı belirdi. Olsa olsa katır için pazarlık edebileceğimizi açıkladı; atları satmaya yanaşmıyordu. Üç aşağı, beş yukarı derken yetmiş beş dolarda anlaştık. Yetmiş beş gün parasız su alabilecekti kuyudan; yağmurlu günler hesaba katılmayacaktı. Katırı barakanın önüne götürüp Binbaşıdan kalan yük arabasına koştum. Jimmy umursamaz bir tavırla hayvana yanaştığında günün yarısından çoğu geçmişti. Dizginleri de aynı umursamazlıkla kavradı oğlan. Ne yaptığını fark etmezmiş gibi çıkıp oturdu, arabayı bozkıra sürdü.

Tozu dumana katarak gidişini görmek büyük bir sevinç verdi bana. Az sonra dönüp geldi, ama Molly'yi almak için dönmüştü yalnızca. Mırın kırın eden kadını da yanına çekti, hızla uzaklaştılar. Molly oturduğu yere tutunarak gevrek gev-

rek gülüyor, Jimmy de çatlak sesiyle bağırıp duruyordu. Ayağa kalktı, dizginleri şaklatarak hayvanı büsbütün hızlandırdı. Hiç beklenmeyecek bir hızla koşuyordu katır. Kendi işime daldım. Bana bir dakika gibi gelen kısacık bir süre sonra dönüp baktığımda güçlükle seçebildim arabayı. Gitgide daha büyük daireler çizerek uzaklara gitmişlerdi. Şimdi de dümdüz uzanan bir toz bulutundan başka bir şey göremiyordum. Nereye gidiyorlardı acaba? Soluğum tutuldu birden; gitti gider diye düşündüm. Seni böylesi paklar, oğlum, dedim kendi kendime. Çekip gittiler işte. Hâlâ gülüyordur Molly.

Ne var ki Jimmy gördüğü bir şeyin peşine düştüğü için gitmişmiş uzaklara. Arabayı kara bir nokta olarak gördüm uzun süre. Sonunda dönüp barakaya yanaştılar.

«Orada ne gördün, Jimmy?» diye sordum.

Molly'ye baktı. Kadın arabadan inip içeri girince o da peşinden yürüdü.

Arkalarından gittim. «Orada ne gördün, diye sordum. Dilini mi yuttun, oğlum?»

«Araba.» Molly'ye bir göz attı gene. Molly'nin dudakları kısılmış.

«Tek bir araba mı?»

«Evet.» Ardından bir çavlan gibi dökülen sözler: «Arabanın arkası kırılmış. Adam öylece oturuyor, kadın da bağırıp çağırıyor.»

«Kim bağırıyor, kime bağırıyor?»

«O kadın canım! Orada...»

Molly tiz bir sesle haykırdı: «Jimmy!»

«Kim bu insanlar?» Molly'ye soruyordum artık.

«Ben ne bileyim?»

«Konuşmadınız mı peki?»

«Hah, bir o eksikti! Bozkırda rastladığım her aşağılık yaratıkla konuşmaya başlarsam...»

Dışarı çıkıp Zar'ı buldum, benimkilerin gördüklerini anlattım. Kendisi içki damıttığı için yerinden ayrılamıyordu, ama arabasıyla atlarını alabileceğimi söyledi. Atların dördünü koştum arabaya. Jenks de benimle gelmeye karar verdi. Birlikte yola düzüldük. Niçin kendi arabamla katırı götürmemiş de Zar'ın atlarıyle arabasını almıştım? Nedenini Molly benden önce anlamış. Biz barakanın önünden geçerken kapıya çıktı. Jenks şapkasını eğerek onu selâmlarken Molly bas bas bağırıyordu: «Niyetinin ne olduğunu biliyorum ben! Hadi git de onları da topla, Bay Başkan! Biriki ahmak daha topla kasabana!»

Bozkırın ortasına bir çizgi çizen yolun üstünde bulduk aradığımızı; kasabanın tam güneyindeydi. Gördüklerimiz Jimmy'nin anlattıklarına tıpatıp uyuyordu: Tentesine kadar doldurulmuş bir öküz arabası, sürücü yerinde oturan bir adam, yeni doğmuş tayların arka bacakları gibi ikiye ayrılıp kalmış bir çift arka tekerlek. Bağırıp çağıran bir kadın görmedik, ama başı örtülü bir dişi yol kıyısındaki çalılıkların arasında dolaşıyor, kol-

larını havaya kaldırıp gökyüzüne bir şeyler söylüyordu.

Erkek, «Sveçlileri arıyorum,» dedi.

«Bildiğim kadarıyle bu yörede hiç İsveçli yok,» diye karşılık verdim.

Böyle bir sonuç alacağını bilirmiş gibi ağır ağır başını salladı. Jenks'le birlikte dingile bakmak için indik. Adam da yere atladı o zaman. Ömrümde gördüğüm en uzun erkekti; en az bir doksan vardı boyu. İri yarı erkeklerin çoğu gibi, sarsak hareketlerle yürüyordu. Saçları açık renk, teni pembeydi. Boynunun bir yanında top mermisi büyüklüğünde bir ur görülüyordu.

Ortadan ikiye kırılmıştı dingil; kırık uçlar yere değiyordu. «Yedeği var mı?» diye sordum.

«Hayır. Yedek yok.»

Az ötede dolaşan kadın bağırmaya başlamıştı. Duyulan tek ses onunkiydi. Erkek, kadının yaptığı gürültüden utanç duymuştu. Parmağıyle şakağına vurarak, «Benim karım,» dedi, arkasını getirmeden önüne bakıp gülümsedi.

Jenks, «Belli bir yere yerleşmiş miydiniz?» diye sordu.

«Evet, yerleşmiştik.»

Bilgiç bilgiç başını salladı Jenks. «Bozkıra çıkınca bazan öyle olur insan.»

«Yaa, öyle olur.» Üçümüz de dingile bakıyorduk. «Öbür Sveçlilerle birlikte gidelim diye yalvardı bana. Üç yıl yalvardı. Her gece ağlardı...

Ben de bekliyordum ki belki bu yıl yağmur olur. Yağmur olmadı. Şimdi Sveçlileri arıyorum. Belki o zaman aklı yerine gelecek.»

İneklerin böğürmesini andıran bir sesle konuşuyordu, ama hiç bir sertlik yoktu sesinde. Talihsizliğini olağan bir tavırla anlatıyor, kendini acınacak bir yaratık gibi göstermeye yanaşmıyordu. Hemen sevdim adamı. Yedek dingiiin bizde de bulunmadığını, ancak isterse bir süre kasabada kalarak bir dingil getirtebileceğini açıkladım. Kabul etti, arabadaki eşyaları indirmeye başladık. Her şeyi Zar'ın arabasına yüklemek bir saatımızı aldı. Bu insancıklar yola çıkarken bir çöp bile bırakmamışlardı geride. Yanlarında, bir karyola, dört çekmeceli bir şifonyer, meşe ağacından yapılmış bir masa, bir komodinle, birkaç iskemle, yatak yorgan takımları, birkaç tabure, bir kazan, bir çamaşır leğeni, birkaç demir tencereyle bir de sapan taşıyorlardı. Dingilin kırılmasına hiç şaşmamak gerekirdi.

Biz çalışırken kadın da gelip bizi gözlemeye koyulmuştu. Arabanın arkasından kafasını uzatıp baktıkça Jenks huylanıyordu. Hiç tedirgin olmadım. Uzun boylu, topluca bir kadındı. Başındaki şal arkaya kayınca seyrek sarı saçları olduğunu gördüm. Yüzü de aydınlıktı, ama gözlerine bakınca boşluğa bakmış gibi oluyordu insan.

İşimiz bittiğinde iyice susamıştım. Güneşin batmasına daha bir saat vardı. «Araba bomboş

kaldığına göre iyi kötü yol alır,» dedim. «Biz eşyaları götürelim, siz de arkamızdan gelin.»

Erkek, «Çok iyi,» diyerek karısını çağırdı: «Helga!» Sonra da kendisi onun yanına gidip anlatmaya başladı. Bir çocukla konuşur gibi uzun uzun açıklamalar yapıyor, eliyle bizi gösteriyordu. Kadın durup dururken bir çığlık attı. Ardından da sille tokat girişti. Kafası adamın göğsünde kaldığı halde ellerini kaldırıp suratını tokatlıyor, kollarına yumruklar indiriyordu. İsveçli, karısına engel olmak için hiç bir girişimde bulunmadı. Oylece duruyor, kadının hırsını almasını bekliyordu.

Jenks, «Hey koca Tanrım!» diye inledi.

«Biz arabaya binelim,» dedim. Onlara sırtımızı dönmüş olacaktık böylece. Adamın halini görmek istemiyordum.

Arabada beklerken, Jenks, «Hey koca Tanrı,» diye söylendi gene. «O dev gibi adam nasıl katlanır bu dayağa?»

Bir süre sonra hiç ses duyulmaz oldu. İsveçli, karısını bizim arabaya çıkartıp iskemlelerden birine oturtmaya çalışıyordu. Kadının yüzü arkaya dönük olacaktı böylece. Kadının karşı koymadığını fark edince, «Bak ne iyi, Helga,» diye mırıldandı. «Giderken beni de göreceksin.» Yola koyulduk. Dizginlere asılmama hiç gerek kalmıyordu; yükümüzün ağırlığı atların hızlı gitmelerine olanak bırakmıyordu zaten. İsveçli de öküzlerini dürtükledi, onlar da örtülü arabaya asıldılar. Araba güç ilerliyordu, ama ilerliyordu. Kırık

dingilin ucu incecik bir çizgi çiziyordu toprağın üstüne.

Biz kasabaya girerken adam hâlâ yolun yarısındaydı. Jenks'e «O gelinceye kadar hiç bir şeye el sürme,» dedim. Zar'ın dükkânına girdi. Bir-iki dakika sonra da Rus'la kadınları peşine takıp çıktı. Bakmaya gelmişlerdi. Ardından Isaac Maple da çadırından çıkıp geldi. Molly'yle Jimmy de sökün ettiler. Herkes başını kaldırmış, arabadaki kadını gözlüyordu. Kadınlar arabanın iki yanına dizilerek eşyaları incelediler. Kimse tek bir söz söylemiyor, kadın da bakışlarını bozkırdan, kocasının arabasından ayırmıyordu. Kuyunun başına gidip kana kana su içtim. Dönüp baktığımda, Helga ellerini dizlerine dayamış, yere eğilmişti. Molly'nin ayaklarının dibine koskoca bir tükrük attı.

Molly üç adımda kuyunun yanına geldi. Öfkeden titrediğini sanmıştım, ama yüzüne bakınca korku içinde olduğunu gördüm. «İşi büyütme, Molly,» dedim. Kolunu tutmama ses çıkarmıyordu. «Zavallı bir kadın işte.»

Bergenstrohm'un kasabaya yerleşmesi böyle oldu. Adını söylemeye alışamadık bir türlü; hep İsveçli dedik aramızda.

Isaac Maple, İsveçliyle karısını kanadının altına aldı. Ötekilerin hepsi Helga'nın deliliğinden

ürkmüştü. Oysa Isaac, «Yaşdönümü yıllarında annem de nöbetler geçirmişti,» diyordu. «Ondan önce anneannem de öyle olmuş. Çocukluğumdan beri böyle şeyler gördüm ben; alışığım.» Yeni gelenlerin, eşyalarını onun çadırında tutabileceklerini açıkladı. İsveçli arabayı çadırın önüne çekti, ikisi elbirliğiyle arka tekerleklerin yerine koca koca kayalar yerleştirdiler. Isaac, «Şimdilik arabanın içinde yatıp kalkabilirsiniz,» deyince yatağı ve şifonyeri yeniden yüklediler.

Sanırım onlara para yardımı yapmayı, veresiye mal satmayı da aynı gün kararlaştırdı. Gereği yok dediğim halde, karı kocanın kullandıkları suyun karşılığında bana her gün bir dolar vermeye başladı. Kataloglardan birini karıştırdı, eski moda öküz arabasına uyacak bir dingil modeli bularak ısmarladı. Kendi öz kardeşine bakarmış gibi bakıyordu İsveçliye.

Günün birinde, Zar, «Ben hiç şaşırmıyorum,» diye söylendi. «İsveçlinin arabası var, dostum.» Pek de haksız değildi belki. Isaac kendine doğru dürüst bir dükkân yapacaksa kereste taşımak için bir araba bulmak zorundaydı. Kereste taşıyabilecek tek araba Zar'ınkiydi. Isaac da Zar'dan bir şey istemektense dükkândan vazgeçmeye razı olurdu. Ancak bana kalırsa İsveçliler el arabasıyle gelmiş olsalar bile Isaac gene hoş tutardı onları. Kasabaya kendisinden sonra yerleşmiş olmaları yeterliydi. Kuşkucu bir adamdı Vermont'lu; güvenebileceği bir insan bulmakta güçlük çekiyor-

du. Kasabanın eskilerine güvenemiyordu. Oysa İsveçli, kendisinin güzün çıkıp geldiği gibi, ansızın gelivermişti bozkırdan. Vermont'tan göçmüş olsa bundan iyi not alamazdı.

Duyguları ne kadar ağır basarsa bassın, kafasını çalıştırmayı da unutmazdı Isaac. Çılgın bir kadına bakmak zorunda olan adamın kendine düşen işi yapmaktan kaçınmayacağını, borcunu kısa zamanda ödeyeceğini hesaplamıştı. İsveçlinin kendisine gösterilen güvene lâyık olduğu, Alf dingili getirmeden çok önce anlaşıldı. Gövdesine aykırı düşen bir yumuşakbaşlılığı vardı. Kimseden bir şey beklemiyor, kendisinden istenileni canla başla yapıyordu. Çevresinde başkalarının da bulunduğunu görmek Helga'yı yatıştırmıştı bir ölçüde. İlk cumartesiden sonra, başka İsveçlileri aramaktan hiç söz edilmedi. Buna yol açan da, madencilerden birinin Helga'nın çamaşır leğenini görmüş olmasıydı. Delikanlı kadına elli sent verip çizgili kadife ceketiyle pantolonunu yıkattı. Madencilerin de kanını hızlandırmıştı bahar; kendilerine çeki düzen vermek istiyorlardı. Kısa zamanda, İsveçlinin arabasının arkasında toplanır oldular. Baldıra kadar yükselen çizmelerini ayaklarından çıkarmadan, uzun donları ve fanilalarıyle bekleştiklerini görmeye alıştık. Isaac Maple'ın sattığı ithal malı puroları tüttürerek, bilinmedik bir derneğin üyeleriymiş gibi uzun toplantılar düzenliyorlardı oracıkta. İsveçli, madencilerden de hoşlanıyordu, madencilerin konuşmalarından

da. Koskoca bir ateş yakıp üstüne çamaşır ipini gerer, karısının yıkadığı giyecekleri bir an önce kurutmaya çalışırdı. Bu işi yaparken de adamlarla çene çalardı durmadan; bazan kendi hikâyesini anlatır, bazan da onlarınkini dinleyerek kafasını sallar, dilini şaklatırdı.

Bu çiftçinin kasabaya yerleşmesiyle neler duyduğumu açıklayamam. Molly haklıydı: Kanun kaçağı bile olsa, kasabamıza her geleni sevinçle karşılayacaktım. Her gelen, geçmişi biraz daha derine gömmeme yardım ediyordu sanki. İsveçlinin bize katılmasıyle daha önce aklımdan bile geçirmediğim bir konuyu düşünmeye başlamıştım: Bir yerlere bir şeyler yazmak, yeniden kayıt defterleri tutmak. Düşüncelerimi okuyacağından korkarak bakıyordum Molly'ye; ağzından çıkacak alaycı sözlere hazırlanmaya çalışıyordum.

Aslında, İsveçliyle karısı gelip yerleştikten sonra Molly onları kötüleyecek tek bir söz söylememişti. Helga'da gördüğü —ya da sezdiği bir şey— uysallığa yöneltmişti onu. Cehennem ateşlerinde yandığını düşleyerek içki içmemeye yemin eden ayyaşlara benziyordu tutumu. Yeni yüzler görmekten hiç hoşlanmazdı Molly; ne var ki bu kez yargılarını belirtmekten kaçınıyor ya da yargılarına hoşgörü katmayı öğreniyordu. Bert Albany'nin kasabaya yerleşmesinin nedenini öğrenip Molly'ye açıkladığımda gülümsedi bile.

Bert günün birinde patikadan aşağı yürüyüp

geldi. Omuzları çökmüştü; iç çekişini duyan, dünyanın bütün sıkıntılarının omuzlara yüklendiğini sanırdı. Mektuplarını bana emanet eden sivilceli oğlandı Bert. Zar'ın dükkânının önünde durdu, bir süre çizmesinin burnuyle toprağı eşeledikten sonra içeri girmeye karar verdi. Zar, «Bilmiyor musun ki bugün iş günüdür?» diye söylendi.

Delikanlı hiç karşılık vermedi; utanmış görünüyordu. Bütün gün meyhanede oturdu. Ismarladığı viskileri çabucak bitirmemeye özen gösteriyor, boyuna içini çekiyordu. Kimseyle konuşmadı. Zar, oğlanın derdini anlamaya çalışıyordu. Sonunda, işten kovulmuş olduğuna karar verdi. «Zavallı çocuk,» dedi. «O söylemiyor, fakat ben anlıyorki patronun gözünden çıkmış.»

Bert'in patronun gözünden düşmesi olacak iş değildi. Yirmisinden fazla değildi oğlan. Hatırladığım kadarıyle, kasabaya her gelişinde zil zurna sarhoş olurdu. İçkiyi sevdiği için değil, öteki madencilerden geri kalmamak için. Öyledir gençler; başkalarından ayrılmamak için aşırılığa kaçarlar her şeyde. İşte de aynı tutumu benimsediğine kalıbımı basardım. Bert gibi birini işten çıkarmazdı patron. Zar, «Zarar yok, ben verebiliyorum ona birkaç dolar; kendime yardımcı alıyorum,» deyince düşüncemi açıklamaya yanaşmadım..

Rus'un kendisine iş vereceğini duyunca Bert'in ağzı bir karış açıldı. Derken yüzü aydınlandı, neşeli bir kahkaha attı. Evet, elbette çalışırdı! Bir-iki gün sonra oğlanla şakalaştım. «Eh, işin kolay-

laştı,» dedim. «Mektupları postaya vermek için dünyanın yolunu tepmek gerekmeyecek artık.»

«Bırakın, Bay Blue,» diye söylendi. «Mektup yazmaktan vazgeçtim ben. Yazdıklarıma karşılık veren çıkmıyordu nasılsa.» Bunları söylerken hiç üzgün görünmüyordu; durumun öyle olmasına aldırış etmiyordu besbelli. Her sabah yeni bir ses duyuyorduk şimdi: İşbaşı yapan Bert'in keyifli ıslığı.

Bir perşembe akşamı içki içmek için Zar'ın meyhanesine gittim. Jenks de oradaydı. Jessie'yle Mae'i alıp bir masaya oturmuştu. Zar'ın nerede olduğunu sormaya gerek duymadım. Sığır sürülerinin koşuşunu anımsatan horultusu geliyordu arka odadan. Bayan Adah tezgâhın arkasına geçip içkimi doldurdu. Konuşmuş olmak için, «Yeni yardımcınız nerede?» diye sordum.

Bayan Adah kızlara baktı, kızlar da ona. Mae yerinden kalkarak arka odanın kapısına gitti, kanadı usulca çekip kapadı.

Bayan Adah, alçak sesle, «Dinle de anlatayım,» diye söylendi. «Yalnız gevezelik etmeyeceğine söz ver.»

Jessie'yle Mae de tezgâha yanaşmış, iki yanıma dikilmişlerdi. Kolumu kımıldatıp kadehi kaldırmakta güçlük çektim.

«Burada neler çeviriyorsunuz, bayanlar?» diye sordum.

Bayan Adah, «O Bert denen oğlan bizim küçük kıza kur yapıyor,» dedi.

«Ne dedin?» Jenks de yanımıza sokulmuştu. «Çinliye mi kur yapıyor?»

«Bana bak, Jenks!» Mae öfkeli bir fısıltıyla adamın üstüne yürüdü. «Hele ağzından bir tek söz kaçırdığını duyayım, derini yüzmezsem namussuzum!»

Jessie de, «Hadi sen ahırına dön, etkafa,» diye hırladı. «Bu konu seni ilgilendirmez.»

Jenks tezgâha sırtını döndü, dirseklerini tahtaya dayayarak o kurnaz gülüşüyle gülümsedi. «Bok yemeyin be!... Demek oğlancık sarı derili orospuya tutuldu ha?»

«Allah belânı versin, bağırma!» dedi Bayan Adah. Bana bakıyordu. «Bu işin şakaya gelir yanı yok! Zar duyarsa öldürür çocuğu!»

Dayanamayıp sordum: «Gerçekten tutuldu mu?»

«Hem de nasıl!» diye söylendi Jessie. «Böylesini hiç görmemişsindir. Sanırsın ki kızın derisini pembe beyaz görüyor! Sanırsın ki Çinli, demiryolu kralının kızıdır!»

Bayan Adah, «Cumartesi gecesi hiç kimseye fırsat bırakmadı,» dedi. «Kimse elini süremedi kıza. Parasını ödedi, Çinliyi kuyunun başına götürüp elini tuttu.»

Mae, yaşlı kadının sözlerini doğruladı: «Evet, ben de gördüm.»

Jenks, «Hey koca Tanrı!» diye bağırdı.

«Kız bir süre sonra zamanın dolduğunu söylemiş. İkisi birlikte çadıra döndüler. Derken oğlan

bir kere daha bastırdı parayı, Çinliyi gene kuyunun başına götürdü.»

«Hay Allah, şu işe bak!» Gülmeden edemedim. «Zar da çocuğun işten çıkarıldığını sanıyordu!»

«Hayır efendim! Kendisi ayrılmış madenden. Deli bu çocuk, aklını kaçırmış! Ne yapacağı bilinmez. Böyle sevgi görülmüş şey değil.»

«Benim bir tanıdığım vardı,» dedi Jenks. «Piute kabilesinden bir Kızılderiliyle düşüp kalkıyordu. Kadın da öyle pis kokardı ki!»

Mae tırnağını kemiriyordu. «Bana kalırsa uygunsuz bir iş,» diye söylendi.

«Orasına aklım ermez,» dedim.

«Zavallı kız ne yapacağını bilmiyor,» dedi Bayan Adah. «Cumartesi gecesi çektiği korkuyu bir görseydin... Eli ayağı titriyordu.»

«Çok mu korkuyor?»

«O gün bu gündür ağlıyor yavrucuk. Şimdi de dışarlarda bir yere gittiler. Oğlanı görsen, baygın buzağı gibi bakıyor kızın suratına. Oncağız da yapacağını bilemiyor.»

«Eh, tutulmuşsa tutulmuş,» dedim. «Daha da kötüsü olabilirdi.»

«Bak, Blue,» dedi Bayan Adah. «Tutkunluğun da kırk çeşidi vardır. O kızcağız çocuk sayılır daha; böyle şeylere aklı ermiyor. Bert bu şekilde davranmamalıydı ona karşı; akıllıca bir iş değil.»

Mae, «Zar bir duyarsa ikisini de öldürür,» diye söylendi.

«Zar kızın sahibi değil,» dedim. «Canınız isterse hepiniz birer sevgili bulur, birer dost tutabilirsiniz.»

«Orası belli olmaz,» diye karşılık verdi Jessie. «Gelgelelim Zar Çinliyi satın almıştı. Babasına yüz dolar ödedi.»

Mae, Jessie'ye karşı çıktı. «O herif kızın babası değildi. Halini görmedin mi? Karısını değil, bir tahtakurusunu bile döllleyemezdi o herif!»

«Kimseye bir şey söylemeyeceksin, değil mi, Blue?»

«Ağzım kilitlenmiştir, bayanlar.»

«Zavallı kız,» dedi Bayan Adah. «Bakalım neler gelecek başına. Oğlanın ruhuna nasıl bir şeytan girmiş anlamıyorum.»

İçkimi çabucak bitirdim. Karşımda üç tane asık surat görüyordum: İnce bıyıklı, bezgin Bayan Adah, sivri çenesini ileri uzatan Jessie, yanakları günden güne dolgunlaşan tombul Mae... Zar'ın yapacaklarını düşündükçe korkuya kapılıyorlardı, ama daha çok Bert'ten ürküyorlardı bence. Bir erkeğin bu tür duygulara kapılması tedirgin etmişti üçünü de; akıl erdiremedikleri bir durumla karşı karşıya kalmışlardı. Oysa ben, burada böyle bir olayın gerçekleşmesinden sevinç duyuyordum. Cennetten bir sahne görmüş gibi oluyordum. Zar, kadınların korktuğu yolu tutar da patırdı çıkarmaya kalkarsa ben de oğlanı korumak için elimden geleni yapacaktım. Bu tür bağların güçlendirilmesi, beslenmesi gerektiğine inanıyordum.

Bert'i düşündükçe oğlandan iyice hoşlandığımı anlıyordum. Henüz sivilcelerinden kurtulmamış olan umarsız âşıklar, gözü dönmüş âşıklar kimin hoşuna gitmez ki? Isaac'ın çadırına gittim. İsveçli de oradaymış. Durumu onlara da anlattım. Katıla katıla güldüler. Barakaya döndüğümde Molly'yi kapının önünde buldum. Birkaç gündür bereketli, ılık yağmurlar yağmış, akşamları, günbatımının kızıllığı saatlarca sürmüştü. Molly de arkalıksız bir iskemle alıp kapının önünde oturmaya alışmıştı. Karanlık basıncaya kadar öylece otururdu. Ben de yanına oturdum. Kasabamıza gerçek bir aşkın geldiğini anlattığımda, gülümsediğini derimle bile algıladım diyebilirim.

Uzun bir sessizlik oldu aramızda. O akşamki duygularımı açıklamakta bir sakınca görmüyorum. Hiç beklenmedik bir şekilde, Molly'nin varlığını da hem haz, hem de acı veren bir duyarlıkla algılamaya başlamıştım. Yakınlığını hissediyordum. Ona göre çok yaşlıydım. Sonra da bunun alışılagelmiş bir düşünce olduğunu, aslında böyle bir şeyi aklımdan geçirme hakkını yitirdiğimi düşündüm. Bert Albany değildim ben; duygularıma saygı göstermek hakkından yoksundum. O yüzden de hiç bir şey konuşulmadı o akşam. Karanlık bastırdı. Molly içeri girince peşinden gitmedim. Barakaya girmeden önce, yatıp uyumasını bekledim.

Ne var ki ondan sonraki cumartesi gecesi hepimiz şansımızın döndüğüne karar vermeye ha-

zırdık. Madenciler her zamankinden daha büyük bir grup halinde gelmişlerdi. Onları da coşturmuştu bahar. Eğlenmeye değil şenlik düzenlemeye gelmişlerdi sanki. Birkaç kişi ağız mızıkalarını, bir-ikisi de bancolarını getirmişti. İçki içmekle yetinmiyorlardı o akşam; danslar, oyunlar gırla gidiyordu. Kadınlar sayıca az olduklarından madenciler birbirleriyle dans ediyor, halk oyunlarına başladılar mı ayaklarının altındaki toprağı zangırdatıyorlardı. Bütün o gürültü patırtının arasında da, doğuda, yakında bir yerlerde bir darphane kurulacağı sözü dolaşıyordu ağızdan ağıza. Çinli kızın Zar'dan hiç korkusu yoktu o gece. Gerçi Bert sevgilisini hep tezgâhın yanında, gözünün önünde tutuyordu, ama kızı sırtına alıp ortalıkta dolaştırsa Rus gene fark etmeyecekti. Söylentilerle sarhoş olmuştu o; bir topluluktan ötekine koşuyor, herkesin darphane hakındaki bilgisini kendi kulağıyle duymak istiyordu. Saat geceyarısına vardığında kesin kararını vermişti: Şirket, madenden kasabaya inen patikayı genişletecek, altının darphaneye taşınması için koskoca bir yol açacaktı.

Ona inanmamaya çalışıyordum. Ancak kasabanın şansının döndüğü bir gerçekti. Şansın birazı bana bile bulaştı.

dokuzuncu bölüm

ZAR'ın aklı at olsaydı her yarışı kazanırdı, diye düşündüm kendi kendime. Onun büyük umutlarını paylaşmak —paylaşmak değil işitmek— istemiyordum. Oysa Rus, umutlarını doğrulayan belirtileri gördükçe, «Nasılmış, dostum?» diye bağırıyordu. «Deli miyim ben?» Sonunda belirtilere bel bağlamaya başladım ben de. «Haklıymışsın, Zar,» dedim. «Benden akıllıymışsın.»

Diyeceğim şu ki madencilerin anlattıklarını hep yarıya indirerek dinlemelidir insan. Madenci dediğin altının yüzünü görmeden yirmi yıl taş toprak kazar, yirminci yılın sonunda da ilk günkü kadar mutlu ve heyecanlıdır. Hangisinin yanına sokulsanız aynı sözleri duyarsınız. «Ben paramı biriktiriyorum, ahbap. Bir süre çalışmadan idare edecek duruma geldim mi şirkette bir gün durmam. Ondan sonra ver elini Montana! Saf altını nerede bulacağımı biliyorum. Elimle koymuş gibi biliyorum, ahbap! Duruyor orada, gidip çıkarmamı bekliyor!» Altının şerefine bir içki ısmarlar 'ah-

babına'. Anlatan kadar dinleyen de inanır bu sözlere. Madencilerin ağzında dolaşan söylentilere güvenmek istemeyişim bundan ileri geliyordu.

Ne var ki darphane kuruluyordu gerçekten. Alf'tan da duydum aynı şeyi. Bizim tam doğumuza düşen, yirmi yirmi beş kilometre uzakta bir yerde kuruluyordu. Number Six adını takmışlardı o kasabaya. Angus Mcellhenny de başka bir şey anlatmıştı bana. Şirket, madenin batısındaki ücretli yollardan taşıtıyordu altını. O yüzden, ancak içindeki altın yüzdesi çok yüksek olan cevheri yollayabiliyorlardı. Fakir cevher yol parası ödemeye değmiyordu. Oysa bizim kasabadan geçen bir yol açılırsa kimseye bir metelik ödemeden taşıyabileceklerdi altını. O zaman cevherin zengininden de, fakirinden de kazanç sağlayabileceklerdi.

Angus'un açıklaması akla yakındı. Derken bir sabah erken saatta bir adam indi madenden. Yedeğinde bir dizi katır getiriyordu. Daha önce hiç görmemiştim, ama kim olduğunu hemen anladım. Öyle sık sövülen bir insandı ki tanımasam ayıp olurdu. İşletme Müdürü Archie D. Brogan'dı gelen. Ablak bir yüzde iki mavi göz, giydiği madenci kılığına hiç uymayan etli bir gövde. Alf Moffet posta arabasıyle kapıya dayanıncaya kadar Zar'ın dükkânında içki içerek oyalandı. Brogan'ın kasabaya niçin indiği de o zaman anlaşıldı. Siyah elbiseli, fötr şapkalı üç yabancı çıkmıştı posta arabasından. Brogan, gelenleri gerek-

tiği gibi karşılayayım derken yere yuvarlanıyordu az kalsın. Ufak tefek adamlardı üçü de; küçük adımlarla yürüyorlardı toprağımızın üstünde. Ne var ki bunların şirketin doğudaki merkezinden gelen iki müdürle bir mühendis olduklarını öğrenmiştik. O yüzden de sevgi gösterileriyle karşıladık yabancıları. Brogan, konukları katırlara bindirdi, hoplaya zıplaya patikadan yukarı tırmandılar.

Topluluğun gidişini gözleyen Zar, «Bir otel yapıyorum!» diye bağırdı sevinçle. Sevincinden ne yaptığını bilemez hale gelmişti. Yanında duran Isaac Maple'a sarıldı.

Şirket görevlileri birkaç gün sonra madenden indiler. Kendilerini almaya gelecek özel arabayı beklemek için meyhaneye girdiler. Beklerken de şapkalarıyle yelpazelenmeye başladılar. Bayan Adah, «Ömrümde böyle beyaz el görmedim,» diye fısıldadı. «Ayıp ayol, ayıp!» Kimseyle konuşmuyordu baylar. Yalnız bir ara Zar'a seslenerek şarap bulundurup bulundurmadığını sordular. Rus, şarap bulundurmadığı için, renkten renge girdi. Konuklar arabaya binip yola çıkınca da arkalarından yumruk salladı. «Bir otel yapıyorum ben!» Ant içiyordu bu kez. Ant içtiği için de umutların gerçekleşme olasılığı yükseliyordu.

Onlardan birkaç gün sonra da madenden batıya uzanan ücretli yolun üstünde meyhane işleten biri uğradı kasabaya. Bizleri uzun uzun inceledi, İsveçlinin arabasının bitişiğinde bir yer

seçti. Elime —arsayı başkasına satmamı önlemek için verilen pey olsa gerek— altın bir on dolarlık tutuşturdu. Oysa hiç ağzımı açmamıştım. Atına binerken de gene geleceğini söyledi.

Art arda gelen bu olaylar yüreğimde tomurcukların açmasına, umutlarımın yeşermesine neden oluyordu. Böyle şeylerin ikindi güneşine benzediğini söyledim kendi kendime. İkindi saatlarında, güneşi ılık bir el gibi duyar insan. Yüzüne değen o ılık el her düşü kurabileceğini, her düşün gerçekleşebileceğini anlatmak ister sanki. Düşlerime, kuşkularımla baskı yaptığım halde, bir çiçeğin tatlı özsuyu gibi kuşkuların arasından fışkırıyordu umut. Bir akşam Molly'yle ayışığında oturduk. Yeni ayın solgun ışığı ikimizi de birer gölge haline sokmuştu. Molly'yle böylesine rahat konuşabileceğim aklımdan geçmezdi. Kendimi tanımakta güçlük çektim. O da her sözüme karşılık veriyordu. Eski acılardan yoğrulup yeni biçimlere giren iki yeni insan olmuştuk sanki.

«İyi günler gelecek, Molly,» dedim. «Yemin ederim. Her şey iyiye gidiyor. Concord yük taşıyıcılarını buraya getirtmek istiyorlarsa mutlaka yeni bir yol açmaları gerekiyordu. Yolu yapmak için de bir yığın işçi çalıştırmaları gerek. Birçok kişiye iş çıkacak!»

«O üç adamdan nefret ettim. Nazik ayaklarını kirletmekten korkarcasına yürüyorlardı.»

«Onları bir daha görmeyeceğiz sanırım. Karar vermek için gelmişlerdi buraya.»

«Kentteki kibar hanımlarına daha çok para sağlayabilmek için ne yapabileceklerini incelemeye geldiler.»

«Hey Allah, onların karısı kızı bizim umurumuzda mı! Biz haritaya geçeceğiz, Molly! Başka bir şey düşünmüyorum.»

«Gerçekten o kadar büyür mü burası?»

«Büyüyeceğini biliyorum. Sıra bize geldi artık!»

«Açıkça konuşmak gerekirse şimdi Avery'nin zamanından çok daha rahatım. Sen bana çok daha iyi bakıyorsun, Blue. Bunu bilmeni isterim.»

«Molly, ben üçümüzün de rahat etmesini istiyorum. Elimden geleni yapacağımı biliyorsun.»

«Flo'yu benden çok beğenirdin oysa.»

«Sen hep soğuk dururdun da ondan.»

«O adamı bir türlü unutamıyorum. Rüyalarıma giriyor hep.»

«Beni bağışlamazsan ben de kendimi bağışlayamayacağım.»

«Sesi de kulaklarımda çınlıyor. 'Döneceğim!' diyor boyuna. Gitmeden önce de döneceğini söylemişti.»

«Dönerse... Hiç sanmıyorum ama dönecek olursa biz de hazırlıklı bulunacağız bu kez. Hepimiz hazır olacağız.»

Birkaç dakika hiç ses çıkarmadı. Sonunda, «İkimiz de acı çektik,» diye söylendi. Elini avuç-

larımın arasına almıştım. Yeniden kayıt dosyası tutmaya başlamam için bu kadarı yetti.

Hayır, belki de yanlış anlattım. Kalemimi mürekkebe batırışım bir kutlama niteliğinde değildi; yapılması gereken bir işti bu. Jonce Early'nin bıraktığı on dolarlık altını görünce, Zar'la Isaac da sokak üstünde arsa peylemek için bana başvurdular. İnsancıkların haklarını başka nasıl saptayabilir, nasıl koruyabilirdim? Duygularıma kapıldığım için körleştiğimi sanmıyorum. O kadar aptal olamam. Yataklarımız da vardı artık. Bir de üçüncü odamız. Güzel geceler yaşadık. Molly'yle karı koca olmuştuk. Zavallı bir çift olarak birbirimize sarılıp yatarken —nasıl da utangaçtı ve utangaçlığı ne kadar yakışırdı ona— böyle bir mutluluk tatmadığımı düşünürdüm. Bizim birleşmemiz, bizim için bir mutluluk dönemi olan bu günler Jimmy için keder dönemi değil miydi? Molly'nin bana bakarak gülümsemesi, geceleri yüzüne kapanan kapı gibiydi çocuk için. Nefreti büyüyordu belki de. Molly'nin yumuşaması oğlanı büsbütün sertleştirmişti. Bütün gün dışarıda geziyordu. Yalnızca yemeklerde görüyordum yüzünü. Benimle konuşmuyordu. Dışarıdaki işlerimin peşinde koşarken gözüme ilişirdi bazan. Seslendiğimi duymazmış gibi çabucak kaçıp gi-

derdi. Madem ki üç kişiydik, ikimizin mutlu olmasının yolu var mıydı?

Kayıtlara baktığım zaman sayfaların iş anlaşmalarıyle, arsa alımlarıyle dolu olduğunu görüyordum. Sokağımız yıl boyunca büyüdü. Ne denli büyüdüğünü anlamak için de satırlara bakmak yeterliydi. Herkesin adını, onun yanına da sahip olduğu malı yazıyordum defterime. Molly'nin benim üstümde karılık hakkına sahip olduğunu, Jimmy'nin oğlum olduğunu kaydettim. Kimin hangi arsayı peylediğini yazdım. Jonce Early geri dönmüş, arsasının üstüne bir meyhane yaptırmaya başlamıştı. Roebuck adında bir demirci, zamanla burada bir yığın at ve onarılacak tarım âletleri bulunacağını hesaplamış, örsünü alıp gelmişti. Bir başkası —adını okuyamıyorum; kimsenin ona seslendiğini duymadığım için nasıl söylendiğini de bilmiyorum— bir araba kömür getirip kasabaya yerleşti. Kışın, kömürü çuvallara doldurup satmaya niyetleniyordu. Her ay yeni yeni adlar ekleniyordu listeme. Şaşkınlıktan kurtulamadığımı hatırlıyorum. Kasabanın geleceğiyle ilgili tasarıları duyup, yeni gelenlerin sayısı arttıkça büsbütün şaşırıyordum. Aslında bütün bunlar akla yakın şeylerdi belki. Ne var ki ben, bilinmedik birinin Hard Times'in üstüne parmak basıp, 'Burası bir yerdir,' diye karar verdiğini

sanıyordum. Saçma bir inançtı gerçi, gene de bu gelişmeye böyle bir şeyin yol açtığını sanıyordum.

Ekspres Şirketinden aldığım komisyonların artışı da gösterilmiş defterlerde, şurada da küçük Çinli kızla Bert'in nikâh kaydı. Oğlan okuyup yazma biliyordu, ama kız ufak bir işaret yapmış imza yerine. Bu kayıtlar benim durumumu çok iyi açıklıyor aslında. Yeniden defter tutmaya başlayınca, herkes, her derdini —yasalarla ilgili bir şey olsun olmasın— benim omuzlarıma yıktı. At terbiyecisi gibi hissediyordum kendimi: Bu yaban atlarının her biriyle ayrı ayrı uğraşmam gerekiyordu. Sözgelimi Çinli kızla Bert'in işi! Bert'i üzmemek için birkaç cumartesi gecesi Bayan Adah'yla öbür iki kız ellerinden geleni yaptılar. En yaşlı, en sarhoş müşterileri bırakıyorlardı Çinliye. Öyle ki kız onları odalardan birine götürüp paralarını alıyor, yatağa uzanıp sızmalarını bekliyordu. Tezgâhta içki dağıtan Bert elinin altında koskoca bir odun bulundurmaya alışmıştı. Sevgilisinin sıkıntılı bir duruma düştüğünü sezdiği an odunu kapıp yardımına koşacaktı. Öteki kadınlar böyle bir olayın doğmasını istemiyorlardı elbet. Madenciler Bert'in işten ayrılmasını alay konusu edip, «Cici mamanın kaynağından uzak kalamıyor musun, evlât?» diye şakalaştıklarında kızlar da en az Bert kadar sıkılırlardı. Sonunda bu gerginliğe dayanamayacak hale geldiler. Onlar da bana baş vurdular. Durumun Zar'a açıklanmasın-

da aracı olmamı istiyorlardı. Bayan Adah, «Sen alıştıra alıştıra söylersin, Blue,» dedi. «Kendisi öğrenirse çok kötü olacak.»

Kimsenin ortalıkta görünmediği bir gün oturup Zar'la konuştum. Rus'un ilk aklına gelen oğlanı öldürmekti tabiî! Vazgeçirinceye kadar akla karayı seçtim. İçten çıkarmaya kalkışınca —Isaac Maple'ın Bert'i yanına almak için can attığını söyleyerek— ondan da vazgeçirdim. Biraz yatışınca, «Küçük bir Çinli kızın ne önemi var, Zar?» dedim. «Birkaç ay sonra bu yörenin en büyük meyhanesini açmış olacaksın. Senin gibi bir iş adamı böyle ufak tefek şeylere aldırmaz.»

«Ne meyhanesi?» diye kükredi. «Bir otel yaptırıyorum, dostum! İki katlı. Pencerelerde camlar var. Büyük bir ayna! Cilâlı bir tezgâh!»

«Bak gördün mü? Bunlar büyük işler, Zar! Güzel günler bekliyor bizi.»

«Evet, haklısın.»

«Elbette haklıyım! Sen ne diyorsun arkadaş? Canın isterse bir düzine Çinli kız getirirsin buraya. Hele kasabamız biraz daha büyüsün, kızlar akın akın gelecektir. Beğen beğendiğini al.»

«Bir kent oluyoruz o zaman!»

«Oluruz tabiî!»

«Tamam, Blue. Oğlana söyle, onu öldürmüyorum.»

«Sağol, Zar! Gerçekten iyi adamsın.»

«Madem kızı seviyor, isterse alsın onu.»

«Çok iyi.»

«Üç yüz dolar veriyor, kızı alıyor.»

Evet, Zar bana pes dedirtmeyi başarmıştı. Haberi Bert'le kızlara ilettiğimde hepsinin suratı asıldı. Neyse ki Molly'nin aklına bir şey gelmişti. «Bert bu kızı alır da onun yerine bir başkasını getirirse, Rus değiş tokuş etmeyi kabul eder belki.»

Zar'a sordum, yeni kızın, en erken, mahşer gününden önce bulunmayacağını bildiğinden hemen kabul etti. Sonra da ikinci bir pazarlık başladı. Kızını evlendirecek olan bir kraldı sanki! Bert başka bir kız bulup getirirse Çinliyi yüz dolara alabilecekti; o da yüz dolar saymıştı çünkü. Delikanlının parayı emeğiyle ödemesini kabul edecekti. Bunu dedi, başka bir şey demedi. Bir hafta süreyle diretti. Sonunda Bert bizim arabayla katırı ödünç alıp yola çıktı. İki gün sonra da —ister inanın, ister inanmayın— üzgün bakışlı, kır saçlı, buruşuk bir kadın getirip cebinden tavşan çıkaran sihirbaz tavrıyle sokağa bıraktı. Oğlanın Bayan Clement'i nerede bulduğunu asla öğrenemedim. Bacak kadar bir çocuğun böylesine becerikli olabileceği kimsenin aklına gelmezdi. İşi nasıl başardığını kimselere açmayışı da ayrıca saygıya değerdi doğrusu.

Rus, Bert'in bir kadın bulabileceğine inanmamıştı, ama o da anlaşmaya bağlı kalarak dürüstlüğünü gösterdi. Oğlanın açıkgözlüğü hoşuna gitmişti belki de. Bu kez de Jessie'yle Mae mızıkçılık ettiler. Yeni kadını hiç beğenmemiş-

lerdi. İnceleyip kokladılar, eksik ve kusurlu buldular. Zar, Bayan Clement'e de Jessie'yle Mae'e verdiği yüzdenin aynını vereceğini açıklayınca kızlar küplere bindiler. Kendilerine hakaret saydılar bu kararı. Epey bir patırdıdan sonra Zar'dan hemen o gün ayrılmayı, kasabadan gitmeyi akıllarına koydular.

O sabah bizim baraka gürültüden yıkılacaktı. Jessie'yle Mae, yaşlı gözlerle gelip ilk posta arabası için iki bilet kesmemi istediler. Onların arkasından giren Bayan Adah ellerini oğuşturuyor, Zar ileri geri söylenerek bağırıyordu. Derken yeni bir konu çıktı ortaya. Jessie'yle Mae, Çinli kızı işten alan Bert'e verip veriştiriyor, Zar da onu savunuyordu. Sonunda kızlar patrona emanet ettikleri yüzdeleri istediler. O zaman da Zar oyuna bir son verdi. Tıpkı kendi parası gibi, kızların parasını da, yaptıracağı yeni "otelin" kerestesine yatırmıştı. Gitmişti para. Alf'ın makbuz verdiğini eklemeyi de unutmadı. Öfkeli kadınlara bu açıklamayı yaptıktan sonra, keresteden paylarına düşeni —yük arabaları geldiği zaman tabiî— alıp götürebileceklerini de anlattı. Konuşurken tatlı tatlı gülümsüyordu artık.

Jessie'yle Mae tutunacak dal bulamıyorlardı. Sorun doğal sınırlarına dayanınca söylenecek ya da yapılacak bir şey kalmamıştı. Kereste gelip de Zar marangozluktan anlayan madencilerden birkaçını işe alınca kızlar da gevşedi. Bayan Clement'e bir türlü ısınamamışlardı gerçi; ancak

ikinci kattaki odaların rahatlığını düşündükçe yüzleri gülüyordu.

Güz başında düğün yapılınca, bütün kasabalılar gibi onlar da genç evlilerin mutluluğunu paylaştılar. Yüzü gülmeyen yalnız iki kişi vardı o gün: Bert'le Çinli kız. Güzelce yıkanıp taranmışlardı, ama korkudan titriyorlardı. Bu işe girdiklerine gireceklerine pişman olmuşlardı sanki.

Nikâhı ben kıydım. Öyle uygun görülmüştü; yanlış bir şey yaptığımı sanmıyorum. İster istemez burnumu soktuğum olayın sonunu getirmek bana düşerdi. Zar'ın eski dükkânının önünde toplandık. Kalabalığın içinde hemen hiç tanımadığım yüzler de vardı artık. Önümde duranların başlarının üstünden Zar'ın yeni iş yerini görebiliyordum. İlk tasarladığı gibi iki katlı bir yapı olmuştu Zar'ınki. Üst kattaki üç odanın pencerelerine camlar geçirilmiş, onun üstüne de yapının üç katlı olduğu izlenimini verecek arkası boş bir duvar çekilmişti. Otelin yanında, İsveçlinin hemen hemen kendi başına yapıp bitirdiği ahşap dükkân yükseliyordu. Bu da Isaac Maple'ın yeni dükkânıydı. Otelle dükkânın arasında bir boşluk bırakılmıştı. Yangının izleri görünmüyordu durduğum yerden. Yeni gelenler benim gerçekten Belediye Başkanı olmadığımı, nikâh töreninde söylediğim sözlerin yarısını Bayan Adah'dan öğrendiğimi (Bayan Adah da İncilden alınan bu sözleri hatırladığı için utanç duyuyordu sanki); bunlara, yirmi yıl önce beni evlendiren papazdan

duyduklarımı eklediğimi bilmiyorlardı. Bayan Adah'nın İncili de vardı. İncili tören için bana vermek istemiş, ancak Mae, Çinli kızın Hıristiyan olmadığını hatırlatınca vazgeçmişti. Uygunsuz bir iş yapmak istemezdi elbette.

Nikâhtan sonra Zar hepimize içki ısmarladı. Cilâlı tezgâhıyle büyük aynası henüz gelmemişti gerçi; ne var ki tezgâh yerine kullanılan eski kalas duruyordu. Onun üstüne dizdi kadehleri. Hepimiz içtik. Derken yeni gelenlerden biri kemanını çıkardı ortaya. Saat ikindiyi geçmediği halde herkes dans etmeye başladı. Döşemenin temiz çam tahtalarını gıcırdattık ve "oteli" ıslatmış olduk. İsveçli, Helga'yı alıp gelmişti; onunla dans ediyordu. Ben de Molly'yle dans ettim. Yaşım göz önünde tutulursa, kötü sayılmazdım doğrusu. Molly'nin hiç bükülmeyen sırtı yumuşacıktı elimin altında. Yüzüne de alışılmadık bir pembelik yayılmıştı. Birbirimize sarıldık, bacaklarımızın dermanı tükeninceye kadar dans ettik.

Direncinin kırıldığı o büyülü akşamla dans ettiğimiz gün arasında bir yerde, payımıza düşen kusursuz anı yaşamış olmalıyız —bizim için yaşanacak kusursuz an kalmışsa tabiî! «İkimiz de acı çektik,» demişti, ne var ki dünyanın döndüğü gibi dönmez sözler. Onların bir tek mevsimi vardır; yenilenmeyen bir mevsim. Kusursuzluk anını ne zaman, nerede yaşadığımızı bilmiyorum. Onca şeyi hatırladığım halde onu bulamıyorum. Belki dans ettiğimiz saatların birinde, belki beklen-

medik bir esintinin güneşin ışınlarını salladığı bir sabahın başlangıcındaydı. Belki de birbirimize sarılarak olgunluğa erdiğimiz, dünyanın dönüşüyle çabucak geçmişte kalan bir anda. Yahut uykuda geçirdiğimiz dakikalardan birinde. Aslında herkesin yaşamı bir gizdir kendisi için. İnsan yalnızca hatırladıklarını bilir; bellek de kendi zaman birimlerini kullanır. Gerçek zaman insanı alıp götürür; neyin ne zaman olacağını asla bilemezsiniz. Olabileceklerin en iyisi olmuş da geçmiştir belki de.

Şimdi kışı görüyor belleğimin gözü: Kasım ayını. Barakanın duvarlarının iç yüzüne ikinci bir kat tahta kaplamışız; rüzgâr içeri işlemiyor artık. Kapının yanında benim masam duruyor. İsveçliden aldığım masa. Duvarlardaki raflarda yiyecek stokumuz, kancalarda giyeceklerimiz. Üçümüzün de birkaç kat giyeceği var. Üstünde leğen ibrik bulunan bir şifoniyerimiz bile var. Bay Hayden Gillis masama oturup defterleri inceliyor uzun uzun. Bay Gillis, Bölge Valiliğinde görevli. Ta oralardan kalkıp buraya gelmiş.

Oturduğu yerde dönüp soruyor: «Arsaları kaça sattınız, Bay Başkan?» Konuşması oldukça sert.

«Satıyorum denemez pek. Biri çıkıp da bir arsa peylemek isterse az bir para yatırıyor. Def-

tere bir o imza atıyor, bir de ben. Hepsi bu kadar.»

«Siz burada arsa satışı yapmıyor musunuz yanı?»

«Yoo, hayır...»

«İnsan inanmakta güçlük çekiyor, değil mi?» Molly ellerini önlüğüne silerek yanımıza sokulmuştu. «Her isteyen istediği arsayı alıyor.»

Bay Gillis bir ona bakıyor, bir bana. Koca kafalı, kısa boylu bir adam. Saçları omuzlarına dökülmüş, gözleri, ağzı burnu ufacık. «Kayıtlarınız çok düzgün,» diyor. «Ama sizin Belediye Başkanlığına seçilişiniz kaydedilmemiş.»

«Kaydedilmedi, efendim. Başkanlığı öylece verdiler bana. Nasıl olduğunu anlatayım. Benim bu kayıtları tuttuğumu duymuş herkes. Buradan yol geçeceğini öğrenince her biri sokağın üstündeki arsalardan birine sahip çıkmak istedi. Ben de aralarında kavga etmesinler diye bu kayıtları tuttum. Dükkâncı Bay Maple'la Bay Zar —Rus olan bayın adı Zar— yol yapımında çalışacak olan işçileri düşünerek hemen yapıma geçtiler. Şu iki katlı yapıyla karşısındaki meyhane Zar'ındır. Bay Maple da bir dükkân yaptı, bir de şu oluklu saç barakaları kurdu. Onları kiraya veriyor. Belli başlı mal sahiplerimiz onlar şimdilik.»

«Senin de yeldeğirmeniyle bu barakadan başka malın yok,» dedi Molly öfkeyle. «Sokağın üstünde bir arsa peylemeye bile yanaşmadın. Ko-

cam başkalarını zengin etmekten hoşlanıyor, efendim.»

«Tamam, Molly, uzatma.»

«Yakında ikinci bir kuyu daha açar birisi. Kocam nasıl olabileceğine akıl erdiremiyor, ama biri yolunu bulur nasıl olsa. O zaman biz ne yaparız? Karşınızdaki adamın dürüst bir adam olduğunu kesinlikle bilebilirsiniz, Bay Gillis. Kayıtlarına da güvenebilirsiniz.»

«Evet,» diyor Bay Gillis. «Sanırım göreceğimi gördüm.» Kuyruklu ceketini çekiştiriyor, masamın üstüne bıraktığı silindir şapkayı alıyor. «Biraz benimle gelebilir misiniz acaba?» Molly'yi başıyle selâmlıyor; çıkıyoruz.

Hava soğuk, gök bulutlu olduğu halde Isaac'la Zar'ın sokakta beklediklerini görüyorum. Şapkaları ellerinde bekliyorlar. Dördümüz birlikte Zar'ın yeni otelîne gidiyoruz. Bay Gillis hiç söz etmeden önden yürüyor. Bacakları çarpık. Her adımda öne arkaya sallanıyor. Jimmy bir yerlerden çıkıp geliyor, adamı taklit ederek arkasından yürüyor. Benden tokadı yiyince de sıvışıyor.

Isaac kulağıma eğilip bir şeyler mırıldanıyor: «Fırsatını bulursan Ezra Maple'ı tanıyıp tanımadığını soruver, Blue. Bu adam boyuna oradan oraya geziyor. Belki ağabeyimi görmüştür bir yerde.»

Isaac'ı hoşnut etmek isterdim. Kendi adıma sorulacak sorularım da vardı. Gelgelelim bu görevli soru sormak hakkını vermiyor insana. Ötekiler tezgâhın başında beklerken, biz Jessie'nin

bir gün önce alelacele boşalttığı odaya çıkıyoruz. Bay Gillis masaya oturuyor, bir tomar kâğıtla mürekkebini çıkarıp bir şeyler çiziştiriyor. Benim varlığımı unutmuş sanki. Kendi kendine mırıldanıyor.

«Bu bölgede birisi birazcık yatırım yapacak oldu mu vali bey hemen tepemize çöker. 'Gillis, şuraya git, Gillis şu kasabayı gör!' Romatizması vardır, artık at sırtında gezecek yaşı geçirmiştir diye düşünen biri de çıkmaz. Adamın biri, adına tescil ettirdiği topraklarda biraz altın bulur, hemen bir kasaba biter orada. Bir başkası bir parça otlak görür, hop, orada da bir kasaba. Biri kuyu mu açmış? Yanında hemen bir kasaba. Bir yerde durup küçük su mu dökmüş? Orada da bir kasaba! Bu bölgede yılda bin tane kasaba kurulur, hepsine de beni yollarlar. Hem de ne için? Altın küçücük bir damardır, otlak sararır, kuyunun suyu çekilir. Haydaa, o zaman bütün kasabalılar başka yere! Yeni yeni kasabalar kuracaklar ki ben oralara da gitmek zorunda kalayım. Allah'ın cezası ülkede hiç bir şey yerinde kalmıyor! Kayalara yasa öğret işin yoksa! Çakalları kasabalara yerleştir, kumdan toplumlar kur! Bazan düşünüyorum da, Kızılderililer bizden akıllı gibime geliyor... Buranın adı neydi? Hard Times öyle mi? İyi niyetli bir adamsınız, Bay Blue. Arada sırada sizin gibilerine de rastlıyorum. Masanızın üstünde Blackstone'un hukuk kitabıyle Chitty'nin Temyiz Kararlarını gördüm. İstediğiniz kadar hukuk

okuyun, bahar gelip de kasabanıza, yol yapımında çalışacak işçiler doldu mu hiç bir kitaptan yarar umamayacağınızı anlarsınız. Bence siz daha çok polis olarak görev yapıyorsunuz burada. Oysa tabanca bile taşımıyorsunuz. Şu pencereden bakınca meyhane görüyorum, dükkân görüyorum, birkaç ev görüyorum. Hapishane görmüyorum. Bir hapishane yaptırın kasabanıza.»

Gidip yol çantasını açıyor, eşyalarını karıştırıp en dipten etiketli bir viski şişesiyle iki bardak çıkarıyor. Ceketinin bir ucuyle siliyor bardakları. Derken o koca kafasına hiç uymayan küçücük yüzünü bana çeviriyor. Bardaklardan birini elime tutuşturup viski dolduruyor. «Hapishanenin şu anda acelesi yok,» diyor. «Görevinizin sona ermesinin şerefine içelim şimdi.»

Bütün söylediklerini kafamın bir köşesine yerleştiriyorum, ama yalnızca bu gelişin anlamını düşünüyorum o anda. Uzun kışı, bekleyerek geçireceğiz. Ne var ki baharda da umutlarımızın gerçekleştiğini göreceğiz.

Ömrümde içtiğim en iyi viskiydi o günkü. Birkaç dakika sonra merdivenlerden aşağı indim. Barın önünde bekleşenler kaygılı yüzlerini yukarı kaldırmışlardı. Zar, Isaac, İsveçli, Bert Albany... Hiç biri işime yaramazdı. Kimsenin bir şey sormasına fırsat vermeden, sokağa çıkıp ahıra yürüdüm. Jenks kapının hemen dibine yatmış uyuyordu. Sarsıp uyandırdım, Hayden Gillis'in yanına götürdüm. Bay Gillis merdiven sahanlığına çıkmıştı. Aşağıdakiler şaşkın şaşkın bakarken,

Jenks'in ceketine bir teneke yıldız iğneleyip Şerif Yardımcılığına atandığını açıkladı. Jenks'in uykusu açılmıştı artık. Çenesi sarkmış, öylece bakıp kalmıştı. Bay Gillis bir de ant içtirdi ona. Yıllık maaşının yirmi beş dolar olduğunu, ilk yirmi beş doların bir yıl sonra ödeneceğini açıkladı.

«Gözünüze kestirdiğiniz adamı vurduğunuz olmuş mudur, Bay Jenks?»

Jenks kıpkırmızı kesildi. «Evet, efendim.»

«Öyleyse iyi. Bu kasabanın gidişi sizden sorulacak artık. Halkınızın başını ağrıtıncaya kadar uğraşın, para toplayıp bir hapishane yaptırın. Bay Blue'nun tuttuğu kayıtları da siz devralacaksınız. Defterleriniz düzgün olsun. Günün birinde gerçek bir haydut yakalar, öldürmeden ele geçirirseniz bize mektup yazın. Size bir yargıç yollarız. Şu kâğıtları da alın. Kasabanızın varlığını onaylayan belge. Nüfus sayımı için formlar. Dakota'nın eyalet olarak kabul edilmesi için hazırlanmış bir dilekçe. Boş zamanlarınızda kapı kapı dolaşır bu dilekçeye imza toplarsınız.»

Şapkasını kafasına geçirdi, çantasını alıp kimseye bir şey demeden, bir selâm bile vermeden yürüyüp çıktı. Isaac Maple, «Blue?» diye seslendi. Omuzlarımı kaldırdığımı görünce de adamın peşinden seyirtti. Ötekilerin hepsi benim başıma toplanmıştı. Ne demekti bu? Bu adamın gelişi ne anlam taşıyordu? Ne oluyordu yani? Hiç kuşkum kalmadığı için gülümsedim. «İçin ra-

Ihat etsin, Zar,» dedim. «Buraya yatırdığın parayı fazlasıyle geri alacaksın.»

Jenks hâlâ merdivenin başında dikiliyordu. Bir elindeki kâğıtlara, bir ceketine takılan yıldıza bakıyor, sokak kapısına bir göz attıktan sonra bakışlarını yine ceketindeki yıldıza çeviriyordu. İyice afallamıştı. Olanların değerini anlayınca aşağı inmeye başladı. Kurnaz gülüşü her basamakta biraz daha büyüyordu.

«Eh!» dedi Zar. «Bizim Jenks şerif oluyor, artık üzülecek bir şey kalmıyor!»

Herkes güldü. Jenks tezgâha sokulup barmenlik yapan Bert'e seslendi. «Benden bir içki ver bunlara.» Değer biçilmez şeyler sunarmış gibi sallamıştı elini. İçki içmeye başlayınca Gillis'in verdiği kâğıtları tezgâhın üstüne bırakmış olması gerekir. Eğlence kızışınca kâğıtlar yere düştü her halde. Koca tomarı taban tahtalarının üstünde buldum. Aradan epey zaman geçmişti. Çizme izleri vardı kâğıtların üstünde. Hepsini yeleğimin içine tıktım.

Jenks'in şerif oluşu pek bir şeyi değiştirmedi. Millet hâlâ bana baş vuruyordu. Kayıtları da ben tutuyordum hâlâ. Jenks istediği an devretmeye hazırdım. Oysa Gillis'in gidişinden ancak bir ay sonra uğradı odama. Kendisi bütün gün sokakta dolaşıp olay çıkmasını önlemeye çalıştığı

için hiç boş zaman bulamıyordu; kayıtları gene benim tutmama izin veriyordu. Okuma yazmam da vardı hiç değilse. O günden sonra da masamın üstündeki defterlerle hiç ilgilenmedi demek de doğru değil aslında. Günde bir-iki kere gelir, masada oturuyorsam omzumun üstünden bakarak bilgiç bilgiç başını sallar, oturmuyorsam Molly'den beleş bir yemek koparmanın yolunu bulurdu. Sanırım ki yemek için geliyordu çoğunlukla. Benim gördüğüm kadarıyle, kasabada kimse pek önem vermiyordu Jenks'e. Şerif olması, arada sırada bir şakaya hedef olmasından başka bir işe yaramamıştı. Yalnız Molly'yle Jimmy saygı gösteriyorlardı ona; şerifliğinin bilincine varmasını istiyorlardı. Bütün gün sokağı arşınlıyordu Jenks. Tabancasını belinden hiç çıkarmıyor, ceketindeki yıldızı göz gözüne sermeye özen gösteriyordu. Bir süre sonra Jimmy de onun peşinde dolaşmaya başladı. Hep birkaç adım geriden. Öyle ki Jimmy'yi sokakta bir kapı önünde gören, Jenks'in nerede olduğunu kestirebiliyordu.

Yılbaşında, benim barakamın önünden başlayıp gene John Bear'in kulübesinin önünde son bulan, ancak bu kez bir yay halinde uzayan sokağın iki yanı epeyce dolmuştu. John Bear'in kulübesinin az ötesinde de madene çıkan patika başlıyordu. Sığınak kazmaya giriştiğim günden bu yana tam bir buçuk yıl geçmişti.

Molly, «Bütün bu ahmaklar kasabaya doluştular,» diye yakınıyordu. «Et kokusu alan akbabalar gibi üşüştüler.»

«Akbabalar ölülerin başına üşüşür, Molly Bu kasaba canlı oysa.»

«Kimse konuşmuyor. Gözünü açmış bekliyor herkes.»

«Baharı bekliyorlar, Molly.» Açıklamayı niçin gerekli görüyordum sanki? «Havalar ısınınca herkes biraz para kazanacak.»

«Jimmy?» diye seslendi. «Neredesin sen?»

İkindi sonrası saatlarının loşluğunda kapımızın önüne çıkmıştık. İnce bir tabaka kar vardı yerde. Sokağa bakan pencereler aydınlıktı. Kuru, soğuk havaya, evlerde pişen yemeklerin kokusu yayılmıştı.

«Seni kaygılandıran nedir, Molly?» Yüzüne bakıyordum. «Sıkılacak bir şey olmadığını görmüyor musun? Bak, günden güne zenginleşiyoruz.»

Tam o anda, Jimmy bakmayı hiç akıl edemeyeceğimiz karanlık bir köşeden çıkıp yanaştı. Molly'nin arkasından sokulup gözlerini elleriyle kapatarak, «Böh!» diye bağırdı.

Molly önce bir irkildi, sonra da oğlanı yanına çekip sımsıkı sarıldı. «Sen anlayamazsın, Bay Başkan,» diye söylendi. «Bu kasaba dört yönde göz alabildiğince uzansa, gene de ıssız bozkır olmaktan öteye geçemeyecektir.»

Beni de ürkütmüştü Jimmy. Kısa bir ürperti geçirdim. Molly'nin ne demek istediğini anlar gibi olmuştum. Soğuk bir el dolaştı sırtımda. Ne var ki sokağın görünüşü kendimi toplamama yet-

ti. Molly'yle ikimiz aynı şeylere bakıyor, ancak ayrı ayrı şeyler görüyorduk gene. Güldüm. En iyi günlerde bile korkuya kapılmak tam kadınca bir duyguydu doğrusu.

Bunlar yalnız bir yıl önce olmuştu. Oysa aradan çok uzun bir zaman geçmiş gibi geliyor bana.

üçüncü kayıt dosyası

onuncu bölüm

HER şeyi olduğu gibi anlatmaya çalışıyorum. Kolay iş değil. Özlemle hüzün karışımı bir duygu uyandırıyor insanda. Zamanım da kısaldı artık. Belleğimde biçimlenen şeyler kendi zaman ölçülerini koyuyor, kalemimi, hiç güvenmediğim yollara sürüklüyor. Gökyüzünde bir yay çizen, sayıları boyuna artan güneşler görüyor belleğim... Ya da bitmek bilmeyen bir gecenin, kendi gölgelerinin içinde yuvarlanıp duran yarım ayını. Bunların birer yanılsama olduğunu biliyorum. Ne var ki gözlerimin önünden gitmiyorlar. Molly, Molly, Molly diyorum, Molly de zaman oluyor, ay gibi iki yüz gösteriyor o da, bir gülüyor, bir surat asıyor oğlan büyürken. Jimmy büyüyor, şişmanlıyor, tıpkı babası Fee'ye benziyor yapıca... Aslı olmayan bir şey daha görüyorum. O ikisi koskoca bir haçı güçlükle taşıyıp Fee'nin başına dikiyorlar. «Tanrı dendi mi bana bakmayın,» diyor Fee. «Ben insana güvenirim.»

Neler olacağını gerçekten biliyor muydun,

Molly? Onun için mi bekliyordun? Yoksa sen beklediğin için mi oldu hepsi? Hayattan daha mı akıllıydın sen? Yoksa hayatın akışı sana mı bağlıydı?

Havalar ısınınca koskoca bir yazı asmışlardı. Isaac bir top patiska verdi, Zar da boyayı aldı. Bert de bir hafta uğraşarak bir katalogta gördüğü süslü harflerle yazıyı yazdı. Kırmızı yazılı patiskanın arkasına branda bezi geçirdi Helga; rüzgârdan yırtılmaması için de delikler açtı. Ve pırıl pırıl bir sabah, İsveçli, bezi sokağın üstüne astı. Bir ucu yeldeğirmeninin kulesine bağlıydı, öbür ucu da Zar'ın yalancı duvarına. Esintiyle, canlı bir nesne gibi kıpırdıyordu yazılar: **Hard Times'e Hoşgeldiniz.**

Bu önemli olay herkesi sokağa çekmişti. Yazılara bakarak çene çalıyorduk. Ben, ilânın bozkırın ortasından, bir kilometre uzaktan bile görülebileceğini söyledim. Aynı gün öğleye doğru Molly ansızın ağlamaya başladı. «N'olur, Blue, yalvarırım buradan gidelim,» diyordu. «Tanrı adına yalvarırım.»

Haftalar boyunca her gün aynı şeyi söyledi. Bir tek gün sektirmeden. Elimizde olanı satıp gidelim diye yalvar yakar oluyordu. «Artık güvencemiz kalmadı. Burası güvenilir bir yer olmaktan çıktı. Gitmeliyiz diyorum, mutlaka gitmeliyiz!»

«Nereye gitmek istiyorsun, Molly?»

«Tanrım! Bilmiyorum! Önemi yok! Buradan

gideiim de. Hemen bugün gidelim, Blue. Yalnız üçümüz. Bir yer buluruz...»

«Sözlerin hiç akla yakın değil, Molly. Canımızı dişimize takıp çalıştık, ömür tükettik bu kasabada. Yoktan var ettik, bir yuva kurduk. Şimdi de sen kalkmış hadi gidelim diyorsun.»

«Ey Tanrım! Öyle ahmaksın ki, Bay Başkan. Ahmak geldin, ahmak gideceksin!»

«Olabilir! Ama tam emeğimin karşılığını alacağım bir sırada çekip gidecek kadar ahmak değilim. Belimizi yeni yeni doğrultmaya başladık daha. Gideceğin yerin buradan farklı olacağını mı sanıyorsun? Bu topraklarda dolaşan Turner'lerin sayısı bir tek midir sanırsın?»

«Hayır! Yüzlercesi vardır. Biliyorum! Binlercesi vardır. Hepsi de benim peşimde! Ne yapıp edip beni ele geçirecekler!»

Biraz daha akıllı olsaydım bu korkuların kaynağına parmak basabilirdim. Kapıdan çıkıp baktığımızda eski kasabanın izi görülmüyordu. Görülmüyordu, ama oradaydı iz. Yara iyileşmemişti.

«Sen beni korursun her halde! Korursun, değil mi? O zaman olduğu gibi beni kollarsın genel Aslan Başkan! Eli çabuktur; bir anda davranır silâhına. Başkan Blue insanın eteklerinin arkasına sığındı mı korkacak bir şey kalmaz! Hiç bir şey kalmaz!»

Eskiden çok iyi tanıdığım o el, yüreğimi sıkmaya başlıyordu bir kez daha. Acısını unutmak üzereydim oysa.

«Tanrım, şu aptallara bak! İlânları, barakaları, bitmez tükenmez tasarıları... Yalvarırım gidelim buradan! Yalvarırım!»

«Lütfen, Molly...»

Kollarımın arasına alırdım, gövdesini sarsan hıçkırıklarla gözyaşı dökerdi: «Yalvarırım, Blue... satıp savalım... başka bir yere... bir kente gidelim.» Saçını okşar, başını göğsüme dayayıp yatışmasını beklerdim. Bir gün de kucaklayıp masanın üstüne oturttum. Yeşil gözleri yumru gibi olmuştu ağlamaktan. Dirseğine dayandı, elini başına destek yaparak beni dinlemeye çalıştı.

«Belki haklısın, Molly. Belki de bu sokağın canlılığı, patırdısı bir **kötü adamı** kasabaya çekecektir. Haklı olduğunu kabul ediyorum. Nasıl kıştan sonra bahar gelirse buraya da bir **kötü adam** gelecektir mutlaka. Sanırım senin kadar ben de biliyorum onu. Ancak bu kez bizi etkileyemeyecek. Dur, dinle! Tabancasının önüne dikileceğim demiyorum. Tabancasının önüne dikilmek zorunda kalmayacağım diyorum. O geçen olayda, Flo, adama doğru yürümeye başladığı anda işimiz tamamdı. Fee elindeki tahtayla meyhaneye girmeden bitikti işimiz. Onlarla çarpışmaya kalkarsan, yüzlerine dikkatle bakarsan asla kurtulamazsın. Ben bu konuyu iyi bilirim, Molly. Kaç kez gördüm. Üçü beşi bir olup bir kasabaya girerler. Nasıl karşılanacaklarına bakarlar. Yoklarlar kasabayı. Bekledikleri gibi davranırsan tamam! Ondan sonra ha onları başından atmaya kalkışmışsın, ha

tabancayı kendine çevirip tetiğe basmışsın. Oysa yerleşmiş bir topluluk görürlerse kaçarlar. Durmuş oturmuş bir halk, canlı bir iş hayatı mahveder onları. Kimseye ilişemezler.»

«Tanrım,» diye inledi. «Ey Hazreti İsa, kurtar beni bu adamdan. Bu usta konuşmacıdan kurtar...»

«Ne diyeceğim bilir misin, Molly? Bak dinle! Öteki niye geldi biliyor musun? **Gelmesini istediğimiz için!** Heyecanla bekliyorduk gelmesini. Dillerimiz bir karış sarkıyordu. Zavallı Fee bile bir sokak yaptığını, ancak bir kasaba kuramayacağını biliyordu. O tahtayı alıp gelirken bile umut kalmadığını sezmiştir sanırım. Sezmediyse benim tanıdığım Fee değildi. Olacakları anlamadıysa hayatı hiç tanımıyormuş. Tanırdı oysa.»

«Blue...»

«Dinle Molly, dinle! Bana inanırsan, sözlerime inanırsan... Turner asla ilişemez bize!»

Bir süre sonra bu konuyu açmaz oldu. İşte o zaman toparlanıp gitmeliymişiz. O zaman aklımı başıma toplamalıymışım. Gitmekten söz etmeyişi benim gözlerimle avunduğundan değil, ona bakıp gülümseyen şeytana boyun eğmeye başlamasındanmış. Bunu şimdi anlıyorum. O çığlıkları... «Yalvarırım, Blue! N'olur gidelim, Blue, Blue, Blue...» İmdat bekleyen, yardım bekleyen birinin

çığlıkları değil miydi onlar? Yardıma yanaşmıyordum oysa. Onu meyhaneye götürüyordum gene. İki adım geriden yürüyerek.

Kötü adamın yüzünden acı çekmiş olmayanlara kin duyuyordu sanki. Yaşadıklarını çok görüyordu. Yabancılar bez ilânın altından geçip kasabaya doluşmaya başladıklarında hiç yüzü gülmeyen bir kadın haline geldi. Günün birinde iki değneği birbirine bağlayarak kaba saba bir haç yaptı, Jimmy'yi alıp mezarlara gitti. Fee'nin mezarına dikecekti haçı. Barakanın kapısından onları gözlüyordum. Mezarların sırasını çok iyi hatırlıyordum. Yanlış bir iş yaptı; tek kollu Jack Millay'in baş ucuna dikti haçı.

Sokağın işleriyle hiç ilgilenmiyordu. Günlerini hep barakada geçirmeye başladı. Güzel havalarda bazan barakanın arkasında oturur, kayalıklara, bozkırın gerisindeki batı ufkuna bakardı. Alışverişi ben yapıyordum, kasabayla ilgili haberleri de Jimmy getiriyordu. Haberciliğine diyecek yoktu; nerede ilginç bir şey olsa Jimmy mutlaka orada bulunurdu. Sonra da Molly'ye koşup bilgi verirdi. Böylece Molly her haberi duyuyor, Jimmy de onun her konudaki düşüncesini öğreniyordu. Molly hemen her konuda aynı karara varıyordu zaten. Diyelim ki posta arabasıyle yeni biri gelmiş, ya da yol yapımıyle ilgili bir söylenti duyulmuş. Veya Zar'la Isaac yeni bir işe girmişler yahut ben bazı önlemler almışım. Hiç birini onaylamazdı Molly. Yapılan hiç bir şey onu hoşnut et-

miyordu. Duydukları da çenesini düşürüyordu. Akşamları ben oturup yemek yerken Molly konuşur da konuşurdu. Her karış toprağın, kasabadaki her insanın sözünü eder, ben yemeği bitirip kahveye başlarken onun tabağı hâlâ dolu olurdu. Jimmy, her sözü Tanrı kelâmı gibi dinliyordu. Aynı şeyleri daha önce birkaç kez duymuş olsa bile ağzının içine bakıyor, her sözü, ana sütü emercesine yutuyordu.

Molly'nin gözüne giren tek bir kişi vardı kasabada: Jenks. Adam ahmak olmasına ahmaktı, ama nişancılığına da diyecek yoktu. Jenks adı hiç kötülenmezdi soframızda. O yüzden de Jimmy'nin ahbaplık kurduğu sayılı kişilerdendi şerif. Çok zaman ahırda görürdüm oğlanı; hayvanların bölmelerini temizler, Jenks'e el ulaklığı ederdi. Karşılığında atları sevip okşama hakkını kazanıyor, arada sırada da atıcılık konusunda ders görüyordu. Bir gidişimde nişancılık temrini yaparken buldum çocuğu. Koca bir Colt'u omzuna kaldırmış, duvara nişan alıyordu. Jenks bir yandan oğlanın bileğini elindeki değnekle havaya kaldırırken bir yandan da mırıl mırıl mırıldanıyordu: «Titretme, evlât, titretme. Sık şimdi, sık, sık! Asılma, sık! Evet, oldu...» İşe bir son vermeye kalkışınca bu derslerin Molly'nin isteğiyle başlatılmış olduğunu öğrendim. Jenks, kendisi için çıkar gözetmeden, yalnızca Molly'yi hoşnut etmek için uğraşıyordu Jimmy'le.

Evet, erkek çocuklara nişancılık öğretmekte

hiç bir kötülük bulunmadığını ben de kabul ederim. Ne var ki bu da başka şeylere benzediği için sıkılmıştım. Başkaları da fark ediyordu durumu. Jimmy'nin gövdesi babasını andırıyordu, ama yüzünün anlatımı tıpkı Molly'ydi. Mae de olmadık bir şey anlattı bir gün. Olay çıkarmak istemediği için bana gizlice anlattı. İkinci kattaki odasından seslenip Jimmy'ye merhaba demek istemiş, oğlan da beklenmedik bir öfkeye kapılarak yerden kaptığı taşı kızın göğsüne fırlatmış. Isaac Maple onun tezgâhtan bir avuç mermi aşırdığını görmüş. Ben Isaac'ın borcunu ödedim gerçi; ancak onu düşündüren, çalınan malın değeri değildi. John Bear'e yaptıklarını ödemenin hiç yolu yoktu. Kızılderilinin bahçesi yalnızca yiyecek kaynağı değildi kendisi için; kasabada bitki yetiştirebilen tek kişiydi o. Bir sabah kalktığında bütün sebzelerin çiğnenmiş olduğunu görmüş. Jimmy hiç aklına gelmemiş. Bana söylediğine göre Zar'dan kuşkulanmış önce. Oysa Zar böyle bir iş yapmazdı. Kimin yaptığını ben anladım. Çocuğa öğüt vermenin ya da dayak atmanın yararı olmayacağını bildiğimden Molly'ye gittim. Önce onu yola getirmek gerekiyordu.

«Bu oğlan günden güne azıyor, Molly. Hain bir çocuk oldu.»

«Öyle mi dersin?»

«Mae'ye taş atmış.»

«Umarım ki hedefi bulmuştur.»

«Bak, Molly, bu çocuk Fee'nin oğlu.»

«Senin neye bozulduğunu biliyorum, Bay Başkan. Jenks'i seviyor o; Jenks'e saygı duyuyor. Sen de kıskanıyorsun.»

«Jenks'in konuyla hiç ilgisi yok.»

«Sen de doğru dürüst silâh kullanmasını bilseydin belki de erkekliği senden öğrenirdi oğlan.»

«Erkeklik değil bu!»

«Aa, yoo, orada yanılıyorsun. Basbayağı erkeklik!»

«Kızılderilinin sebze bahçesini çiğnemek erkeklik mi? Neresi erkeklik bunun?»

Gözlerini dikip baktı. Sonra da kapıya giderek çocuğu içeri çağırdı. Jimmy bir dakika sonra Molly'nin önündeydi.

«O bitkileri sen mi çiğnedin?»

Oğlan, öfkeli öfkeli bana baktı. «Hayır.» Tiksinti vardı bakışlarında.

«Sen miydin? Doğru söyle!» Omuzlarından tutmuş, çocuğu sarsıyordu. Jimmy birden korkuya kapıldı. «Evet, efendim, bendim.»

Bir, iki, üç. Üst üste üç tokat indi suratına.

«Bir daha öyle bir şey yaparsan bacaklarını ayırırım! Dediğimi duydun mu?» Çığlık çığlığa bağırıyordu. «Duydun mu diyorum?»

Benim istediğim bu değildi ki! İşe yarayacağını düşünsem ben de dövebilirdim oğlanı. Molly'in vurduğu yere elini dayarken bana bakıyor, benden nefret ediyordu. Bir-iki gece sonra mürekkep hokkamı baş aşağı konmuş buldum. Dos-

yalardan birinin kabı batmıştı. Öyle öfkelenmiştim ki işe yarayıp yaramayacağını hiç düşünmeden pataklayabilirdim çocuğu. Gelgelelim yerimden kalkınca Molly'yi gördüm. Artık Jimmy'nin yatak odası olan sığınakta durmuş, yatmaya hazırlanan oğlanı gözlüyordu.

«Şu omuzlara bakın hele!» Yumuşacık bir sesle mırıldanıyordu. «Molly'nin Jim'i koca delikanlı olacak yakında. Molly'sinin yemeklerini yiye yiye koca erkek olacak. Koca Jim diyecek herkes. Molly'sine o bakacak sonra. Değil mi? Sen koruyacaksın Molly'yi...»

Artık bir zenginlik dönemine girmiştik. Akşam saatlarının sarımtırak aydınlığında tatarcık sürüleri uçuyor, kaldırımların önündeki direklere bağlanan atların sağrıları birbirine değiyordu. Her yeni gün bozkırdan yaklaşan bir toz bulutu getiriyordu sanki. İş arıyordu herkes. Su kokusunun çölde ta uzaklardan duyulması gibi, bizim kasabanın kokusu da bütün Batıya yayılmıştı bahar havasıyle. Neler duyuyordum? Kasabanın sığınılacak bir yer olarak görülmesi beni tedirgin ediyor muydu? Kapıyı açtığımda kapının önünden geçen tekerlekler çarpıyordu gözüme: El arabalarına asılan, toza toprağa bulanmış bir karı koca, üstü açık bir yük arabasına sığışmış Pike County'li birkaç kişi; biri tüfeğini sırtlar, dizlerine kadar inen ceketinin eteklerini savurarak arabanın yanında yürür mutlaka. Pike County'den gelenleri tanımak kolaydı; hepsi öksürüyordu. Bir gün, kirli bir ke-

ten elbise giyen biri geldi at sırtında; eyerinin altına yeşil bir çuha sıkıştırmıştı. Kumarbazdı: Faro oynatacaktı kasabada. Zar'la Jonce Early adamı paylaşamadılar. Sonunda Zar kazandı. Bir başka gün de paçavralara bürünmüş bir kocakarı geldi. Arabasında, ikinci bir paçavra yığınıyle kafes içinde taşıdığı üç tavuktan başka bir şey yoktu. Yumurtanın tanesini bir dolara satarak para kazanmaya başladı. Ancak gelenlerin çoğu yalnızca emeklerini satmaya gelmişti. Ortada dönen para da kasabaya ilk yerleşenlerin cebine giriyordu çoğunlukla.

Hepimizin işi yolundaydı. Kuyudan su alanlar çeşitli paralarla ödeme yapıyorlardı. Gümüş dolarlar, A.B.D. bankınotları, Dakota bölgesinde geçen basılı kâğıtlar. Kuyunun başında geçirmediğim saatlarde Ekspres şirketinin işleriyle ilgileniyordum. Şirket bir araba daha vermişti bizim hata. Haftada iki kere posta geliyordu kasabaya. Isaac Maple'ın dükkânına giren herkes kendinden önce bir başka müşterinin gelmiş olduğunu görüyordu. Dükkânın önüne Maple Biraderler yazılmıştı yağlı boyayla. Isaac, umutlarını harflere dökmüş, göz önüne sermişti. Herkese de yetişemediğinden Çinli kızı yardımcı olarak tutmuştu. Ne aransa bulunuyordu dükkânda: Un, şeker, konserve ve salamura yiyecekler, reçeller, kuru erzak, catal bıçak takımları, marangoz âletleri, katranlı kâğıt, dikenli tel yumakları, tütün bit ilâcı, bal, hintyağı, nişasta, lavanta çiçeği kolonyası...

Kendini Silver City'de sanıyordu insan.

Dükkânın karşısında sabah akşam bir kalabalık toplanırdı. Zar'ın eski çadırı kuruluydu orada. İsveçli çadırda aşevi işletiyordu. Her gelen sıraya girer, insan azmanının onu içeri almasını beklerdi. Sabah kahvaltısında, yirmi beş sente kahve ve çörek, akşamları da elli sente Helga'nın pişirdiği küçük ekmeklerle tuzlu domuz eti ve kahve veriyordu. Molly yemek pişirmekten vazgeçince ben de orada yemeye başladım.

Rus da hiç yakınmıyordu artık. Sokağın karşısında Jonce Early'nin meyhanesi olduğu halde işi tıkırındaydı. Kasabaya yeni biri geldi mi, bilgi almak için 'Zar Palas'a uğrardı çoğunlukla. O yapı öbürlerinden daha yüksekti çünkü. Süslü tezgâhın gerisinde duran Bert de gelenleri bana yollardı. Bilgi almak isteyen oraya değil de İsveçlinin aşevine uğramışsa, İsveçli ellerini önlüğüne siler, yabancıyı kapıma kadar getirirdi. Madeni işleten şirket kasabaya temsilci yollamamıştı daha. O yüzden de iş arayanların listesini ben tutuyordum. Şirketin adamı olmadığımı gizlemezdim; tam tersine, kimseye iş veremeyeceğimi açıkça belirtirdim, ama gelenlerin sayısını bilmek hoşuma gidiyordu. Dilekçeye de imza toplayabiliyordum böylece. Yeni gelenler adlarını yazıp imzayı bastılar mı, iş açılıncaya kadar yapılacak bir şey olmadığını bilmenin rahatlığına kavuşuyorlardı. Elimdeki listeye en az elli kişi yazılmıştı sanırım.

Bir akşam barakaya döndüğümde ne ocakta ateş vardı, ne de masada yemek. Daha sonra çamaşırlar da yıkanmaz oldu. Yerdeki tozu toprağı da ben süpürmeye başladım; bir sabah, bir akşam. Yük ağırlaştıkça kendini ona uydurur insan. Hepsi bu. Hiç fark etmeden alıştırır kendini.

Bir gün İsveçlinin çadırının önünde dururken, bir adam yanaştı yanıma. «Mektup vermek için size gitmiştim, Bay Blue. Kapıyı çaldım, kimse açmadı.»

«Karım hep evdedir,» dedim.

«Evet, biliyorum. Bacadan duman da çıkıyordu. Karınızın kulakları ağırlaşmış olmasın?» Sırıtıyordu.

«Verin mektubu,» dedim. «Ben alayım.»

Sokağın ucuna doğru yürüdüm. Sıcak, rüzgârsız bir gündü. Yaşamın keskin kokusu yayılmıştı havaya. Sinekler giyeceklere yapışıyor, insan, yüzüne konan tatarcıkları eliyle sıyırmak zorunda kalıyordu.

«Molly!» Kapı sürgülenmişti. Açtırıncaya kadar epey yumruklamam gerekti.

«Bana bak,» dedim. «Bu işe bir son vermenin zamanı geldi.»

«Çirkef istemiyorum evimde.»

«Her kapıyı çalanı Bodie'den gelen adam mı sanıyorsun?»

«Dokunma bana! Yanıma yanaşma.»

«Bu insanlar bana iş getiriyor, sen kaçıp sığınağa saklanıyorsun. Girerken şapkasını çıkarıp, ayaklarını siliyor, sen adama sövüyorsun!»

«Serserinin her çeşidi, her türlü aşağılık yaratık, her iki ayaklı hayvan bu kapıya dayanıyor!»

«Kasabada adın çıkıyor, Molly. Böyle hareket etmen hoşuma gitmiyor.»

«Hoşuna gitmiyorsa bas git! Onlar da sana benziyor zaten. Aynı bokun soyusunuz hepiniz. Senin de onlardan kalır yanın yok!» Arka odaya koşup kapıyı yüzüme çarptı.

Hep böyleydi artık. Kasabaya yeni gelenler onun soluk alabilmesi için gerekli olan havayı eksiltiyorlardı sanki. Ne yapabilirdim?

Jimmy, Molly'nin bu halini olağan karşılıyordu. Uzun süre ilgi görmeyince tedirginlik duyması gerekirdi. Ne var ki Molly bu ilgisizlik dönemlerinin sonunda aşırı bir duygusallıkla yaklaşırdı çocuğa. Böylece de Jimmy ödülünü almış olurdu. Kadına karşı olan görevlerini hiç savsaklamazdı. Tam tersine. Sözgelimi, onun bizden olduğunu bilenler su parasını çocuğa verirlerdi bazan. Kesin bir hesap tuttuğum yoktu, ama paranın yarısını bana veriyorsa öbür yarısını da Molly'ye götürdüğüne kalıbımı basabilirdim. Molly'nin servetini nereye sakladığını, parayı niçin istediğini hiç anlamadım. Kasabadan ayrılmaya niyetli olmadığını biliyordum. Gelecekle ilgili hiç bir tasarısı yoktu artık. İleriyi görebilseydim kendi elimle

arabaya bindirirdim onu. Katalogdan süslü bir elbiseyle bir şapka ısmarlar, eline bir çanta dolusu banknot tutuşturup, hadi git, Molly derdim, haklıymışsın ben bilememişim; yeşil gözlerin yaşadıkça aklımdan çıkmayacak, ama sen bu parayla gidebileceğin kadar uzaklara git, zorlu günleri Bay Başkana bırak...

Bir gece, paranın nereye harcandığını öğrendim.

«Blue?» Odanın ucundan geliyordu sesi. «Uyuyor musun, Blue?»

«Hayır, uyumuyorum.»

«Niye uyumuyorsun peki? Uykunu kaçıran nedir? Ne düşünüyorsun da uyuyamıyorsun?»

«Bir şey düşündüğüm yok.»

«İnanmam. Anlat hadi. Anlat Molly'ye.»

«Nee?»

«Yanıma gelmek ister misin? Molly'ye gelmek ister misin?» Yatağında kımıldadığını, bana yer açtığını duydum. «Gel hadi, gel.»

«Archie D. Brogan adına yollanan mektubu düşünüyordum,» dedim çabucak. Bu değişikliğe akıl erdiremiyordum.

«Mektup mu geldi ona?»

«Daktiloyla yazılmış bir zarf içinde. Mektupta ne olduğunu bilmek isterdim doğrusu. Onu düşünüyordum.»

Kıkır kıkır güldü. «Ne aptal şeysin! O kadar merak ediyorsan aç, bak.»

«Hadi sen uyu, Molly.»

«Yanıma gelsene, Blue. Gelip bana sarılırsan uykunu kaçıran o mektubu unutursun. Aslında uykunun kaçması mektuptan ötürü değil biliyorsun. Neden olduğunu biliyorsun, değil mi? Gel, hadi. Gel Molly'ne!»

Nicedir o gözle bakmamıştım Molly'ye. Ne zamandan beri? Ne zaman başlamıştı değişmeye? Yavaş yavaş duygudan yoksun bir boyun eğme tavrı takınıp bana yalnızca kendi zevkini düşünen bir adam, ikinci bir **kötü adam** olduğum izlenimini vermeye ne zaman başlamıştı?

«Gel bak ne diyeceğim. Kulağına bir şey söyleyeceğim. Gerçekten!»

Aptalım ben. Molly çağırırsa gitmek zorundayım. Her şeyi bildiğim halde, her şeyi bekleyebileceğimi bildiğim halde kesinlikle gitmek zorundayım. Ayaklarımı yataktan aşağı sarkıttım, «JİMMY!» diye bir çığlık attı. Bütün kasabayı ayağa kaldıracak bir çığlık: «JİMMY!»

Hemen geldi çocuk. Gelip kapıda durdu. Yarı yarıya uykudaydı hâlâ. Odadaki ölgün ışık elindeki tüfeği aydınlatıyordu. Çocuk:

«Bir daha bana yaklaşacak mısın, Bay Başkan? Benden uzak durmayı bilecek misin bundan böyle? Bana el sürersen neler olacağını görüyorsun değil mi? Görüyor musun, moruk zampara?» Ses tanıdıktı.

Homurdanarak oğlanın üstüne atıldım, tüfeği elinden aldım. Uykulu uykulu yürüyüp Molly'nin yatağının üstüne düştü. Çıkardığı seslere ba-

kılırsa titriyordu. «Üzülme, yavrum. Bir şeyim yok. Molly'nin bir şeyciği yok. Hadi bakayım...» Kolundan tutup çocuğu yataktan uzaklaştırdım. «Hadi sen kendi yerine git artık.» Sığınağa doğru ittim. «Gitmezsen bir güzel dayak yiyeceksin!» Kendi yatağına götürmeye çalışıyordum. Biraz sert itmişim. Sığınağın basamağına takılıp yere yuvarlandı. Ayak parmaklarını oğuşturarak, «Üüüfff,» diye bağırdı. Basamağa oturmuş ağlıyordu. Orada bıraktım.

Elimdeki çiftenin namlusu mavi pırıltılar saçıyordu. Sıkıca kavrayıp çekiç sallar gibi masaya vurdum. Kabzanın kırılacağını umuyordum, ama kırılmadı. Kapının aralığından Molly'yi görüyordum. Battaniyeyi boynuna çekip oturmuştu yatakta. Saçları omuzlarına dökülmüştü. Yaptığı şakaya gülüyor, kenetlenmiş dudaklarının arkasından aralıklı kıkırdılar geliyordu. O yana fırlattım tüfeği. Duvara çarpıp arkasına düştü. Kahkahaları kesildi o zaman. Haklı olduğunu bilen insanların kendini beğenmiş gülümsemesi yayılmıştı yüzüme. Kapıyı suratına çarptım.

Oturup başımı ellerimin arasına aldım. Bu kadar kör-aptal olabilir miymiş insan? Görmeme yardım et, Tanrım, dedim, yazık o çocuğa. Her şeyi —bir zamanlar bana karşı takındığı o sokulgan tavrı bile— önceden mi tasarlamıştı Molly? Oğlana istediği biçimi vermek için mi yapmıştı hepsini? **Kötü adamın** geleceği güne hazırlıyordu Jimmy'yi. Kendi cehennemine giderken bineceği

hayvanı istediği gibi eğitiyordu. İlk kez anlıyordum bunları. Kime acı çektirdiğini de anlıyordum artık. Ben değildim çeken; Jimmy'ydi.

Ortalık aydınlanıp utanmadan sokağa çıkabileceğim saat gelince Zar'ın oteline gittim. Ben kapıdan girer girmez Mae, «Kahvaltını doldurayım mı, Bay Başkan? Görünüşe bakılırsa bu sabah öyle bir kahvaltı gerekiyor sana,» diye seslendi.

Tenhaydı içerisi. Masalarda uyuklayan birkaç kişiden başka kimse yoktu. Gecenin havası sinmişti salona. Serindi, ama pis kokuyordu.

«Bert daha gelmedi mi?»

Mae içkimi doldurmaya başlamıştı bile. «Hiç gelir mi? İşbaşı yapacağım diye sıcak yatağından kalkacak değil ya! Çinli güzelini bırakıp da işe koşacak değil ya!»

Viskiyi aldım.

«Neyin var, Blue? Karından papara mı yedin yoksa?»

«Ne?»

«Bir erkek sabahleyin bu suratla gelirse bileceksin ki ya karısıyle arası açılmıştır ya da karaciğeri bozuktur. Senin karaciğerin sağlamdı yanılmıyorsam.»

«Sen bir de kendi suratına bak,» dedim. Yüzünde renk kalmamıştı; ona bakılırsa tombulluğu da kalmıştı ya. «Para sana yaramıyor mu, Mae?»

«Nasıl yarasın, Bay Başkan?» Alnını oğuşturdu. «Allah kahretsin, hiç soiuk alamıyoruz ki. Eskiden yalnız cumartesi geceleri yorulurduk, şimdi her gece cumartesi gecesi.»

Zar, basamakları gümleterek aşağı indi. Bayağı şık giyiniyordu artık. «Lay lay lay,» diye şarkı söyleyerek yanaşıp Mae'in yanağından bir makas aldı. O «Maeşka,» diye dil dökerken kız patronun elini itip uzaklaştı.

«Blue!» Rus'un güleç yüzü bana çevrilmişti şimdi. «Sen tam adamsın görmek istiyorum. Önemli şeyler konuşuyoruz.»

«Şimdi olmaz, Zar.»

«Tabiî şimdi oluyor. Yalnız dinle.» Dikkatle katlanmış bir gazete parçası çıkardı cebinden. «Bak burada ne görüyorum. Silver City'de bir şirket var, üç yüz dolar için her yere gidiyorlar ve su kazıyorlar.»

«Eee?»

«İşte ben sana söylüyorum ki kızmayacaksın. Onları çağırmayı düşünüyorum çok yakında. O zaman benim kendi kuyum oluyor.»

«İyi. Güle güle kullan.»

«Fakat kimseye su satmıyorum. Söz!»

Mae güldü. O gülünce beriki kötü kötü baktı.

«İstediğini yap, Zar,» dedim. «Yalnız unutma ki sen kuyu açarsan Isaac Maple da açtırır hemen. Öyle olacağını biliyorsun, değil mi?»

Omuz silkti. «Bana ne?»

«Öyleyse senin açtıracağın kuyudan da bana ne? Canının istediğini yapar, dilediğin gibi kullanırsın. Ben de sana şansın açık olsun derim.» Önce iki kişi girdi kapıdan, ardından da dört-beş kişilik bir topluluk. Gün başlamıştı. Parayı tezgâha atıp çıktım.

Kaldırımdan inmeden bir adam dikildi önüme. «Günaydın, Bay Başkan,» dedi. «Acaba bir haber var mı diye soracaktım.»

«Bir haber çıkarsa duyar duymaz bildiririm,» dedim sertçe.

«Evet, biliyorum ama ben...»

«Biraz sonra yazıhaneye gideceğim,» diye söylendim. «Gelin, orada konuşalım. Şu anda başka işlerim var.»

Isaac kapıya çıkmıştı; dükkânın önünde sergilediği malları yerleştiriyordu. İçeri girerken birlikte girdik, oturup birkaç dakika konuştuk. Konuşmamız sona erince çıkıp sokağın ucuna yürüdüm, eve girdim. Molly odada uyuyordu. Ancak sığınak bomboştu.

Öğlene daha yıl vardı, yine de ikindi saatlarını aratmayan bir sıcak çökmüştü ortalığa. Hava kıpırtısızdı. Birkaç kişi İsveçlinin çadırından çıkıyor, hepsi de dişlerini karıştırıyordu. Çadırın kapısına sokuldum. Ben içeri gireceğim sırada, İsveçli, elinde iki büyük çaydanlıkla dışarı çıktı.

«Bizim oğlanı arıyorum,» dedim.

«İçeri geç,» diyerek güldü. «Orada.»

Masaların hiç birinde görünmüyordu Jimmy.

Ben gözlerimle ortalığı araştırırken on, on iki kişi başlarını tabaklarından kaldırıp bana baktılar. Çadırın dibinde buldum oğlanı. Bağdaş kurmuş yerde oturuyor, Helga'nın önüne yığdığı incecik akıtmaları dürüp büküp ağzına atıyordu. Helga da oğlanın başına dikilmiş, önlüğünü ellerine dolayıp onun yiyişini gözlemeye koyulmuştu.

«Jimmy, sen benimle geleceksin,» dedim.

Kahvaltının parasını ödemek için elimi cebime attım. Gelgelelim İsveçlinin karısı başını salladı, kolumu tuttu ve para vermeme engel oldu. Oğlan önündekileri bitirince hiç arkama bakmadan yürüdüm. Sokağın ucuna vardım, John Bear'in kulübesini geçtim, kayaların arasındaki patikaya vurdum. Başımı geriye çevirmiyordum hiç; yokuş yukarı yürüyüp gidiyordum. Soluğum daraldı, gene hızımı kesmedim. Bir yerde yassı bir kaya görünce patikadan ayrılıp o yana yöneldim. Kayanın üstüne oturarak çocuğu bekledim. Birkaç saniye sonra göründü. Üç-beş metre uzakta durup bana baktı.

«Gel otur,» dedim. «Sana söyleyeceklerim var.» Yerinden kımıldamadı. «Gel otur,» diye yineledim. «Canını acıtmayacağım.»

Yan yana oturup aşağıdaki kasabaya baktık. O uçsuz bucaksız düzlüğün ortasında bir sokak, o korkunç ıssızlıkta bir canlılık belirtisi. Yüzüme serin bir yel değiyordu burada; oysa aşağıdaki yeldeğirmeni kımıltısızdı. Atlarla katırlar bağlandıkları yerlerde bekliyor, insanlar bir o yana, bir bu yana seyirtiyorlardı. Arada bir, birinin sesi ge-

liyordu olduğumuz yere kadar; bazan da güneşin ışınlarını yansıtan bir şeyin parıltısı gözlerimizi kamaştırıyordu.

«Seninle baş başa kalmak istiyordum,» dedim. «Onun için geldik buraya. Söyleyeceklerim aramızda kalacak. Tamam mı, anlaşıldı mı?»

«Anlaşıldı.»

«Kaç yaşına geldiğini düşündün mü hiç? On dört mü? On beş oldun mu yoksa?»

«Bilmiyorum.»

«Seni kucağıma alıp bu kayalardan aşağı indirdiğim günden bu yana epey büyüdün. Hatırlıyor musun? Benim tabancamı çalmıştın. Babanı öldüren **Kötü Adamın** peşinden gidiyordun.»

Bakışlarım kasabanın gerisine, bozkırdaki mezarlara dikilmişti. Onun gözleri de aynı yöne çevrilmişti sanırım. Başımı döndürüp gözlerine bakmaya cesaret edemiyordum. Yalnızca aklıma koyduklarımı söylemekle yetinemeyecektim yoksa.

«O günü hatırlıyor musun?»

«Evet.»

«Artık seni taşıyabileceğimi sanmıyorum. İstemediğin bir şeyi zorla yaptırtabileceğimi de sanmıyorum. Şunu açıklamak isterim: O gün buradan inip de Kızılderilinin kulübesine girdiğimizde seni yere bırakmakta acele etmişim. Kucağımdan indirmeden önce düşünmem gerekirdi. Seninle ilgili birtakım tasarılar yapmam gerekirdi. Ne var ki baba olmaya alışmadığımdan öyle bir aptallık ettim.»

Dikkatle beni gözlediğini seziyordum, ama bakışlarımı kasabadan ayırmadım. «Şimdi aşağıya bak bir kere. Fee'nin yaptığı düzgün sokağa benzemiyor burası. Bir kişinin elinden çıkmadığı belli. Oraya bir şey eklenmiş, buraya bir çıkıntı yapılmış, yer yer eski keresteler kullanılmış. Fee burasını görseydi yine de beğenirdi sanıyorum. Hiç kötü değil derdi.»

«Babamın ne diyeceğini nasıl bilebilirsin sen?»

«Babanı iyi tanırdım. Konuşurdum onunla. Nelere değer verdiğini biliyorum. İki yıl erken öldü. Burasını görseydi sevinirdi.»

Yerden bir taş alıp aşağı fırlattı, kayadan kayaya çarparak inişini gözledi.

«Baban ölünce ne düşünmüştüm bilir misin? 'Bu adamın oğlu kaldı,' dedim. 'Ona bakmalı, babasından öğrendiklerimi oğluna öğretmeliyim.' Bir günde, bir haftada öğrenilecek şeyler değil onlar. Yavaş yavaş sindirmeli insan. Tıpkı marangozlukta olduğu gibi, çıraklıkla öğrenilecek şeyler. Anlıyor musun?»

Hiç ses çıkarmadı.

«Onu bildiğim için de sana herhangi bir şey söylemeye kalkışmadım. Babanın yolunda gidersem yeter sandım. Her şeyi Fee'nin yapacağı gibi yaparsam oğlan da babasının yolunu izler, dedim kendi kendime. Babanın yokluğundan pek fazla zarar görmezsin sandım.»

Kasabalı kadınlardan biri su deposunun ba-

şına gitmiş kovalarını dolduruyordu. Jenks'e benzeyen bir erkek Zar Palas'a girdi.

«Yanılmışım tabiî. İşi başından sıkı tutmalıydım. Şimdi konuştuğum gibi oturup konuşmalıydım seninle. Molly'nin eline düştün. Bunda şaşılacak bir şey yok belki. Yalnız şunu iyi bil ki, şunu açıkça söylemek isterim ki hayata Molly'nin gözleriyle bakarsan Fee'nin oğlu olmaktan çıkacaksın.»

«Sen nereden biliyor...»

«Molly'yi de suçlanmamak gerekir. Çektiği acıdan vazgeçemiyor o da.»

«Benim babam yürekli adamdı. Korkak değildi.»

«Molly benim için korkak mı diyor? Eh, şunu da söylemek zorundayım öyleyse...» Gözlerinin içine baktım. Çılgınlık ettiğimin, boşuna uğraştığımın farkındaydım. «Baban, utanılacak tek bir şey yaptı ömründe. O da Turner'in üstüne gitmekti.»

«Ne?»

«O günkü hareketi senin için iyi bir örnek değil. Kendini öldürtmeye gitti.»

«Ne?»

«**Kötü adamın** biri geldi mi öyle yapar insan. Ben aynını yapacaktım, Jimmy. Niyetim oydu ama doğuştan beceriksiz olduğumdan...»

«Babam hakkında öyle konuşamazsın sen!» Ey Tanrım! Yüzüne baktıkça yüreğim daralıyordu. Fee'nin yüzüydü tıpkı. Kırışıkları silinmiş, sa-

kalsız, bıyıksız bir Fee. Hiç bir şey anlamayan, çatık kaşlı bir yüz. Dudaklarını sarkıtıp, «Öyle konuşmasan daha iyi edersin!» dedi. «Aklın varsa bu şekilde konuşmaktan vazgeçersin!»

Ne ummuştum sanki? Anlatılamaz böyle şeyler. Kim anlayabilir? «İnsan tetiği çekip **kötü adamı** vurabilir, Jimmy. Yalnız o vurulanın öldüğü ne kadar kesinse, onun arkasından bir ikincisinin geleceği de aynı ölçüde kesindir. Bir ikincisi yetişecektir onun yerine. Bu toprakları seviyorlar, kolayca yetişiyorlar buralarda. Bir yere bir avuç insan toplansa, bir kasabada birazcık canlılık görülse boş mermi kovanlarının içinde bitiyorlar sanki. JİMMY!»

Ayağa fırlamıştı ansızın. Molly barakadan çıkıyordu. Sokağın ucunda küçücük bir kadın.

Ölçülü bir sesle konuşmaya çalışarak, «Isaac Maple'a sordum,» dedim. «Yeni bir yardımcı tutacak yakında. Çinli kızın günü yaklaşıyor artık; karnı büyüdüğünden işini yapmakta güçlük çekiyor. Isaac'ın dükkânında çalışmak istersin diye düşündüm. Çok iyi olur senin için. İş saatları belli. Okuma yazma da öğrenirsin. Sen de kasabayla birlikte büyüyeceksin. Günü gelince de...»

«Beni çağırıyor! Buradayım!» Kollarını sallıyordu. «Buradayım ben!»

Kolundan çekip oturttum. Omuzlarına bastırarak ayağa kalkmasını önledim. «Ne biçim anne kuzususun sen? O kadının büyüsünden kurtar-

mak için nerelere götürmeli bu çocuğu? Ne kadar uzaklara götürmeli? Dinle beni! Günü gelecek, diyordum... Öyle bir gün gelecek ki buraya adım atan **kötü adamlar** yıldırımla çarpılmışa dönecekler. Kimseye ilişemeyecekler. Dediklerimi duyuyor musun? Kendi adına düşünmeyi öğrenmelisin. Kendi kişiliğini bulmanı, kasaba gibi senin de büyüyüp yerleşmeni istiyorum. Kinini eyerine yükleyip oradan oraya dolaşan bir ahmak değil, gerçek bir erkek olacaksın. Jimmy, beni dinle diyorum!»

Elimden kurtulmak için çırpınıyordu. Kulakları duymaz olan, yüzü nefretle buruşan güçlü bir oğlan. Yeşil otlar kadar temiz kokan soluğu yüzüme çarptı. Kelimelerden yarar umarcasına, «Dinle!» diye bağırdım. «Beni dinle!» Ne var ki umudumla birlikte gücüm de tükeniyordu. Kafam da başka şeyler söylüyordu: Artık çok geç. Zaten yanlış bir yoldan başladın bu işe. Artık çok geç.

İtti beni. Böğrüme bir tekme indirip yerinden fırladı. Patikadan aşağı koştu. Güzelce nişan almış, bütün gücüyle savurmuştu tekmeyi. Derin soluk alamıyordum; canım acıyordu. Molly ortalıkta görünmüyordu. Ancak yerimde doğrulup sağa sola bakınırken bir gürültü işittim. Bir saniye sonra da uzun etekli iki kadın çıktı çadırdan. Birbirlerine kenetlenmiş olarak sokağın ortasına kadar yuvarlandılar. Biri bir nara attı, dükkândan, meyhaneden bir yığın insan çıkıp iki kadının çevresinde birikti. Dört yandan koşa koşa geliyordu

halk. Bir an sonra da Jimmy'nin sokağa vardığını, kalabalığın içine daldığını gördüm.

İsveçlinin karısıyle alt alta, üst üste dövüşen, yerlerde yuvarlanan Molly'ydi. Kadın onun çocuğunu beslemeye başladığı için alınacağı tutmuştu; kendine hakaret saymıştı bunu. Patikadan aşağı koşarken bağıran erkek sesleri duydum; kavgacıları yüreklendirmeye çalışıyordu halk. Toplanan kalabalığı yarmayı başardığımda İsveçliyle Jenks de iki kadını ayırmayı başarmışlardı. Kavgacılar, derin soluklar alarak öfkeli öfkeli bakıyorlardı birbirlerine. Saçları öyle dağılmış, yüzleri öylesine kirlenip kanlanmıştı ki kimin kim olduğunu anlamak güçtü. Molly'nin elbisesinin önü yırtılmıştı. Adamın biri, «Şu göğüslere bak!» diye bağırdı.

Barakada, elimi böğrüme dayayıp Molly'yle Jimmy'yi gözlemeye koyuldum. Helga bir tutam saç yolmuştu Molly'nin kafasından; çocuk o yarayı temizliyor, Molly de yattığı yerde inliyordu. Kapı vuruldu. İsveçliydi gelen. Ellerini oğuşturup duruyordu. Sokağın ortasında kalan karısı da ileri geri söyleniyordu.

«Çok kötü oldu, Blue. Affet. Benim Helga'yı bağışla. Suç bende. Oldu bir kere, bağışla.»

«Seni ahmak kafalı, insan azmanı öküz seni!» Bağırmıştım. Gözlerimin yaşardığını fark ettim. Nasıl olur da kendini suçlu bulurdu? Allahın belâsı herif niçin yükleniyordu suçu?

on birinci bölüm

ONDAN sonra olanlar önemli değil bence; benim sonum o gündü. Oğlanın tekmesi kadar kesin, çektiğim acı kadar keskin olarak duyduğum şey kendi çaresizliğimin büyüklüğüydü. Yararı yoktu artık. Birinin çılgınlığı, ötekinin kötülüğü. Benim eserimdi bunlar. Neyse, düşüncemin de yararı yoktu. Huzur bulabilmek için dışarıya kaçıyordum. Bu ne kadar sürebilirdi peki? Bir hafta mı? Bir saat mı?

Baharda gelenlerin bir bölüğü Isaac Maple'ın oluklu saçtan yaptırttığı barakalarda yer kiralamıştı. Bir yatakta iki kişi yatmayı göze alanlar kulübelerde de barınabiliyorlardı. Ancak, herkesi barındıracak kadar yer yoktu kasabada. Kimse de yeni yapılar kurmaya yanaşmıyordu. Yapıya harcayacak parası olanlar başka yollardan da kazanç sağlıyorlardı nasıl olsa. Zar, «Bana ne?» diyordu. «Nereye yatıyorlarsa yatıyorlar. Benim viskimi içiyorlar ya! Benim kızlara da geliyorlar.» Bir süre sonra yapıların arkasında çingene gibi yaşa-

yan insanlar görüldü. Arabalarda ya da tahta parçalarından yaptıkları sundurmaların altında yatıp kalkıyorlardı. Bu durum birtakım güçlükler yarattı.

Pisliklerini, bulaşık sularını yapıların arasındaki geçitlere döküyorlardı sözgelimi. Bazıları da gözlerine kestirdikleri köşelere çömelip bağırsaklarını boşaltıyorlardı. Ayaklarımızı pisliğe basmadan dolaşmanın yolu yoktu. Bir sabah sarhoşun birini kapımıza işerken buldu Molly. Aklını kaçıracaktı; bütün gün ağladı. Sokağa bakan arsaları satın alanları kuyunun başına çağırıp bir toplantı yapmak istedim. Onların da birkaçı arka avluya yüznumara yaptırmış, bazıları yaptırmamıştı. Yalnızca Jenks, Isaac ve İsveçli geldiler toplantıya. Jenks, «Adımını atarken dikkat edersin, biter gider,» dedi. «Toprağın bereketini artırır pislik. Kızılderili bitkilerini nasıl yetiştiriyor sanırsın? Bütün kış bahçesine sıçmakla!» Isaac öfkeliydi. «Kimse umursamıyor, ama dizanteri olurlarsa kendilerini değil başkalarını suçlayacaklar.» Isaac doğru düşünüyordu, ne yazık ki işleri çoktu. Sonunda, İsveçliyle ikimiz sokağın iki ucuna koca koca çukurlar kazdık, etrafına tahta perde çektik. İsveçli kendinden istenen her şeyi yapardı. Kafasını urun bulunmadığı yöne eğer, gözlerini yumarak 'peki' anlamına gelen bir baş hareketi yapardı. İstenen ne olursa olsun.

Eh, çukurların biraz yararı dokundu, ama pek fazla değil. Başka dertlerimiz de vardı. İş arama-

ya gelenlerin bazılarına bakmaya dayanamıyordu insan. Bir adamın yüzü irinli yaralarla doluydu. Bir ihtiyar da hem kamburdu hem de çolak. Yamru yumruydu elleri. Isaac o sorunu da benim omzuma yıkmaya kalkıştı. Bu adamlardan biri dükkâna girdi mi bütün öbür müşteriler kaçıyor, o da kazancından oluyormuş. Doğru değildi tabiî. Asıl istediği o tür insanların kasabadan atılmasıydı. «Git Jenks'le konuş,» dedim. «Bunlar şerifi ilgilendiren şeyler.» Zar da Isaac gibi düşünüyordu. Günün birinde kambura içki satmayacağını söylemiş, ihtiyar da Jessie'yle Mae'nin önlerine geçip öfkesinden çarpık ellerini kızların burnuna uzatmış. Rus, Bert'in adamı dışarı atmasını istemiş. Oysa Bert hiç yerinden kımıldamamış. Koşa koşa bana geldi Zar. «İçkisini ver,» dedim. «Ondan kurtulmanın tek yolu bu. Çabucak içip gidecektir nasıl olsa. Üstelik olay çıkmamış olur.» Ne var ki Isaac'la Rus bu kişilerin kasabadan uzaklaştırılmasında diretiyorlardı. Sonunda Jenks üçünü dördünü toplayıp silâh zoruyle bozkıra sürdü. Gece olunca dönüp geldiler gene. Herkes gibi onlar da iş bulmak umuduyle yaşıyorlardı. Bir süre evlerin arkasında dolaştılar, yemeklerini de çadırın gerisinde yediler. Helga kapının dışına bırakıyordu onların yiyeceklerini. Sonunda dükkâna ve meyhaneye girmeye başladılar tabiî. Sorun çözümlenmemiş, büyümüştü. Herkeste düşmanca duygular uyanmıştı çünkü; herkes hınçlanmıştı.

Yumurtacı kadın tavuklarından birini ölü

buldu bir sabah. Biri, hayvanın kafasını koparmıştı. Yıllardır Batıda yaşamıştı kadın; bu toprakların yasasını benimsemişti. Kimseye çatmadı, hiç sızlanmadı. Bastonunu kapıp Zar Palas'a yürüdü. Ölen tavuğun öcünü içkilerden çıkarmaya kalkıştığına göre içki düşmanı olması gerekiyordu. Yahut o işi yapanın sarhoş olduğunu düşünüyordu. Yakalanıp kapı dışarı edilmeden önce birkaç kişinin omzunu çökertti, bir yığın şişeyle Zar'ın Doğudan getirtip övünçle sergilediği bir raf dolusu bardağı parça parça etti. O gün de başıma üşüştüler. Kadını yatıştırmak bana düştü.

Hava günden güne ısınıyordu. Bu zenginlik döneminin sabahlarında rahatça soluk alabiliyor, oysa ikindi saatlarını birer yük gibi duyuyorduk sırtımızda. Günden güne ağırlaşan sıcak bir yük. Her posta arabasını, hatta her yük arabasını heyecanla karşılıyordum. Bütün umudum Doğudan gelecek mühendisteydi. Cebine yolun planlarını ve işçilere dağıtılacak gündelikleri doldurup gelecek siyah elbiseli mühendisi bekliyordum. Bir cumartesi akşamı, madenciler her zamanki gibi akın akın gelip sokağı gürültüye boğduklarında Angus Mcellhenny'ye rastladım. Ahırın önünde piposunu yakmaya uğraşıyordu.

«Şu Allahın cezası şirket bu yolu açacaksa,» diye başladım, «... hangi akla hizmet edip de geciktirdiklerini söyler misin bana?»

«Ben yıllardır toprağı kazarım, Blue. Bir servet geçmiştir küreğimden. Elimde kalan nedir bi-

bir misin? Nasır! Kafam da eskisi gibi tamtakır. Bilmiyorum.»

«Hiç bir şey duymadın mı peki?»

«Ağzımı aramaktan vazgeç, açıkgöz dostum. Hiç bir şey bilmiyorum. Altı gün sabahtan akşama kadar kazma sallıyor, gözümüzü hiç topraktan ayırmıyoruz. Söyleyecek başka sözüm yok.»

«Peki, Angus, anladık. Bana bir iyilik et öyleyse. Archie D. Brogan'ı gördüğün zaman kendisine verilecek bir mektup olduğunu söyle.»

Piposunu ağzından çekti. «Kimden geliyor?»

«Bilmiyorum, Angus. Zarfın üstünde yalnız onun adı yazılı. Söylersin değil mi? Unutma sakın.»

Başını sallayıp yürüdü.

Angus'un böylesine sıkı ağızlı olduğunu hiç bilmezdim. Her zamanki davranışına aykırıydı bu; şaşırmıştım. Bu arada benim sorularımın aynını başka madencilere de soranlar çıkmış. Kimse doğru dürüst bir karşılık alamamış. Madenciler hoşlanmıyorlarmış bu sorulardan: Kasabadakilerin gözlerinde gördükleri aç bakışlardan hoşlanmıyorlarmış. Yeni gelenlerden birkaçı boş oturmaktan sıkılıp iş aramak için madene kadar çıkmışlardı. Aynı günün akşamı asık suratla, eli boş döndüler. Kasabada iş arayan bir yığın insanın bulunması madencilerin hoşuna gitmiyordu. O cumartesi akşamı iki topluluğun birbirine girmesine ramak kaldı. Haftalıklarını harcayarak yer arayan madenciler iki meyhaneyi de doldurdular. Her

yerde sürtüşmeler çıkıyor, Jenks oradan oraya seyirtip işin büyümesine engel olmaya çalışıyordu. Bir-iki kere ortalığı yatıştırmak için tabancasını çekmek zorunda kaldı. Masamda oturmuş, kâğıtlarımı düzene sokmaya çalışıyordum. Molly de dikişini almıştı eline. Zar'ın dükkânında kavga çıktıkça kızlar cıyak cıyak bağırıyor, çığlıkları bize kadar geliyordu. Molly, ellerinin titremesinden iğneyi beze geçiremez oldu. Kucağına bırakmıştı ellerini; korkusu yüzünden okunuyordu. Jimmy birkaç dakikada bir koşarak geliyor, son ağız dalaşına yol açan şeyin ne olduğunu açıklıyordu. Alnı terlemiş, bakışlarında bir neşe pırıltısı belirmişti. Heyecandan kekeliyordu. «B-bizim J-Jenks benzetti herifleri! Bir yumruk ona, bir yumruk ötekine! Paat, küüt...»

«Jimmy,» dedim. «Sen çıkma artık. Yatma saatı geldi. Duydun mu, evlât?» Ne var ki benim söylediklerimi asla duymazdı.

Molly'ye bir göz atıp kaçtı. Kapıyı da ardına kadar açık bıraktı.

Molly ona engel olmaya kalkışmamıştı. Öylece oturmuş, boşluktaki bir noktayı gözlüyordu. Bir eliyle haçını tutuyordu. Öbür elini de yumruk yapıp ağzına dayamıştı.

Bir-iki gün sonra, Bert Albany bir sabah gün doğmadan kapımıza dayandı. Beni uyandırıncaya

kadar yumrukladı kapıyı. Yataktan kalktım, uykulu uykulu Zar Palas'a gittim. Paylaşılamayan kumarbaz sırtüstü yerde yatıyordu. Yüzü bembeyazdı. Bıçağı midesine saplayan yeleğini de kesmişti epeyce. Jenks de oradaydı. Ufak tefek kamburun yakasına yapışmış, tabancasını çekip adamın sırtına dayamıştı. Bert, kumarbazın sağa sola borç verdiğini, epeyce de faiz aldığını açıkladı. Verdiği parayı olduğu gibi kumarda kazandığı da görülüyordu sık sık. Kendisine borçlu olanların listesini de görmüştü Bert. Kambur da oyuna oturmuş, ödünç aldığı paranın hepsini kaybetmişti. Sonunda yerinden fırlayıp bıçağını adamın midesine saplamıştı.

Hiç kımıldamadan yatıyordu kumarbaz; soluk almaktan başka düşüncesi yoktu. Kımıldamadan yatması gerektiğini bilecek kadar bilinçliydi gene de. John Bear'in kulübesine gittim. Şimdiden düşmanlık izleri görülüyordu orada. Kapı kırılmış, damın tahtalarından birkaçı yerinden alınmıştı. Kızılderiliyi uyandırıp birine doktorluk etmek zorunda olduğunu açıkladım. Peşimden yürüdü. Zar'ın meyhanesine yöneldiğimizi, Rus'un da kapıda beklediğini görünce topuklarının üstünde dönüp gerisin geri gitti.

Zar'la ikimiz kumarbazı ikinci kattaki odalardan birine taşıdık. Üstündekilerin kanlanacağından korkuyordu Rus; nasıl adım atacağını bilemiyordu. Bayan Adah, iki örgü halinde sarkıttığı saçları, geceliğinin üstüne attığı şalla çıkıp geldi.

Sabaha kadar adamın başında bekleyeceğini, elinden geleni yapacağını bildirdi.

Yeniden aşağı indiğimde, Jenks tutukluyu alıp götürmüştü. Olayı izleyenler de dağılmışlardı. Zar bana bir içki vermek istediyse de kabul etmedim. İçki görecek halim yoktu o anda. Bir çekiç sesi geliyordu dışarıdan. Kapıya çıkınca külrengi aydınlıkta Jenks'i gördüm. Ahırın önündeydi. Kamburu, Hausenfield'in eski cenaze arabasına tıkmış, kapıyı üstüne çakmaya koyulmuştu.

«Jenks!» diye yanına koştum. «Ne yapıyorsun sen?»

«Şimdilik bu hapishane yerine geçer mi dersin?»

«Elini ayağını bağlasan yetmiyor mu? Oraya tıkmasan olmaz mıydı?»

«Bana bak, Bay Başkan, bu kasabanın şerifi benim. Henüz para yüzü de görmedim ya! Sen hiç merak etme. Herifi arada bir dolaştırırım. Karnını da doyuracağım. İsveçli artıkları verir nasıl olsa. Bir adam bıçakladı bu; cezasını çekmesi gerekiyor.»

«Bakıyorum her şeyi düşünmüşsün.»

Başını salladı, aldığı karara uyan bir ağırbaşlılıkla, «Sanırım o yargıcı da çağırmak zorundayız,» dedi.

Yüzüne baktım. «Sabahtan akşama kadar uyukladığın günleri hatırlıyorum, Jenks. Oysa şimdi gün ağarmadan ayaklanıyorsun. Görevli olmak sana yaramış bayağı.»

Sırıttı. «Sen şu mektubu yazacak mısın bana? Yargıcı çağırmak için bir mektup yazacak mısın?»

«Hele bir düşüneyim,» dedim.

Tan ağarıyordu. Pantolonumun üstüne sarkan gömleğim, yerlerde sürünen ayakkabı bağcıklarımla yürüyüp barakaya yöneldim. Isaac'ın dükkânının önünde toprağa uzanıp uyuyan birini gördüm. Zar'ın basamaklarında da bir başkası oturuyordu iki büklüm. Ölüyü mezardan kaldıracak bir sesle köh köh öksürüyordu. Kumarbaza acımam gerekirdi; oysa kendime acıyordum. Soluk aldıkça acı çekiyordum.

Jimmy'yle Molly hâlâ uyuyorlardı. O büyük savaştan sonra Jimmy benim yatağıma yerleşmişti. Molly'nin yanında olabilecek, gerektiği an yardıma koşabilecekti böylece. Sığınağı da bana bırakmışlardı. Uyuyamayacak kadar sinirliydim. Kahve pişirdim, masama oturup Archie D. Brogan adına gelen mektubu evirip çevirerek düşünceye daldım. Yeni bir gün başlıyor, dedim kendi kendime. Dünden daha sıcak bir gün. Madenden biri gelip de birkaç kişiyi işe almazsa Jenks'in arabası tıklım tıklım dolacaktır yakında. Bir iş alanı açılsa, millet biraz para görse her şey düzelir. Bütün bir yıl bunu beklemiştik. Kasaba büyüyecek, kusursuz bir yerleşme merkezi olacaktı. Ben böyle düşünüyordum ya büyüyen tek şey sorunların sayısıydı. Kusursuzluğu düşündükçe de ürküntü duyuyordum. Molly'yle benim aramdaki kusursuzluk gibi, bu da sessizce gelip geçmişti belki. Bir gü-

nün, gölgelik bir saatının bir saniyesiydi belki; belki de az önce sona ermişti. Ve hâlâ kusursuzluk umuduyle yaşamak, hâlâ o düşün peşinde koşmak dünyayı tanımamaktı.

Çekmecedeki parayı saydım; iki yüz elli dolar kadar bir şey birikmişti. Sokağa çıkıp marangozluktan anladıklarını söyleyen dört adam tuttum. Dördünü de kereste aramaya yolladım. Günde üç dolar para veriyordum her birine. Barakanın güney duvarına bitişik bir yazıhane yapacaklardı benim için. Onlar gidince halk kapının önünde toplanmaya başladı. Gelenleri birer birer içeri alıp konuştum. Biri matbaacılık bildiğini açıkladı. Eline yetmiş beş dolar tutuşturdum, kasabada bir baskı işi kurmasını söyledim. Bir başkası eski bir sığır sürücüsü olduğunu, bize, tanesi üç dolardan besili inekler getirebileceğini ileri sürdü. Bir haftada besili inekler getirebileceğini ileri sürdü. Bir haftada getirebilirmiş inekleri; burada tanesini on dolara satarmış. Hiç durma deyip onu da yolladım. Borç para verdiklerimin bazıları yüzde bir faiz ödemeyi kabul ettiler. Öğlen olmadan bütün param bitmişti.

Dışarı çıktım, yeldeğirmeninin başında bir açıklama yaptım. Epey bir kalabalık birikmişti başıma. Yol yapımı başlayıncaya kadar, sokakta malı mülkü olmayan herkese parasız verecektim suyu. Gerçek bir politikacı gibi, «Tepenizdeki ilânda yazılanlar yalan değildir!» diye bağırdım. «Herkesin paraya kavuşacağı günler yakındır! Ancak o gün

gelinceye kadar hep birlikte bekleyeceğiz!» Kimse alkışlamadı, ama ben de öyle bir şey beklemiyordum.

Molly bütün bu süre içinde hiç çıkmamıştı arka odadan; kapıyı da kapalı tutuyordu. Yemeğini ve çayını oğlan götürüyordu.

Ben yeni yeni düşüncelere kapılıyordum. Bölgede iş yapan bankalara birer mektup yazmayı, kasabada bir şube açmalarını önermeyi düşündüm o gün. Brogan'ın mektubunu madene götürmeyi de tasarladım. Oradaki yetkili kişiden yol yapımının ne zaman başlayacağını öğrenmeye çalışacaktım. Boyuna düşünüyordum. Isının artmasını önlemek, parayı dolaşır duruma getirmek gerekiyordu. Akşama doğru Zar kapıdan içeri daldı. Bekliyordum zaten.

«Bay Başkan, sen ne biçim bir dost oluyorsun?»

«Ne demek istiyorsun, Zar?»

«Ben sana söylüyorum ki kuyu açacağım, sen indiriyorsun su fiyatlarını. Böyle mi yapıyor bir dost?»

«Sen kuyuyu kendin için açtıracağını söylemiştin bana. Suyun fiyatıyle ilgileneceğin hiç aklıma gelmedi.»

«Kötü bir iş yapıyorsun. Tehlikeli bir adamın kafasını kızdırıyorsun!»

O anda tehlikeli bir adama benzemiyordu oysa; hiç benzemiyordu. Sırtında kareli yelekle dizlerine kadar inen bir ceket, boynunda ip gibi bir

boyunbağı, hepsinin üstünde de meyhaneci önlüğü. Kendini ele verdiğini fark etmeden söylenip durdu. Sonunda dayanamadım. «Bana bak, Zar,» dedim. «Kuyu kazdırtacaksan kazdırt. Parasını kısa zamanda çıkarırsın nasıl olsa. Bari bir yeldeğirmeni de yaptırt ki buradakilerin beş-on tanesine iş çıkmış olsun. Bu arada bir-iki iş daha düşün hatta. Birkaç saniye gündelik vermeye çalış. Dünyanın parasını kazanıyorsun. Dükkânı kendin süpürmek zorunda değilsin sanırım.»

«Bu insanlar ne zamandır bekliyorlar burada. Boyuna para harcıyorlar, bir şey kazandıkları yok. Ellerinde, avuçlarında ne varsa biz alıyoruz.»

«İyi ya!»

«İyi olmayabilir. Şirket bir türlü yol yapımına başlamıyor. Ne zaman başlayacakları da belli değil. Bir iş alanı açılmazsa durumumuz kötüye gidecek. Hiç bir şey vermeden karşındakini sömüremezsin sürekli olarak. İş adamısın sen, bunu bilmen gerekir.»

«Ben viski yapıyorsam parasız dağıtmak için yapmıyorum, dostum. Dükkâna gelene, aman paranı burada harcama, git karşıya, orada harca diyemiyorum.»

«Öyle birkaç kişiyi işe al. Bir yandan kazansınlar, bir yandan harcasınlar.»

Öfkesini unutmuştu; şaşkın şaşkın baktı yüzüme. «Blue, sen aklını kaçırıyorsun korkarım.»

«Ben yıllardır bu bölgede yaşıyorum, Zar. Tezgâhının önüne dizilenlerin yüzlerine bak bir

kere. Bakışlarının anlamını, neler düşündüklerini anlayamıyorsan çok dayanamazsın buralarda.»

«Diyorlar ki sen para dağıtıyorsun.»

«Yatırım yaptım diyelim.»

«Dostum Blue, bağırdığım için özür diliyorum. Hasta bir adamsın sen.»

«Benim hastalığımı bir yana bırak da söylediklerimi düşün biraz.»

Kafasını sallayarak, tahtaları gümleterek yürüyüp gitti. «Sen bilirsin,» diye bağırdım arkasından. «Bir söz daha söyleyeyim öyleyse: Altınını sağlam bir yere saklamaya bak!»

Ne var ki o gittikten sonra kuşkuya kapıldım. Haksız mıydım acaba? Korkularım yersiz miydi? Gerçekten kötü durumda olsaydık ne yapmak gerektiğini Rus da bilirdi, ötekiler de. Yok canım, fazla karamsar davranıyordum. Biraz da iyi şeyleri görmem gerekirdi. Sözgelimi, Isaac, Ezra'yı tanıdığını ileri süren herkese veresiye mal veriyordu. Kasabaya her gelen çabucak öğreniyordu bunu. Isaac'a gidip ağabeyiniz Ezra'yı Bannock'ta ya da Virginia City'de gördüm dedi mi işini yoluna koyuyordu. Her gelenin başka bir yerin adını söylemesi de önemli değildi; veresiyeciler listesine geçiyordu hepsi.

İnsana umut verecek bir durum değil miydi bu? Yoksa ben gene eski kişiliğime uygun olarak mı hareket ediyordum? Sabah yaptıklarıma akşam pişmanlık mı duyuyordum gene?

Jimmy yaptıklarımı haber almışsa bile hiç

belli etmedi. Molly de ağzını açmadı. O gece rahat uyudum; beni tedirgin eden gürültüler kesilmişti. Ertesi sabah, Jimmy kuyunun yanında duran banyo küvetini eve sürükleyip yattıkları odaya soktu. Molly üstüne bulaşan pislikten arınmaya çalışacaktı anlaşılan. Oğlan su taşıyıp tekneyi doldurdu, sonra da kapının önüne oturdu. Suratı kıpkırmızı kesilmiş, adı batasıca tüfeği kucağına almıştı.

Kapımın dışında bir kalabalık birikmişti gene. Acaba niçin? Başka ne yapabilirdim? Ne yapmam gerekiyordu? Derken Archie D. Brogan göründü. Bekleşenlerin birkaçını itelemiş olması gerekirdi; homurtular yükseliyordu kalabalıktan. Kapı açılınca sesler de yükseldi.

«Blue denen adam sen misin? Mcellhenny'nin dediğine bakılırsa bana bir mektup gelmiş. Adım Brogan.»

Ayağa kalktım. «Evet, geldi. Aşağı yukarı bir haftadır bekletiyorum. Belki de haftadan çok oldu.»

«Ne dedin?»

«Ne zamandır masamın üstünde duruyor dedim.»

«Vay geberesice mikrop! Ben de onun derisini yüzmezsem. Daha dün akşam söyledi bana! Ver bakayım.»

Şef olduğu belliydi. Şapkasını çıkarmışsa yalnızca yelpazelenmek için çıkarmıştı. Çizgili kadi-

fe takımın içindeki etli gövdesi sıcaktan rahatsız oluyordu anlaşılan. Mektubu çıkarıp uzattım.

«Bir mektup için buraya kadar inmek zorunda kalışınıza üzüldüm,» dedim. «Sizin mektuplar doğru madene gelirdi çoğunlukla. Öyle değil mi?»

«Orası seni ilgilendirmez,» diyerek zarfı yırttı. Daktiloyla yazılmış satırları çözmeye başlayınca da kırmızı yüzü birden sarardı. Mektubu cebine tıkıp yürüdü. Kapıyı ardına kadar açık bırakmıştı.

Kalabalık iki yana çekilip ona yol açmıştı. Karşıya geçti, Zar Palas'a yöneldi. Bert benim kapımın önünde duruyordu. İşaret edip içeri çağırdım.

«Hayrola, Bert? Derdin nedir? Niye bekliyorsun kapıda?»

«Bizimkinin karnı iyice büyüdü, Bay Blue. Bugün yarın doğuracak. Çocuğu yatıracak yatağımız yok. Doğru dürüst bir yatak istiyorum. Eşya denecek bir şey olsun. İki haftalığımı peşin olarak aldım oysa...»

«Isaac Maple'a söylesen? Veresiye bir yatak ısmarlar belki.»

«Ismarlamaz, efendim. Beni tanır, para tutamadığımı biliyor. Üstelik bizimkine de haftalık ödüyor. Yüzüm tutmaz.»

«Peki Bert. Yatağın parasını ben veririm sana. Ödünç olarak. Kaça gelirse gelsin.»

Kekelemeye başladı. Kapının önündeki gü-

ruha katıldığı için utanmıştı anlaşılan. İnce uzun, biraz salak bir oğlandı. Elimde olmadan, Jimmy'den ancak birkaç yaş büyük olduğunu düşündüm.

«Tamam, Bert. Ne zaman ödeyebilirsen o zaman ödersin. Şimdi dinle! Buradan çıkan adamı tanıyor musun? Archie Brogan'ı tanır mısın?»

«Elbette. Tanımaz olur muyum?»

«Hemen yerine dön öyleyse. Ona bir mektup geldi. O mektupta neler yazdığını öğrenebilmek için bir kolumu feda ederdim. İnsan içki içti mi çenesi açılır bazan. Bilmem anlatabiliyor muyum?»

«Tabiî, Bay Blue, anlıyorum.»

«Yol hakkında bir-iki şey sormak istiyordum ona. Mektupla bir emir almışsa buradakilerin hepsine iş verebilir. Hadi sen koş artık.»

Bert'i dışarı çıkarıp kapıyı kapadım. İşletme şefinin mektubunu almaya geleceği günü bekliyordum nicedir. Yüreğim hızlı hızlı atıyordu şimdi; masada oturmak zoruma gidiyordu. Ağzıma bir toprak tütün atıp çiğnedim. Bir kapının ardındaki gürültüyle öteki kapının ardındaki sessizliğe kulak kabarttım. Oğlan beni gözlüyordu. Bari Jenks'in istediği mektubu yazayım dedim. Bankalara yollamayı düşündüğüm mektubu da yazayım. Ancak şirket yolu yapmazsa benim yazacağım mektupların hiç bir yararı olmazdı. Brogan'ın mektubu niçin madene yollanmamıştı da kasaba-

ya gelmişti acaba? Angus mektuptan söz etmek için niçin bir hafta beklemişti?

Dışarı çıktım, hızlı adımlarla meyhaneye yöneldim. Bekleşenlerin bazıları peşimden geldiler. Hızımı kesmeden, «Bir haber yok,» dedim. «Hiç bir şey söyleyemeyeceğim. İçki içmeye gidiyorum. Bana ısmarlamak isteyen varsa buyursun gelsin.» Bunu duyunca dağıldılar. Zar Palas'a girdim. Tezgâhın önüne dikilip bekledim.

Bert bir kadehle bir şişe getirdi, içkimi doldurdu. «Yukarıda, Bay Blue,» dedi. «Bütün bir şişe alıp Jessie'yle yukarı çıktı.»

«Ah,» dedim usulca. «Bugün iş günü olduğuna göre kutlanması gereken bir durum var her halde.»

«Hiç bir şey söylemedi. Beni bile tanımamazlıktan geldi. Şişeyi aldı, Jessie'yi koluna takıp yukarı çıktı.»

Mae, saçlarını geriye ittirerek yanımıza sokuldu. «Şu herif ölse de kurtulsak. Sen nasılsın, Blue?»

«Ne diyorsun, Mae?»

«O namussuz kumarbazı söylüyorum. İki gündür benim yatağımda yatıyor. Çarşaflar battı; kan içinde her şey. Adah'yı da anlayamıyorum doğrusu. Başını bekliyor. Gören olsa kendi kocası ölüyor sanacak.»

«O öyledir,» dedim. «Yufka yürekli. Duygulanıyor böyle durumlarda.»

«Herif de günden güne eriyor. Hakketti

ama! Daha beterini hakketti. İlk geldiği gün bana ne dedi bilir misin? Kara gözlerinin hatırı için yukarı çıkmalıymışım onunla! İşitiyor musun, Blue? 'Seni cimri namussuz seni,' dedim. 'Çıkmasına çıkarım ya parasını da alırım.' İster inan, ister inanma, çıkmadı serseri! Nasıl ama? Görüyor musun kumarbazı? Bana ocaktan bir içki ver, Bert. Lütfen.»

«Zar nerede?»

«Ne bileyim? Kim takar!»

İçkimi içerek bekledim. Merdivenlerdeydi gözüm. Kayıtsız görünmeye çalışıyordum. Masalarda oturanlar vardı. Çene çalıyor, küçük poker partileri çeviriyorlardı. Yukarıdan gelen seslerin duyulmasına olanak vermeyecek kadar bağırmıyorlardı neyse ki. Üst kattan, kumabazın iniltileriyle Archie D. Brogan'ın şarkısı duyuluyordu. Bir süre sonra Jessie aşağı indi. Mae'nin yanına giderek kulağına bir şeyler fısıldadı. Kıkır kıkır güldüler.

Şarkının kaç dörtlüğünü dinlemek zorunda kaldığımı hatırlamıyordum. Sözleri de anlaşılmıyordu; yalnızca o İrlanda ezgisi yineleniyordu durmadan. Arada bir kesilecek olursa, tamam, diyordum kendi kendime bitti her halde. Ancak bir dakika sonra gene başlıyordu. Gırtlağını ıslatmak için ara veriyor olmalıydı Brogan.

Sonunda bir kapı gıcırdadı. Şef, sallanarak, tırabzana sıkı sıkı tutunarak basamaklardan aşağı indi. Son basamakta ayağı kaydı, kıç üstü oturdu.

Gülmeye başlamıştı. Yüzü kızarmış, pembe yanaklarında mavimsi damarlar belirmişti. Yanına koşup yardım etmeye çalıştım. O zaman gülmesi kesildi. Elini sallayarak beni uzaklaştırdı, yerinden kalkıp homurdana homurdana çıktı. Ben de peşinden. Sokağın ortasına kusuyordu. Durup baktım. İşini bitirince yüzünü kıpkırmızı bir mendille silip Isaac'ın dükkânına girdi. Sarhoşluğundan iz kalmamıştı.

Bunların hepsini açık seçik hatırlıyorum. Söylediği şarkının ezgisi bile kulağımda. Biri kulağımın dibinde yanık bir İrlanda şarkısı söylüyor boyuna. Hiç tanımadığım bir adam! Isaac'ın dükkânından çıktığında elinde bir çıkın, bir de ağız ağıza dolu eyer torbası vardı. Torbayı katırın sırtına attı, kendi de binip bozkıra saptı. Donup kalmıştım.

Arkasından baktım dakikalarca. Gidişini benden başka kimse görmemişti sanki. Oysa sokakta bir sürü insan dolaşıyor, İsveçlinin çadırının önünde yemek kuyruğu uzuyordu. Dükkâna girdim. Isaac dinleniyordu. Elleri dizlerindeydi. Soluk almakta bile güçlük çekiyordu artık.

«O herif neler aldı, Isaac?»

«Madendeki şef değil miydi o?»

«Evet.»

«Epeyce yiyecek aldı; bir tava, bir kutu mermi, kibrit, bir battaniye, bir şişe hintyağı, yüz gram kadar tütün...»

Sonunu beklemek gereksizdi. Duyduklarım

yetmişti. Bana da mektupla bildirilecek değildi ya!

Ertesi gün, madenciler patikadan aşağı inmeye başladılar. İkişer ikişer binmişlerdi katırlara. Kazmaları da omuzlarındaydı. Sokağı doldurdular. Angus Mcellhenny durumu açık açık söyledi: «Bak, Blue, maaş bordrosu geldiği sürece kazdık o kayaları. Oysa ben haftalar önce anlamıştım. Kazdığımız altın değildi artık; altının yalnız rengi kalmıştı.»

Bütün Batı gibi, benim geçmişim gibi. O renk gözlerimizi kamaştırıyor. Nasıl bir düzene düştüğümüzü, damarın çoktan tükendiğini anladığımızda da iş işten geçmiş oluyor.

on ikinci bölüm

ŞİMDİ yazarken düşünüyorum da, başlamadan önce yenilmiş olduğumuzu fark ediyorum. İşin başı, işin sonuydu bizim için. Yazıyorum; yazdıklarımın bulunup okunacağını umuyorum. Okuyucum da gözlerimin önüne geliyor: Şişkin bir koltukta oturan kibar bir bay! Ayaklarının altında bir halı, başının üstünde sağlam bir dam. Sağlam evinin bulunduğu taş döşeli sokak başka sokaklara bağlanıyor. Molly'nin anlattığı New York kenti gibi bir yer. Her köşede sokak lambaları var, pırıltılı arabaları atlar çekiyor, insanlar hep görgülü kişiler... Size soruyorum, bayım! Böyle büyük yerde oturduğunuz için yazgınızı kararlaştırmakta özgür olduğunuzu mu sanıyorsunuz? Benden daha özgür müsünüz bu konuda? Hikâyemi okurken dilinizi çıklattınız mı? Ben de sizin hikâyenizi bilmek isterdim. Babasının yaşamından etkilenir insan; babası da dedesinin yaşamından etkilenmiştir. Baştan başlamak söz konusu olamaz. Bütün yükü yükleniriz. Büyüyen tek şey de sıkıntıdır; felâketler büyür. Hepsi bu.

Evet, biliyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse başından beri biliyordum. Kayıtları tuttuğum için alay ediyorum kendimle. Dosyalara yazılan yazılar yaşamımızı belirleyecekti sanki. Kâğıt üzerindeki işaretler işin gidişini değiştirebilirdi sanki. Tutulacak tek bir kayıt vardır: Benim şimdi tuttuklarım. Kırmızı satırların, eski işaretlerin üstüne yazılanlar. Ne bana yararı dokunacak, ne de başkalarına. Onu da biliyorum. «Bu ölüdür,» diyor yazı. Anıları çoğaltmaktan başka bir işe de yaramıyor. Artık tek umudum yazdıklarımın okunması... Hâlâ bir umut beslemem de başıma gelen felâketlerin sonuncusu belki. Nerdeyse güleceğim. Buraya kim uğrayacak da benim çarpık çurpuk yazılarla doldurduğum sayfalara bakacak? Biriktirdiğim parayı alıp semiz inekler getirmeye giden dişsiz ihtiyar mı? Yalancı değilse ahmak olması gerekirdi. Parayı verirken yalan söylediğini biliyordum sanırım. Ona olan borcumu ödüyordum aslında; çekip gitmesi için para veriyordum. Belki yargıç çıkagelir... Ama Jenks'in mektubunu yazıp yazmadığımı hatırlayamıyorum. Mektubu Alf'a verdim mi, vermedim mi? Yargıcın geleceği falan yok zaten. Yargılayacak insan kalmadıktan sonra ne yapmaya gelsin?

Jenks durumu anlayınca o anda salıvermişti kamburu. İki büklüm olup kalabalığa karıştığını görmüştüm. Sonra bir kez daha gördüm; Isaac'ın dükkânını yağma edenlerin arasındaydı. Yanılmadımsa oydu. O gürültü patırdı arasında neyi

görüp neyi görmediğimi kesin olarak bilmiyorum çünkü. Ayın ışığı, güneş kadar kızgın, ortalık gün gibi aydınlıktı. Ne var ki karanlığı yaran ıstırabın aydınlığıydı bu.

«Jenks!» Molly'nin öyle bir çığlık attığını anımsıyorum. Kapının önüne çıkmış, yaklaşan arabaya el sallıyordu. Cenaze arabasının tepesine tırmanmıştı şerif. Açık kalan yan kapı öne arkaya sallanıyordu. Bayan Adah'yla Jessie de şerifin yanında oturuyorlardı.

Molly'nin de binmek istediğini sandı Jenks. «Çabuk olun, bayan!» dedi, yardım etmek için eğildi. «Namussuzlar gemi azıya almak üzere çünkü». Molly'nin gitmesinden umudu kestiğim halde ben de arabaya tırmanmaya çalıştığını sandım. Oysa Jenks'i aşağı çekmişti o. Zavallının boynuna asılmış, sımsıkı sarılmıştı. Yüzünü gözünü öperek inliyordu. «Git onu öldür, Jenks! Benim için! Benim hatırım için! Bende gözün var biliyorum. Kadınlar anlar böyle şeyleri. Onu öldür, sonra beni istediğin yere götür. Karın olurum, kölen olurum! Ne istersen yaparım. Yemin ederim...»

Jimmy'le ben öylece bakıyorduk. Arabadaki kadınlar da bakıyorlardı. Bütün gürültü meyhanedeydi.

«Allahını seversen oyalanma, Jenks!» Jessie sızlanıp duran Adah'ya döndü. «O kumarbaz için Mae'in durumuna düşmek ister miydin? Döner misin oraya? Mae'yle öbür kadının yanına gi-

der misin?... Tanrı aşkına, Jenks, geleceksen gel sen de!»

Meyhanenin önündeki kalabalık kaldırımı doldurmuş, sokağa yayılmıştı. Kapıdan içeri bakmaya çalışıyordu herkes. Sanki papaz efendi vaaz veriyordu içeride. Mae'nin çığlıkları işitiliyordu. Fazla sürmeyeceğini biliyordum; hepimizin çekeceği vardı Turner'den. Hepimiz onun vaazını dinleyecektik yakında. Ne zaman geldiğini kimse kestiremezdi. Kayalardan inmiş olması gerekiyordu. Kalabalığı görünce sırıtmıştı kesinlikle. Madencilerin arkasından, kuzey yönünden gelmiş olması gerekiyordu. Giderken de o yoldan gitmişti çünkü; azrailin tırpanı, çekildiği yönden savrulur.

Öyle olmasa gelirken gözüme ilişirdi. Bütün öğleden sonra kapıda durmuş, bozkırda uzaklaşan toz bulutlarını izlemiştim. Posta arabasının gelip gidişi bir işaret yerine geçmişti sanki. Herkes eşyalarını bağlamaya, hayvanları yükleyip yola çıkmaya başlamıştı. Barakanın önünde duruyordum. Yıllar önce bir kere de Missouri'nin Westport kasabasında görmüştüm bu sahneyi. Herkes birbirine seslenip hoşçakal diyordu, ama gözleri, önlerinde uzanan bozkıra dönüktü.

Yumurtacı kadın bomboş bir arabayla gitti; bir tavuk tüyü uçtu arkasından. Jonce Early bir

kez geriye bakmadan toplanıp kaçtı. Başka akıllılar da vardı. Bir karı koca, anlamsız yüzlerle, el arabalarını sürükleyerek yola koyuldular. Ancak iş aramaya gelenler, sokağın ucundan öteye gitmiyorlardı.

Yerimden kımıldayacak gücü bulamadan öylece durup bakmıştım. Sokak dolup taşıyordu. İnanmak istemiyordum. Angus'un yakasına yapışmayı düşündüm. Yalancılıkla suçlayacaktım onu. Çılgınca bir düşünce daha dolaşıyordu kafamda. Patikaya tırmanıp yola koca koca kayalar yığarsam madenci akınını durdurabilirdim belki. Madene dönerlerdi o zaman. Bir fırtına kopuyordu içimde; öfkem kabarıyordu. Konuşma sesleri rüzgârın uğultusunu andırıyordu. Madencilerden biri yanıma sokulup usulca sordu: «Posta arabasının gelişi yakın mıdır acaba? Siz biliyor musunuz?»

«Evet, tabiî,» dedim nezaketle. «Bugün öğleden sonra gelmesi gerekir.»

Ağzındaki tütünü tükürdü, yere bakarak, «Öyleyse bir bilet rica edeyim,» diye söylendi. Bir torba altın tozu uzatıyordu. İçeri girdik, biletini kestim. O çıkınca bir başka madenci dayandı kapıya. Az sonra da kapının önünde kuyruk oldular. Paralar yağıyordu avucuma: Bankınotlar, gümüş paralar, şekilsiz altın parçaları. Kapıya uzanan başların üstünden baktığımda bizi gözleyen kasabalıları gördüm.

Yavaş yavaş yazıyor, Alf'ın kolay kolay götüremeyeceği sayıda yolcu alıyordum. Bir yandan

da düşünüyor, ne garip, diyordum kendi kendime. Şu buz gibi ellerinle bu işleri yapman çok tuhaf. Yapabilmen tuhaf. Hani bir gün adamın biri kalbinden vurulmuştu; ölmesine ölmüştü de yere yığılmadan birkaç adım yürümüştü. Ne tuhaf.

Isaac'la Zar'ın gerçeği öğrenir öğrenmez tepeme dikileceklerini de düşündüm. Çektiklerini benim de paylaşmamı isteyeceklerdi. Sıradaki son madencinin biletini verirken adamı bir yana itip ikisi birlikte içeri girdiler. Hem şaşkınlık vardı yüzlerinde, hem de üzüntü. Kendi gözleriyle gördüklerine inanmakta güçlük çekiyorlardı.

Rus, «Yoldan ne haber?» diye bağırıyordu. «Yolu ne zaman yapacaklar, Blue?»

«Şu bozkırı görüyorsun, değil mi? Üstünde ot bitmeyen bozkırı? İşte orada koskoca bir bahçe yetişir de her dalda beş dolarlık altınlar biterse... O zaman yol da yapılacakmış.»

Isaac, «Böyle bir şey olamaz,» diye söylendi. «Haksızlık bu. Ben ne yapacağım şimdi? Söyle bakalım, ben ne yapacağım?»

«Bilmiyorum, Isaac.»

«Demiştim ben! Sonunda böyle olacağını önceden söylemiştim. Mahvoldum! Kazıkladın beni! Kandırdın!»

«Belki de haklısın.»

«Sen olmasaydın ağabeyimi çoktan bulmuştum. Onun yanında olacaktım şimdi!»

«Son bir yıl içinde hiç yakınmadın, Isaac. Az da kazanmadın.»

«Öyle mi? Öyle mi dersin, melûn şeytan? Ne yazık ki senin aklına uyup kazandığım her kuruşu buradaki işe yatırdım.»

«Engel olmalısın, Blue!» Rus, yumruğunu sallıyordu. «Duruma engel olmalısın!»

«Ne yapabilirim? Altını yeniden kayaların içine yerleştiremem ya!»

«Otelim! Benim güzel otelim! Müşteriler nereden geliyor şimdi?»

«Allah belânızı versin! İkinizin de! Beni rahat bırakmaz mısınız? İstediğiniz nedir? Niçin herkes bana gelir? Derdi olan başımda! Gidin hadi, çıkın gidin! Siz ne kadar sıkkınsanız ben de o kadar üzgünüm. Onu da mı görmüyor musunuz?»

«Dostum...»

«Sızlanmaya ne hakkınız var? Kötü durumda olanların halini ne bilirsiniz siz? Yeterince para kazandınız bu kasabada. Yeterince kazandınız ve biriktirdiniz. Sağlam bir yere saklamadınızsa düşündüğümden de aptalmışsınız.»

«Blue, lütfen...» Kollarını açmıştı Rus; yüzünde, yakaran bir gülümseme vardı. Altın dişi görünüyordu. «Lütfen... Her şeyimizi kaybediyoruz!»

Oturmak zorunda kaldım. Ellerimi yüzüme kapadım, soğuk deriye değen soluğumu fark ettim. O beyaz yüzlü, siyah şapkalı Doğulu cehennem melekleri! Ne zamandır biliyorlardı onlar... Belki de o gün oturup Alf'ı beklerken öğrenmişlerdi. Şapkalarıyle yelpazelenerek oturdular, hiç

ağızlarını açmadılar. Birinden duymuştum... Madende birtakım deneyler yapmışlar, haritalarına işaretler koymuşlar. Bir yıl geçti aradan! Peki ama onların da bir düşündüğü vardı kesinlikle. Bölge müdürlüğü Hayden Gillis'i yollar mıydı yoksa? Asla gerçekleşemeyecek bir şey için ne kadar çok beklemiştik! Biz sokağımızı kurarken, madenin arabaları hiç değeri olmayan bir cevher taşıyordu darphaneye. Ben bozkırı gözlerken Brogan'ın mektubu masamda duruyordu. Batının ahmakları başka yerlerin ahmaklarından çok daha ahmaktırlar. Öyle güzel aldanırlar ki olanakların yok olduğunu bile fark etmezler. Yaşayan umutların birer hayal olduğunu hiç anlamazlar.

«Fırsat varken kaçmaya bakın,» dedim. «Eşyalarınızı arabalarınıza yükleyip yola çıkın. Çünkü burada budaklı kazığa oturan bu kaz kafalılar... Burada kısılıp kalan bu insanların pek yakında kuduracaklarına kalıbımı basarım.»

«Sen ne söylüyorsun kuzum?»

«İki ahmak koyboysunuz siz! Başka hiç bir şey değil! Can derdine düşeceğinize mal kaygısına düşmüşsünüz.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Ne demek istediğimi anlamadınızsa aklınıza şaşarım. Gözünüz yok mu sizin? Bu kasabanın işi bitti artık. Burada kalan herkes de kazıklanmış oldu.»

Şimdi düşünüyorum, niye gitmediklerini bir türlü anlamıyorum. Doğru söylediğimi onlar da

biliyorlardı. Beni haklı buldukları yüzlerinden okunuyordu. Kaçma fırsatını kaybetmemişlerdi. Niçin kaldılar bilmem. Tezgâhlarının başına döndüler, gülümsemeye çalışarak müşterilerine hizmet ettiler. Bütün yollar kapanıncaya kadar! İnsan felâketlere inanmak istemiyor mu acaba? Yoksa nereye gideceklerini bilemedikleri için mi kaldılar? İsveçli de aynı durumdaydı. Arabasını yükleyip ay doğmadan gidebilirdi o da. Gitmedi oysa. Adam geldikten sonra bile gitmedi.

Molly bizim patırdımızı merak edip kapıyı açmıştı. Saçları omuzlarında, yalın ayak duruyordu eşikte. Zar'la Isaac dışarı çıkarlarken bakışları aydınlandı. Yanaklarına renk gelmişti. Gülümsüyordu. Yanında bekleyen oğlana seslendi: «Hiç aklına gelir miydi böylesi? Yanlış mı duydum yoksa? Atlara atlayıp kaçma öğüdü gerçekten senden mi çıktı, Bay Başkan?»

Kıs kıs gülmeye başladı. Gerçekten neşelenmişti. Sevgilisine cilve yapan bir köylü kızıydı sanki. «Jimmy, aman Bay Başkanın sözlerini kaçırma. Buraya insan toplayacağım diye yırtınıyordu. Topladığını topladı. Bir de şu haline bak! Korkudan ölüyor şimdi. Korkudan altına ediyor!»

İkindiden sonra posta arabasıyle yaklaşan Alf, kasabaya insan dolduğunu uzaktan görmüştü. Ne olduğunu sormak gereğini bile duymadı. Arabayı epey uzakta, mezarların orada durdurup hayvanların başını geldiği yöne çevirdi. Sonra da yardımcısıyle ikisi, getirdikleri malları alelacele

yere atmaya başladılar. Yeterince çabuk davranamamışlardı gene de. Madenciler eşyalarını sırtlayıp arabaya koşuyorlardı son hızla. Alf'a bir şey söylemek istiyordum. Ben de koştum, ama o konuşmaya yanaşmadı. Uzattığım para torbasını aldı, içindekini saymaya kalkışmadı. Yerine tırmanıp kırbacını salladı. Araba gıcırdayarak yola koyuldu. Madenciler sinek gibi asılı kalmışlardı dört yanına. Arkalarından baktım. İyi tutunamayan biri yere yuvarlandı. Yetişirim umuduyle bir süre koştuysa da sonunda vazgeçti. Bozkırın ortasında durmuş yumruğunu sallıyordu. Derken toz bulutunun içinde görünmez oldu.

Gelen mallar, kutular, variller çöp yığını gibi açıkta kalmıştı. Alf'a verilecek sipariş listesi de elimdeydi. Arkamdaki sokağa bir göz attım, listeyi küçük küçük parçalara ayırıp fırlattım. İsveçli arabasını çekerek koşar adım geliyordu. Ortada bulduğunu arabaya yüklemeye başladı. Sarı saçlarından ter damlıyor, eğilip kalktıkça homurdanıyordu. Varilleri, sandıkları kaldırdı, kırılan bir kutudan dökülen bisküilere varıncaya kadar topladı.

«Allah belânı versin!» diye bağırdım. «Temizlik mi yapıyorsun be? Hangi hanımın salonunu temizliyorsun?»

Arabayı kasabaya doğru çekti. Kendi ismarladıklarından çok Isaac'ın malını yüklemişti. Ahmak bir öküz gibi, bir eşek gibi asılıyordu kollara. Kızmamak elde değildi. Herifi yumruklamak geliyordu içimden.

Gözlerimi kasabaya dikip İsveçlinin yanında yürüdüm. Kasabamızın var olması için hiç bir neden kalmamıştı; var olmasının anlamını göremiyordum. Evet, insanlar doğal olarak bir araya gelme eğilimini gösteriyorlardı, ama yeterli miydi bu? Aynı şekilde, herkes kendini bir birey gibi düşünür doğal olarak. «Bana bak, İsveçli,» dedim. «Git eşyalarını topla, arabanın tekerleklerine dayadığın takozları kaldır, karını alıp yola düzül. Senin işin öküzlere bağlı olduğuna göre ne kadar erken çıksan o kadar iyi.»

«Aaah, öyle mi?»

«Git başka İsveçliler bulmaya çalış.»

Bert Albany'ye de aynı şeyleri söyledim. Sokağa girince Bert'i hatırladım birden; gidip buldum. Oturdukları barakada karısını avutmaya çalışıyordu. Onu avutan yoktu oysa. Önce gitmek istemedi. «Nereye gideceğiz?» diye sordu. Zar'a gönül borcu olduğunu düşünüyordu, ama daha çok da Çinli kızdı aklındaki. Yolculuğun zamansız bir doğuma yol açabileceğinden korkuyordu. «Baban yaşındaki adamlarla tartışmamayı öğren, Bert,» dedim. «Ne toplayabilirsen topla, benim peşimden gel. Bu kasabada bir tek çocuk doğmadı. Bunu düşündükçe korkunç bir hüzne kapılıyorum, ama ne yazık ki öyle. Hiç bir çocuk doğmadı, hiç bir çocuk doğmayacak.»

Demirci Roebuck'ın bir arabası olduğunu biliyordum. Yola çıkmaya hazır durumda buldum onu da. Cebimdeki bütün banknotları vererek

genç karı kocayı da yanında götürmesini sağladım. Çinli kızla kocasını arabaya yerleştirirken, «Roebuck sizi de yanına almaya razı oldu,» demekle yetindim. Kımıltılı kalabalığın arasından geçerlerken arabanın yanında yürüdüm. Bozkıra vardığımızda durdum. Arkalarından bakarken Bert'in seslendiğini duydum. «İşler çok iyi gidiyordu, Bay Blue. Ne oldu bize? Şimdi nereye gidiyoruz?» Çinli kız da dönmüş geriye bakıyordu. Aklının ermediği bir durumu gözlerine sığdırmaya çalışan, ıslak yanaklı, şiş bir yüz.

Kısa bir süre sonra yolcular uzun bir sıra oldular bozkırda. Derken üç metre ötemde Angus Mcellhenny'yi gördüm. Katırın sırtına vurduğu yükün iplerini sıkıştırıyor. Zar'la Isaac'a, İsveçliye ve Bert'e ne diyeceğimi bilmiştim, ama Angus'a rastlayınca aklım durdu. Tıpkı öbürleri gibi, olanlara ben de inanamıyordum şimdi. Yanına sokuldum, söyleyecek söz bulmakta güçlük çektim. Angus'tan ne istediğimi bile bilmiyordum. Piposunu dişlerinin arasına kıstırmıştı; yüzüme bakmadı.

«Hiç zaman kaybetmiyorsun, Angus.»

«Aptal değilim. Aklın varsa sen de geç kalmazsın.»

«Angus!» Koluna yapışmıştım ansızın. «O kayaların arasında hiç altın kalmadı mı acaba?»

İçini çekti. «O dağı öyle bir oyduk ki bal peteğine döndü. Delik deşik oldu, Blue. Nasıl ayakta duruyor diye şaşıyorum. İçindeki hava tutuyor

her halde. Hâlâ oradan ayrılmayan on beş, yirmi kişi vardır sanırım. Açıkta kaldıklarını kabul etmeyecek, kemikleri kırılıncaya kadar o kayaları eşeceklerdi.»

«Orası şirketin mülkü değil mi? Madeni birine satmaya uğraşacaklardır. Öyle değil mi?»

«Evet, öyle. Gaz ve tuz parası da çıkabilir o mülkten. Enayinin birini bulacaktır şirket. Hisse senetlerini ona devrederler. O zavallı da buraya gelip kazmaya başlayacak. Aldığı madenin nasıl bir şey olduğunu görünce de tabancayı kafasına dayayacak.»

Angus'un yanında duran gençten bir madenci kahkahalarla gülüyordu.

Bir şeyler söylemeye çalıştım; gırtlağıma dizildi sözler. Günbatımı saatlarının kızıllığına boyanan uçsuz bucaksız düzlüğe baktım. Damarlarımdaki kanın kuruduğunu, katılaştığını hissediyordum.

«Blue,» diye seslendi Angus Mcellhenny usulca. Gözlerini bir an için yüzüme çevirdi. «Dertlerinle beni de korkutma, Blue. Haydi hoşçakal. Minik kasabana ne kadar bağlı olduğunu biliyorum, ama bu konuyu düşünmeye dayanamıyorum.»

O zaman ben de o konuyu düşünmekten kaçındığımı fark ettim. Ne yapacaktım peki? Sıfırla sonuçlanmıştı her şey. Bir amaç gütmediğini düşünse bile, hayatını belli amaçlara göre yönetir kişi. Biriktirdiğim para tükenmişti. Molly'yle

oğlanı Binbaşıdan kalan arabaya bindirsem nereye kadar giderlerdi acaba? Bozkıra yayılan Angus'la arkadaşlarının yanı sıra, kasaba da parçalanıp dört yana dağılıyordu sanki. Yavaş yavaş ağırlaşan bir işkenceye bıraktım kendimi; kasabadan ayrılmaya hazırlananları izledim birer birer. İşkenceye karşıyım oysa; her gideni sayışım, son anda acıyla kıvranacak olanların eksildiğini görmek isteğinden doğuyordu belki. Diyeceğim şu ki gitmeye karar veremiyordum bir türlü. Hiç bir şeye karar veremiyordum; tükenmiştim.

Alacakaranlık çökünce —sokak hâlâ kalabalık olduğu halde bir sessizlik yayıldı kasabaya. Olduğu yerde duruyordu herkes; dolaşan hiç kimse görülmüyordu. Günün korkunç sıcağı gibi, öfke de havadaki toz zerrelerine asılıp kalmıştı. Gözleri yuvalarından uğramış, ağzı, çığlık atmaya hazırlanırcasına açılmış olan Jimmy koşarak yanımdan geçti bir ara. Nereden geldiğini araştırdım, gördüklerimi daha yakından görebilmek için biraz daha yürüdüm. Zar'ın meyhanesinden, keh keh gülen bir tek adamın kahkahaları yükseliyordu. Kapının önündeki direklerden birinde de, bir zamanlar Alman Hausenfield'in güzelim doru atı olan, kemikleri çıkmış, yorgun bir beygir bağlıydı.

Yaylı kapıların üstünden bakınca yalnızca başıyle omuzlarını görebildim. Derken başını kal-

dırdı, Zar'ın, tezgâhın arkasına koydurduğu süslü aynada esmer yüzü göründü. İki **kötü adam;** bir adam iki adam olmuş. O anda ne düşündüğümü çok iyi hatırlıyorum: Kasabadan hiç gitmemiş bu! Gizlendiği yerde, ışığın uygun düşeceği, kolayca görülebileceği anı kollamış.

«Hey!» diye bağırdı. «Buranın patronu kim?»

Birisi, tezgâhın öbür ucunda duran Zar'ı gösterdi.

«Öyleyse gel de bir içki iç, ahbap! Çektiğin viskiye diyecek yok doğrusu. Zehir gibi!»

Zar yerinden kımıldamadı. Tıklım tıklım dolu olan salonda çıt çıkmıyordu. Adam tezgâhın üstüne eğildi, dolu bardağı öbür uca doğru itti. Tezgâhın ucuna kadar kaydı bardak. Dirseklerini cilâlı tahtaya dayayanlar da geriye çekilip yol açmışlardı. Öteki uçtaki çıkıntıya çarpınca yana devrildi. Küçük bir viski gölcüğü oluşmuştu tezgâhın üstünde. Islaklık yayıldı, damlalar yere inmeye başladı.

Zar, alnını kırıştırmış, önlüğünün ucuyle tezgâhın üstünü kurulamaya girişmişti. Onun bu halini gülünç buldu adam: gülmeye başladı. Orada durup da olayın gelişmesini bekleyenler de güldüler. Ansızın dimdik doğrulmuştu Turner; bütün heybetini gösterdi. Yüzündeki kırmızı lekeyi, gözlerindeki o çılgın bakışları da görebiliyordum şimdi. O da çekingen bir tavırla Rus'un arkasına sığınan Bayan Clement'le Mae'yi görmüştü.

«Merhaba, güzelim,» dedi usulca. Başka hiç bir ses duyulmuyordu. Parmağını kıvırarak kızı çağırdı. «Gelsene, güzelim.» Yüreğimin baş aşağı döndüğünü, içindeki bütün utancı, bütün tiksintiyi dışarı döktüğünü hissettim. Bu oyundan kaçmak zorundaydım; dayanamayacaktım. Oyun diyorum; her attığımız adımı yinelememize yol açan, bizimle alay eden bir oyundan başka ne olabilir? Dünya dönüyor, biz de onunla birlikte dönüyoruz. O fırıldak gibi yuvarlandıkça biz de çılgına dönüyoruz.

Katırı Jenks'in ahırına bırakmıştım. Koşup evin önüne çektim. Sokaktan geçmedim, yapıların arkasından dolaştım. Binbaşının arabasına koştum hayvanı. Sonra da kapıyı açıp içeri girdim.

Hiç ışık yoktu evde; önümü göremiyordum. Sığınaktan bir hışırtı geldi. Lâmbayı yakınca ikisinin de orada büzüldüklerini gördüm. Molly oğlanı önüne almıştı. Çocuk tüfeğine sarılmıştı. Molly de onun omuzunun üstünden bıçağı uzatıyordu bana doğru.

«Katırı koştum,» dedim. «Bir şeyler alıp hemen kaçın istersen.»

«Seni öldüreceğim, Bay Başkan,» diye mırıldandı. Üstüne atılmaya hazırlanan bir yırtıcı hayvana benziyordu. Bıçağı yüksekte tutuyordu. Adamı benim çağırdığımı düşünüyordu sanki.

«Fazla yaklaşma!»

«Molly, yalvarırım dinle beni. Tanrı adına yalvarırım!»

Gözleri birer kor parçasıydı karanlıkta.

«Hiç aldırmıyor musun?» diye bağırdım. «Aynı şeyleri bir kere daha yaşamak mıdır isteğin? Yeniden ceza göremem ben. Dayanamam! Al çocuğu götür hiç değilse. Ona anne oldun. Yaban kedileri bile yavrularını düşünürler. O kadarını da yapamaz mısın? Bu çocuğu alıp cehennem olamaz mısın buradan?»

İkimizin arasında duruyordu oğlan. Tüfeğini doğrultmuştu. «Şuna bak,» dedim. «Bir iblis yarattığın için övünç duyman gerekir. Bu iş burada biter. Benim bu çocukla ilgim kalmadı artık. Hadi, çıkın gidin ikiniz de! Defolup gidin! Araba da sizin olsun, katır da. Tek gözüme görünmeyin de ne isterseniz götürün. Seni gördüğüm güne lânet ediyorum. Molly! Yemin ederim ki lânetle anacağım o günü. Nasıl bir yaratık olduğunu bilseydim beni vur diye yalvarırdım adama. Kollarımı açıp karşısına geçerdim. Aman iyi nişan al, kardeş! Sen öldürmezsen Molly Riordan'ın eline düşeceğim çünkü. O çok daha yavaş öldürür insanı; çok daha fazla acı çektirir...»

Konuşurken bakışlarına dikkat etmiştim. Beni görmüyordu bile; beni adam yerine koymuyordu. Bugünü beklemişti. Kötü adamın dönmesini istemişti! Sadık bir karı gibi beklemişti. Ne bana aldırış ediyordu, ne Jimmy'ye! Bo-

die'den gelen adamıyle kendisi vardı yalnız. O anda öldürebilirdim Moll'yi.

Oğlan da öylece durmuş, öz anasına bakarcasına bakıyordu bu kadına. İçime iğrenti doldu. «Sen kimi koruduğunu sanıyorsun, evlât? Bunun için kendini sıkıntıya sokmana değer mi sanıyorsun? Seni hiç umursamıyor o. Ne seni umursuyor, ne de beni. Şu namluyu gözüne dayayıp tetiği çeksen fark etmez bile! Hadi sen kendin söyle, Molly. Bana inanmıyor. Orada durmakla aptallık ediyorsun. Nerede babanın aklı, nerede senin budalalığın. Babanın aklının yarısı sende olsa hemen arabaya atlardın! Hadi git, Jimmy! Zaman varken git! Onsuz da edebilirsin sen. Utanmana da gerek yok, kandırdığı ilk kişi sen değilsin. Hadi git, oğlum! Git hadi...»

Oysa Jimmy tüfeğin namlusunu biraz daha yükseltmekle yetindi. Ona da şükretmek gerek belki. Bana inanmadığı gözlerinden okunuyordu. Molly'nin başarısı benim başarısızlığımdı. Üçümüzün kısır hayatını göz önüne sererken yalnızca kendimi suçluyorum.

İkisini zorla alt etmek, zor kullanarak arabaya bindirip götürmek, o anda aklıma geldi. Yalnız bir kere akıl edebildim onu; sonraki olaylar sırasında unuttum gitti. Nasıl yapabileceğimi de bilmiyordum. Oğlanın üstünden Molly'ye saldırdım. Sokaktan aşağı gelen arabanın sesini de aynı iki saniye içinde duydu Molly. Bıçağı ka-

burgalarıma dayayarak yanımdan sıyrılıp geçti. Derimi sıyırmıştı. Ben oğlanın üstüne devrilirken kapıdan dışarı fırladı.

Zorla götürmek girişimi de oracıkta sona erdi. Daha sonra zaman bulamazdım zaten.

«Jenks!» diye bağırıyordu Jessie. «On saniye sonra ben süreceğim bu arabayı! Jenks!»

«Aa yoo, inanmam!» Molly kumrular gibi mırıldanıyordu. «Öldürülecek tek bir kişi var ve Bay Jenks kaçacak ha?» Çılgınlığı hiç anlaşılmıyordu sesinden. «Aman şerif, göz kırpıncaya kadar adamı pipisinden vurursunuz siz! Yok canım, kaçacağınızı sanmıyorum. Olacak şey değil! Baksanıza bizim ödlek başkanımız bile kaçmıyor.»

«O kendi bileceği iş. Lütfen, bayan, izin verin. Bu kadar insanı öldüremem ben. Öldürürsem sağ çıkamam buradan.»

«Yalnız onu!» Jenks'in gömleğine asılmıştı gene. «Bodie'den gelen adamı öldürseniz yeter. Bir tek onu! Bana neler yaptı bilir misiniz? Hiç aklınızın köşesinden geçer mi acaba?»

«Bilmem ki...»

«Söz veriyorum, Jenks, pişman etmeyeceğim seni. Yemin ederim. Şu iki kadından çok daha ustayım ben. Onların bilmediği ne numaralar bilirim. Bana inanıyor musun?»

Bayan Adah birden ayılmıştı. Molly'nin sözlerini duyunca ayağa kalkıp parmağını uzattı. «Ben biliyordum!» diye bağırdı. «Başından anla-

mıştım. Bunun sağlam pabuç olmadığını gelinliğimi verdiğim günden beri biliyorum.»

Sokağın ilerisinde. Zar Palas'ın orada duran biri bizden yana bakıp arabanın üstünde dikilen kadını gördü. Bir iki söz etti. Kalabalıktan ayrılan birkaç kişi bağırarak arabaya doğru koştular. Kötü adamın gelişi herkesi ateşlemişti.

Jessie, «Tanrım!» diye inledi. «Jenks!» Dizginleri kavramıştı. Şerif arabaya tırmanmaya yeltendi, ama Molly kolunu tutuyordu. Jimmy atlardan birinin sağrısına bir şaplak indirince ben de aynı hareketi yaptığımı fark ettim. Ancak aynı işi değişik nedenlerle yaptığımızı sanıyorum. Araba birden ileri atılınca Bayan Adah durduğu yerde sırtüstü devrildi.

Tekerlekler ayışığında mavi görünen bir toz bulutunu havaya kaldırmıştı. Arabanın hareketinden bir dakika sonra, çılgınca naralar atan üç-dört atlı geçti yanımızdan. Bizi barakanın duvarına dayanmak zorunda bırakıp ortalığı toza boğdular. Gidenlere yetişmeye çalışıyorlardı. O iki kadını son görüşüm oldu bu; başlarına neler geldiğini bilmiyorum.

Jenks, «Şu işe bak,» diye söylendi. «Ey koca Tanrım!» Sesi titriyordu. «Yaptığınızı gördünüz mü şimdi?»

Molly kıkır kıkır güldü. «Sevgili şerifim benim! Artık dediğimi yapacaksın, değil mi?»

Her şeyi olduğu gibi yazmaya çalışıyorum, ama zamanım kısaldıkça aklım da karışıyor. Kanım şu beze akıp duruyor gerçi; ancak elimin

ayağımın buz kesmesinin nedeni başka sanırım. Yazdıklarım olanları tam tamına açıklamıyor sanki. Her şeyi büyük bir dikkatle kâğıda geçirmeye çalıştığım halde başaramıyorum. Olanları, anlayışıma, görüş açımın içine sığdıramıyorum belki de. Her günü bir gün, her geceyi bir gece olarak anlatmakla ayaklarımızın altında yer değiştiren kumu, hayatımızın düzenlenişindeki korkunçluğu görebildim mi?

Zavallı Molly! Ağzından dökülen çirkin sözleri, Jenks'i kandırmak için neler söylediğini anımsayamıyorum, ama o sözlerin Jimmy'yi ne hale soktuğunu gördüm. Donup kalmıştı oğlan. Jenks Colt'unu parmağında çevirmeye başladı. Sonunda mermilerini saymaya koyuldu. Kadının övgülerini dinledikçe aptalca gururu erkeklik organı gibi kabarıyordu. Yoksa Turner'ı öldürmekle ayaklanmaya engel olabileceğine inanmış mıydı? Sokağın ucundaki birkaç kişi karanlığa dalıp John Bear'in kulübesine doğru koşmaya başlamıştı.

İlk birkaç dakika içinde hiç bir şey yapamadım. Yaratılışım bu; iş son hesaplaşmaya dayanıncaya kadar kimselerden geri kalmam da... Ne var ki hareketsizliğim biraz da öfkeden ileri geliyordu. Jenks'in bu kadına inanmasına, onun, kendisiyle kötü adamdan başka birine ilgi duyabileceğine inanmasına kızıyordum. Kurnaz tilki kadının ağzından dökülen balı yalayıp yutuyordu. Ben içeri koşup masadaki tabancayı

almaya fırsat bulmadan o sokağın ucuna doğru yürümeye başlamıştı. Molly de sığınağa koştu. Haç elindeydi; dua ediyordu şimdiden. Tüfeğini gevşekçe tutan Jimmy kendinden geçmiş gibiydi. «Sen içeri gir!» deyip Jenks'e yetişmek için koştum.

«Ne yaptığını biliyor musun?»

Bir kahraman gibi yürüyordu. Alçak gönüllü görünmeye çalışarak, «Sanırım biliyorum,» diyebildi. Molly'nin sözleri kulaklarında çınlarken benimle ilgilenecek değildi tabiî.

«Eh, umarım ki bu yiğitliğin karşılıksız kalmaz, Bay Şerif,» dedim. «Yalnız önceden bir şeyler tasarlasan daha iyi olur.»

«Sen geride dur.»

«Ne aptal olduğunu bir bilsen. Nişan almana fırsat bile vermeyecek. Cansız bir hedef tahtası değil o!»

«Ben vururum.»

Ona inanmak istiyordum. Sokağın sol yanındaki çadırın bir yeri sallanıyordu. İsveçlinin kazanlarıyle çaydanlıklarının tangırtısı geliyordu içeriden. Sokağın ucunu da görebiliyordum artık. Gecenin mavimsi aydınlığında John Bear'in kulübesini parçalayan karaltılar seçiliyordu. Acaba diye düşündüm, tek bir kurşun yeter mi?

Evet, o kurşun alevleri dağıtacak, ateşi de söndürecekti.

on üçüncü bölüm

CANKURTARANA sarılırcasına sarılmıştım bu düşünceye. Böyle düşünürsem hareket edebiliyordum. Çok basit, kolayca anlaşılan bir fikirdi. Jenks'ten geçmişti bana. Onun aptallığı bana geçmişti. Onun ölüsünden çıkardığım, budalalık külâhını kendi kafama geçirdim, böylece de Molly'nin son budalası oldum. Peki ama o durumda kim başka türlü davranabilirdi? O yıkıntıda, ayışığında yapılan o çılgınlık yarışının kızgınlığında, başka ne yapılabilirdi? Onu öldürmek adaleti yerine getirmek demekti; tek bir yüz, tek bir adam. Bir girişimde bulunmam gerekiyordu; en yararsız olan şey, en anlamlı göründü. Hepsine pes dediğim açıklanıyordu böylece; sokağın hâlâ soğumayan tozlarında alt alta üst üste yuvarlanan, yıkacak bir şeyler bulabilmek için sağa sola saldıran o lânetli insanların hepsine.

Ne var ki ben Jenks'in tuttuğu yolu izlemeyecektim. O, cilâlı tabancasını kavrayıp basa-

maklardan yukarı çıkmış, yaylı kapılardan birini açarak, «Hey!» diye seslenmişti. Tabancasını kaldırıp nişan almaya çalıştı, ama içerinin aydınlığı gözlerini kamaştırmıştı. Göz kırpmak zorunda kaldı. Sırtını karanlığa verip duran, göz kırpan bir insan kolayca avlanır. Sessizlik içinde geçen bir saniyenin sonunda müşteriler kapıya yığıldılar. İtiş kakış dışarı çıkıyorlardı. Gölgeleri uzayıp basamaklara sokağın tozuna vuruyor, sokağa varan gölgeler yeniden insan görüntüsüne dönüşüyordu. Jenks dengesini kaybetmişti. Toparlanmaya çalışırken tabancalı eli havada ileri geri sallandı.

Zar'ın, «Hayır, hayır!» diye bağırdığını işittim. Belki de barın arkasındaki aynayı, talaşla örtülü tabanı aydınlatan süslü avizeyi düşünerek korkuya kapılmış, kapıya yönelmişti. Rus'un midesine saplanan kurşunun Jenks'in sıktığı ve hedefine oturtamadığı kurşun olduğunu sanıyorum. Kötü adam'ın da iki el ateş ettiğini duydum. Jenks iki yerinden vurulmuştu. İlk kurşun göğsüne rastladı, ikincisi boyun kemiğini kırdı. Sirk palyaçolarının düşüşünü andırıyordu. Basamakların dibinde iki büklüm kıvrılıp kaldı. Kolunun altından yüzü görünüyor, şaşkın şaşkın bana bakıyordu.

Hâlâ orada. Ötekiler de oldukları yerlerde kaldılar. Bir elle yazı yazabilirim; ancak mezar kazamam. Jenks yuvarlanınca atlar huylandılar. Biri bana doğru koşuyordu. Acaba ne söyleye-

cek diye düşünürken elindeki varil çemberini gördüm. Tabancamı doğrulttum. Daha yağlı bir lokmanın kokusunu alan köpekler gibi yol değiştirdi.

İsveçlinin aşevi, kımıldayan, oynayan bir çadırbezi yığını haline gelmişti. Canlı bir bez yığını. İsveçli de karısını çadırın altından kurtarmaya çalışıyordu. Karşıya geçip yardımına koştum. Kadını ayağa kaldırdık. Helga kocasına sarılmış ağlıyordu. İsveçli de ağlıyordu. Elindeki tavayı da bırakmıyordu. Hırsından ağlıyordu. Kendini tutamayacak duruma gelince çadırbezinin altındaki kımıltılı kabarıklığa tavayla vurmaya girişti. Bütün gücüyle vuruyordu.

Helga, kocasını oradan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Herkes bir yana koşuyor, sokakta karşılaşanlar birbirlerine giriyorlardı. Çıldırmıştı kasaba.

«İsveçli!» diye bağırdım. «Karını götür buradan!»

Aklı başına geldi. Birden durgunlaşan yüzü, alnına dökülen saçları gözümün önüne geliyor şimdi. Karısını yakalayıp yürüdü. Sokağı geçti, hızlı adımlarla kayalıklara yöneldi.

Zar Palas'tan bir kadının iniltileri yükseliyordu. Gitgide güçlenen iniltiler, ölümcül bir çığlıkla sona erdi.

Isaac'ın dükkânının arkasında bir yumak dikenli tel gördüğümü hatırladım. Koskoca bir yumaktı. Vermont'lu Isaac Maple, Hard Times'e sı-

ğır sürülerinin geleceğini ummuştu belki. Kurnazlığımdan gurur duyarak o yana seyirttim. Buluşumdan öyle bir heyecana kapılmıştım ki kaburgalarımdaki yara acı vermiyordu artık; başlarına geleceği bekleyen Molly'yle oğlanı düşünmek de acı vermiyordu. Yapıların arasındaki geçitlerden koşarken yağmacıların, dükkânın kapısını kırmaya uğraştıklarını gördüm; gene acı duymadım. Meyhanenin duvarlarının arkasından Turner'ın sarhoş sesi yükseliyordu. Şarkı söylüyor, eşyaları oradan oraya fırlatıyordu. Kinimin yoğunlaştığını duymak müthiş bir haz vermişti bana.

Durduğum noktadan, ayışığının altında göz alabildiğince uzanan kayalık dağlar görünüyordu. Bir kayanın tepesine tüneyen John Bear'i gördüğümü de anımsıyorum. Ancak Kızılderiliyi o anda mı, yoksa bir başka zaman mı gördüğümü kestiremiyorum. Kesinlikle bildiğim tek şey, bir dizinin üstüne çöküp kulübesini yıkan güruhu gözlediğidir. Ne şapkası vardı, ne de gömleği. Ona bakılırsa beyazların giyeceklerini giymesinin gereği de yoktu artık. Öyle kıpırtısızdı ki, gözümün onu nasıl bulduğunu anlayamıyorum. Ayın parmağı göstermiş onu bana; ayın kireçli parmağı John Bear'in görünüşü belleğime kazdı. Kıpırtısızlığında hareket, bekleyişinde, şimdiden tamamlanmış bir eylem vardı. Bir daha görmedim onu. Ancak bu sabah, Rus'u tezgâhının önünde yatar durumda bulunca, kafamda

gecenin o dakikasından bu sabaha uzanan kesintisiz bir resim bulunduğunu fark ettim.

Kötü adama tuzak kurmakla uğraştığımdan, dün gece anlayamamıştım John Bear'i. Neler tasarladığını bilsem aklıma sığdıramazdım. Ben o koca tel yumağını sürüklüyordum; acı çekerek, ter dökerek, haklı bir öfke içinde. İsveçlinin döndüğünü duydum; bana yardım etmesini istedim. Dükkândan da Isaac'ın sesi geliyordu: «Ezraa!» İçerideki çatırtılarla şangırtıları da bastırıyordu o çığlık. «Ezraaa!» İsveçli işkence çekiyordu; yardıma gitmek istedi, engel oldum. Çılgınlığımı ona da aşıladım. Tanrının gazabından kaçmaya çalışan günahkârların hızıyle çalışarak meyhanenin verandasına dikenli bir yatak kurduk. Dikenli telden bir tuzak! Yumağı açıp ucunu bir direğe bağlıyor, sonra gerisin geri yuvarlayarak bir başka direğe tutturuyorduk. Turner şarkı söyledi, biz, bir ileri bir geri, bir ileri bir geri gidip geldik.

İsveçlinin elinde bir kereste parçası vardı. Dama tırmanıp yüzükoyun saçağın üstüne yattı. Bekleyecekti. Ben sokağa indim. Ayışığının sırtımı çöl güneşi gibi yaktığını hissediyordum. Adamın atının, Hausenfield'in doru atının arkasında pusuya yattım. Eski bir dosttu at; benim gibi, sabrı tükeninceye kadar mahmuzlanmıştı o da. «Turner!» diye bağırdım. «Dışarı çıkmayı göze alabilir misin, Turner?» Üst üste birkaç kez bağırdım adını. Gırtlağımdan yükselen ses

bir başkasının sesiydi. Ben içerideki gaz lambalarının birer birer söndürülüşünü sessizce izlerken bir yabancı benim adımı bağırıyordu. Meyhane kapkaranlık oldu, o zaman sustum. Parmağım tetikte, kolum, adamın eyerinin üstündeydi. Öbür elimle atın bir kulağını kavramıştım sımsıkı.

Meyhanenin kapısıyle benim aramdaki ıssız alanda hiç bir hareket yoktu. Kasaba yerinden oynuyordu oysa. Halk oluklu saçları tangırdatıyor, Isaac'ın kiralık barakalarına saldırıyordu. Biri arabasıyle yola çıkmaya hazırlanıyordu, ama hayvan ürkmüştü. Kişniyor, şaha kalkıyor, bir türlü yola gelmiyordu. O arada gözümün ucuyle kamburu gördüm. Kucağında bir top kumaşla Maple Biraderler'den çıktı. Metrelerce kumaşın ucu yerlerde sürünüyordu.

Eh, istediği karanlığı elde etmişti sonunda. Işıkları yanık bıraksaydı dikenli teli görebilirdi belki. Ne var ki o benim nerede bulunduğumu, ne yana ateş etmesi gerektiğini anlamak istemişti. Yaylı kapıları duvarlara çarptırarak çıktı. Bir gölge, ortasında ateş kusan bir delik bulunan bir karaltı. Atın gövdesine çarpan kurşunun sesi duyulmadan çekmiştim tetiği. Şaşkınca çığlık attığını işittim; boylu boyunca verandaya uzanmıştı. Gölge; o cehennem çivilerinin üstünde çakılıp kalan bir insan olmuştu.

İnanç, işi ne kadar kolaylaştırırmış meğer. Ayağa kalkıp iki el daha ateş ettim. Kurşunlar hedefi bulmamıştı, ama umurumda değildi. Mu-

cizenin tadını çıkarıyordum, tıpkı bir çocuk gibi. Doru aygırın boynundan fışkıran kan yüzümün bir yanını kızıla boyamıştı. Ağzımda duydum kanın tadını. Kötü adam tellerden kurtulmak için çabalıyordu. Gelgelelim attığım kurşunlardan biri bacağına rastlamıştı; ayağa kalkamıyordu bir türlü. İsveçlinin aşağı sarkmasına gerek yoktu. Kenardan uzanmış kötü adama keresteyle vurmaya çalışıyordu. Oysa tahta kısa geliyordu. «İsveçli!» diye haykırdım. «Yapma!» Kötü adam dikenli yatağına sırtüstü uzandı, dosdoğru yukarı ateş etti. Kurşun, tahtayı delmişti.

İsveçli yattığı yerde kaldı. Ona uyan bir ölümle ölmüştü; gık çıkarmadan. Helga bu sabah gizlendiği yerden çıkıp sokağa geldi. Kocasına sesleniyor, her yana bakıyordu. Yıkıntının arasındaki ölüleri bile inceledi de yukarı bakmak aklına gelmedi. Derken saçaktan aşağı sarkan sarı saçlı kafayla uzun kollara ilişti gözü. Kocasının oradan inmesini istiyordu; uzun bir süre bağırıp çağırdı. Sözünü dinletemedi. İsveçlinin ölümü, benim işlediğim suçlardan biridir. Bu topraklara gelmekle başlayan suçların en büyüklerinden biri. Kötü adamı bayıltıncaya kadar dövdüm, ama bunun İsveçliye bir yararı olmadı tabiî.

Ondan sonra bir büyük suç daha işledim. Turner'i öldürünceye kadar dövmeliymişim. İşimi oracıkta bitirseydim yalnızca kendime lânet edecektim ondan sonra. Kavgalar sürüp gidiyor-

du hâlâ. Madencilerle kasabalılar birbirlerini öldürmeye uğraşıyorlardı. Nefret, seslerinde büyüyor, bıçaklarındaki parıltıya yansıyor, koşar adım ilerleyen çizmelerin izlerinde okunuyordu. Ve Turner'ın durumu hiç birini etkilememişti. Tanrım, o da insanmış meğer. Ağırlığını duyuyordum. Omzumdaki gövdenin ağırlığıyle eziliyor, ter kokusuna karışan viski kokusunu duyuyordum. Kafasından akan, saçlarına bulaşan da bildiğimiz kandı. Çılgın bakışlı gözlerinin biri telin dikenlerine takılıp kör olmuş, bacağı kırılmıştı. Duyu organlarımın her biriyle ayrı ayrı algılıyordum Turner'ı. Bileklerini tuttum, kanını sokağa akıtarak, olduğu yerde bekleyen sabırlı atın yanından geçip barakaya yöneldim. Oyunun süreceğini bilmeseydim onu taşıyacak gücü bulabilir miydim acaba?

«Oldu mu, Molly? Oldu mu şimdi? İstediğin bu muydu?»

Duymadı beni. En uzak köşeye kaçmış, yükümü masanın üstüne indirişimi gözlüyordu. Başım çatlayacak diye düşündüm. Yere yığıldığımı, sürüne sürüne gidip barakanın kapısına yaslandığımı da hatırlıyorum. Yatarsam bir daha kalkamayacağımdan korkuyordum. Şimdi de keşke görmeseydim diyorum; yahut görmek kaçınılmaz bir şeyse, aklım beni anılarımdan ayırıverse. Bir ağacın gölgesine, yeşil çimenlere uzanıp yatıversem, sırtımı son kez ağaca dayayalı ne kadar oldu acaba? Korkunç bir susuzluk gibi

içimi yakıyor bu istek, belki de ölümüm bundan olacak. Ezra Maple şuncağızı katıra bindirip dükkâncılık öğretmeye götürseydi ya da ben götürseydim, o ilk saatlarda, Molly'nin ellerine düşmesine fırsat vermeden, marangozun oğlu, gözleri çukura kaçan bir öksüz... Gırtlağımdan bir inilti yükseliyor; ölmeden önce cehenneme girmiş ruhum. Helga birkaç dakikada bir geliyor. Saçları iki yandan sarkmış. Elbisesini yavaş yavaş parçalara ayırırken o çılgın bakışlarıyle bana bakıyor. Molly mi geldi gene? Onun gözleri mi bunlar? Ölenlerin gözleri mi yoksa? Benim kadar çok ölü gören biri daha var mıdır? Bu toprakların en bereketli ürününü topladım ben: Kötü adamın yanı sıra, burada yetişen iyileri de.

Gidip kapının yanında durmasını öğütledim. Yağmacılar birkaç dakika içinde bize de gelirlerdi çünkü. Tükenen soluğumla «Tüfeği al da şuraya gel, Jimmy,» dedim. O ise son bir yıl bakmaktan başka bir şey gelmiyordu: Molly'ye bakmaktan başka bir şey gelmiyordu elinden. Onun çektiği işkence de buydu; kadının istediği buydu.

Turner'e nasıl sakınarak sokuluyordu Molly! Nasıl bir inanmazlık içinde. Düşlerindeki erkek, kendi gövdesinden akan pis kokulu sıvıların içinde, çaresizlik içinde yatıyordu işte. O muydu gerçekten? Evet, oydu, Tanrım, ta kendisi, haçın korumasına sığınmaya gerek yok artık, bıçak yeter şimdi kullanacaktır. Yaşayıp yaşamadı-

ğını anlamak için usulca dürtmeli bir kere, ayıltacak kadar batırmalı ucunu. Evet, yüzünü buruşturarak inledi. Molly geriye kaçıyor, sonra ileri atılıyor, başka bir yerine. Bıçağın ucundan kurtulmak için kıvranıyor adam. «Hı?» diyor Molly. Beni hatırlıyor musun diye sorar gibi: «Ha?» Öcünü alırken dans ediyor sanki. «Bu bir şeyler hatırlatıyor mu sana? Ya bu? Ya bu?»

«Molly, yapma. Tanrım, yeter, kes diyorum, kes...» Bağırarak doğruldum yerimden, üstüne atıldım. Sonu gelmez bir çılgınlığa kapılmıştı. Neler yaptığını anlatamam. Oğlanın dehşet içinde baktığını gördüm. Kaç yüzyıllık saniye boyunca dayandı o acıya? Ve sonunda kadına seslenmek, hakkı olanı istemek gerektiğinde başka türlü konuşabilir miydi? Gereksemesini nasıl seslendirebilir, gerçekliğini nasıl duyurabilirdi? Kendisine öğretildiği gibi konuştu: Erkekçe, en uygun âletle, doğuşunu haber veren bir gümbürtüyle.

Turner'ın -sevgiyle sarılmak istercesine- kollarını Molly'nin beline doladığı anda oldu. Elimi namlusunun ucuna dayamıştım, ama yetmedi ikisi de öldüler. Kendimden geçerken, dışarıdaki kalabalığın su deposunu devirdiğini işittim. Suyun şarıltısını dinliyordum; ayıp sayılabilecek bir şarıltı.

on dördüncü bölüm

OLANLARI yazdım; neler olduysa baştan sona anlattım. Şimdi de beni ölümden çok korkutan bir düşünceyle karşı karşıyayım: Ya bunlar evrensel gerçeği yansıtıyorsa? Sanırım olamaz, çünkü yaşadığımız anların hangilerinin önemli hangilerinin önemsiz sayılacağını başından bilirmiş gibi, herkesin her söylediği sözü kulağımla duymuş gibi yazdım. Böylesine sınırlandırılmış olamaz gerçek, bu çarpık yazılarla anlaşılamaz.

Helga'yla benden başka kimse kalmadı kasabada. Ölümden kurtulmayı başaranlar bozkıra yayıldılar. Hava kupkuru, kımıltısız ve sıcak. Güneş, gövdemdeki suyu alıp götürüyor. Ağzım toz dolu, tükürüklerim kurumuş. Ne hoşgeldiniz ilânını sallayacak bir esinti var, ne de bir bulut. Gölge yapan tek şey, zaman zaman anlaşılmaz bir nedenle ürken, kanat çırparak yükselen akbaba sürüleri. Akbabalarla çakallar, sinekler, böcekler ve fareler işbaşı yaptılar sokakta. Canlı bir girişimin uğultusu yayılıyor ortalığa.

Kendimden başka herkesi bağışlayabiliyorum. Oturduğum yerden ikindi güneşinin altında renk değiştiren bozkırı gözlüyorum. Kimi arıyor gözlerim? Jimmy'yi mi? Gitti o. Katırla araba çok uzaklara götürecek oğlanı. Bir zamanlar Fee'nin oğlu olan çocuk, Bodie'den gelen bir başka kötü adam olacak.

Birinden duymuştum bir gün: Batıya giden araba yoluna, demiryolu döşenecekmiş. Buharlı lokomotifler geçecek şu bozkırın ucundan. Gözlerimi kısarsam görebiliyorum. Yerle göğün arasına çekilmiş ince bir dikiş gibi duran, sıra sıra telgraf direkleri. O kadar uzun mu sürüyor ölmem?

Bu sabah, kolum uyuşmaya başlamadan, acıdan oturamadığım, yazı yazamadığım saatlarda aşağı yukarı dolaşıp toprağın verdiği ürüne bir göz attım. Isaac Maple'ın ölüsü dükkânda. Zar Palas'ın kalıntılarının arasında Bayan Clement'in ölüsü; niçin öldüğü belli değil. Kumarbaz yukarıda olsa gerek. Mae, bir masanın üstünde yatıyor; etekleri boğazına kadar çekilmiş. Kafatası parçalanmış, kırılan dişleri masaya ve yere saçılmış.

Tezgâhın önünde Rus'un cesedi; kafasının derisi usta eller tarafından yüzülmüş. Kurşun midesine saplanmış. Önlüğünde kırmızı bir leke görülüyor çünkü. John Bear'in eline düştüğünde sağ olması gerekirdi. Sanırım dosyaları alıp şuraya çıkmama, olanları anlatmaya başlamama yol

açan buydu. Bir zamanlar Kızılderiliye arkadan saldırmış olan Zar'ın hali. Herkesi bağışlıyorum da kendimi bağışlayamıyorum. Kötü adam, geldiğinde hazırlıklı olacağız demiştim Molly'ye? Oysa hiç bir zaman hazırlıklı olamıyor insanlar. Hiç bir şey toprak altında gömülüp gitmiyor. Dünya hep aynı yörüngede döner, hiç bir yere gitmez, hiç değişmez. Yalnızca umut değişir; tıpkı sabah ve akşam gibi, yalnızca umut dilekleri doğar ve batar. Niçin, yıkılıştan önce hep vaatler vardır? Başka ne yapabilirdim? Eğer inançlı olmasaydım onlar bugün yaşıyorlardı. Ah Molly, ah çocuğum... İlk gelişinde kaçtım, ikinci gelişinde karşısına dikildim. Ama yine de ne yaptımsa üstesinden gelemedim.

Helga az ötede duruyor. Can çekişmemi kim gözleyecek, İsveçlinin karısına kim bakacak şimdi? Ölüm kokusu sindi her yana, en çok da benim üstüme. Çok leş var bu kasabada. Gün batmadan batının bütün akbabaları buraya toplanırlarsa hiç şaşmam. Sokağı tutuşturmayı aklımdan geçirdim bir ara. Yangın, kuşları kaçırırdı. Rüzgâr esmiyordu, vazgeçtim. Çok uğraşmak gerekecekti, benim o kadar gücüm kalmadı.

Utanarak itiraf edeyim ki aklımdan çıkmayan bir şey daha var. Günün birinde birinin gelip buradaki keresteyi kullanmak isteyebileceğini düşünüyorum boyuna.

— SON —

Norman Mailer: «*Olağanüstü güzellikte bir roman.*»

The New York Times: «*Gerilimli, şaşırtıcı ve büyüleyici.*»

Los Angeles Times: «*Eşsiz, benzersiz, sürükleyici.*»

Newsweek: «*Özlü ve güçlü bir anlatım.*»

Washington Post: «*Korkaklığın ve kötülüğün tüyler ürpertici hikâyesi.*»

Chicago Sun-Times: «*Romandaki karakterlere sayfalarda sanki birer canlı insan gibi elimizle dokunabiliyoruz. Bu, unutamayacağınız bir roman.*»

Times Literary Supplement: «*Kana susamışların, insanın iç yüzünü sergileyenlerin serüveni.*»

New Republic: «*Roman dünyasının, benzersiz, olağanüstü diye nitelendirilen bir parçası.*»

Philadelphia Bulletin: «*Doctorow'un bu romanı, bir başyapıttır.*»

25 lira

REYO Basımevi